LLIGA REGIONALISTA

EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU

CONFERENCIES
DELS
PARLAMENTARIS REGIONALISTES

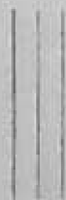
BARCELONA : M.CM.XV

EL PENSAMENT CATALÀ
DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU

LLIGA REGIONALISTA

EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU

CONFERENCIES
DELS
PARLAMENTARIS REGIONALISTES

BARCELONA : M.CM.XV

FIDEL GIRÓ, IMPRESSOR: VALENCIA, 233. — BARCELONA

AL LECTOR

A l'esclatar, a primer d'agost de l'any passat, la guerra europea, les minoríes regionalistes del Senat i del Congrés, tancat el Parlament, es declararen en sessió permanent per anar estudiant els conflictes econòmics que devíen afectar a Espanya, i especialment a Catalunya, i proposar al Govern les mides que al seu entendre podríen prevenir-los, aminorar-los o resoldre'ls. Constituida la Junta Econòmica de la Mancomunitat de Catalunya i la Comissió Municipal «Pro Zones Franques», representants de les minoríes actuaren dintre d'elles i, paral·lelament a les gestions d'aquestes entitats, actuaren també aprop del Govern amb les llurs, demanant-li al mateix temps l'immediata reapertura del Parlament, que no's va conseguir fins el dia 28 d'octubre.

En el Senat, en el Congrés i en l'acció seguida de recomanació i d'esperonament a l'opinió i al Govern, unes vegades en reformes d'iniciativa propia i altres en els projectes portats pel Govern a la discussió de les Cambres, en interpel·lacions i prenent part en els debats dels Presupostos, les minoríes regionalistes no pararen un moment en la campanya llur a favor de reformes econòmiques resolutories dels conflictes del crèdit, del treball i de les subsistencies, no solament per a la conservació i organisació del treball nacional en el present, sinó per a enrobustir-lo en l'avenir, donant-li òrguens nous de competencia i enfortint els actuals amb una més acurada i moderna organisació.

La tasca llur fou inútil: les Corts foren tancades sobtadament el dia 18 de febrer, sense aprobar més que una llei dita de subsistencies, que no obeía a cap orientació acuradament pensada ni a cap estudiada preparació. Els projectes de llei, que amb una tasca persistent i apremiadora havíen conseguit que presentés el Govern, pendents de discussió o d'informe quedaren, amb promesa, això sí, de que les Corts s'obriríen desseguida per a discutir-los i aprobar-los.

Aquesta promesa, com les anteriorment fetes a la representació catalana, no's va cumplir. Passaven els dies i no s'obríen les Corts; els conflictes econò-

mics anaven plantejant-se; les creixents complicacions de la guerra en feien endevinar de més greus, i la ruina de grans pobles deia clarament que l'hora de la pau sería la del començament d'una gran lluita econòmica, en la qual els pobles descuidats o mal preparats per a la competencia, seríen vençuts definitivament.

Les minoríes regionalistes, que no paraven de treballar per tot ço que creien en bé dels interessos que representaven, publicaren el Manifest que s'inserta a continuació, protestant del tancament de les Corts i demanant l'immediata reapertura d'elles, car teníen la convicció de que'l Govern d'Espanya no actuaría en la forma i amb l'energía que les circumstancies aconsellaven. I acordaren al mateix temps plantejar a l'opinió pública els problemes més apremiants amb les solucions que creien més fecondes, donant una serie de conferencies que exposessin ço que és EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU.

Veusaquí les conferencies. Les minoríes parlamentaries regionalistes, tota la representació parlamentaria catalana, ha complert el seu deure. Ni una espurna de responsabilitat li caurà a damunt del present i de l'avenir d'Espanya en aquest conflicte espaventable de dotze nacions en guerra, si no és la d'haver cregut patriòtic — potser equivocadament — que no devía portar noves pertorbacions interiors a les que la guerra sembrava arreu, fent dels moments actuals els més greus pels quals ha passat l'humà llinatge i les conseqüencies qual no poden preveure's encara.

Les minoríes parlamentaries regionalistes seguiràn treballant, soles, o amb aquelles forces catalanes i de tot Espanya que vulguin acompanyar-les. Restar inactius fóra un delicte de lesa patria.

ELS SENADORS I DIPUTATS REGIONALISTES AL PAÍS

En la més absoluta normalitat de la política interior; sense el més lleuger perill d'un conflicte exterior; regnant la pau en el país, i desenrotllant-se les tasques parlamentaries en un ambient de serenor poques vegades assolit, el Govern d'Espanya ha pres l'acord d'interrompre, indefinidament, l'exercici de la funció legislativa, clausurant el Parlament i rebutjant el concurs que totes les forces parlamentaries li veníen atorgant, amb una generositat fins sospitosa, per excessiva.

I aquest acord ha estat pres quan el Parlament espanyol anava a tenir aires de Parlament nacional; en el moment que les Corts havíen d'entrar en l'estudi i resolució de tot un conjunt de projectes econòmics, amb la presentació dels quals semblava que'l Govern, encara que tard, havía volgut recollir els batecs de l'opinió pública i, de manera assenyalada, les reiterades peticions de l'opinió catalana.

Al plantejar-se el conflicte europeu, comprengué Catalunya que la neutralitat política no lliuraría a Espanya de fondes repercussions en l'ordre econòmic, i es dirigí, de bon-hora, al Govern, estimulant-lo a pendre les mides necessaries per a evitar-ne els danys i obtenir-ne profits per a l'economía nacional. Aquesta patriòtica actuació de les Corporacions econòmiques i de totes les forces polítiques catalanes, agrupades a l'entorn de la Mancomunitat de Catalunya, no obtingué de part del Govern la bona acollida de que era mereixedora, sinó que fou rebuda amb prevenció, com si es tractés d'una maniobra facciosa.

De l'indiferencia quasi hostil del Govern, n'apel·là Catalunya davant de la Corona, demanant la reunió del Parlament per a que en ell poguessin trobar

normal satisfacció les aspiracions del país productor. Malgrat les benevolences de Sa Majestat amb els representants de les Corporacions econòmiques de Catalunya, la petició llur fou desatesa, i seguí tancat el Parlament fins que imposà la seva reunió la necessitat inexcusable de donar compliment al precepte constitucional que exigeix i regula la votació dels Presupostos.

Obert el Parlament, les representacions regionalistes del Senat i del Congrés, plantejaren en les dues Cambres, amb patriòtica insistencia, els problemes econòmics suscitats pel conflicte europeu, i la necessitat de que'l Parlament armés al Govern de totes les facultats necessaries per afrontar les circumstancies en profit de l'economía nacional.

Junt amb totes les altres representacions parlamentaries de Catalunya, plantejàrem a les Corts el problema de les Zones neutrals, la vella aspiració catalana, per tal que'l Govern tingués del Parlament l'autorisació necessaria per a dotar el comerç, l'agricultura i les industries d'Espanya d'una arma indispensable per a provocar una forta corrent d'exportació, en l'ocasió precisa que li era oferta pel conflicte europeu i que fóra inadvertencia suicida deixar perdre.

A les nostres peticions, encaminades a satisfer necessitats apremiants del país, hi posava el Govern la precisió d'aprobar perentoriament els Presupostos, arribant-se amb el Govern a una transacció: la de que, aprobats que fossin, es portaríen a deliberació del Parlament tots els projectes de llei necessaris per tal de donar satisfacció als problemes que, per a la vida econòmica del país, plantejaven el conflicte europeu i les seves fatals conseqüencies.

Volguérem creure en les promeses del Govern, solemnement formulades pel president del Consell de Ministres, i renunciàrem a combatre enèrgicament uns Presupostos que la nostra conciencia rebutjava.

Al reobrir-se les Corts en el mes de gener, en la data previament fixada pel Parlament, i amb el fi, previament concertat, de donar solució legislativa als problemes d'ordre econòmic, el Parlament espanyol tenía sotmès a la seva deliberació un conjunt de projectes de capdal importancia per al país, d'oportunitat i urgencia indiscutibles, que feien preveure un període d'actuació parlamentaria d'extraordinaria fecunditat per al bé públic.

I, totjust començada la tasca, aprobat un sol d'aquests projectes — el de subsistencies,—el Govern ha aprofitat la ocasió que li oferíen les diades del Carnestoltes per a clausurar el Parlament, mancant a tots els seus compromisos, a totes les seves promeses, i privant al país del camí normal que li dóna la Constitució de l'Estat per a conseguir la satisfacció de les seves aspiracions.

Projectes de Ports Francs i de *Drawbacks* per a donar permanencia i extensió a l'exportació de treball, impedint l'exportació de braços que'ns me-

naça; constitució de Consorcis bancaris, que dirigissin l'estalvi nacional a enfortir l'industria, el comerç i l'agricultura i a tornar a obrir els treballs que les grans empreses interromperen a l'esclatar el conflicte europeu; modificació de la llei regulant la circulació fiduciaria del Banc d'Espanya; el problema de l'abaratiment dels transports terrestres i marítims... tot, tot resta arreconat com brossa inútil, com tasca baladí que no té dret a pertorbar la tranquila inactivitat del Govern davant les necessitats del país, o la preparació d'unes eleccions provincials... o una nova i temeraria extensió del protectorat espanyol al Marroc, que segueix avui amb els mateixos defectes que unànimament foren censurats en les sessions, tant solemnes com estèrils, del mes de maig darrer.

Mai, el divorci entre els governs espanyols i el país, i el menyspreu d'aquells per tot allò que al país afecta, s'havía posat de manifest amb més cruesa. ¡I això passa en un moment trascendental com cap altre per a la vida i el pervindre d'Espanya, en un moment que'l Govern i el país hauríen de mantenir un contacte constant, per assumir junts, en patriòtica compenetració, les immenses responsabilitats que han de derivar-se, tant per allò que en aquests moments es faci, com per allò que s'omiteixi!

Considera el Govern que ha complert tota la seva missió, mantenint, davant del conflicte europeu, una neutralitat que cap esforç li implica, perquè ens ve imposada tan fatalment com el canvi d'estacions i el moviment dels astres i que l'alegar-la com un mèrit demostra en el Govern una inconciencia que a tots ens posa en ridícol.

Presenta el Govern, com a mèrit de la seva actuació... o de la seva abstenció, el sanejament del valor de la nostra moneda, que avui obté prima en el mercat del diner, sense adonar-se que això no és obra del Govern, sinó de la manca d'importació i de l'augment de l'exportació, principalment de productes manufacturats de Catalunya, iniciada i mantinguda, malgrat totes les inadvertencies del Govern, mercès al concurs de circumstancies exteriors i a l'enginy i a l'esforç dels nostres industrials. Aquest augment de valor de la nostra moneda, sols pot consolidar-se fent que l'exportació espanyola d'articles manufacturats es mantingui i s'accentúi, i això el Govern, al tancar les Corts, ha fet tots els possibles per impedir-ho, impossibilitant que s'aprobin els projectes de llei que devíen consolidar-la. I, com si això fos poc, es parla de preparar modificacions en nostre règim aranzelari, amb esperit d'hostilitat a l'industria que, de tirar avant, produiràn amb l'augment de les importacions de productes manufacturats, un nou i definitiu enviliment de la moneda espanyola i que, amb el sol anunci de la seva possibilitat, han d'impedir la creació de noves industries i el perfeccionament i ampliació de les existents.

I, basant-se inconscientment el Govern en l'il·lusió d'uns èxits que no ha fet rès per conseguir, ha mirat, indiferent, com es plantejava i agravava fins a fer-se insoluble el problema de l'encariment de les subsistencies, que'ls representants de Catalunya li assenyalaren a primers d'agost, i rès ha fet per a evitar l'exportació de primeres materies indispensables per a les industries del país i l'encariment fantàstic dels transports marítims.

A la manca, quasi absoluta, d'una actuació de govern, que feien obligada les presents circumstancies, s'hi afegeix ara la clausura indefinida del Parlament, esvaint l'esperança que en l'eficacia de la seva actuació, en la discussió dels projectes econòmics, havía posat el país.

Nosaltres, els regionalistes, els que dintre el moviment nacionalista català havíem alçat la bandera de la fe i de l'optimisme, de la confiança en l'actuació parlamentaria, de l'esperança en la possibilitat de generoses i patriòtiques col·laboracions amb els governs, vèiem el moment parlamentari en el qual anàvem a entrar, com una consagració del nostre optimisme, com una confirmació de les nostres prèdiques de que Catalunya havía de cercar en un acostament i no en una distanciació, en una col·laboració i no en una lluita encesa, la salvaguarda dels seus interessos i el triomf dels seus ideals.

Mes, per desgracia de tots, l'acte del Govern i la complicitat en ell dels partits que han governat i que aspiren a governar dintre l'actual règim, ha vingut a destruir tot el nostre optimisme, a desvirtuar l'acció pacificadora de les nostres campanyes, a donar la raó als majors radicalismes de nacionalisme català, fent la mala obra de fomentar en el cor del nostre poble la sospita que en les més altes esferes del Poder s'acaten els vetos contra les més patriòtiques aspiracions de Catalunya.

I, en aquests moments, que poden ésser decissius per al pervindre de Catalunya i d'Espanya entera, les minoríes parlamentaries regionalistes, que han consagrat i volen consagrar tots els llurs esforços al servei de Catalunya, i que's veuen privades de treballar en el Parlament per la seva expansió econòmica, a Catalunya han de dirigir-se per a provocar, amb una lleal explicació, una compenetració avui més que mai indispensable.

Volem dir a Catalunya, que protestem de la desatenció del Govern amb les seves aspiracions d'ordre econòmic, al clausurar indefinidament el Parlament espanyol, on podíen i havíen de tenir normal satisfacció.

Volem dir a Catalunya, que entenem convenient i patriòtic, que s'iniciï una forta campanya d'opinió per a obligar al Govern a obrir les Corts sense tar-

dança i a no sospendre les sessions llurs fins que hagi recaigut resolució sobre els projectes d'ordre econòmic que són avui sotmesos a llur deliberació.

Entenem que Catalunya i en especial la seva representació parlamentaria, han d'apendre en la trista lliçó rebuda, que en les llurs relacions amb els governs d'Espanya han d'inspirar-se en un sentiment de gran desconfiança i no han d'avenir-se a donar facilitats a cap govern que previament no demostri que està disposat a donar satisfacció a les llurs aspiracions.

Considerem que avui, més que mai, és indispensable l'unió de tots els catalans, a l'entorn de totes les aspiracions de Catalunya, tant polítiques com econòmiques, puix l'experiencia ens ensenya que no pot confiar el seu triomf més que a la força i a l'entusiasme amb que les sostingui.

Barcelona, 25 de febrer de 1915.

Raimond d'Abadal.—Leonci Soler i March.—Marquès d'Alella.—Frederic Rahola. — Lluís Sedó. — Miquel A. Fargas: Senadors del Regne.

Albert Rusiñol. — Marquès de Camps. — Josep Bertràn i Musitu. — Manuel Farguell. — Lluís Ferrer-Vidal. — Joan Garriga i Massó. — Bonaventura María Plaja.—Francesc Cambó.—Eusebi Bertrand i Serra.—Joan Ventosa i Calvell.—Pere Rahola i Molinas. — Narcís Verdaguer i Callís: Diputats a Corts.

ÍNDEX-SUMARI

CONFERENCIA 1.ª
(20 de març)

INDUSTRIALISACIÓ I EXPORTACIÓ

PER

D. LLUÍS A. SEDÓ

SENADOR DEL REGNE, EX-PRESIDENT DEL FOMENT DEL TREBALL NACIONAL
I DE LA CAMBRA INDUSTRIAL, DE BARCELONA

INDUSTRIALISACIÓ I EXPORTACIÓ

I

Introducció

TOTS aquells qui s'ocupen de les qüestions econòmiques preveieren que la conflagració europea, al rompre la solidaritat mercantil, característica i vincle de la vida internacional en els temps moderns, faría sorgir fatalment i indeclinable una pertorbació que afectaría a tots i cada un dels països, qualsevol que fos la seva actitut davant del conflicte militar. La divisió del treball, la diversitat de produccions i consum, la complexitat de l'intercanvi i l'íntim lligam que guarda el crèdit entre els diversos països, al trencar-se havía d'influir, amb major o menor intensitat, en l'equilibri de l'economía internacional. Per això, encara que era conseqüencia de la nostra situació en la política exterior la neutralitat militar, no'ns podíem substraure a l'influencia d'una afectació econòmica, arribant a diverses manifestacions de l'activitat.

Catalunya, que per nexe de negocis està lligada no sols amb les demés regions espanyoles, sinó també en estimable quantía amb les nacions europees i americanes, des dels primers instants pogué adonar-se del greu compromís que per a la normalitat de la seva producció implicaría la situació creada pel conflicte europeu.

Les més importants corporacions econòmiques de la nostra regió, que a l'iniciar-se el conflicte acudiren al Govern en demanda de solucions urgents requirides pels problemes que s'anaven acumulant, patriòticament acoblades

per l'iniciativa de la Mancomunitat econòmica i amb la col·laboració de les més altes representacions socials i polítiques, formularen un projecte de conclusions i un ordre de mides per a sotmetre i sol·licitar al Govern, abarcant tots els aspectes de l'activitat, amb el propòsit de respondre així als més alts requiriments de l'interès públic.

Una delegació de Mancomunitat, constituida per representacions polítiques i econòmiques, es posà en relació directa amb els nostres governants, topant en les esferes del poder amb un ambient de deplorable abulia, derivat de la falta de compenetració amb la realitat. No per això es regatejà l'esforç, i l'incansable tenacitat dels nostres homes va acreditar-se una vegada més, arribant fins a les grades del trono per a sotmetre al patriotisme de Sa Majestat el Rei les sol·licituts de la Mancomunitat econòmica, acollides amb gran benevolença i clarivident judici de la situació, si bé restringits els regis desigs pel marc constitucional. Va elevar-se al Monarca un respectuós missatge instant l'apertura del Parlament, per a que la col·laboració i assistencia de totes les representacions del país posessin de manifest, com el més autorisat signe d'expressió, la magnitut i alcanç dels diferents conflictes ocasionats per les circumstancies en les diverses regions espanyoles, entenent que així s'enrobustiría l'autoritat del Govern per a adoptar les solucions excepcionals i urgents requerides per la funció suprema de salvament de la riquesa i treball patri.

Les disposicions aparegudes a la *Gaceta* no guardaven pas la deguda proporcionalitat amb la gravetat de les circumstancies, i d'aquí vingué que pels més importants organismes econòmics del país se reclamés alhora una actuació més enèrgica i previsora del Govern. Les Cambres de Comerç i Industria, en la llur assamblea de Presidents, celebrada a la Cort, i en l'instancia llur dirigida als poders públics, coincidiren en lo fonamental amb la labor i amb les afirmacions fetes per la Mancomunitat.

Obertes les Corts, als parlamentaris catalans tocà la patriòtica iniciativa de plantejar els més essencials i urgents problemes relacionats amb la nostra economía, demanant i proposant immediates orientacions previsores davant dels múltiples plets que s'acumulaven, oposant-se al desenrotllament de la vida i expansió nacional. Les seves campanyes amb motiu de la discussió dels Presupostos de tots són conegudes, no parant fins a obtenir del Govern la presentació d'un plan de projectes econòmics que donés satisfacció a les demandes del país, ensems que atengués a les condicions específiques en que's desenrotlla l'economía de Catalunya.

Presentats pel Govern els projectes al Parlament, es mostrava passiu en

impulsar la seva discussió, malgrat les nostres reiterades excitacions, essent sorpresos desagradablement en la nostra tasca per la suspensió indefinida de les sessions, quan havíem abrigat patriòtiques confiances, i en els moments en que'l Parlament podía portar a cap la labor més feconda per al país. La Lliga Regionalista, llavors, declinant tota responsabilitat, hagué de fer ostensible la seva protesta dirigint un manifest al país i acordant ensems la celebració d'un cicle de conferencies, en el que'ls seus representants parlamentaris vinguessin a posar de relleu, des d'aquesta tribuna, els problemes per la solució dels quals propugnaren, així com aquelles mides que al seu juí havíen d'adoptar-se pel Govern, responent a la previsió requerida davant del moment tan difícil com vivament desitjat de la pau.

II

Catalunya en la política econòmica espanyola

HA correspost a Catalunya la gloriosa iniciativa d'influir d'una manera decisiva l'afirmació del règim proteccionista a Espanya. Cap dels nostres homes públics s'atreviría a discutir des del poder la conveniencia d'una altra orientació, quedant relegada al camp especulatiu tota elucubració contradictoria i detractora del sistema. Palesa demostració del seu afiançament ha sigut, en els moments actuals, la protesta que per desviament de la qüestió, sugerint infundats temors, *en nom de les industries de l'interior* s'ha formulat contra l'establiment de zones neutrals, motivant campanyes en les quals, si l'ignorancia o la tendencia han pogut inspirar oposicions del més exaltat passionalisme, han afirmat totes el fet positiu de l'arrelament i difusió en el país dels interessos industrials, evidenciant el triomf definitiu del proteccionisme com característica de la realitat actual.

Si en temps passats hagué d'ésser Catalunya la que marqués la petjada d'una orientació econòmica que ha reportat al país fruits abundosos, essent sos gèrmens d'ahir avui feconds filons de treball i riquesa, el nostre esperit progressiu ens imposa un nou avenç en la marxa, davant de la necessitat de dotar-nos d'un utillatge més complet i adequat als requeriments de la lluita moderna, apressant-nos a vèncer en el camp de l'expansió, per a buscar en el mercat mundial cabuda al nostre remanent i equilibri a la nostra força econòmica; i d'aquí que haguem de sol·licitar amb tenacitat i obstinació recursos com l'implantació de zones neutrals, de bons a l'exportació, primes, etc., etc., actuant de força directiva davant dels atavismes i prejudicis, esperant de la justicia del demà el reconeixement del profit que reportaría a la prosperitat de la producció el nostre esforç actual.

Erronia o tendenciosa ha d'ésser l'afirmació de que Catalunya en les seves solucions i orientació obeeixi a un mòbil egoista en detriment del general interès espanyol, amagant a gratcient els detractors, quan de l'agricultura es tracta, que Catalunya representa 350 milions de pessetes de la total producció

d'Espanya, d'uns 4,000 milions, i, per lo tant, no's pot admetre que prescindeixi de tan fonamental interès. La nostra industria, la productivitat de la qual arriba a més de 1,700 milions de pessetes, dels 2,300 que suma el conjunt d'Espanya, té el seu camp primordial de consum en les demés provincies, excedint de 1,300 milions de pessetes el valor dels productes en elles col·locats. A més de 300 milions de pessetes arriba el saldo acreedor constant que en l'intergiro nacional té la nostra regió amb les restants, i la sola afirmació d'aquests fets posa de relleu l'importancia i trascendencia que revesteix per a Catalunya la prosperitat o decadencia de les altres regions espanyoles. Les seves crisis irradien i repercuteixen aquí des dels primers instants, pertorbant la nostra producció en termes que poden estimar-se com dany propi. Per això, si consideracions d'ordre sentimental i vincles d'elevada espiritualitat no'ns hi impulsessin, motius íntimament lligats amb la nostra existencia ens obligaríen a considerar com propi tot ço que afecta al conjunt de l'economía espanyola, amb títols per a intervenir d'una manera directa i positiva en l'orientació general de la política relacionada amb el desenrotllament i afirmació dels interessos econòmics del país.

III

Característica de Catalunya

HA caracterisat a Catalunya un sentiment optimista, fins en els casos més compromesos per que ha atravessat el país, i per això mai s'ha rendit ni claudicat davant de les crisis agudíssimes que han afectat i pertorbat els interessos de la nostra nació. El seu optimisme arrenca de la confiança en el seu propi esforç i de la fe en el camp immens de possibles naturals que espera l'acció impulsiva de l'home per a convertir-se en riquesa cercolant, germe de treball i prosperitat. Per això, arràn del nostre desastre colonial, quan l'abatiment era la nota dominant en el país, ressorgía la veu de les més altes representacions de l'economía catalana, secundada per totes les forces socials i polítiques, en demanda de solucions de Govern, sol·licitant l'establiment de zones neutrals, l'implantació d'ensenyances tècniques i la difusió de les escoles industrials, l'inversió immediata de 1,000 milions de pessetes en obres públiques, la celebració de concerts econòmics, per adaptar el règim tributari a les normes de realitat i equitat que exigeixen el desenrotllament harmònic de les forces productives, i una serie de mides encaminades a obrir nous horitzons d'expansió comercial, ensems que a estimular l'increment i la valoració del treball patri. Així es manifestà Catalunya al perdre's un mercat de més de 300 milions de pessetes, afiançat per un règim diferencial de tarifes, havent de buscar les compensacions en franca concurrencia amb els colossos de la producció en la lluita mundial.

Responent a la tradició i al sentiment llurs, totes les representacions de Catalunya, arràn de l'actual conflagració europea, es congregaven altra vegada halenades per un patriòtic ideal, per a proposar alhora i recabar dels Poders les mides de caràcter urgent, encaminades al salvament dels interessos creats i a l'adopció d'un sistema conjunt que'ns col·loqués en situació de defensa per afrontar les pertorbacions amb que la liquidació de la guerra menaçarà a totes les economíes dèbils i desprevingudes. Es reputà un deure d'elemental previsió sol·licitar del Govern la dotació de l'utillatge que

requireix la naturalesa de la lluita que s'ofereix en perspectiva, jutjant que l'urgencia i l'encert de les solucions sería ventatja inapreciable per a empendre la labor de penetració comercial que ha d'assegurar-nos la possessió, títol preferentment cotisable en les negociacions internacionals. D'aquí les nostres sol·licituts per a que's procedís ràpidament a l'implantació de zones neutrals, bons a l'exportació, protecció a les industries noves, creació d'Instituts de crèdit en tots els llurs aspectes: industrial, comercial i agrícola, magatzems de dipòsit, i, en una paraula, quant deriva de les ensenyances que l'anòmala situació determinada per la guerra europea ha posat de relleu, accentuant la cronicitat de la nostra deficiencia en ordre a la preparació que requereix Espanya per a valer-se de si mateixa, mitjançant una encertada mobilisació de les seves disponibilitats, ensems que la dotació dels recursos demandats per a lluitar en condicions d'èxit probable en el mercat universal.

IV

La defensa de l'estalvi i del treball nacional

Hem de prevenir les conseqüencies que la liquidació de la guerra ocasionaràn a tots els que, imprevisors o morosos, no s'hagin preparat a la defensa del seu treball i del seu estalvi davant de les demandes que sorgiràn al regularisar-se aqueixes situacions anòmales, originades per les requestes extraordinaries que tots els països han fet a l'estalvi llur per a sostenir els gastos de les campanyes militars. La reconstrucció de la quantiosa riquesa destruida, a la que tots tendiràn amb la major rapidesa, i la necessitat de buscar col·locació d'emprèstits en qualsevol lloc en que existeixin disponibilitats, motivarà que's brindin els majors estímuls al treball i al capital, produint-se automàticament el desplaçament de les nacions ont un i altre no trobin previsora col·locació. Les darreres emissions de bons nacionals efectuades a França, ho han sigut a tipus de 5 per 100 d'interès, exempts de tota càrrega. Anglaterra, el sobrant pecuniari de la qual era un poderós auxiliar per a l'economía mundial, a la qual tenía prestats més de 100,000 milions de francs, ha establert com condició actual per als emprèstits la declaració previa de respondre a un interès nacional. La guerra, segons les dades de *The Financial Times*, absorbeix més de 238 milions de francs diaris, solament en gastos militars, ascendint el conjunt invertit, amb estimació de les perdues navals i destrucció de riqueses en un període de cinc mesos, a la extraordinaria suma d'uns 100,000 milions, quantitat notablement augmentada en els darrers temps. Els emprèstits en curs a França, motivats per la guerra, excedeixen ja dels 8,000 milions, i a Anglaterra, aquells i les provisions immediates sobrepugen els 700 milions de lliures (el primer trimestre de la guerra s'emeteren dos grans emprèstits de 150 i 350 milions de lliures), i a una quantía extraordinaria arriben les emissions efectuades per les restants nacions combatents.

La falta de direcció de l'estalvi produí a Espanya durant els darrers anys doloroses ensenyances, tolerant impassibles que més de 2,000 milions de

pessetes fossin absorbides per la demanda estrangera, col·locats en gran part en valors americans, de la liquidació dels quals tan desastrós record guarden els incautes i mal aconsellats. El numerari surant espanyol, amb prou feines suficient per a proveir les més perentories necessitats de l'agricultura, del comerç i de l'industria, es pot veure menaçat pels alicients de la demanda exterior; i els 700 milions de pessetes, avenç anyal del nostre estalvi, seràn objecte de la cobdicia estrangera, corrent perill de veure emigrar homes i diner al servei d'estranyes economíes, quan el nostre país té per realisar urgentíssimes obres públiques, ferrocarrils i tot ço que constitueix el filó inapreciable de la seva industrialisació i la posta en valor d'immensos possibles naturals, si aprofitant passades experiencies i encoratjant futures previsions no emprenem la ruta d'una política de franca i decisiva nacionalisació del treball i de l'estalvi espanyol.

V

Industrialisació i exportació. — Els possibles naturals i la producció industrial

Entenem per industrialisació l'aplicació de mètodes científics i adequats per a que l'iniciativa i activitat individual actuant sobre els possibles naturals, obtinguin el major grau de rendiment, abarcant aquest concepte tots els aspectes de la producció, així l'agrícola com el miner, els transports i com les manufactures, determinant ensems el concurs i col·laboració que correspòn a l'Estat per a vigorisar l'eficacia de l'acció individual.

Considerem l'exportació com el més positiu medi per a substituir per l'extracció de productes l'emigració d'obrers, i com eficaç ressort per a que adquireixi el major grau d'intensitat el treball nacional aplicat als nostres possibles naturals o a les materies exòtiques; proclamant missió de l'Estat prestar la tutela requerida per a vèncer les desigualtats de cost, correcció que escapa a l'esforç i previsió de l'individuu, constituint un obstacle per a concórrer al mercat mundial.

És tendencia marcada en els països més progressius, tipu d'emulació, procurar el grau màxim i en lo possible dominar els dos aspectes al·ludits: industrialisar i exportar. Solament així pot explicar-se com nacions de molt reduit territori poden mantenir poblacions d'extraordinaria densitat, degut a una política d'expansió comercial que les ha erigides en emporis i metrópolis d'immensos sectors de consum, exercint una positiva sobiranía econòmica.

El Canciller de l'Imperi, en el seu recent discurs pronunciat en el Reichstag, mostrava com estímol primordial que impulsava a Anglaterra el temor a veure quebrantada sa supremacía comercial, atribuint al comerç exterior germànic, a la seva extraordinaria xifra de 23,000 milions, l'incentiu que a la poderosa Albió movia en aquesta guerra al veure menaçada la seva hegemonia fins fa poc indiscutida.

Quan la nació sent el vassallatge de capitals estrangers, corre el greu

perill de claudicar en ço que és i dèu ésser funció sobirana: la direcció de la seva economía. Per això Marvaud al referir-se a les negociacions d'un tractat de comerç amb França, pogué dir que en definitiva la nació veïna tenía dret a intervenir en nom dels 4,000 milions de francs que té a Espanya col·locats l'estalvi francès, lo qual ens demostra quant importa endagar encertadament l'estalvi nacional a l'industrialisació.

Ha d'ésser punt de partida per a deduir la missió que a l'Estat incumbeix en aquest punt, així com els estímols que a l'activitat individual importa oferir, un examen de l'utilisació actual, lo mateix en extensió que en intensitat, dels nostres possibles naturals, començant pels

Agrícoles

Del territori nacional, la cabuda del qual és d'uns 50 milions d'hectaries, sols 21 milions i mig es dediquen al conreu agrari de treball i uns cinc milions al conreu forestal en condicions de regular rendiment; ço que resta o són erms o pobres pastorims que rendeixen escassíssim profit. Donades les condicions de la nostra orografía i climatología, podríen dedicar-se quatre milions i mig més d'hectaries al conreu agrari de treball, i deduint cinc milions d'hectaries ocupats pels cascs de poblacions, llits de rius i cims inaccessibles a tot conreu, restaríen altres 15 milions d'hectaries, susceptibles de profitosa explotació forestal. Per a donar una idea de l'estat en que la nostra riquesa forestal es troba, recopilant dades de caràcter oficial, basta citar que, respecte als *monts públics*, el perímetre aproximat dels quals és d'uns cinc milions d'hectaries, encara en queden per desllindar i fitar més de tres milions, i en quant a la seva repoblació i ordenació, solament invertint 411 milions de pessetes s'obtindría de monts públics una renda de més de 140 milions, representatius d'un capital de 3,500 milions d'augment per a la riquesa pública.

El valor total dels productes de l'agricultura amb prou feines arriba a la xifra de 4,000 milions de pessetes (Memoria del Sr. Gallego), essent el rendiment quantitatiu molt inferior al d'altres nacions de clima comparable amb el nostre, degut exclusivament als mètodes de conreu. Evocant la comparació de països equiparables al nostre, i el progrés dels quals ha sigut obra de pocs llustres, citarem l'exemple d'Italia que, amb un territori de 28 milions i mig d'hectaries, té el 70 per 100 de terrenys en plena productivitat i arriba a la xifra de 7,000 milions de lires el valor dels seus productes (en l'any 1862 resultava molt inferior als 3,000 milions).

I en quant a rendiment, el blat no arriba a Espanya als deu quintars mètrics promig, xifra que a França s'eleva a 12'50; l'oli rendeix a Espanya 825 kilògrams per hectaria, i a Italia i França 1,600. La remadería espanyola oscila al voltant de la modestíssima xifra de 27 milions i mig de caps (dades del 1913). La producció de blat, d'uns 31 milions i mig de quintars mètrics, ni tan sols és suficient per a proveir les necessitats del nostre consum, havent-se d'importar molts anys quantitats de tres a cinc milions de quintars mètrics.

La població obrera empleada en els distints rams agrícoles oscila al voltant de quatre milions i mig, quan aplicant mètodes adequats d'intensificació i aprofitant apropiadament les condicions del nostre sòl, podríem molt aviat arribar als sis milions i mig.

Les industries auxiliars de l'agricultura tenen en els nostres temps tal importancia, que solament en la volatería i ous a Italia arriben a una producció de 280 milions de lires. Referent a això ¿quànt podría fer-se a Espanya?

Com factor elemental d'una bona direcció econòmica i social, s'ha d'atendre amb la major urgencia, i sense regatejar medis, al sanejament del camp, les plagues del qual motiven una perdua anyal de 140 milions de pessetes per a la riquesa pública.

El sòl d'Espanya en altres temps bastava per alimentar una població de 30 milions d'habitants, segons Moreau de Jones ressenya en les seves memories, i, no obstant, en els presents moments preocupa seriament l'atenció del país el problema fonamental de la seva subsistencia per a una població de 20 milions.

És cert que en aquests darrers anys es nota un visible progrés, degut més a l'iniciativa individual que a les provisions de Govern, i són algunes les explotacions que poden enorgullir-nos per ratllar a l'altura de les dels països més avençats, però encara dista molt d'ésser aquesta la norma d'un promig nacional.

Es va generalisant l'empleu d'adobs, instal·lant-se importants industries dedicades a la fabricació com també a l'aplicació d'utillatge, havent-se arribat a un consum de set milions de quintars mètrics d'adobs i a l'inversió anyal d'uns dotze milions de pessetes en maquinaria agrícola, quan fa deu anys amb prou feines s'arribava a dos, i, no obstant, com dada d'emulació importa recordar que Italia, que en 1900 fabricava 2.773,000 quintars de superfosfats, en 1909 eleva aquesta xifra a nou milions i mig, havent-se importat a més, en 1910, 57 milions de lires en primeres materies, tals com fosfats, escories Thomas, nitrats de sosa, sulfat amoníac, i en quant a maquinaria agrícola, en 1910 consumí per valor de més de 21 milions de lires.

S'exporten d'Espanya productes agrícoles per més de 450 milions de pessetes, lo qual demostra que la producció dedicada a aquest ram és susceptible

d'increment, ja que la seva índole li dóna cabuda i estima en el mercat mundial, ensems que podría intensificar-se el consum interior. Malgrat ésser tan vast l'horitzó que ofereix al treball el desenrotllo de la nostra productivitat agrícola, del total contingent emigratori d'Espanya un 48 per 100 perteneix als obrers del camp, emigrats en les millors condicions de rendiment. (Els terrenys dedicats a conreu agrari de treball a Espanya representen un 43 per 100, arribant a 62'7 a Italia.)

Per arribar ràpidament a l'increment de la nostra producció en aquest aspecte, s'imposa la solució d'un conjunt de problemes que escapen a l'acció aillada individual, i solament es poden resoldre amb èxit mitjançant una encertada i continua intervenció de Govern. Problemes de caràcter cultural per a la preparació tècnica, relacionats amb el crèdit per a emancipar l'agricultor de l'usura i dotar-lo dels recursos indispensables per a la fertilisació de la terra i adquisició d'utillatge; de comunicacions que permetin explotar zones avui inaccessibles pel seu absolut aillament o per la carestía de transports; i d'expansió per a buscar la col·locació dels productes sobrants en el mercat universal. D'una política d'encertades i no interrompudes solucions resultarà automàticament per la major demanda de treball, i en sa conseqüencia la regeneració del salari agrícola, en algunes comarques avui insuficient per aturar l'emigració, arrelant així al terrer patri al pagès, que trobarà en el seu treball la necessaria compensació.

El subsol

Els immensos tresors que conté el subsol d'Espanya podríen ésser base d'un ampli camp de treball i riquesa. N'hi ha prou amb fixar-se en la desmesurada proporció entre els possibles naturals existents i l'explotació actual, així com en la forma en que's porta a cap. La major part i els més rics dels nostres minerals són exportats en brut, arribant l'exportació en tal estat a la suma de 250 milions de pessetes, de les quals el principal contingent està constituit per ferro i pirita per 135 milions de pessetes, el coure per 40 milions i el plom 70 milions.

El valor total del benefici i laboreig s'estima en 450 milions de pessetes i el conjunt del mineral extret en uns 17 milions i mig de tonelades anuals.

La producció de carbó en les nostres mines oscila a l'entorn de quatre milions de tonelades, essent precís importar-ne altres tres milions de l'estranger per a proveir el consum espanyol, essent tan considerable la potencialitat

de les nostres conques carboníferes que, segons Chulz, amagatzemen 2,263 milions de tonelades.

El mineral de ferro, segons les dades estadístiques del 1913, dóna un contingent de nou milions de tonelades extretes, a més d'altres tres milions i mig de pirita.

Espanya ocupa el segón lloc com productora de coure; el primer com productora d'argent viu (14 milions de kilògrams), i el segón com productora de plom (298,000 tonelades).

Ofereix brillant perspectiva a les iniciatives i al capital l'explotació dels jaciments de sals potàsiques recentment descoberts, la conca dels quals és extensíssima, essent els primers assaigs altament satisfactoris.

És ric el nostre subsol en terres a propòsit per a l'elaboració de ciments, essent també estimables els afloraments d'exquisits petrolífers susceptibles de benefici industrial.

Noresmenys la riquesa que conté el nostre subsol, en relació amb la seva quantía, és objecte d'una modestíssima explotació, i la elaboració dels més rics minerals s'entrega en sa major part al treball estranger, essent desprès importades les manufactures. Dels nou milions de tonelades de ferro extret, sols unes 800,000 s'elaboren en el país, i en canvi s'importen aprop de 250 milions de pessetes entre maquinaria i semi-manufactures, essent prudent creença la de que dos terços del seu valor són representatius de mà d'obra i gastos generals que tributem a l'estranger. És tal l'importancia que revestiría l'utilisació de la nostra producció metal·lúrgica si totalment se manufacturés a Espanya convertida en màquines i aparells, que arribaría a una xifra no inferior a 1,500 milions de pessetes.

Fins quan els capitals en els darrers anys s'han dirigit a les empreses mineres, l'explotació no arriba a un 10 per 100 de les pertenencies denunciades i el seu desenrotllament resulta de tal lentitut, que en el carbó, des del 1895 fins a la data, ha augmentat solament en un milió i mig de tonelades l'extracció anyal. El conjunt d'obrers ocupats en la minería i siderúrgica excedeix de 150,000, poguent amb facilitat duplicar-se aquest nombre en pocs anys.

L'iniciativa individual es va llençant a aqueixes empreses, però altra volta hem d'invocar una eficaç intervenció de l'Estat per a solucionar diferents aspectes que són escull insuperable al seu desenrotllament, ja en ordre dels transports, que algunes voltes esterilisen els més resolts propòsits a l'intentar l'explotació de minerals de poc preu i molt pes, ja a l'organisació adequada del crèdit miner, ja també a l'impuls de les industries consumidores dels seus productes.

Forces hidràuliques

Altre dels possibles naturals, l'utilisació dels quals més importancia pot revestir per a la nostra economía nacional, és l'aprofitament de les forces hidràuliques. Dels cinc milions de cavalls que representa el desnivell dels 19,000 kilòmetres de curs en els nostres rius (segons Carballo), són aprofitables econòmicament més de tres milions. En l'actualitat no arriba a 400,000 la força utilisada, i encara d'aquesta xifra en correspòn una part a temps recents en que'l curs de capitals estrangers ha vingut a donar valor a importants salts d'aigua que a l'entrar en plena explotació representaràn un augment d'altres 200,000 cavalls agregats als actuals.

Per a formar-se idea de la riquesa representada per la força hidràulica utilisable a Espanya, n'hi ha prou amb fixar-se en que un treball de tres mil hores cada any, per cavall, equival a un estalvi de tres tonelades de carbó, que en condicions normals té un preu mitjà, en els centres de principal consum, de 33 pessetes, i, per lo tant, l'utilisació dels tres milions de cavalls, solament per l'expressat concepte, equivaldría a l'estalvi de nou milions de tonelades de carbó.

Ens posa de relleu l'examen d'aquest aspecte de la nostra riquesa l'extensíssim camp que s'ofereix a moltes industries avui relacionades amb l'electroquímica i l'electro-metal·lúrgica, algunes ja en vies de realisació (la fabricació de nitrats), i el concurs que als transports pot facilitar mitjançant l'electrificació de línies ferries, etc., etc.

Italia, que virtualment està mancada de carbó, ha tingut un poderós esperó que ha decidit la creació de moltes industries, en l'utilisació de les seves forces hidràuliques, de les quals avui té en rendiment uns dos milions i mig de cavalls. És notoria l'importancia que revesteix en els Estats Units, Noruega, França i Alemanya l'aprofitament d'hulla blanca, creant-se importants nuclis industrials a base de la seva utilisació. Indirectament, a l'estimular els aprofitaments hidràulics es favoreixerien gran nombre d'industries relacionades amb la producció de l'utillatge indispensable per això, les primeres materies del qual podría suministrar el nostre subsol (construcció de maquinaria elèctrica i trefilaría).

Aspecte manufacturer

L'importancia i l'extensió de les industries manufactureres s'ha accentuat en els darrers anys, especialment des de que una política aranzelaria ben orientada assegura bases de protecció a les activitats i capital a elles consagrats. A 2.300 milions de pessetes arriba el valor dels articles fabricats, tenint al servei de les industries que'ls representen més d'un milió d'obrers ocupats.

S'ha de convenir, no obstant, que, donada la marxa vertiginosa que en el desenrotllament industrial segueixen les més importants nacions, ens caracterisa una deplorable lentitut, i és que, fruit de l'iniciativa individual l'esforç realisat, falta un impuls directiu d'acoblament i coordinació d'interessos, aportant solucions al problema de la sobreproducció experimentat per moltes industries, per a buscar en el consum exteriorla col·locació dels sobrants nacionals.

Si al moment de sorgir la sobreproducció, pel qual han atravessat tots els països, l'Estat s'inhibeix, a l'ocasionar-se la ruina dels interessos creats se produeix el rezel dels capitals per a concórrer a les demandes de la iniciativa industrial, mentres que una intervenció encertada i oportuna, no solament evita mals en una altra forma irreparables, sinó que és alicient segur per a que l'estalvi respongui i asseguri una política d'industrialisació.

La manufactura textil en el ram cotonaire, representa uns 200 milions de pessetes de capital invertit, ocupant 150,000 obrers. El seu relatiu estacionament des de la perdua de les colonies és notori, exportant una xifra que gira a l'entorn de 50 milions de pessetes, més que com signe de natural i profitosa expansió, com necessitat implacable imposada per la seva sobreproducció. Té Espanya dos milions de fusos, quantitat molt aproximada a la que existía dotze anys enrera, mentres que Italia des del 1900 al 1912 ha augmentat de dos milions a quatre milions i mig. (En el món n'hi ha 140 milions.)

L'industria llanera ocupa més de 15,000 obrers; la sedera, uns 4,000, amb un valor de 20 milions de pessetes de productes. Normalment l'exportació de manufactures de llana no arriba a cinc milions de pessetes.

L'industria del lli i la del iute representen més de 30,000 obrers ocupats en les seves fàbriques. La seva exportació normal sols representa uns quatre milions de pessetes.

La siderúrgica, l'importancia de la qual s'accentúa en els darrers temps, disposa en els seus alts forns d'utillatge suficient per a una producció de més de 50 per 100 de la que avui explota: i el capital a ella dedicat és considerable, representant les grans societats solament més de 150 milions de pessetes.

L'industria sucrera, afectada per un problema, que s'ha fet crònic, de sobreproducció, ha absorbit 250 milions de pessetes de capital, i el seu crític estat el posa de relleu la cotisació dels seus valors (accions ordinaries, al 12 per 100).

L'industria paperera ha hagut d'afiançar-se mitjançant la constitució d'un trust per a la reducció, per no absorbir el mercat les 70,000 tonelades que produía.

De les industries existents, les de conserves de peix i suro-tapera, amb uns 35 milions i 45 milions d'exportació, respectivament, disfruten de vigor per acudir al comerç exterior, seguint-les en aqueix ordre les relacionades amb l'aprofitament i explotació de determinats productes agrícoles (vinificació, refinació d'olis, preparació de conserves vegetals), però el seu desenrotllament ha hagut de manifestar-se pels estímuls quasi exclusius de l'esforç individual.

VI

Mides i actuació del Govern

Comprovada l'existencia d'un extens i ric conjunt de possibles naturals, i afermada la necessitat d'encoratjar l'orientació industrialista per la que va pronunciant-se el nostre país, importa investigar quines són les mides i actuació requirides per arribar lo més ràpid possible a la posta en valor de la riquesa jacent i al major increment i difusió de les industries, donant solució per això als problemes permanents de la nostra economía i atenent amb la major cura i pressa possibles els conflictes que a l'interès creat originen les circumstancies anormals de la guerra.

Veritablement desproporcionat resulta l'esforç que l'Estat espanyol ha exigit al contribuient en els darrers anys, amb el rendiment útil que de les seves funcions tutelars tenen dret a esperar. En quinze anys s'han invertit 17,000 milions en el conjunt de gastos del Presupost de l'Estat, de qual quantitat solament s'han dedicat 2,500 milions al foment de la cultura i de la riquesa pública, pedres angulars de la prosperitat del país, essent tants i tan urgents els requiriments que una i altra demanen; i amb tot i ésser tan modest l'apoiament, en aqueixos 2,500 milions, malgrat de gastar-se en la condició de l'esforç màxim i el rendiment mínim, ha de buscar l'estadista la principal raó que ha permès soportar al país, sense precipitar-lo a la ruina, l'augment dels nostres Presupostos en tres lustres des de 950 a 1450 milions de pessetes a que en l'actualitat arriben.

Entre tots els interessos de la nació s'estableix tan íntima solidaritat i harmonía, que difícilment pot concebir-se que'l detriment o trencament de qualsevol d'ells no afecti i pertorbi l'equilibri en que tots conviuen; però per natural inclinació de l'estímul particularista, sorgiría amb freqüencia la topada, si no vetllés per damunt de tot, actuant de coordinador, l'Estat.

L'agricultura, factor primordialíssim de la vida nacional, suministra a l'industria primeres materies, i reb d'aquesta l'utillatge i els fertilisants que són al mateix temps element i motivació de moltes industries. Sense un bon sistema de transports i comunicacions quedaría circumscrit a límits molt reduits

el desenrotllament agrícola, que a l'ensems reb de l'industria de transports el principal impuls per a la seva existencia i desenrotllament. La minería, al suministrar a l'agricultura i a les manufactures materies indispensables per al seu desenrotllament, és també font de vida per als transports, sense l'auxili dels quals amb prou feines pot concebir-se l'existencia de les explotacions mineres. Totes les manufactures, al crear nuclis de producció i treball, fan sorgir focus de demanda i consum dels productes agrícoles, establint-se un fluix i refluix en el canvi de serveis entre tots els factors de la producció, de l'encertat ordenament dels quals dependeix la prosperitat nacional, havent d'encaminar-se tots a l'objectiu suprem de proveir-se la nació a sí mateixa en el major grau d'extensió i intensitat possibles. La resultant d'aquesta harmonía és l'increment del treball, i com a conseqüencia el creixement de l'estalvi, que troba ensems fructuosa col·locació, subjectant-se als veritables principis d'una economía ben orientada, dedicant-se a col·laborar amb el seu eficaç concurs al desenrotllament de l'agricultura, la minería, transports i industries, previsorament endagades per la direcció d'un crèdit organisat.

El concepte merament fiscal que de l'Hisenda ha prevalgut entre els nostres estadistes, ha constituit un veritable escull per acometre una política de franc i obert apoiament a tot ço que pugui representar halè i impuls a la creació de riquesa i treball. L'Hisenda pública nosaltres l'entenem actuant com a funció tutelar, capacitada pel coneixement real i la resistencia econòmica dels diferents interessos, buscant els seus recursos no exclusivament per l'opressió recaudatoria, intensificant el tribut, sinó fonamentalment procurant que aquest sigui la resultant d'una major amplitut i acreixement de la riquesa pública. El concepte que'ns mereixi la gestió del Ministre no podem jutjar-la solament pel resultat simplista de la xifra recaudada.

L'arrelament en els nostres estadistes d'una política atàvica tancant els ulls a l'emulació que'ns ofereixen les nacions més progressives, ha donat ocasió a que's considerés com a lloc secundari, com organisme merament burocràtic, quasi com un engranatge innecessari de la nostra Administració, la Direcció General d'Industria i Comerç, per lo que és objecte de freqüents canvis en el més alt càrrec, estimat solament com un ascens en la carrera política. Així s'explica que no haguem arribat ni solament a la possessió d'una estadística que posi de relleu l'importancia i eficiencia de la nostra industria i comerç, i no tinguem, per lo tant, la base fonamental de tota actuació ben ordenada: el coneixement de la realitat (havent de servir-nos en son defecte d'estudis i investigacions privades, entre les que creiem de gran autoritat la de l'il·lustre economista Goytia, encara inèdita).

VII

Els problemes permanents de la nostra Economía

L'ensenyança tècnica

Si per industrialisació entenem l'aplicació de mètodes científics per a obtenir el major rendiment en extensió i intensitat dels possibles naturals, i l'agent actiu ha d'ésser l'home, és clar que la seva preparació tècnica és factor decisiu per a que pugui portar a cap amb èxit la missió que li correspòn, i d'aquí prové que l'ensenyança tècnica constitueixi element primordial, sense el qual ha d'ésser impossible escometre amb resultat el problema de la nostra industrialisació. El valiment dels individus precedeix en ordre a la posta en valor de les coses materials. El concepte de l'ensenyança tècnica requireix, per a que rendeixi un fruit positiu, la seva adaptació a la realitat, apropiant-lo a les aptituts dels individus i a la missió que han de desempenyar en el complexe plet de la producció. Des d'aquelles ensenyances indispensables per apressar i fer fructuós l'aprenentatge, fins a la preparació de contramestres, pèrits i enginyers, deuen, en tota la seva gama, organisar-se a base d'especialisació i dotant-les d'un caràcter eminentment pràctic, per a lo qual entenem, jutjant-lo com a funció social, que l'Estat ha d'assistir-se de patronats i organismes adequats, delegant-los aquesta missió quan estiguin capacitats per això, i en tot cas recabant i aprofitant la col·laboració que puguin prestar-li degudament a aquell ordre de necessitats que un contacte més immediat amb la realitat fa sentir als qui deuen i esperen aprofitar-se de l'auxili de la tècnica per a la posta en valor de les riqueses peculiars que la naturalesa o l'acció de l'home han determinat per a cada comarca. La Mancomunitat Catalana ha donat en aquest sentit un gran pas, cuidant amb zel i encert d'endagar aquelles ensenyances més apropiades als requiriments dels interessos arrelats a Catalunya, dins del criteri de l'especialisació, i quan hagi totalment posat en vigor el seu laudable pensament, al disposar dels recursos que per a complir la seva missió l'Estat li delegui, prestarà un dels més assenyalats serveis a la prosperitat del nostre país.

Les ensenyances tècniques han de completar-se en el seu grau superior com una preparació econòmica, que capaciti a l'enginyer, no solament per actuar com a director de l'instal·lació industrial, sinó també, a la vegada, per a que siguin les seves aptituts garantía de l'èxit mercantil de les seves empreses, podent informar sobre l'oportunitat d'establir una explotació determinada, pel coneixement de l'estat real de l'oferta i la demanda, així com de la naturalesa específica d'aquesta; de l'organisació industrial i comercial dels altres països concorrents i de la forma com aquests han resolt el moment crític de la seva sobreproducció; de la capacitat consumidora del mercat nacional i de la forma en que s'hauràn de col·locar a l'exterior els remanents. Una preparació en aquest sentit estimularía als capitals a secundar l'iniciativa tècnica, car moltes vegades hem vist, malgrat el gran valiment i capacitat de l'enginyer, causar la seva ruina i la dels capitals que se li confiaren.

Les comunicacions

La producció tindría un radi molt limitat, si no pogués realisar-se amb facilitat i amplitut la funció del canvi, per a lo qual és essencialíssim solventar el problema de les comunicacions.

En ço que atany a les comunicacions tenim a Espanya molt de camí a recórrer. En un document oficial de l'any 1914 es fa referencia als 4,000 pobles que existeixen a Espanya completament incomunicats, representant una població de més de tres milions d'habitants; i als dotze kilòmetres, promig per miliàmetre quadrat, de camí per a trànsit rodat de que disposem, enfront a cent de que disposa França, i en la propia Espanya 40, Biscaia. Tenim aproximadament 47,000 kilòmetres de carreteres, però la seva mala distribució, responent moltes d'elles més al favor polític que a la necessitat demostrada, no alivien la deficiencia que caracterisa al nostre país en aquest punt de les comunicacions. Els 15,000 kilòmetres de ferrocarrils no són prou per als requiriments del tràfec modern, no arribant de molt a la xarxa de que disposa Italia amb un territori poc més de la meitat. L'ampliació dels ferrocarrils secundaris, els projectes dels quals van fracassant successivament per no trobar l'estalvi garantía apropiada en les lleis aprobades pel Parlament i en l'actualitat objecte de noves temptatives per l'Estat, és assumpte vital que interessa resoldre.

Hi ha pendent de resolució una de les qüestions més complexes, de l'encertada solució de la qual dependeix en gran part la nostra prosperitat: el problema dels transports. S'ha regonegut que és indispensable, no solament la creació

de noves linies, sinó també la modificació de les tarifes que avui regeixen per a determinats productes, i, no obstant, solament pot obtenir-se l'amplitut de les actuals empreses dedicades a aquest ram i la creació d'altres noves, mitjançant l'existencia de l'estalvi, avui rezelós als requiriments d'aqueix ordre de negocis, en els quals actualment hi ha col·locats més de 3,000 milions de pessetes, en sa gran majoría capital espanyol. El transport en els temps moderns va prenent el caràcter d'una funció social, considerant-lo com element al servei de la mercadería o com a medi per a desenrotllar la riquesa i el treball; d'aquí ve que's resolgui en quasi tots els països per les fórmules de l'estatificació, manera única de conseguir l'harmonía entre aquest interès i el general del país. De tal importancia s'ha reputat tot ço que al transport afecta, que serà objecte d'un estudi especial pel meu il·lustre company Sr. Garriga i Massó, per raó de lo qual me limito a apuntar-lo com factor integrant i indispensable d'una encertada orientació industrialista.

Consemblants consideracions s'haurien de fer al tractar dels transports marítims, la freqüencia i economía dels quals tant influeixen quan se tracta de l'exportació, al tractar de la qual hauré de referir-me a dits medis de comunicació, deixant sentat des d'ara que en aquest punt precisa aiximateix una resolta intervenció de l'Estat, posant cura a l'ensems d'harmonisar els nòlits i el servei de linies amb l'estimol que ha de donar-se a l'estalvi per a que concorri a les empreses navileres i la consideració que mereixen els 150 milions de pessetes dedicats a aquest ordre de negocis. La campanya d'hostilisació, oblidant que sense el concurs dels capitals no serà possible emancipar-nos del jou estranger a que avui encara està subjecte el major contingent del nostre tràfec marítim, les tres quartes parts del qual s'efectúen amb pabelló d'altres països (de 21 milions de tonelades, solament set se transporten amb pabelló espanyol), solament conduiría a encallar indefinidament el creixement de la nostra marina mercant. És precís que disposem de nòlits en bones condicions de preu i freqüencia, i és necessari que al mateix temps augmentin els barcos de que avui disposem. La coordinació d'aquests dos factors incombeix a l'Estat, adoptant el medi que per això sigui precís, modificant en lo menester la llei de comunicacions marítimes, per a que les industries navals se desenrotllin i els nostres transports marítims puguin realisar-se en condicions de concorrencia amb els altres països competidors en el mercat mundial.

El crèdit

El crèdit constitueix una altra arma indispensable per a l'industrialisació, tant en l'ordre agrícola com en els altres rams de l'industria. Recentment s'ha pogut veure, pel clamoreig de tots els interessos, la deficiencia de la seva organisació a Espanya. És precís que l'agricultor disposi d'avançaments per a l'adquisició d'utillatge i adobs, així com dels recursos indispensables per a no haver d'entregar les seves collites a l'usura, i encara que a tal fi han sigut creats els Sindicats i Caixes rurals, donada la forma com funcionen, no poden respondre a l'objectiu que motivà la fundació llur. Fóra indispensable, per a que resultés eficaç el seu concurs al pagès, un apoiament més resolt de l'Estat a aquestes organisacions, per medi del Banc nacional, com ho han efectuat altres països. Les reiterades campanyes de les representacions més autorisades de l'interès agrícola, així ho han posat de manifest. I en ço que atany al crèdit hipotecari, després de la brillant intervenció parlamentaria dels Srs. Zulueta i Ventosa i Calvell, censurant l'actitut del Banc Hipotecari quan més apremiant era el seu concurs, i de les manifestacions fetes per la Federació Agrícola Catalano-Balear i altres corporacions, sol·licitant la creació de nous organismes efectius que permetin mobilisar la propietat, i que reconeix com qüestió a resoldre el projecte que presentà el Sr. Calbetón, queda proclamada la necessitat de donar solució a tan important extrem, objecte d'eloqüents intervencions en el Parlament del campió de l'agricultura Sr. Zulueta.

Aximateix se sol·licita per la minería la necessitat d'implantar el crèdit miner, per a facilitar recursos a aquestes empreses, ja sigui en circumstancies normals per al seu desenrotllament, ja sigui en els moments excepcionals en els quals és precís amagatzemar productes.

I respecte del comerç i l'industria, n'hi ha prou amb recordar les conclusions de l'Assamblea de Presidents de Cambres de Comerç i Industria per a deduir quant escàs és l'apoiament que en el crèdit troba tan important interès. Això obliga a constituir-se amb excessiu recàrrec de capital surant, encarint la producció; i el buit considerable que en el nostre país existeix respecte del concurs del crèdit, ho demostra l'importancia de la Banca estrangera aquí establerta, absorbint amb excel·lents beneficis lo que hauría d'ésser privatiu de la Banca nacional, i que fàcilment podría lograr-se mitjançant una acció acoblada, estimulada pel Govern, amb l'apoiament resolt del nostre primer Banc, tan peresós d'adaptar-se als requiriments i funcionalisme del comerç

modern. L'hipoteca industrial, tan generalisada en altres nacions, permetent mobilisar les fàbriques i amb això donar major amplitut als negocis, és un altre punt que ha d'ésser objecte de la nostra atenció.

Igualment afecta a tots els interessos de la producció, i s'ha fet més gran la necessitat d'ésser resolt amb urgencia, tot ço que's relaciona amb magatzems generals de dipòsits, per a lograr, mitjançant la generalisació del *warrant*, l'auxili que permeti fer front als moments d'acumulació del *stock*, sense haver de reduir la producció, reconeixent un major marge de préstec del que avui s'efectúa en el redescompte en el nostre primer Banc.

Tema especial d'aquest cicle de conferencies tot ço que al crèdit atany, sols de passada he al·ludit a tan important qüestió, de la qual els nostres parlamentaris s'han ocupat reiteradament amb gran lluiment en la darrera etapa, influint la seva actitut en que l'atenció del Govern, donant relleu al problema, presentés els projectes sotmesos a la deliberació de les Cambres.

La nacionalisació de les industries

He proclamat com base fonamental de l'orientació industrialista el règim aranzelari, punt aquest ja resolt en el nostre país i els efectes del qual acrediten el desenrotllament industrial en aquests darrers anys, des de que ha arrelat la confiança que'ls capitals van tenint en les industries. Com argument *ad homine* invocaré l'Exposició d'Industries que's va celebrar al Foment del Treball Nacional pocs anys després d'haver-se promulgat l'aranzel de 1892, en la qual figuraven més de trescentes industries noves, creades al calor de la protecció aranzelaria. En aquest punt solament he de ratificar la meva convicció de que és necessari donar la major estabilitat possible al règim, no posant en perill per revisions impremeditades o tractats de comerç, industries arrelades o de recent creació, ja que això infondría rezel als capitals per a seguir tan fructuosa via per a l'economía nacional.

Els articles fabricats que importem arriben a la xifra de 480 milions de pessetes, de les quals al menys 200 milions podríen ésser objecte d'implantació d'industries en el nostre país, ja que disposem de forces abundants, primeres materies aplicables a moltes produccions i els nostres obrers han acreditat la facilitat amb que executen fins les més complicades labors. La corrent industrialista, halenada per l'ideal de bastar-se a sí mateix, s'accentúa avui en tots els països, alliçonats per lo car i pertorbador que resulta dependre d'altres nacions per al sosteniment del treball en moltes manufactures, les

primeres materies de les quals són producte de l'industría estrangera. A aquest propòsit el Sr. Sànchez de Toca, en el seu recent i notable llibre *Los Bancos de emisión*, cita els acords adoptats pel Govern anglès, que en lo més essencial reprodueixo al final de la conferencia (pàg. 42).

La nacionalisació de totes les industries relacionades amb la defensa del país, amb els transports, amb els serveis públics i fins d'aquelles altres que puguin afectar d'una manera primordial al desenrotllament de les manufactures establertes a Espanya, han d'ésser objecte de la nostra atenció preferent, accentuant cada vegada més els principis afirmats per la llei del 1907 de Protecció a la producció nacional, que ha constituit un dels més plausibles encerts, i els excel·lents resultats de la qual proclamen els quantiosos interessos que baix la seva salvaguarda viuen i s'han desenrotllat. Per a contribuir a aquesta finalitat, vaig tenir l'honor de presentar una moció davant de la Comissió Protectora de la Producció nacional, que fou benèvolament acollida pels meus il·lustres companys, encaminada a la creació i desenrotllo d'industries relacionades amb els citats aspectes, estimulant-les per l'exempció temporal tributaria, per la lliberació de Drets Reials i impost de timbre a les societats que's constitueixin, arribant, si fos necessari, a la garantía d'un interès al capital empleat o una subvenció en cas de considerar-se d'interès públic la seva implantació en el país, a augmentar el marge diferencial establert per la llei a favor dels productes nacionals, i assegurar a les nostres industries el consum de tots els organismes de caràcter públic o que participin del concurs de l'Estat. I, quan pugui constituir garantía i alicient, el segur de contractes a llarga data per a suministres a l'Estat amb el fi de cooperar a l'amortisació de les instal·lacions, acudir a això.

Tot lo que tendeix a acelerar la nacionalisació de les industries ha de merèixer el nostre aplaudiment, i hem d'inculcar per la propaganda la conveniencia d'orientar-nos resoltament en aquest sentit, per a emancipar-nos en el major límit possible de jous estranys. Els arsenals que aquests darrers anys s'han montat, així com l'increment de les industries relacionades amb la construcció, constitueixen una positiva ensenyança, que'ns permet en els moments actuals abastir-nos en molts serveis de caràcter públic que altrament quedarien interromputs.

VIII

Exportació

La crisi de la sobreproducció

El desenrotllament de l'agricultura, així com el de la minería i les manufactures, no poden ajustar-se automàticament a l'estret circuit de la demanda nacional; i per això, a l'arribar al límit de la sobreproducció s'ha de resoldre la crisi que ocasiona, o pels procediments artificiosos d'una reducció, amb dany manifest de l'economía nacional, o apel·lant a les fórmules de l'exportació del remanent acudint a la lluita mundial, amb ventatja positiva per al treball i riquesa del país. Des d'ara hem de condemnar com finalitat de tota actuació econòmica la tendencia restrictiva, afirmant com norma a seguir l'exportació dels productes sobrants.

La forma de solucionar la sobreproducció afecta per igual a l'agricultura que a l'industria, ja que són varies les comarques d'Espanya que per les seves condicions climatològiques resulten indicades per a determinats conreus que la capacitat consumidora del país no pot absorbir. D'això prové que siguin molts els punts de coincidencia que en la solució del problema guarden diversos rams de la producció.

La nostra exportació actual està representada per 325 milions de primeres materies, 251 milions d'articles fabricats, 458 milions de substancies alimenticies i 18 milions d'animals vius (dades del 1913). La xifra conjunta de 1,052 milions, que el 1890 era de 957, marca un estat relativament estacionari comparat amb els demés països, sobre tot en els articles fabricats. Sobra tot comentari davant les següents dades: a Italia l'exportació en 1890 era de 895 milions, arribant en 1912 a 2,396 milions; a Bèlgica, de 1,437 va pujar fins a 3,656 milions en el mateix període de temps; a França, de 3,753 a 6,712; a la Gran Bretanya, de 8,197 a 14,974; a Alemanya, de 4,261 a 11,196 milions.

La situació actual de moltes industries a Espanya és de manifesta sobreproducció, i en la majoría dels casos la crisi que deriva s'ha atenuat artificio-

sament acudint a la reducció de treball (sucrera, paperera, vidriera, etc., etc.), i és que tot ço que afecta a l'exportació solament es pot acometre amb encert i èxit mitjançant una acció directiva i l'apoiament del Govern, per la complexitat de factors que s'acumulen, especialment en els primers temps, en que és precís topar amb la competencia d'aquelles nacions que empleen els més eficaços concursos per halenar el seu comerç exterior, del qual tan zeloses es mostren com recurs imposat per la seva existencia nacional.

Del major cost dels productes i medis per a compensar-ho

És condició primordial, per a l'èxit de tota temptativa d'exportació, que'ls productes situats en el litoral estiguin en condicions de preu i qualitat susceptibles de concurrencia; per això importa investigar les causes que influeixen en el major cost per aplicar les solucions requirides.

La convivencia d'un règim aranzelari origina augment en la despesa de tota instal·lació industrial l'utillatge de la qual s'hagi d'importar de l'estranger (l'instal·lació d'una filatura de cotó comparada amb Anglaterra requireix un 40 per 100 més de capital pels transports, embalatges i drets). Les primeres materies en moltes industries estàn aiximateix afectades pels recàrrecs de l'aranzel, igualment que'l combustible, lubrificant, etc., etc. No és, per lo tant, possible que l'industrial venci per la seva sola voluntat i esforç aquests primers obstacles que'l col·loquen en situació de notoria desventatja; per això s'ha d'acudir a diversos procediments segons les circumstancies especials en que s'ha trobat cada país. Coneguts són els empleus de primes, bons a l'exportació, admissions temporals, *drawbaks*, règim de dipòsits francs i compensacions per compres a preus excepcionals pels Estats, per a suplir perdues d'exportació, etc., etc. A Espanya, des del 1888, tenim una llei d'Admissions temporals, però la deficiencia del seu funcionament i eficacia ho proclama prou l'escàs ús que de la mateixa s'ha pogut fer, trobant ensems gran resistencia en la seva aplicació, oposada pels productors nacionals d'articles l'introducció temporal dels quals se sol·licita, temorosos de que sigui en detriment de la llur producció actual. L'acció de l'estadista, com la del clínic, consisteix en elegir en cada cas els medis eficaços i que menor resistencia oposi la llur implantació, i a Espanya el procediment de bonificacions concedides per l'Estat, destinades a compensar el sobrecost de la producció ocasionat pels recàrrecs aranzelaris, podría produir immediats i positius resultats sense despertar suspicacies ni rezels. En aquesta tendencia s'inspira l'iniciativa del Sr. Allende

Salazar, formulada en una proposició de llei, pendent de discussió en el Senat, a la que vaig tenir l'honor d'associar-me. Atorgant als productes fabricats la bonificació d'un marge prudencial, equivalent a la compensació necessaria per a corretgir els recàrrecs que pesen sobre la producció per virtut de l'aranzel, desenrotllaríem ràpidament la nostra exportació manufacturera. I en definitiva l'esforç per a l'Erari no superaría a ço que pot representar una generalisació d'admissions temporals.

El tràfec marítim en l'exportació

L'influencia del tràfec marítim en l'exportació és poderosíssima, fins al punt de constituir un obstacle insuperable al seu desenrotllament quan no s'ajusta als requiriments de facilitat i economía en les comunicacions. Molts són els mercats que'ns estàn vedats per la carencia de línies o resulten d'escàs rendiment per l'irregularitat dels serveis; i en quant als nòlits, si no guarden certa proporcionalitat amb el valor del producte i el cost comparatiu amb els altres països concorrents, serà inútil que'ns esforcem en col·locar en situació de competencia en els nostres litorals els articles espanyols.

Tot l'esforç que tendeixi a augmentar la marina mercant de pabelló nacional, sempre que estigui ben orientat, serà de rendiment positiu, ja que és l'única manera de que una intervenció harmònica de l'Estat coordinant interessos pugui ésser eficaç i l'únic medi que'ns permeti disposar d'aquelles línies que davant l'incertesa del rendiment refusen les empreses navileres i que són indispensables quan se tracta d'adquirir mercats nous, en els que la oportunitat juga un paper vital. Així succeeix amb la reiterada petició d'establir serveis regulars per al mercat d'Orient i la conveniencia manifesta d'aprofitar les circumstancies per a intentar un intercanvi de productes amb la República Xilena, el Govern de la qual requireix el nostre concurs, brindant a la vegada el seu. Solament pel procediment d'auxilis, mitjançant subvencions, primes i altres garanties, pot l'Estat servir a l'interès públic, relacionant les conveniencies del comerç i l'industria amb els estímuls necessaris a la vida i desenrotllament de la marina mercant. La nostra llei de Comunicacions marítimes tendeix a aquest objectiu, però és evident la necessitat de reformar la seva contextura davant de les ensenyances dels temps i acudir, si és precís, a altres fórmules d'apoiament, de les quals podem pendre exemple per l'èxit reportat a les nacions que les apliquen, amb el fi de que en cap cas constitueixi el nòlit una dificultat per a la nostra expansió.

La pertorbació que afecta al mercat de nòlits degut a les demandes motivades per les necessitats de la guerra, a la presa i destrucció de barcos i a altres causes circumstancials, accentúa la necessitat de disposar d'un pabelló propi, que permeti actuar a l'Estat, salvaguardant, però, tots els interessos. L'import dels nostres nòlits en el comerç exterior, d'uns 600 milions de pessetes (aplicant les bases d'Ives Guyot), donen marge per a una brillant intervenció de Govern, dirigida a rescatar al menys una bona part del gran contingent que absorbeix la marina estrangera.

Zones i ports francs

La creació de grans centres de tràfec i nòlits, assistits per interlands comercials, és un dels medis de que's valen tots els països per arribar a una bona organisació de les comunicacions marítimes, com a punts de partida de múltiples línies i grans estacions de trànsit, a qual efecte s'han anat generalisant els dipòsits i ports francs, els profitosos resultats dels quals ho acredita l'augment constant del llur moviment.

Però ultra ésser les zones i ports francs focus positius d'atracció de nòlits, reporten considerables aventatges d'ordre comercial i industrial, dels quals podría beneficiar-se el nostre país amb la llur implantació, particularment en les presents circumstancies, en que les nacions americanes ensopeguen amb dificultats per a remetre els productes llurs en consignació i dipòsit a Alemanya, Austria, França, Bèlgica i fins a la mateixa Anglaterra, malgrat el seu règim lliure, per convenir-los als remitents tenir expedita la col·locació de la mercadería en tots els centres de consum europeu. Per això Catalunya ha accentuat en les presents circumstancies la sol·licitut amb que reiteradament ve insistint per a que s'estableixi la Zona Neutral a Barcelona i en els demés ports del litoral que estiguin en condicions per això, jutjant els actuals moments com excepcionals per acometre la seva implantació. Hem de doldre'ns de lo reçaguer que's mostra el Govern en atendre els nostres clamors, ja que amb la demora reb dany irreparable l'economía del país. Té la nostra ciutat port amb capacitat suficient per augmentar amb caràcter immediat el tràfec, havent realisat per això quantiosos dispendis, i sentim més la necessitat d'orientacions que impulsin el tràfec davant de la seva modestia i estacionament relatius, girant a l'entorn d'uns dos milions de tonelades (1,600 d'importació i 400 d'exportació), disposant de més molls que altres ports el moviment dels quals és tres vegades major. Per això la laudable iniciativa del nostre Ajuntament, recollint

l'esperit de totes les campanyes en tal sentit afirmades des de l'any 1900, fou secundada per tots els organismes econòmics i les més altes representacions, tractant així d'influir en les esferes del poder.

Dels aventatges en ço que's refereix a nòlits i comunicacions, no solament se'n beneficiaría el comerç exterior, sinó que aprofitaría també al d'intercanvi nacional i donaría lloc a una serie d'operacions que motivarien demandes de treball i augment en el comerç i giro, precursores d'una major amplitut en els organismes bancaris estimulats per la demanda d'operacions. I des de l'aspecte manufacturer no hi ha dubte que al crear-se una industria d'articles per a l'explotació, s'augmentaría el consum de certs productes nacionals, ja sigui per a barrejar-los amb altres estrangers, ja com auxiliars de la fabricació. L'exemple de Hamburg, Copenhague, Trieste, Fiume, etc., etc., són prou eloqüents, i no hem d'acudir a detalls per recents campanyes prou divulgades.

Quan a requiriments d'organismes residents a l'estranger el Govern atorgà a Càdiz el règim de dipòsit franc, haguérem de tributar-li el nostre sincer aplaudiment, com hem de doldre'ns de que al manifestar-se per l'iniciativa i responent a la necessitat experimentada per Catalunya, la petició de la Zona Neutral, permaneixi indefinidament aplaçada la seva concessió.

L'exportació i el crèdit

Els negocis d'exportació exigeixen, en quant al crèdit, certes modalitats, a les que deuen atemperar-se, responent als costums i usos establerts en els mercats el consum dels quals es sol·licita. Rès més onerós que pretendre alterar les condicions del plaç, molt estimades, especialment pels mercats americans i d'Orient, ont el diner es cotisa a elevat interès; sols sacrificant en extrem el preu de la mercadería es pot vèncer una diferencia en les concessions del plaç, restringint-se en aqueix cas notablement el cercle dels compradors i augmentant a límits usuraris les pretensions d'aquests. Per a introduir-se en un mercat és precís atemperar-se a les seves costums i col·locar-se en igualtat de situació que'ls altres concorrents. Al tractar-se d'articles manufacturats és quan la dificultat del plaç creix més, car són molts els mercats que sol·liciten sis mesos i fins més llargues concessions, que'ls dispensa fàcilment el comerç estranger, perquè els seus organismes de crèdit els faciliten els recursos necessaris per això. Aquí ha constituit un veritable escull l'estretor amb que la nostra banca regateja els descomptes a llarg plaç, i és perquè ensems lluita amb l'impossibilitat d'un redescompte en el Banc nacional més enllà dels límits

estatuits, i fins quan alguns Bancs es presten a aquesta índola d'operacions, és notoriament deficient el seu concurs per a empendre amb vol els negocis d'exportació. La necessitat d'apoiament en el crèdit per al comerç exterior i la conveniencia de crear un organisme que respongui a això, la proclamen la nostra industria i el nostre comerç des de fa molts anys, i ja en 1900 les corporacions econòmiques de Catalunya demanaven com mida de govern la creació d'un Banc d'Exportació, a lo qual ha de tendir-se i serà precís arribar; però, entretant, quan menys deuría donar-se una major latitut al redescompte en el nostre Banc nacional, per a que ensems poguessin efectuar-lo banquers i Bancs. Abans d'esclatar la guerra les sucursals de la banca estrangera aquí establertes donaven determinades facilitats que havía d'acceptar el nostre comerç davant la resistencia de la banca nacional.

El Banc o Bancs d'Exportació són més precisos en el nostre país per la manca d'agents comercials i d'una organisació oficial que pugui assessorar a l'industria i el comerç, tant en ço que's refereix a la naturalesa de les demandes com als costums i importancia dels mercats d'exportació i a la garantía i solvencia del comerç; coses avui confiades exclusivament a l'iniciativa privada i l'ignorancia de les quals crea un veritable rezel, sempre que's tracta de mercats llunyans i desconeguts, l'ordre de serveis dels quals podría establir-se ràpidament per un Banc d'Exportació, creat a base d'un concurs paral·lel de l'iniciativa particular i del Govern.

Comptant amb solucions apropiades respecte del crèdit, podría procedir-se a l'organisació de grupus de productors, acoblant els més afins, a l'objecte de simplificar les despeses quantioses que pesen sobre tota temptativa realisada ailladament, que és ço que abstè als modests de dedicar-se a negocis d'exportació. Aquestes agrupacions han donat fruits abundosos en molts països; n'hi ha, per cert molt arrelades i prestigioses, a Italia, Austria i Alemanya, i són de gran eficacia, sobre tot en la primera etapa d'una penetració comercial. Per l'importancia dels interessos que representen, són un medi d'influir prop dels seus respectius Governs, proposant solucions per afiançar l'èxit de la seva gestió, ensems que, constituides en personalitat jurídica, poden resoldre molts aspectes relacionats amb el crèdit.

Museu Comercial i Aranzelari

En algunes ocasions m'he ocupat de l'utilitat que representaría a l'industria i al comerç la creació d'un Museu comercial i aranzelari on constés

l'estadística de la nostra producció en cada un dels seus rams, i la seva comparació amb les demés nacions, els mètodes productius, el cost dels productes, l'organisació del treball, la relació entre la força productiva i el consum del país, els aspectes de lo qual deuríen presentar-se comparativament amb els països més progressius i amb els productes dels quals hem de competir a l'exterior. I, des de l'aspecte comercial, ens donaría a conèixer el Museu la relació dels mercats on puguin tenir cabuda els nostres productes, així com el detall de despeses, medis de transport, preus i consum, i, en suma, els llurs costums i organisació comercial.

A la *Gaceta* arribà a figurar-hi un Decret amb aquesta tendencia, es va consignar una partida en el Presupost, que aviat fou suprimida, i després no s'ha fet rès més sobre aquest assumpte, la realisació del qual podría ésser un important auxiliar per al nostre progrés i il·lustració.

Els mercats de l'Africa

Prova eloqüent de l'absencia de tota orientació en ço que's refereix a la política d'expansió comercial és l'oblit en que Espanya té aquells mercats que, per raons de sobiranía o d'influencia reconeguda en els tractats internacionals, hauríen d'ésser objecte de les majors atencions dels nostres governants, reforçant, per una relació de comerç i foment d'aquells interessos, els llaços que les uneixen amb la Metròpoli. Me refereixo als nostres mercats de l'Africa, a propòsit dels quals recordaré les dades que en el Senat vaig posar de relleu, citant un notable document presentat pels Centres Hispano-Marroquins a la Comissió parlamentaria, amb motiu de l'informació oberta sobre el projecte de zones neutrals, en el qual es diu: que'l comerç total de Melilla està representat, segons les darreres dades, per 60 milions de pessetes; el de Ceuta, per 28; el del Marroc, per 216; el de Canaries, per 118, que representen un total de 422 milions; d'aquests perteneixen a Espanya: a Melilla, 4 milions; a Ceuta, 13; al Marroc, 14; a Canaries, 16, o siguin 47 milions en conjunt, quedant per al comerç estranger 375 milions de pessetes. ¿Còm és possible fer sentir el necessari entusiasme al contribuient espanyol al sol·licitar recursos per a l'acció realisada al Marroc quan fem complet deixament, en favor de l'estranger, d'aquelles compensacions que tindría dret a esperar l'economía espanyola? Tan notoria desventatja per al nostre país contrasta amb el profit que reporten les altres nacions, essent així que, des del 1906, a la nostra l'exercici de sa influencia al Marroc li significa uns 1,200 milions de pessetes i el sacrifici inapreciable

de molts milers d'espanyols. No obstant, les campanyes realisades pels Centres Hispano-Marroquins i per totes les corporacions econòmiques, amb el fi de que'ls Governs adoptessin un conjunt de mides que'ns capacitessin per a lluitar amb èxit en franca concorrencia tractant-se de mercats de porta oberta, han resultat infructuoses. En 1911 el Govern va nomenar una Comissió, presidida pel Sr. Valdés, per a estudiar i proposar els medis que s'havíen d'adoptar a l'objecte de donar major increment al moviment comercial amb el mercat marroquí, i, malgrat de que la citada ponencia va proposar un projecte, del que formaven part les admissions temporals, els dipòsits francs, les primes a l'exportació, els auxilis a les industries, etc., etc., rès s'ha fet des de llavors, essent aquell lluminós dictamen un document més per als arxius dels ministeris.

El nostre tràfec comercial amb Fernando Poo i l'estat de positiu abandonament en que tenim aquella riquíssima colonia, queda de relleu amb les segiients dades: De les 220,000 hectaries que mideix l'illa, sols tenim en conreu un 5 per 100, i la producció de cacau gira a la ratlla de cinc milions de kilògrams, essent així que l'illa de Sant Tomé (possessió portuguesa), l'extensió de la qual és de 898 kilòmetres, o sigui un xic més de la tercera part del territori fernandí, excedeix en producció de cacau de les 35,000 tonelades. Les dues terceres parts del comerç d'importació a aquella illa no és espanyol, i el tràfec total de la Colonia és modestíssim, arribant solament a uns 13 milions de pessetes.

La Guinea continental tanca un valor potencial quantiosíssim en fustes. Segons dades de les memories oficials, podría obtenir-se una producció anyal d'uns 500 milions de pessetes (estimada en els centres de consum), i el valor dels altres productes de l'illa podrien arribar a més de 300 milions de pessetes anyals. Malgrat tan falagueres perspectives, regonegudes per tots els competents, i confirmades pel relatiu profit que de Sant Tomé i Camerún obtenen Portugal i Alemanya, ens hem limitat al nomenament de Comissions de notables per a estudiar els medis d'obtenir qualque profit d'aquelles possessions en benefici recíproc dels seus colonials i nostre, sense que tampoc haguem portat a la realitat cap projecte definitiu.

Els agricultors de Fernando Poo clamen constantment per la creació d'un Banc Agrícola i Hipotecari, i malgrat fer ja alguns anys que figura en el Pressupost una consignació destinada a aquest objecte, rès s'ha realisat encara. Solament des de fa poc temps es disposa d'uns escassos kilometres de via ferria que va instal·lant-se amb lentitut desconsoladora.

IX

Moment de transició

Al període de crisi agudíssima experimentat en molts rams de la producció a l'esclatar la guerra, prosseguí la demanda circumstancial d'algunes nacions bel·ligerants, i en especial de França, requirint amb tota urgencia determinats articles per a proveir el seu consum, contribuint a això la paralisació de les seves industries motivada per la destrucció d'utillatge, o per mancament de personal obrer absorbit pels menesters de la guerra. És cert que aquestes demandes han conjurat la situació que per a moltes manufactures hauría sorgit, davant de la restricció de la demanda nacional i la paralisació de transaccions amb les repúbliques sudamericanes; però importa examinar serenament la realitat del moment actual i la perspectiva amb que'l pervindre menaça. Per natural estímul de l'acció aillada individual, hem acceptat les solucions més simplistes que resolíen el present, desatenent els consells sugerits per les previsions del demà, deixant abandonats els mercats del Sudamèrica i Orient, que després de laborieses i assídues campanyes començaven a obrir-se a la nostra producció; i és que per a conservar-los es necessitaven concursos poderosos de crèdit quan aquí estava enrarit, mentres que'ls negocis realisats amb França eren objecte d'immediata mobilisació.

Però aqueixes demandes circumstancials desapareixeràn. En algunes manufactures ja's nota la manca de treball, per haver cessat les ordres de certs articles de que estàn proveits; per la reconstrucció de fàbriques i utillatge destruit, per la reorganisació del seu treball, sospenent les lleis socials, amb el recurs de lo qual augmenten considerablement la productivitat de la maquinaria disponible, establint diferents torns d'obrers (dia i nit), i perquè, atès ja el suministre urgent, avui les adquisicions s'efectúen en coteig de preu amb altres països productors més forts que'l nostre, amb les manufactures dels quals no podem competir.

I davant de lo transitori i fugitiu, anem deixant que altres ens substituei-

xin en els mercats a que podem aspirar com possessió definiva i en els quals en aquests moments teníem d'haver fonamentat resoltament la nostra situació.

Molt aviat deplorarem el deixament imposat per la fatalitat de les circumstancies, de la qual cosa té una gran culpa la resistencia trobada en les facilitats i organisacions del crèdit, malgrat lo molt que per a lograr-les hem lluitat prop dels Poders públics.

Si no aprofitem, si és que encara hi som a temps, els presents moments per a llençar-nos a una política d'expansió, tractant de recuperar i ampliar els mercats naturals d'Espanya, els de nacions més dèbils en l'ordre de les manufactures, ens sorpendrà molt aviat una de les crisis més agudes i de més difícil solució. Solament una actuació paral·lela de l'iniciativa individual i del Govern, vigorosament empresa, pot acabar el mal que s'acosta, fent obra patriòtica que afermi la prosperitat del pervindre. A col·laborar en eixa direcció respòn la present conferencia que a vostre benèvol acolliment entrego.

CONCLUSIONS

I

ORGANISAR i espandir les ensenyances tècniques en totes les llurs graduacions, des de l'enginyer al pèrit, del capataç a l'aprenent, a base d'especialisació, donant-los-hi un caràcter pràctic per a que'l títol sigui garantía real d'idoneitat. Per a obtenir la major eficacia i adaptació als requiriments de la realitat, el règim més apropiat és el de patronats i la llur delegació a organismes administratius capacitats per adaptar a cada comarca les ensenyances requirides a l'immediat desenrotllament dels interessos creats i a l'utilisació dels seus possibles naturals.

II

A) Organisació dels serveis de la Direcció General de Comerç, Industria i Treball, procedint amb tota urgencia a la formació d'una estadística industrial i comercial des de l'aspecte tècnic i econòmic, per tal de posar de manifest el quadre de la nostra productivitat i sa relació amb el consum nacional.

B) Creació d'un Museu aranzelari i comercial, posant de relleu la potencialitat de les industries a Espanya, les causes determinants del cost del producte, la llur relació amb la demanda del comerç interior i comparació del nostre estat industrial en cada una de les seves manifestacions amb els altres països, analisant les causes que determinen la diferencia en el cost de producció; mides adoptades per les principals nacions per acudir a la lluita mundial, tan en el règim d'auxili a l'industria com respecte a les organisacions comercials, de transports i bancaries, indispensables per a l'obra d'expansió.

III

Revisió del règim tributari establert en les nostres Tarifes, regonegut com antiquat, adaptant-lo a la potencialitat econòmica industrial, donant intervenció al revisar-lo als organismes representatius dels interessos.

IV

Afermar com norma de la nostra Hisenda el seu caràcter tutelar en substitució del merament fiscal en que avui s'informa, buscant el major rendiment en la difusió de la riquesa, abolint el règim d'intensificació i recàrrec de dècimes en els tributs.

V

Atemperar el servei de transports als límits que demana la mobilisació de la producció dintre de règims equitatius que facin factible la posta en valor dels possibles naturals d'Espanya, ensems que, considerant el transport com element auxiliar al servei de la mercadería, es corretgeixin les Tarifes en termes compatibles amb el desenrotllament industrial. L'aspecte d'interès públic que dèu revestir el transport ha d'harmonisar-se amb el seu caràcter d'industria, a la qual hi ha esmerçada una bona part de l'estalvi nacional, essent les fórmules d'estatificació les úniques que poden coordinar els dos aspectes que s'han de tenir en compte al resoldre tot ço que afecta als transports.

VI

Els transports marítims requireixen l'intervenció de l'Estat per atemperarlos a la condició que exigeix la mercadería, per tal d'acudir a la concorrencia mundial amb la freqüencia en serveis, linies i nòlits, tenint ensems en compte el propi interès dedicat a les industries de transports marítims, oferint-los aquells estímuls que afiancen la seva existencia i desenrotllament.

VII

Nacionalisació de totes les industries regonegudes d'interès públic relacionades amb la defensa nacional, amb els serveis públics, o que puguin afectar d'una manera directa als interessos generals de la producció.

A) Estimular la creació de les citades industries, assegurant en lo necessari el règim de contractes a llarga data per l'Estat i Corporacions públiques.

B) Exempció tributaria de caràcter temporal, així com de drets reials i despeses constitutives de les societats.

C) Segur d'un interès al capital, o coparticipació de l'Estat en casos determinats regoneguts d'alt interès públic.

VIII

Creació d'un règim de bonificacions a l'exportació per a suplir el major cost de producció que determina la convivencia del règim econòmic aranzelari d'Espanya.

IX

Establiment de zones neutrals, o franques, amb caràcter comercial i industrial en casos determinats i amb tot l'alcanç que exigeix el foment i desenrotllament d'algunes industries; i adopció del règim de dipòsits francs en termes consemblants a l'establert a Càdiz.

X

Creació de Bancs d'exportació.

XI

Legislació sobre agrupacions sindicals d'exportadors, atorgant-los personalitat per a concertar, ja amb les entitats de crèdit, ja amb el Banc nacional, aquelles condicions específiques que reclama la naturalesa de l'exportació.

XII

Interinament se procedeix a l'organisació de Bancs d'exportació auxiliats pel Banc nacional, atorgar a la Banca que's dediqui a les operacions relacionades amb dit ram el més alt concurs del Banc d'Espanya, per tal de que pugui procedir-se al descompte d'operacions a llargs plaços, modificant en ço que sigui necessari els Estatuts del Banc.

XIII

Extensió i difusió dels magatzems generals de dipòsit, donant al *warrant* la major mobilisació possible dels productes, tant respecte de la naturalesa d'aquests com del marge del préstec, elevant els límits que avui serveixen de base al redescompte en el Banc d'Espanya.

XIV

A) Organisació del crèdit hipotecari industrial per tal de procedir a la mobilisació de fàbriques, auxiliant d'aquesta manera al capital flotant requirit per les industries.

B) Definitives solucions del crèdit agrícola per arribar al grau màxim de mobilisació, tant de les propietats com de les collites.

NOTA

(Correspòn a la pàg. 27)

«A continuación surgió el conflicto por la escasez de materias colorantes, de tan vital importancia para las industrias textiles. Hilanderos, tejedores, estampadores, papeleros, cuyos productos anuales se cifran en la industria del Reino Unido con valor que excede de 5,000 millones de francos, y que necesitan para mantenerse en actividad productora un consumo anual de más de 50 millones de francos en anilinas colorantes, se rebullían nerviosos y estremecidos en pánico ante la perspectiva de que a sus manufacturas les faltara este artículo de primera necesidad. Alemania había desarrollado durante los últimos años la fabricación de colorantes en términos tales de maestrías técnicas y de superioridad económica en cuanto al coste productor, que su producción superaba a la del resto del mundo. Sobre este artículo Inglaterra misma le resultaba tributaria por más de la mitad de su consumo.

»Los fabricantes ingleses de este artículo, convocados por el Gobierno para que procuraran solución a los apremios de esta necesidad pública mediante la ampliación de sus respectivas instalaciones, se manifestaron en impotencia para acometer semejante empresa en tales proporciones y ante plazo de seguridad tan incierto como el de la duración de la guerra. En vista de ello, el Gobierno les propuso la formación de una Compañía con capital de 75 millones de francos en acciones de a libra esterlina, anticipándoles la mitad al interés preferente de 4 por 100 cobrado sobre los beneficios y amortizable en veinticinco años. Y a la par de adelantar esta propuesta, notificó hallarse dispuesto a adquirir fábricas y talleres de tintorería para la nueva asociación.

»En otros ramos de la fabricación relativos a artículos sobre los cuales predomina la importación alemana, el Gobierno inglés anticipa también en parecidas condiciones hasta el 80 por 100 del capital de primer establecimiento.

»Los intereses creados por este procedimiento constituyen para la industria británica la garantía más positiva respecto a la futura política económica de Inglaterra después de la paz. Ella se verá precisada a dominar mercados a fin de dar salida a la enorme cantidad de artículos nuevos que ha empezado a producir y a cuya producción permanente garantiza colocación en el mercado mundial.» (J. S. de Toca: *Los Bancos de emisión y la política económica de la guerra moderna*, pàgs. 196 i 197; Madrid, 1915.)

CONFERENCIA 2.ª
(27 de març)

ORGANISACIÓ INDUSTRIAL I COMERCIAL

PER

D. LLUÍS FERRER-VIDAL I SOLER

DIPUTAT A CORTS PER BARCELONA, PRESIDENT DE LA CAMBRA INDUSTRIAL
I DE LA CAIXA DE PENSIONS PER A LA VELLESA I D'ESTALVI,
EX-PRESIDENT DE L'ECONÒMICA BARCELONESA D'AMICS DEL PAÍS
I DEL FOMENT DEL TREBALL NACIONAL

ORGANISACIÓ INDUSTRIAL I COMERCIAL

I

Premises

El tema de la conferencia d'avui és l'exposició del *pensament català* en ço que's refereixi a l'*organisació industrial i comercial* i a l'oportunitat d'exteriorisar-lo, condicionada per l'anormalitat que introdueix en aquesta organisació el sagnant conflicte europeu. I jo no sé, senyors, si és perquè al tractar d'enfocar en tota sa complexitat el tema que'm toca desenrotllar, he vist, destacant-se en primer terme, el concepte de Nació i de Nació-Estat, o si és sugestió meva; lo cert és que al relacionar-lo amb el tema de la conferencia i amb les paraules *pensament català*, he sentit vibrar en dit tema, impregnant-lo per complet, una trascendental afirmació. Tractant-se d'aquesta casa i parlant-vos com a Diputat des d'aquesta tribuna, que substitueix l'escó parlamentari, del qual se'ns ha foragitat, aquella afirmació — bé prou ho haureu comprès — no pot ésser altra que la de *patria*. I aquesta mena de sugestió meva em sembla, senyors, molt oportuna, car si aquesta serie de conferencies ha de respondre a la finalitat amb que ha sigut anunciada; si d'elles se n'ha de despendre un *pensament català*, serà indispensable que totes elles estiguin enllaçades i penetrades per un nexe comú, ferm i harmònic, amb relació al qual siguin les conferencies de cadascú dels que vagin ocupant aquesta tribuna com les denes d'un piadós rosari que, en aquest sant temps de Quaresma, venim a desgranar en l'altar de la patria.

Nació-Estat

Com vos deia, a l'enfocar el tema he vist, en primer terme, el concepte de patria; i, per un elemental treball d'eliminació, he procurat trencar desseguida tota comunió, tot lligam amb certa teoría anomenada clàssica, en virtut de la qual aquest concepte, en les qüestions econòmiques, ha de desaparèixer. Del treball i del canvi de productes, diuen, se n'ha de tractar fent referencia a un home abstracte, a un cert tipu d'home econòmic, desarrelat o descastat de tota patria, element disposat per a l'acumulació, deslligat de tota nacionalitat. D'aquesta concepció, tots els que pensem com se pensa en aquesta casa, no podem fer altra cosa més que fugir-ne, talment com fuig del diable el bon cristià. No. Nosaltres partim del concepte Nació, de Nació organisada, o sia Estat; i acceptem com realitat venturosa el bigarrat mosaic que ofereix a nostra vista un mapa mundi, aspirant no més a que cada un dels seus colors sia representació d'una Nació-Estat, és a dir, d'una Patria. Rès de cosmopolitisme universal; rès de negar els sentiments patriòtics amb la paraula humanitat.

Veusaquí l'orientació amb que anem a desenrotllar el nostre tema, entenent que així estem d'acord amb el pensament del nostre poble.

Organisació i industrialisació

Abans d'entrar en materia convé fer altres aclaracions sobre conceptes fonamentals; car trobem que necessita aclaració el propi anunciat d'aquesta conferencia. Efectivament: si tractem d'*organisar* la producció, és evident que's troben enfront i contra de nosaltres tots aquells que sostenen la opinió de que'l regisme del treball i del canvi ha d'ésser un regisme de pura i absoluta llibertat. No crec necessari explicar-vos el perquè. És tan evident que no necessita demostració. La llibertat és *medi o condició comú a l'exercici dels drets,* el conjunt dels quals constitueixen el regisme; mes no, la manera d'exercir-los; confusió en que han caigut aquells qui amb l'oropell d'una frase cobreixen la vacuitat del concepte. Nosaltres volem organisat el treball, i també el comerç, precisament per a que un i altre puguin exercir-se lliurement.

Una altra paraula que aximateix convé aclarir és la paraula *industrialisació,* a la qual podría donar-se-li un concepte restringit que volgués indicar solament el treball material. No. Entenc que'l significat més exacte, més senzill i més clar de la paraula *industrialisació* és el més vulgar: *manya o*

destresa per a fer una cosa; i altra cosa no és que això. Té aquesta accepció el gran aventatge de que ella comprèn tota classe de treball humà, i molt especialment el treball de l'intel·ligencia, car la característica de la manya o de la destresa és essencialment intel·lectual. En virtut d'aquesta interpretació tindrem dintre del clos en que'ns hem de moure al parlar d'*industrialisació,* a tots els homes treballadors, qualsevulga que sia l'activitat a que's dediquin; de manera, que, tant l'agricultor, com el miner, com el que's dedica a la navegació, com al canvi, són industrials en el sentit d'industria agrícola, industria minera, industria de la navegació, etc., i aximateix tots els que's dediquen al treball intel·lectual o sentimental queden compresos també en el gran gremi dels productors.

Tots productors

De manera, senyors, que essent una veritat d'evidencia que tots som *consumidors,* mitjançant l'interpretació que hem donat a la paraula *industria,* resultem ésser també tots *productors;* i amb aquesta afirmació de que tots som consumidors i productors, eliminem el destorb d'un altre concepte amb que podríem ensopegar: aquell concepte caracterisat per la oposició en que moltes vegades semblen trobar-se els interessos del consumidor i els del productor.

Si tots som alhora consumidors i productors, no pot haver-hi cap problema que posi *realment* en pugna o conflicte els interessos del productor amb els del consumidor, i quan la oposició entre ells no és més que aparent, no ha de mancar medi adequat de reduir-la. Una excepció, no obstant, hem d'establir. Hi ha en la societat dues menes d'individus que, efectivament, queden fòra d'aquesta classificació: els uns són els inútils, absolutament inútils de l'intel·ligencia o dels sentits, per als quals la beneficencia és l'única solució; els altres són els *vagos* de professió, alts o baixos, rics o pobres; i per aquests també deuría haver-hi una llei d'excepció: la llei de *vagos* d'altres temps; però desgraciadament deuría aplicar-se a Espanya de tal manera... que més val que no hi sigui.

Com a conseqüencia d'aquestes premises, l'organisació que perseguim deurà abarcar íntegrament totes les fonts de riquesa del país, perquè totes han d'ésser cridades a l'obra de la *Valoració Nacional,* i, per lo tant, hem d'acceptar, amb limitacions únicament subordinades a aquella integritat de l'actuació econòmica nacional, el principi o llei de *divisió del treball,* i rebutgem, en principi, tota exclusió tendenciosa de determinades industries senyalades com a exòtiques o artificials.

I ara, senyors, ja és ocasió d'entrar en el ple desenrotllo del tema anunciat.

II

Medi ambient econòmic nacional

Materia i força

TOTS recordareu la brillant conferencia que'l meu honorable company Sr. Sedó va desenrotllar el dissabte prop-passat (1). En ella va formular l'inventari d'aquells elements de riquesa natural existents en les regions espanyoles que'l *posar en acció o en valor*, per valorar-los, és empresa que ha de realisar-se mitjançant una organisació. Aqueix inventari vingué a presentar davant dels nostres ulls tota la *materia* i tota la *força existent*, amagatzemades, latents o específiques, a Espanya. I jo vos dic, després d'haver escoltat a l'il·lustre conferenciant: Aquí teniu la materia i la força. Per sí soles són inertes; però fecundeu-les amb l'Intel·ligencia, feu que ella les posi en contacte; i així com de la Voluntat Sobirana surgiren les meravelles de la creació, del voler de l'*home-voluntat* s'obtindràn meravelles consemblants.

Tinc de recordar-vos ràpidament aqueix inventari, car és la base de la meva disertació. Ens diu aqueix inventari que dels 50 milions d'hectaries de que's compòn el territori espanyol, no més 21 milions i mig estàn conreades, i que la producció agrícola d'aquest conreu està valorada en 4,000 milions de pessetes. Com que és difícil, quan se tracta de xifres d'aquesta naturalesa, formar concepte cabal si no s'apoia en un punt de comparació, el punt de comparació que jo vos ofereixo, per semblar-me que és el més adequat tractant-se d'Espanya, és Italia, i comparant-nos amb Italia ens deia el Sr. Sedó que allí han arribat a 7,000 milions de lires en el valor de la seva producció agrícola, disposant no més que de 28 milions d'hectaries. Anotem aquest primer resultat: 28 milions d'hectaries en conreu, contra 50 milions d'hectaries; 7.000 milions contra 4.000 milions de producció.

(1) Dia 20 de març. La conferencia del Sr. Sedó comprèn les pàgs. 1-42 del present volum.

Ens indicà també que tenim 4 milions d'obrers empleats en la producció agrícola; que la de cereials és la producció més important espanyola i que d'entre els cereials és el més important el blat, del qual en recullim 31 milions de quintars mètrics, promig de les nostres cullites, amb rendiments que oscilen des de 5 hectòlitres per hectaria fins a 18, corresponent-ne 16 a Catalunya; que necessitem per a la nostra alimentació i per a cubrir les complexes necessitats que amb el blat se satisfàn, 35 milions de quintars mètrics, lo que equival a dir que som importadors de blat; que la producció total de cereials en l'agricultura patria representa 1,200 milions de pessetes; que de la terra en la qual se cull la major quantitat de blat, difícilment se'n pot treure altre producte, i que'l blat resulta a Espanya unes vuit pessetes més car de lo que's cotisa en el mercat universal.

Aquesta és la situació de la principal producció espanyola. És clar que això planteja aquí un gravíssim problema. Mentres el blat es produeixi en poca quantitat i es produeixi car i sigui l'única producció possible (possible ara suara) en la planella alta de Castella, el problema econòmic espanyol queda plantejat sobre una base que podem anomenar absolutament falsa. No és aquest el tema de la meva conferencia, ni jo m'atreviría a enfondir-lo massa: és un tema perillós. Me limitaré a dir, simplement, que davant d'aquesta situació ve a la memoria la del famós Far West, i la solució que va saber trobar a una situació parella. Mentres no se'n trobi una de semblant en la *meseta* castellana, els seus escassos pobladors seguiràn gaudint d'una reputació de sobris i soferts que ningú envejarà i molts dubtaràn de si els honora... Passem, passem depressa i sense insistir gaire sobre aquest trist punt de vista, car desgraciadament són molts els productes espanyols que's troben en semblant cas.

Seguint l'inventari, resulta que figurem com exportadors de *mineral en brut*, i no per poca quantitat: segons l'última estadística, que és de les més baixes, exportem 17 milions i mig de tonelades amb un valor de 250 milions de pessetes; que ocupem el primer i el segón lloc com exportadors d'argent viu, coure i plom en brut; que exportem 9 milions de tonelades de mineral de ferro, no elaborant-ne més que 800,000, i, en canvi, importem per valor de 250 milions de pessetes de maquinaria, de la qual quantitat les dues terceres parts representen *mà d'obra*. Si en comptes de *liquidar* el nostre terrer el valoriséssim, solament amb lo que fa referencia a la nostra producció metal·lífera podríem obtenir 1,500 milions de pessetes; ens mostra també l'inventari, que estem estacionats en la producció manufacturera, ja que hem necessitat trenta-cinc anys per passar de 1,001 milions de producció industrial, que ja teníem en 1876, als 2,300 milions de l'últim quinqueni; i en aquests 2,300 milions, com en

aquells 1,001, hi van compreses les manufactures de cotó, llana i seda, sucres, industria siderúrgica, paper, materials de construcció, en una paraula, tot lo que és industria manufacturera. Les comparacions amb altres nacions són, en aquest ordre, més tristes encara que en la producció agrícola.

Com a contrapartida que aixequi els cors, anotem que produim en quantitat i qualitat que assegura l'exportació normal, l'arroç i els productes agrícoles, hortalices, anomenats *primeurs,* així com fruits en general, i especialment taronges, atmetlles, avellanes, pomes i algún altre que representen en junt uns 195 milions de pessetes. Per lo que a l'Industria fa referencia, únicament podem considerar exportadora a la suro-tapera per 45 milions de pessetes i les de conserves de peix per 35 milions de pessetes, iniciant-se l'olivarera amb bons auguris.

Fins aquí hem parlat de *materia.* Seguint l'inventari parlarem ara de *força.* Tenim, o podem disposar—referint-me sempre a l'autoritat indiscutida del Sr. Sedó, — de 3 milions de cavalls de força hidràulica i no més n'utilisem 250,000, xifra que ha augmentat últimament en 100,000 i que augmentarà encara probablement amb altres 200,000 més que hi ha en perspectiva d'aprofitament. Tenim, doncs, una reserva de 2.500,000 cavalls; i amb tot això i una producció de 7 milions de tonelades de carbó, hem d'importar de l'estranger 3 milions de tonelades de combustible, en sa major part destinat a *força.*

Societat estàtica i societat dinàmica

Realment, senyors, l'impressió que's treu d'aquest inventari és la de que a Espanya amb prou feines s'ha iniciat la valoració de les seves riqueses; la de que si per *societat estàtica* hem d'entendre que ho és aquella que, per haver posat ja en valor totes les seves riqueses i no quedant-li ja camp d'acció, dèu limitar la seva a conservar la posició adquirida, és evident que l'espanyola està molt lluny de poder ésser estàtica.

Molt al contrari, el camp d'activitat pel treball obert al davant nostre és de tal manera immens, que, en aquest sentit, som una nació *nova* obligada a conseguir i a mantindre's en un estat *dinàmic* que la porti ràpidament a augmentar el valor del treball per medi de l'acreixement de la producció, baix pena de que ho facin els estrangers, si no ho fem nosaltres, ja que és aquesta la sanció del Progrés, la qual cap poble pot eludir.

És aquesta impressió, i no la de decaiment, la que hem de recullir davant de la magnitut de l'obra a realisar; ella és la que justifica l'optimisme en que

hem de volguer viure i mantenir-nos a prova de fracassos i de contrarietats. La valoració dels nostres recursos, del nostre actiu, de les nostres reserves nacionals; organisem-nos per a conseguir-ho.

De la Producció Nacional

Segons els més autorisats i darrers testimonis estadístics, i fixant en 19 i mig milions d'habitants la població d'Espanya, resulta que per espanyol i any, la producció d'articles alimenticis és la següent: 200 kilograms de blat, 33'5 de sègol, 34 d'ordí, 77 litres de vi i 120 d'oli.

Realment, una producció com aquesta pot, en justicia, qualificar-se de producció de la fam. I, no obstant, encara se sent repetir la vella i lamentable frase: *¡Espanya, país essencialment agrícola!...* Veusaquí l'erro inicial. No; Espanya, per sort nostra, no és essencialment rès; perquè és essencialment *varia*. Dotada de tota classe de climes i d'altituts, desigualment regada i la més accidentada d'Europa, després de Suiça, tota organisació en ella requereix règims de varietat, de respecte a la llei de la seva naturalesa, a les realitats diverses que en ella deuen conviure harmònicament, subordinades a la seva finalitat social: suministrar al major nombre d'individus el major benestar possible. Amb la meitat del terreny per conrear; perdent-se les collites per cròniques sequeres alternades amb periòdiques inundacions; exportant la quasi totalitat de la nostra riquesa mineral en brut; essent la nostra producció manufacturera no més que la dècima part de lo que podría ésser; sense una veritable banca nacional; estacionada la nostra insignificant marina mercant i en mans estrangeres els nostres escassos 15,000 kilòmetres de ferrocarril, tota orientació econòmica parcial és estèril. L'actuació per a que resulti salvadora ha d'ésser integral: ni l'agricultura, ni la minería, ni les manufactures poden recabar la primacía—encara menys el monopoli—de l'intervencionisme de l'Estat. L'atenció de l'Estat es dèu a la Producció Nacional total.

Entenem per producció nacional l'integritat del treball útil desenrotllat per energíes nacionals; la creació de la riquesa nacional en tots els seus ordres, riquesa que tant se manifesta en productes com en valors, com en serveis, però condicionada sempre per l'aplicació del treball intel·ligent a la *força* i a la *materia* per obtenir: el *producte industrial*, quan és manufactura; el *servei* de sa *circulació*, quan és comerç; el *valor* d'humanitat, quan és ciencia i filosofía.

Així, doncs, correspòn a l'Estat fomentar la Producció Nacional, i car presi-

deix el seu consum i circulació, la primera mida d'organisació dèu ésser reservar aqueix consum per aquella producció. I com que, en aquest cas, *reservar* equival a *defensar* els primers *òrguens* amb que deurà exercir aqueixa funció tutelar seràn lleis substantives, com la que taxativament reserva a l'industria nacional els suministres a l'Estat, llei en vigor en tots els països industrials o que aspiren ser-ho; i després la de defensa aranzelaria, de no menys generalisada aplicació en son doble aspecte defensiu i fiscal. En una nació ben administrada, si aquests òrguens funcionen normalment i desembraçadament, si els ciutadans veuen en la llei de Protecció tota la substancia patriòtica que l'informa, seràn els que millor l'observaràn; si l'aranzel és, amb tota la possible exactitut, l'anul·lació de l'*handicap* de que disfruta el competidor estranger més fort, també serà respectat l'aranzel i, amb la sola actuació d'aquests òrguens, la producció nacional anirà ponderant-se autonòmicament cap a obtenir els tres equilibris que marquen l'ingrés d'una Economía Nacional a la categoría d'independent i fan al poble que la posseeix respectable i respectat. Són aquests tres equilibris: 1.er Equilibri entre els productes materials agrícoles, especialment substancies alimenticies, de primera i immediata necessitat, i els productes industrials, de segona i no tan immediata necessitat. 2.ón Equilibri entre aquests productes materials, de primera i segona necessitat, i els intel·lectuals. 3.er Equilibri entre el preu o quantía dels jornals i el d'aquells productes de primera i segona necessitat.

La ferma estabilitat que proporcionen a una nació aquests tres equilibris, per sí mateixos dinàmics, la capaciten per aspirar a més alts destins; com que's basta a ella mateixa, no li resta més que acumular l'energía suficient a la funció d'un dinamisme latent, però tan difícil de contindre com el de la dilatació molecular — dinamisme que trobaría el seu camí en l'*Industrialisació* i en el *Maquinisme*, i els seus òrguens en les institucions de Crèdit, Banca, Transports i Concentració — per a poder ascendir des d'una política econòmica defensiva, o de Foment, a una altra d'invasió o d'Estat.

Dinamisme nacional

És aquest dinamisme un estat de conciencia nacional molt complexe; barreja d'austeritat i d'ambició, es fonamenta en totes les realitats d'una instrucció accentuadament tècnica i en tots els ideals d'un imperialisme millor sentit que confessat. Dintre un ambient de tal naturalesa els esperits selectes devenen fàcils a les sol·licitacions d'un ordre d'influencies espirituals que'ls

condueix a l'optimisme, a la fe en ells mateixos i a la subsegüent eclosió d'una indomable *voluntat de vèncer*, agradablement disposada a la previa acceptació del sacrifici per això necessari; i d'entre aquests esperits surgeixen els caràcters, i amb ells una aristocracia social i una classe directora.

Veusaquí com l'utillatge d'invasió perfeccionat amb institucions socials de tot ordre, que asseguren les bones relacions i l'harmonía entre els factors de la producció — Capital, Intel·ligencia i Treball, — completen l'organisació primordial d'un poble progressiu i dinàmic.

Quan un país hagi arribat a aquest punt de son desenrotlle integral, no li faltarà, per a coronar la seva obra d'ascensió, sinó que l'Individualisme i l'Estat obrin conjuntament, cada un d'ells dintre de la seva òrbita respectiva. La missió de l'individu, instruit en la tècnica de la seva professió i fort en sí mateix, consisteix en atènyer per als productes nacionals dels quals és artífex la *Superioritat econòmica a preu de fàbrica*, o, lo que és igual, elaborar *Productes Sobrants Exportables;* i la missió de l'Estat consisteix en tenir cura de que la força de penetració d'aquests productes en el mercat universal no quedi frustrada per deficiencies en els serveis públics o per una tributació exagerada.

Estudiem aquest aspecte interessantíssim de l'organisació industrial i comercial amb el deteniment que's mereix.

Funció individual

¿Què hem d'entendre per Productes Sobrants Exportables? En quant són productes, ço és, el resultat de la multiplicació del treball humà pels elements naturals, *força* i *materia*, representen sempre un esforç intel·ligent, i de tal manera exigeixen aquest esforç, que allà on no hi és no hi ha producte; així, per exemple, l'exportació de minerals en brut no és tal exportació, perquè aquesta paraula respòn a una finalitat mercantil de guany o benefici, i no més per als pobles selvatges pot representar una ganancia la liquidació a baix preu, l'abandó en mans estrangeres de les riqueses latents en el terrer nacional; i, ademés, perquè l'exportació exigeix *productes* a exportar, i l'intervenció de l'intel·ligencia, a l'arrencar simplement el mineral de la terra, no actúa amb intensitat suficient a transformar-lo en *producte* propiament dit. En conseqüencia, no dèu computar-se a Exportació d'un país la de minerals en brut, ni com a Producció la sola operació d'arrencar-los; ho és, en canvi, en quant incorpora a la riquesa efectiva nacional la que guarda latent en ses entranyes mitjançant son benefici.

D'aquí esdevé una greu i trascendental qüestió econòmica: la dels *monopolis naturals*, que afecta també a altres manifestacions de la *riquesa-prima*, la propietat particular o individual de la qual pot afectar greument la prosperitat pública, l'acció social de la *Valorisació*. Considerant la terra com un d'aquests *elements-bases* de la riquesa pública, Henry George ha aixecat la bandera de la Nacionalisació de la terra posant damunt de la taula i en interdicte la seva possessió privada i, conjuntament, la de tots els *monopolis naturals* en que's fonamenta l'ordre social existent.

No per això l'ordre social existent és menaçat d'un perill imminent; però és ben cert que cada dia s'accentuarà, amb l'intervenció de l'Estat, l'implantació d'una política econòmica, d'una organisació de l'economía nacional encaminada a augmentar el valor del treball — per l'acreixement de la força productiva — i a disminuir el dels monopolis naturals, a mida que vagi fent-se menys indispensable el seu concurs a l'obra de Valorisació Nacional.

Tornem, però, a l'examen de lo que són Productes Sobrants Exportables. Sabem ja lo que significa Producte i sa equivalença *d'esforç intel·ligent i creador* d'un valor nou.

El concepte de *Sobrant* és concepte de *quantitat* i ens el dóna la Llei dels tres Equilibris fonamentals, esmentats anteriorment: un producte és *sobrant* quan excedeix a les necessitats del consum nacional amplement proveides. El concepte és senzill, però no tan simplista com a primera vista sembla, perquè quan se tracta d'inquirir i de fiscalisar aquesta condició de *sobrant* s'interposen i es contradiuen els interessos de l'intermediari, interessat en l'exportació, sia com sia i costi el que costi. També en aquest cas, s'inicia cada dia amb major intensitat l'intervenció de l'Estat, supeditant les conveniencies del Canvi a les necessitats de la Producció.

Veiam, finalment, què significa *Exportable*. Aquest és un concepte de *qualitat*. Implica l'incorporació de la Superioritat Econòmica al Producte, a peu de fàbrica. És a dir: la solució perfecta del problema industrial, propiament dit, ço és, fabricar productes el preu dels quals en fàbrica sigui inferior al dels similars que produeix la concorrencia estrangera, o que a igualtat de preu els superin en qualitat. És clar que un producte així elaborat, per la propia virtualitat de sa superior condició porta en sí mateix tal força de penetració que no sols satura les necessitats del mercat nacional, sinó que, autonòmicament, s'encamina vers el mercat universal, perquè, essent or, el seu mercat propi és el mercat universal on l'or se cotisa.

Veusaquí, senyors, lo que són Productes Sobrants Exportables, i veusaquí per què l'aparició de tals productes, sorgint del sí d'una economía nacional,

senyalen l'hora de sa major edat, el moment del seu ingrés en el clos tancat de les grans potencies, ingrés que únicament s'alcança forçant les portes llurs. I veusaquí per ont apareix com necessaria i insustituible la col·laboració de l'Estat.

Funció de Govern

Hem dit que l'obra d'alcançar la Superioritat económica a peu de fàbrica, l'obra d'elaborar Productes Sobrants Exportables, era missió principalment individual — és l'obra reservada a aquella aristocracia del caràcter, sense la qual i sense la direcció llur, les nacions viuen a precari o *mediatisades* — però hem dit, també, que era missió conjunta de l'Estat, acudir a completar l'obra d'aquella alta ciutadanía, prenent-la baix la seva protecció i posant cura per a evitar que al passar des del peu de fàbrica al mercat universal es mermi sa natural fortalesa, que la força de penetració acumulada per la seva condició de Sobrants Exportables no's dissipi en aquell trànsit, que en sa marxa triomfal vers els mercats estrangers no l'estorbin un preu de transports exagerat, o formulismes burocràtics enervadors o procediments i tractes de disfavor en el país de destinació; i per a evitar tot això és precís disposar d'una organisació oficial que abraci des de l'intervenció de l'Estat en les tarifes de transports terrestres i marítims, fins a l'influencia consular i a l'acció diplomàtica. Els òrguens per a realisar aquestes funcions són tota la xarxa de relacions governamentals que comença en les associacions de productors, es concreten en Cambres de Comerç i Industrials, s'ordenen i plantegen en les Direccions Generals i ha de resoldre el Ministre. Organisació, en fi, que comprèn des de l'estudi d'una tarifa ferrocarrilera a la firma d'un Tractat de Comerç.

Amb lo dit, crec haver-vos donat la visió del desenrotllament normal d'una economía nacional, indicant per a cada funció l'orgue que millor escau a sa naturalesa, de tot lo qual en resulta una organisació aplicable, en sos trets generals, a tot procés econòmic nacional, que té per finalitat arribar a ésser invasora, és a dir, vencedora i dominadora de la fortalesa on se sopluja l'imperi del món, els murs de la qual sols pot rompre l'irresistible força de penetració de l'or, ço és, dels Productes Sobrants Exportables. I tot això, i rès menys que tot això, és el magne fenomen de l'Exportació Normal.

III

Crisi de creixença. — Sobreproducció

Assimilació o Eliminació

Es forçós reconèixer que poques vegades el procés ascensional de l'economía d'un poble segueix els camins normals. L'aparició dels Productes Sobrants Exportables no's realisa per cristal·lisació, és a dir, sobtadament i perfecta, sinó que s'anuncía per l'aparició de desequilibris incorretgibles, per fenòmens anomenats crisis de sobreproducció.

Apareix, efectivament, en una determinada industria la xacra de l'enviliment dels preus, perquè pesa sobre ells la menaça d'una depreciació inevitable en els d'un *stock* sobrant, és a dir superior, produit de massa, respecte les necessitats del consum, i aqueix *stock*, obrant com obra un cos estrany introduit en l'economía del cos humà, planteja el dilema de la seva *assimilació* o *eliminació*. L'assimilació és impossible, perquè el mercat es troba sadollat, i l'eliminació, o sigui l'exportació, tampoc és possible, perquè si, com hem vist, les condicions de l'exportació són les de *quantitat* i *qualitat*, i en aquest cas no més existeix la de quantitat — Sobrant — i no la de qualitat — Superioritat Econòmica,— és evident que mancat aquell *sobrant* de la força de penetració necessaria per obrir-se pas en el mercat universal, restarà, pertorbant-lo, en el mercat interior. Estem en un cas d'atonía de la funció exportadora i el remei ha de buscar-se en quelcom que la sobre-exciti o en quelcom que presti, anc que sigui momentaniament, a aquell *stock sobrant* i no *exportable* el caràcter de tal; i veusaquí les dues orientacions a que tendeixen els òrguens ideats per a realisar aqueixes funcions d'*assimilació al consum estranger*.

Del cost de producció

Recordant la definició de la *Superioritat Econòmica*, lo que abans de tot procedeix, al tractar de conferir-la al producte *sobrant*, és esbrinar el grau de la seva inferioritat, és a dir, de la seva *carestía*. Aqueix *sobrant* resulta a un preu de cost superior al similar estranger i és necessari esbrinar en quin dels elements que integren aquell preu radica l'inferioritat, per tal de poder aplicar el remei pertinent.

Tots els qui coneixeu lo que són problemes industrials, sabeu bé que'ls factors principals que concorren a la formació del preu de cost són: preu de la materia prima; ídem del combustible; ídem del capital o interès del diner, ja sia pel tipu d'interès, ja sia per la taxa; preu de la mà d'obra, que no dèu confondre's amb el dels jornals; i, segons els casos, cost de la maquinaria i demés gastos de fundació o de primer establiment.

Cada industrial dèu tenir, i té sempre, un coneixement exacte del cost de cada un d'aqueixos factors de la seva industria i del desnivell en que's trobi amb relació als similars estrangers; i així mateix pot i dèu estar-ne enterat l'Estat, pel Cos Consular i pel personal tècnic de les Direccions Generals i dels Ministeris. En conseqüencia, de l'estudi de cada cas particular se'n deduirà el tractament que dèu aplicar-se. Si, per exemple, són les *primeres materies* les que resulten cares al productor espanyol i paguen elevats drets de duanes, s'ha de buscar el remei en la modificació de l'aranzel; però tenint en compte que aquest dèu ésser, en quant sigui possible, inamobible dintre de terminis determinats, es fa precís trobar una fórmula que, sense modificar l'aranzel, anul·li la seva influencia, en qual cas la fórmula és la devolució, a l'exportació del producte, dels drets pagats pel productor a l'importar la primera materia. Aquesta combinació és nomenada *Drawback*.

La mateixa finalitat tenen les admissions temporals i els Bonos de Compensació o Exportació, que no detallaré, car coneixeu perfectament ço que són; convé no més recollir el caràcter especialment industrial d'aquests artificis que afecten al preu de cost, en quant als seus components, de les primeres materies i del combustible.

Quan la carestía del *sobrant* considerem que radica en el combustible, el problema que's planteja és un problema generalment de *transport*, i en aquest cas l'Estat no pot ja desenrotllar tan lliurement la seva acció, perquè també és la del transport una industria el producte de la qual — coeficient d'explotació — pateix del mateix mal de carestía, mal que per raons de caràcter que

s'escapen de la possibilitat d'esmena —per exemple, la configuració topogràfica d'Espanya, — no és de possible curació. I llavors es planteja un nou i més greu problema, car afecta a tots els plantejats en les demés industries: el problema *dels transports*, respecte del qual oirem aviat la paraula autorisada d'un estimat company, i això em permet passar per alt tot comentari respecte el particular.

Si és per la carestía del *Capital* per on se planteja la deficiencia exportable del *Sobrant*, és també una xacra que afecta a tota la producció espanyola i que, fins ara, s'ha escapat a l'acció tutelar de l'Estat el corretgir; però que pot i dèu procurar esmenar amb la cooperació i ajuda a Instituts de Crèdit, dels quals ha d'exigir-se, en canvi, cooperació i ajuda a la Producció Nacional. També aquest punt ha de tractar-se aquí pròximament, i sobraría en aquesta ocasió tot altre comentari.

És més usual, en el nostre país, el cas de que l'inferioritat es manifesti principalment — per ço que a l'industria textil es refereix — en la *mà d'obra;* entenent per mà d'obra la relació entre l'import dels jornals i la quantía de la producció amb ells assolida.

Així, pot ésser *barata* la mà d'obra i molt alt el tipu del jornal, i a l'inversa. Pot assegurar-se que aquesta és la causa més greu, i la que més sovinteja, de les discordies entre el capital i el treball. Es planteja de manera diferent en cada industria i en cada casa industrial, i, com òrguens de conciliació, s'han ideat i funcionen els Tribunals Mixtes i els Tribunals Industrials, però és forçós reconèixer que estem mancats de ço que en organisacions industrials anteriors a l'implantada amb l'aparició del *maquinisme* en que vivim, realisava saviament obra de concordia, mitjançant *l'agremiació*, ço és, l'associació d'establiments industrials, en la qual entraven, en conseqüencia i conjuntament, patrons i obrers, realisant-se així l'unitat i l'integritat del gremi, de la qual rebía una irresistible força social.

Legislació Obrera

Mancats, avui, d'òrguens semblants, i amb excessives associacions *solament de patrons* i *solament d'obrers,* que equival a una organisació de guerra, ofereix aquest aspecte de la qüestió que analisem greu i trascendental interès. Ja compendreu que no puc aturar-me a considerar-ho com se mereix, car el tema és inagotable i és, ademés, d'actualitat. Recordem les anomenades Lleis socials, unes vigents, altres en preparació o preparades, totes

menaçantes per llur característica d'agitadores de passions mai apaivegades del tot, i assentem, com principi, l'inconveniencia de tota precipitació en la Legislació Obrera. Abans de llegislar sobre coses tan susceptibles de canvi, mudança o variació, — segons sia l'industria de que's tracti, i segons sien homes, dònes o menors els afectats per la llei — com la *jornada* i el *salari*, procurem que l'acció social s'exerceixi a base d'obra educadora de Previsió, a la qual pot i dèu ésser tramesa la condició d'unitat i integritat que caracterisava al gremi, mitjançant la col·laboració de l'obrer, del patró i de l'Estat en la formació dels capitals que's constitueixin a favor del primer, destinats a les mateixes necessitats de les quals tutelarment cuidava el gremi: les despeses extraordinaries d'una malaltía; la pensió d'una invalidesa; l'indemnisació d'un *chomage;* la subsistencia de la familia, immediata a la desaparició del cap de casa; a evitar, en fi, la manca de protecció i la miseria, sempre si és possible, però amb tota seguretat en els casos absolutament agens a tota culpa i responsabilitat personal.

Per aquests medis es tracta d'influir en el *sentiment* com a factor de pacificació, car la justicia per ella sola — i no's pot demanar més que justicia a la llei escrita, sense garantía suficient d'obtenir-la — en moltes ocasions no resulta esser-ho. De la mateixa manera que la paraula *sabotage* descriu un estat passional de sòrdida animadversió de l'obrer contra els interessos del patró, així l'obra de Previsió tracta de promoure en l'esperit d'aquell un moviment de bona voluntat que neutralisi els estímuls antisocials de que és víctima, considerant, amb raó, que sols mitjançant aquest llevat espiritual es pot amassar el pa de la pacificació. Tota altra intervenció de l'Estat resulta molt perillosa; recordeu l'agitació produida per la reglamentació de l'industria textil i mediteu sobre la paradoxa resultant del fet de que essent l'Estat espanyol un dels menys industrials d'Europa, sigui el que's glorii de caminar al cap de tots ells respecte legislació social de l'industria... on no existeixen Tribunals de Comerç i funcionen deplorablement els Industrials, on són quasi desconegudes les iniciatives de Foment del Treball, on labora la Comissió de Reformes Socials fins a legislar sobre la duració de la jornada i es prepara ja a realisar-ho sobre ço que ningú s'ha atrevit a tocar encara: *la quantía del salari*.

Associacions de Productors

Amb lo dit hem donat una ràpida ullada a les combinacions i artificis amb els quals els Estats ben governats es preocupen de la salut de llur economía

nacional, i hem vist de com dins del sistema de defensa i foment de la producció integral patria, unes vegades accentúen el recàrrec aranzelari de les primeres materies — recàrrecs a les procedencies indirectes, — com altres vegades troben medi de neutralisar-lo — *Drawback*; — de quina manera poden i es reserven gravar les referides procedencies i com poden bonificar les nacionals per acompanyar-les, donant-les-hi la mà fins a la costa o a les fronteres, i des d'allí aplanar-les-hi el camí alleugerint-les del pes mort de les inferioritats de la producció llur, mitjançant Primes o Bonos que les permeten arribar fins al clos universal, ont han de posar a prova les forces llurs.

Però totes aquestes iniciatives són essencialment d'Estat, i és forçós que ara ens fixem en les exercides pels particulars, pels fabricants i grans cases de Comissió, interessats en evitar la depreciació d'un article atacat del mal de *sobreproducció*.

Si la característica del mal estriba en que l'*stock sobrant* resulta a un preu de cost superior al que accepta el mercat universal, i per aquest motiu no pot exportar-se — eliminant-lo del consum o mercat nacional per assimilar-lo a l'estranger, — és evident que si es troba la manera de poder rebaixar el seu preu fins allà ont ho exigeixi el mercat estranger sense perjudici del productor nacional, el problema està resolt. I això és lo que resolt ço que se'n diu *Dumping* en la moderna literatura bèl·lica-econòmica; és lo que's realisa mitjançant associacions o coalicions de productors que dominen el mercat interior, o nacional, lo suficient per a poguer-li imposar un augment de preu en els articles que correntment consum — i en els quals no hi ha sobrant — equivalent a la rebaixa que ha sigut precís realisar en el preu del *Sobrant* per tal de convertir-lo en *Exportable*. En una paraula: vendre el *Sobrant* per sota el preu de cost i invadir d'aquesta manera el mercat estranger.

Veusaquí de quina manera es logra espel·lir del mercat nacional el *stock* que'l pertorba, sense recórrer a la disminució del treball o producció — medi simplista desacreditat, — i pertorbar de passada el mercat estranger, i, com a conseqüencia, perjudicant a l'enemic: el treball estranger.

Són catorze les formes amb les quals aquestes funcions de guerra econòmica solen realisar-se, a saber:

Associacions de Producció, limitant-la i fixant-la;

Associacions de Preu de Venda, fixant-lo i regulant-lo;

Associacions de Preu de Compra de primeres materies, compra en comú i venda dels productes;

Associacions per al repartiment de mercats de consum;

Associacions per al repartiment de demandes;

Associacions de participació en els beneficis resultants de primes amb que's grava l'augment de producció per a cohibir la sobreproducció;

Associacions de productors diversos amb una sola oficina comú per a la venda dels productes de llur fabricació;

Associacions nomenades *Kartell*, a Alemanya, del mateix patró de l'anterior, però amb facultats per a tancar les fàbriques que creguin convenient, mitjançant una prima de *chomage;*

El *Trust* o Societat de Societats; fusió de totes elles sots una direcció única, personalíssima i perdurable. És, en els negocis, l'imatge de la reialesa;

Els *Pools*, la finalitat dels quals és promoure una puja de preus d'una determinada industria, per medis artificials, aprofitant una oportunitat;

Els *Corners*, són *Pools* que s'exerceixen amb més ampla base i sempre en vistes a l'acaparament. És, en realitat, de caràcter diferent de les anteriors, car únicament es proposa l'explotació del consumidor com a fi i l'acaparament com a medi;

Associacions de caràcter gremial entre patrons i obrers per tal d'evitar l'envililment dels preus de venda i la subsegüent rebaixa dels salaris;

I finalment, els Sindicats de Cambres Sindicals i la Federació de Sindicats.

De totes les formes precedents el *Kartell* i el *Trust* son les més favorables al *Dumping*.

En resum, totes aquestes combinacions són formes del moviment formidable de *Concentració Industrial* a la qual convida, i fa cada dia més indispensable, la competencia mundial. És el darrer aspecte de l'evolució que va començar amb el *maquinisme,* va seguir amb els ferrocarrils i el telègraf, va continuar amb l'industrialisació o intensificació de la producció, va perillar amb la sobreproducció i ha trobat en l'Associació o Concentració, tal com queda descrita, el medi d'afrontar i vèncer aquell perill.

¿Què'ns reserva l'avenir? L'horrible tragedia que ensagna l'Europa ¿serà la sanció de les ambicions que ha permès a una nació de les menys extenses, intentar, i lograr en bona part, erigir-se en proveidora de les necessitats industrials de tot el món, dominant-lo a l'ensems per ésser son millor client en el consum de les subsistencies?

La descomunal infracció de la llei dels tres equilibris comesa per la Gran Bretanya, llençant-se al frenètic desvari d'una producció industrial, el *sobrant* de la qual passa del 85 per 100, havía de plantejar per força en aquella nació la necessitat de conservar-li la seva condició d'*exportable,* i això ho va lograr durant molts anys, car els seus productes gosaven efectivament de *superioritat econòmica;* però, recentment, un rival poderós anava batent en el

mercat universal al colós britànic amb productes també sobrants, als quals, mercès al *Dumping*, als artificis de la descrita organisació de *concentració* que practicaven els particulars i als de la intervenció que realisava l'Estat, els hi donava la condició d'exportables, de la qual moltes vegades estaven mancats, i els assimilava al consum anglès amb l'inscripció: *Made in Germany*. Si hem de creure en l'interpretació econòmica de l'Historia, la de la Gran Guerra actual és força eloqüent i pot marcar a l'humanitat noves i diverses vies fins ara desconegudes.

Ensenyança tècnica

Ens queda per examinar un punt de vista, al qual en diferentes ocasions he aludit, car informa i presideix a tota organisació industrial, i és el de l'Ensenyança tècnica.

De la mateixa definició que de la paraula Industria hem acceptat, se'n dedueix el paper principal que l'intel·ligencia hi desempenya: si és *destresa*, si és *manya*, si és *habilitat*, és *esforç* caracterisat per l'intel·ligencia. D'aquí ve que tot treball i tota organisació industrial que no descansi sobre la tècnica més escollida i *actual*, serà pobre i feble; caurà vençut, sempre que s'ho proposi qualsevulga nació estrangera que tingui prou força i voluntat per imposar-se a la més dèbil.

I l'ensenyança tècnica industrial, en ço que és funció de l'Estat deixa molt que desitjar a Espanya; però, afortunadament, és on l'iniciativa particular sembla que s'ha despertat un xic, i jo tinc moltes esperances de que'ls esforços i els sacrificis que s'estàn realisant per tal de tenir una ensenyança tècnica industrial en la forma que requireix Catalunya, en un avenir pròxim es veuràn esplèndidament remunerats. Tots sabeu a que'm refereixo. Jo no puc oblidar els temors i les angoixes que hem passat tots els que estimem realment l'obra de la Universitat Industrial, tement el seu fracàs a causa d'incomprensibles fredors i d'inconfessables hostilitats; i és per això que sempre que se m'ofereix ocasió em complasc en retre tribut de gratitut i d'homenatge als homes eminents que avui es troben al davant de la Diputació Provincial i l'han consolidada. Molt aviat podrem dir que Barcelona, que Catalunya, té les institucions d'ensenyança industrial tan ben establertes com les pugui tenir qualsevol altre país, i si hi ha bon sentit per a continuar per aquest camí, tinc la seguretat de que molt aviat hi haurà a les nostres fàbriques personal tècnic de tal competencia que no caldrà anar a buscar-lo a cap altra nació.

Convé molt que a Espanya hi hagi enginyers que no pensin en la burocracia, que no's limitin a fer treball d'oficina; sinó que sàpiguen estar-se a la fàbrica i dirigir els obrers, que sàpiguen col·locar nostra industria a l'altura que avui és indispensable per a poguer tenir *productes sobrants exportables,* i que siguin els qui donguin a la mateixa els caràcters d'avenç, de progrés i d'independencia, que són la major garantía dels de tota la nació.

Mutua de fabricants de teixits

I puix que parlem d'esforços intel·ligents, crec de justicia recordar el que amb tanta valentía varen portar a terme els nostres fabricants de teixits de cotó, al constituir-se l'any 1907 en associació «Mutua de Fabricants de Teixits reguladora del Mercat i de l'Exportació» per tal de realisar amb la seva sola iniciativa el sanejament del mercat interior, mitjançant l'eliminació del *sobrant* que deprimía els preus d'algún dels articles a la fabricació dels quals es dedicaven. Fou un assaig venturós, demostració irrefutable de la feconditat de l'Associació de Productors, a l'ensems que posà de manifest l'incapacitat irremeiable dels nostres governants.

L'obra de la «Mutua», que feu reflorir l'exportació d'articles de cotó estampats, fracassà per haver-li negat el Govern el valiment que dóna a qualsevol polític que vol atreure's la voluntat dels seus electors regalant-los una obra pública poc estudiada, mal concebuda i d'utilitat difícilment justificada.

De la Zona Neutral

No vull, senyors, molestar-vos més. Podríem parlar encara d'un punt d'organisació industrial que ni tan solament he citat. És un dels diferents medis d'obtenir la possibilitat d'exportació, i és, sobre tot, un medi de protecció directa al comerç. No n'he parlat, però abans d'acabar vull dir-ne dues paraules, anc que sols sigui per a retre acatament a una qüestió d'actualitat. Ja haureu endevinat que'm referesc a la tan debatuda qüestió de la Zona Neutral. No ha sigut solament una qüestió econòmica; començà essent-ho, mes després ja no ho fou. S'entravessaren en son camí tants incidents, tantes aspiracions, tants fets i tants interessos, que ço que en aquesta campanya s'esgrimía ja no eren raons: era un chor d'estridencies dirigit per algú, o per alguns, que han aprofitat l'ocasió per adoptar actituts gallardes o tal vegada per presentar-se

enfront de les aspiracions de Catalunya. No era l'estudi de la Zona Neutral lo que portava al poble castellà a agrupar-se i a seguir als que li deien moltes coses que rès tenien que veure amb la Zona Neutral; eren altres qüestions. Els que per obligació parlamentaria ens ocupem d'aquests assumptes, creguérem que l'única manera de desarmar absolutament als que s'encastellaven en lo únic que semblava una sombra d'argument, ço és, en els pretesos perjudicis a *l'industria de l'interior*, era anul·lar-los, buscant en l'extens mostruari de medis artificials per a lograr l'exportació, una altra cosa amb la qual se logra el mateix fi, sense necessitat de lliurar batalles que no tenen cap finalitat, i proposàrem els *Bonos de Exportación*. Ni així es lográ reduir-los.

Tots sabeu l'estat en que's troba l'assumpte; ignoreu el resultat definitiu, però jo tinc la seguretat de que si el Govern en aquests moments vol fer examen de conciencia i recorda l'actitut de Catalunya en tot el desplegament de sa actuació; la prudencia amb que s'ha produit; la serenitat amb que ha contestat, enèrgicament, sí, però sense estridencies, a les estridencies dels que'ns atacaven, deduirà que això no pot quedar així. I tenint en compte l'immensa responsabilitat que pesa sobre els Governs, no ja de l'actual, sinó també de tots els anteriors, per no haver concedit lo que demanàvem en 1900, en 1901 i en 1904, ço és, la Zona Neutral de Barcelona; ni quan insistírem en 1910 i 1911, en que estigué a punt d'ésser llei, ja que fou aprobat pel Congrés un projecte concedint amb caràcter general quelcom semblant a lo que demanàvem; si té conciencia dels seus deures, per poc que's fixi en els perjudicis immensos que ara sofreix Barcelona per la manca d'una zona neutral, que podría estar en plena actuació i fóra en les presents circumstancies d'anormalitat de les zones franques europees, la que, amb la de Gènova, es partiría els beneficis de sa institució, dels quals ara integralment en gaudeix Gènova, és d'esperar que, rendint-se a la justicia de la nostra causa i inspirant-se en raons de patriotisme, voldrà recordar la frase de Cànovas: *El patriotismo huye de los pueblos que se sienten mal administrados,* i voldrà, una vegada al menys, governar bé.

CONFERENCIA 3.ª

(9 d'abril)

EL PROBLEMA DEL CRÈDIT

PER

D. JOAN VENTOSA I CALVELL

DIPUTAT A CORTS

EL PROBLEMA DEL CRÈDIT

I

El crèdit en la vida econòmica moderna

En aquest cicle de conferencies que hem organisat els Senadors i Diputats regionalistes per tal d'exposar el nostre pensament davant del conflicte europeu, m'ha correspost a mi tractar del problema del crèdit. I en aquest moment, al trobar-me en vostra presencia, considero quasi temerari el propòsit, car temerari és volguer tancar en el cercle estret d'una conferencia un tema de magnitut extraordinaria, que té materia per a tot un curs de conferencies. És per això que, amb mes poques forces, hauré de condensar el meu pensament circumscrivint-me quasi a l'enunciació de molts punts que necessitaríen, per a una adequada exposició, desenrotllament més ample.

Abans d'ocupar-me de l'anormalitat creada pel conflicte europeu, hauré de dir quelcom, per al degut ordre de la dissertació, de l'organisació normal del crèdit en els principals països d'Europa, i especialment d'Espanya.

Per coneguda no he de posar-vos de manifest l'importancia que té el crèdit en la vida econòmica moderna. Des dels Estats i els organismes públics que tenen la vida econòmica organisada a base d'emprèstits, considerables, desmesurats, cada dia creixents, fins la mateixa vida del comerç i de l'industria, que en tot son mecanisme d'intercanvi, de compra i de venda, té per instrument la lletra de canvi, el xec i altres títols o documents de crèdit, i fins la mateixa vida quotidiana, que quasi no's pot concebir sense el bitllet de Banc, signe

fiduciari, instrument de crèdit, pot dir-se que tota la vida econòmica està organisada a base del crèdit. Des del règim primitiu, basat en la permuta de productes, fins al règim monetari, es realisà un extraordinari progrés; però el sistema monetari no representa, avui, més que una part infinitesimal de la vida econòmica. Sense els instruments de crèdit, avui no's podríen fer transaccions, car el metall encunyat, la moneda, no representa més que una petita part de la riquesa del món i fóra, per lo tant, instrument insuficient, inadequat i primitiu per a servir a totes les necessitats de l'intercanvi.

Classificacions del crèdit

El crèdit pot classificar-se de varies maneres segons el punt de vista a que s'atengui. No pretenc agotar la materia, ni profondisar-la; però no puc prescindir de fer dues classificacions del crèdit: per raó de la garantía en que descansa i per raó de la finalitat a que s'aplica.

Per raó de la garantía, se divideix en: crèdit personal, que atén no més a la solvencia, a les condicions morals i econòmiques de determinada persona; crèdit real, que no fa referencia a la persona, sinó que té en consideració la garantía real d'una cosa determinada i que se'n diu crèdit hipotecari quan té per garantía un immoble, i crèdit pignoratici quan té per garantía una cosa moble o un valor; i crèdit mixte, que participa de les dues naturaleses, és a dir, que's presta en consideració a les condicions de la persona i al mateix temps a una garantía real afectada al compliment de l'obligació contreta: exemple d'aquest últim crèdit és el que presten alguns Bancs amb una o dues firmes i amb una pignoració de valors.

Al parlar de la situació i de l'organisació que'n podríem dir normal del crèdit, independentment de l'actual conflicte europeu, no vull exposar doctrines; no vull establir sobre d'elles la base de la meva conferencia; no vull partir de conceptes teòrics, sinó de realitats pràctiques; car en tot lo humà lo relatiu té moltíssima importancia, i més en l'ordre econòmic, i per això vull parlar i fer comparacions sobre realitats vives existents en altres països d'Europa.

Bancs centrals d'emissió

En tots els països la base del crèdit és el Banc central d'emissió; i dic Banc central, perquè avui quasi tots els països tenen organisat el seu crèdit a base

d'un Banc central d'emissió; és a dir, han donat el privilegi de l'emissió de bitllets a un Banc determinat. Primitivament no era així; primitivament la facultat d'emetre bitllets es concedía a tots els Bancs sense més limitació que la confiança del públic; però això ha anat modificant-se de mica en mica, i fóra molt interessant, si no faltés temps, explicar l'evolució econòmica des de la primitiva llibertat d'emissió de bitllets de Banc, fins a la concentració en un Banc central d'emissió. Moltes causes han influit en aquesta evolució: la confiança del públic i els desastres produits per la llibertat d'emissió que donaren motiu a la frase cèlebre de Tooke: «Llibertat d'emissió és llibertat d'agi.» Tots recordareu com una de les darreres manifestacions dels greus inconvenients a que pot donar lloc la llibertat d'emissió, lo passat fa poc temps a un Banc de Menorca, que emitía bitllets fiduciaris, que eren acceptats pel públic, però que en un moment determinat ocasionaren una crisi molt greu. Però, amb tot i ésser molt important aquesta causa, ço que més ha influit en la centralisació dels Bancs d'emissió és el nexe íntim que existeix entre la circulació fiduciaria i tots els interessos de l'economía social i de l'Estat, que no eren pas prou salvaguardats si no's concentrava en un Banc central l'emissió de bitllets.

Hi ha diverses organisacions de Bancs d'emissió, essent els tipus extrems el de Banc de l'Estat, fundat amb capital de l'Estat, com és el Banc de Russia, establert per un ukas de 1860, i el de societat anònima, com és el Banc d'Anglaterra, regit, com a veritable societat anònima, per sos directors, que són vintiquatre, amb un Consell d'Administració i amb un governador i un subgovernador, que's nomenen per les regles generals de totes les societats anònimes. Entre aquests tipus extrems n'hi ha d'entremigs, dels quals podem citar el Banc de França, constituit per un capital privat i al davant del qual hi ha un governador i dos subgovernadors nomenats pel Govern, i el Banc Alemany, constituit també amb capital privat, però amb una intervenció molt forta de l'Estat, car està regit per un *Curatorium* constituit pel canciller i altres membres del Concell Imperial que tenen l'alta vigilancia i un *Direktorium* format per vuit membres que no poden ésser accionistes ni tenir participació en les utilitats del Banc. Una organisació consemblant a la del Banc de França és la del Banc d'Espanya.

Però, en tots els tipus, des del Banc de l'Estat, de Russia, fins al de la Societat Anònima, d'Anglaterra, el Banc central, des del moment en que se li concedeix el privilegi d'emissió, deixa d'ésser una institució privada que atén no més a la ganancia i es converteix en un institut públic que dèu atendre, en primer terme, els alts interessos de l'economía nacional que li són

confiats. Aquesta és, en tots els països, la norma general, i per a demostrar-ho citaré un cas d'Anglaterra, el Banc de la qual, per ésser dels tipus de societat anònima, sembla que deuría ésser menys atent a l'interès públic. Malgrat això, mentres el Banc d'Anglaterra repartía dividendos del 7 al 9 per 100 i cotisava les seves accions entre 213 i 232, un altre Banc anglès, el *London and Westminster Bank* elevava el dividendo del 6 al 20 per 100 i les seves accions quadriplicaven el seu valor nominal. En canvi, mentres aquest Banc mantenía les seves reserves al 13 per 100, el d'Anglaterra va arribar al 40. I és perquè el Banc d'Anglaterra va compendre, com tots els Bancs d'emissió, que'l privilegi se li havía concedit per quelcom més que per al seu negoci, és a dir, per altes raons d'interès públic, i que'l Banc nacional no és dels accionistes, sinó de la Nació. Això s'ha posat de manifest en l'actual conflicte europeu, en que totes les mides preses pels governs ho han sigut a base del Banc central d'emissió. No insisteixo ara en aquest punt per a no avençar ço que dèu ésser tema ulterior d'aquesta conferencia.

Com deia, el Banc central d'emissió és en tots els països la clau del crèdit, però per les seves condicions i característiques no pot adaptar-se a les múltiples i complexes necessitats del crèdit. El Banc central d'emissió, en primer terme i com necessitat primordial, té la d'assegurar l'absoluta confiança del seu bitllet, que és, al cap i a l'últim, el signe de riquesa de la nació. Per tal de conseguir-ho, apart d'altres consideracions, necessita tenir les seves inversions en forma que puguin realisar-se amb seguretat i promptitut, ja que solament així pot assegurar la conversió dels seus bitllets en moneda i el retorn de les quantitats que li han sigut confiades en compte-corrent o dipòsit. Així, les inversions dels Bancs d'emissió han d'obeir a dues condicions fonamentals: primera, que sien inversions a curt terme, el màxim de 90 dies; segona, que tinguin la màxima garantía. Per això, en quasi tots els països, el Banc central, pel nexe que té amb tota l'economía de l'Estat, no és un Banc que operi directament amb els particulars, sinó un Banc de Bancs. No és que així estigui preceptuat en les legislacions, però així resulta en la pràctica, a conseqüencia de les limitacions de ses disposicions estatuaries. Així a França, la Banca de França no té teòricament, legalment, aquesta qualitat de Banc de Bancs, però necessita per a les seves operacions tres firmes, i entre les classificades no hi havía, fins ara fa poc, més que les dels banquers. A Anglaterra, el Banc opera per medi dels Bancs conjunts, *joint stock bank*. A Alemanya, el Banc de l'Imperi opera amb grupus bancaris que'l posen en relació amb els particulars i amb tots els organismes de l'economía nacional.

A Espanya no passa això. A Espanya el Banc opera directament amb el

particular, convertint-se així en un competidor privilegiat i en una de les causes de la feblesa de la Banca privada. Això, además, produeix una altra conseqüencia, i és que en aquells països el Banc central, per estar per damunt de tota la banca, exerceix una influencia extraordinaria, decisiva, en tota la marxa de l'economía nacional i constitueix un instrument d'eficacia incontrastable del poder públic. Tots recordareu, per exemple, ço que passà a França en 1911, quan l'anada del *Panther* a Agadir va estar a punt de provocar el conflicte europeu. Llavors el Govern francès, per l'actuació dels seus financiers i per l'acció que tenía sobre la Banca, va impedir, probablement, que esclatés el conflicte. A Anglaterra quasi no's concebeix que's pugui parlar d'una emissió d'importancia, d'aquelles que poden tenir interès públic o afectar el crèdit del país, sense comptar amb el Banc nacional i la conformitat del Govern. Lo mateix passa a Alemanya. En canvi, a Espanya hi ha una desorganisació completa, perquè falta la deguda actuació del Banc central d'emissió.

Com deia, el Banc central d'emissió no's pot adaptar a les nombroses i complexes necessitats del crèdit. La complexitat de la vida econòmica és extraordinaria, i aquesta complexitat i diversitat de funcions exigeix una complexitat i diversitat d'òrguens que la desempenyin.

Aspectes del crèdit. — Crèdit comercial

Hi ha varies formes de crèdit per raó de la finalitat a que responen: i així com abans he dividit el crèdit per raó de la garantía, ara podría clasificar-lo, per raó de la finalitat, en tantes classes com rams de l'economía nacional a que pot aplicar-se. No puc en una conferencia estudiar tots els aspectes del crédit, me circunscriure als principals, que són: comercial, industrial, hipotecari i agrícola.

És impossible parlar d'una manera específica, com d'una cosa diversa, del crèdit comercial. El comerç, per lo mateix que's refereix a tota la riquesa del país, està íntimament relacionat amb totes i cada una de les manifestacions de la producció: amb l'agricultura, amb l'industria, amb la navegació, etc. Per lo tant, parlar del crèdit comercial quasi tanseval com parlar del crèdit en general.

El crèdit comercial té formes molt diverses; però la principal és, potser, la que's manifesta amb el descompte d'efectes. Quan un productor o un comer-

ciant ven una mercadería determinada, reb en canvi, o hauría de rebre, un títol endossable (una lletra, un pagaré, un xec) i en lloc de fer-lo efectiu a son venciment el porta a un Banc que li bestreu el seu valor amb el corresponent descompte. Existeix, ademés, el crèdit personal concedit a un comerciant per les seves condicions de moralitat i solvencia, el crèdit amb garantía d'efectes o valors, etc.

Aquest crèdit comercial, o, com deia, el crèdit en general, està basat o fonamentat en tots els països en el Banc d'emissió; però aquest actúa indirectament, per medi dels grans establiments bancaris o per medi dels Bancs locals que com en sistema arterial el difundeixen per tota la nació. A França, per exemple, ademés del Banc de França, i amb íntima relació amb el mateix, hi ha grans entitats bancaries, entre elles, i principalment, el *Comptoir d'Escompte*, el *Crédit Lyonnais* i la *Société Générale*. Per a fer-se càrrec de l'importancia de les llurs operacions n'hi ha prou amb recordar que en 31 de desembre del 1912 l'import total dels dipòsits d'aquests tres Bancs era de 2,182 milions de francs i el valor dels efectes en cartera de 3,365 milions. A Alemanya l'organisació del crèdit comercial és encara més perfecta; hi ha quatre grupus bancaris principals: el *Deutsche Bank*, amb 650 milions de marcs; el *Diskonto Gesellschaft*, amb 500 milions; el *Dresdner Bank*, amb 490 milions; el Banc per al Comerç i la Industria amb 230 milions. A Anglaterra els dits *Joint Stocks Banks*, tenen per a la circulació de la riquesa tanta o més importancia que'l Banc Nacional.

A Espanya existeix el crèdit comercial; car sense ell no fóra possible la vida mercantil, quasi no's concebiría el fenomen comerç en la vida moderna; però no tenim una veritable organisació del crèdit comercial, no tenim una veritable organisació bancaria. Això obeeix a moltes causes: al meu entendre, les deficiencies de la banca privada són motivades, en primer terme, per les deficiencies del comerç. Aquí quasi no tenim materia bancable. El crèdit comercial en forma de descompte d'efectes, exigeix que hi hagi document descomptable. Aquí ens trobem que'l que compra una mercadería o dèu una quantitat es nega, en general, a acceptar una lletra, un pagaré o un altre document endossable, donant-se el cas, realment paradoxal, de considerar l'acceptació d'un document com una manca de crèdit, quan, precisament, és la seva base. Mancant l'instrument del crèdit la banca privada es troba mancada de materia bancable sobre la qual actuar i porta, naturalment, una vida anèmica. En segón lloc, la banca privada sofreix a Espanya una doble i desigual competencia: la del Banc d'Espanya, que actúa amb el capital de tota la nació, que li dóna a canvi dels bitllets de Banc, i la dels Bancs estrangers, que comptant amb capitals, amb medis i

amb una organisació que'ls nostres no tenen, s'apoderen del mercat exercint una acció de drenatge del capital espanyol vers els seus respectius països.

No vull estendre'm més en aquest punt que serà objecte de la conferencia del meu amic Sr. Cambó. Sols com una afirmació resum diré que a Espanya no tenim una organisació bancaria; que per no tenir-la, tot l'intercanvi internacional, tota l'importació i exportació espanyoles estàn en mans de la banca estrangera, no sols de l'establerta aquí, sinó de la que opera en son país; per exemple: tot el negoci de compra de cotons, fustes, colonials, bacallà, etc., es realisen a base d'acceptacions de la banca anglesa. Jo crec que hem perdut una ocasió magnífica per a nacionalisar aquests negocis. Quan la sobtada interrupció del mecanisme del crèdit va obligar als Bancs anglesos a suspendre les llurs acceptacions, els venedors americans de cotó (i lo mateix va passar en altres articles) haurien estat disposats a que fóssin sustituides per acceptacions d'algún dels nostres Bancs o per un consorci d'ells. No's va fer, per vacil·lacions, per ajornaments i equivocacions inexplicables, perdent-se una ocasió que difícilment tornarà a presentar-se per a que nostra banca fes seu un negoci que representa un volum importantíssim d'operacions i proporciona a la banca anglesa grans beneficis.

Crèdit industrial

Els organismes del crèdit comercial no són adaptables al crèdit industrial; car aquest té característiques especials. En primer terme l'industrial necessita, per a montar la seva industria, construir la fàbrica, instal·lar un utillatge; i per això li són indispensables sumes importants que a voltes pugen a molts milions; després ha de renovar i modernisar l'establiment industrial, introduint maquinaria nova, etc., etc.; i, finalment, en la venda dels seus productes, obligat per la competencia, moltes vegades es veu precisat a concedir crèdit a llarg temps. Per això el crèdit industrial ha d'ésser a plaç molt llarg. L'utilitat per al primer establiment industrial o per a son aixamplament, modernisació o renovació, té d'ésser, forçosament, un crèdit per anys, car l'industrial no frueix els beneficis de son establiment o renovació fins passat molt temps. Però fins prescindint d'aquest crèdit, els plaços que ordinariament han de donar els industrials als compradors els obliguen a obtindre crèdits molt llargs. Per això la concesió del crèdit industrial no entra dintre de les condicions d'un Banc d'emissió, que sols pot fer descomptes a plaç curt, ni tampoc dintre dels hàbits, les necessitats i els desigs dels grans establiments bancaris, als quals no'ls convé

tenir invertits molt temps els capitals, sinó que volen col·locacions ràpides en emissions de valors, descomptes a plaç curt, etc., que'ls permetin disposar del seu capital per atendre a les necessitats del negoci llur.

Finalment, hi ha una altra manifestació del crèdit industrial, que és el crèdit per a l'exportació. Quan s'abandonen les defenses que en el crèdit interior ofereix la protecció aranzelaria, per a lluitar en el mercat mundial, la lluita econòmica es fa més intensa i cada país i cada industrial procuren oferir més aventatges per tal de conquerir mercats; per això els crèdits han d'ésser a llarg plaç, de 120 dies al menys. Per consegüent, si no hi ha organismes de crèdit industrial que descomptin els seus efectes o li concedeixin crèdit proporcionat, l'industrial exportador necessita un capital circulant molt gros, perquè no pot mobilisar sos cabals mitjançant les corresponents operacions bancaries.

Una de les formes més usuals del crèdit industrial és l'emissió d'obligacions. Però és aquesta una forma de crèdit que no més poden utilisar les grans empreses. Els industrials individuals o constituits en societats col·lectives o comanditaries, no poden acudir a aquesta forma de crèdit; les societats anònimes de poca importancia tampoc poden acudir-hi, car hauríen de fer emissions petites i aquestes no més poden tenir col·locació local, i els Bancs, per assegurar una emissió d'obligacions, volen que'l paper tingui un mercat extens, lo qual no succeeix amb un paper local de reduida quantitat. Per consegüent, els industrials petits i els mitjans se veuen privats d'aquesta forma de crèdit.

Tota aquesta serie de problemes, tot aquest conjunt de necessitats del crèdit industrial, es resolen moltes vegades concedint un crèdit a llarg terme, en forma de crèdit curt amb renovacions successives. És aquesta quasi l'única forma de crèdit industrial que existeix a Espanya. Però en tots els països l'especialitat de les funcions ha determinat una especialitat en els organismes bancaris. A Alemanya, el problema del crèdit per a l'exportació està resolt per les filials d'aquells grans establiments bancaris a que abans me refería. S'anomenen quasi tots Bancs d'Ultramar o Bancs Trasatlàntics i tenen nombroses agencies en tots els països, havent contribuit poderosament al gran desenrotllament de l'exportació alemanya, no sols concedint crèdits als industrials, sinó proporcionant-los-hi informacions i noves utilíssimes per al foment dels negocis. Per a resoldre el problema del crèdit als industrials petits i mitjans, hi ha a Alemanya lo que'n diuen Bancs populars, creats per Schulke Delitzsch, Bancs que estàn acoblats en una federació general. Aquestes associacions són d'iniciativa privada, mutues de préstecs i descomptes. Per a conèixer sa importancia n'hi ha prou amb dir que en 1.er de gener del 1911 havíen intervingut en opera-

cions de descompte per valor de 1.350 milions de francs. L'Estat els auxilia fortament. Per llei de 31 de juliol del 1895 va crear-se la Caixa Central prussiana de les associacions cooperatives. El capital primitiu era de cinc milions de marcs, i en 31 de març del 1911 va arribar a 76.400,000 marcs, dels quals 75 milions provenien d'una dotació de l'Estat, i 1.400,000 d'aquelles associacions cooperatives. És aquesta Caixa Central una repartidora de disponibilitats. Les operacions principals que fa són préstecs, en compte corrent amb interès, a les associacions federades. A propòsit d'aquestes institucions diu l'economista alemany Schmoller que'ls Bancs Populars són un dels productes més hermosos i més satisfactoris de l'economía nacional alemanya.

A Italia, a més dels Bancs per a l'exportació, hi ha també, per a resoldre aquesta necessitat del crèdit a industrials petits i mitjans, els Bancs Populars, creats per iniciativa del ministre d'Hisenda Luzzati. En 1877 va crear-se l'Associació de Bancs Populars, juntant en una Federació tots els existents. En 1904 va crear-se a Milàn, com a societat anònima, un Institut de crèdit per a facilitar l'indispensable a les cooperatives. I encara l'Estat italià va creure que no n'hi havía prou d'aquesta organisació privada, i en 1910 va presentar-se pels ministres Sonnino i Luzzati un projecte de llei creant un Banc de Treball i Cooperació, dotat per l'Estat amb 10 milions de lires, completant el capital fins a un mínim de 15 milions, mitjançant suscripcions del Banc d'Italia, Caixa Nacional de Previsió, Caixes d'Estalvis i Bancs Populars.

A Anglaterra l'acció de l'Estat ha sigut fins avui (avui rectifica la seva política) més feble, perquè l'acció de l'iniciativa privada ha sigut més forta, no exigint, per tant, l'acció tutelar i impulsora de l'Estat. Allí existeixen com a Bancs especials industrials els *Trustee guarant Banks*, que fan préstecs a plaç llarg, mitjançant l'emissió de cèdules que són perfectament acceptades pel públic. Ademés, hi ha molts Bancs especials per a l'exportació que tenen moltes agencies a les colonies i a l'estranger i que concedeixen crèdit als industrials, ja acceptant lletres contra entrega de documents o fent avençós a base de crèdit personal.

Al Japó, país que tan depressa s'ha assimilat als progressos europeus, hi ha el Banc Industrial del Japó. El seu primer capital era de 10 milions de yens, essent augmentat en 1906 a 17 milions i mig. És un Banc sotmès al control de l'Estat, que garantisa als accionistes un interès del 5 per 100. Se dedica, entre altres operacions, a fer préstecs a l'industria amb garantía hipotecaria de fàbriques, mines i terres, per un plaç màxim de cinc anys. Pot emetre obligacions o cèdules per deu vegades el valor bestret, amb la garantía de l'Estat. En 1911 els préstecs efectuats per aquest Banc pujaven a 24 milions de yens.

A Austria existeix el Banc Industrial de Praga, que treballa amb 80 milions de corones, arribant a una xifra global d'operacions per 22,000 milions de corones, especialment préstecs hipotecaris a l'industria. El Banc Industrial de Bohemia fa també préstecs a llarg terme, arribant a tenir en circulació obligacions per 22 milions de corones. Existeixen també a Austria una pila d'Associacions mutues del model alemany, entre elles la Societat Vienesa de Crèdit per a l'Industria i el Comerç, de gran importancia, amb relació íntima amb l'establiment bancari conegut per *Kreditanstald*.

A França, existeixen, més que establiments especials de crèdit, aquells grans establiments bancaris de que abans vos parlava. Allí es queixen molt de la llur insuficiencia; però les grans empreses que aquí han hagut de fer operacions d'emissió d'accions o obligacions han hagut d'acudir, quasi sempre, al llur concurs financier. Com aquests Bancs no s'interessen més que per operacions de gran volada, i no en petits negocis de caràcter local, existeixen a França Bancs locals molt importants, que satisfàn, en aquest punt, veritables necessitats. Per exemple: entre els Bancs locals n'hi ha un al SE. de França que des del 1888 al 1912 havía fet emissions d'accions i obligacions de societats industrials regionals per 26.650,000 francs, i altre a l'Est, que del 1908 al 1910 havía emès uns 85,000 títols que representen un capital de 43 milions de francs. Hi ha, ademés, Bancs Populars reunits en dues grans federacions: la Federació del Crèdit Popular, domiciliada a Marsella, que en 1912 agrupava 1,163 societats, i l'Unió de les Caixes Rurals i Obreres Franceses, que en reunía més de 800.

Malgrat això, a França es queixen de l'insuficiencia de l'iniciativa privada per a la creació d'organismes que satisfacin les necessitats del Crèdit industrial; i aquesta insuficiencia ha determinat l'intervenció de l'Estat, traduida en la presentació d'alguns projectes, i darrerament, en 1912, d'un que tenía un triple objecte: primer, afavorir el desenrotllo dels Bancs populars, assignant-les-hi un avenç de 12 milions, sense interès; segón, la creació d'un Establiment de Crèdit Industrial, destinat a proporcionar crèdit a l'industria, contribuint l'Estat amb 5 milions; i tercer, facilitar i fomentar l'inscripció d'accions i obligacions industrials i la concesió de crèdits llargs, establint i regulant un retorn d'imposts a les societats que's dediquin a això.

I a Espanya ¿què tenim? En tots els països d'Europa i fins a l'Asia, trobem organisacions creades per l'Estat, en les quals aquest intervé d'una manera intensa i forta, malgrat que en molts països l'iniciativa privada, més desperta i activa que en el nostre, ha comparegut a satisfer la necessitat. Si algú de vosaltres (segurament n'hi haurà molts) ha hagut de constituir alguna

vegada empreses de caràcter industrial, s'haurà trobat, quasi sempre, en l'impossibilitat de comptar amb el crèdit. Existeix en nostre país un valor immens en fàbriques i en utillatge, i no obstant no serveix de base per obtenir un crèdit que constitueixi un capital circulant per a l'industria; hi ha grans empreses que per a fer emissions han hagut d'anar a raure a entitats bancaries estrangeres; els industrials vènen a Espanya a plaços molt llargs i sense obtenir com a garantía ni tan sols l'acceptació d'una lletra o document endossable que pugui ésser descomptat; l'exportació per a poder lluitar amb els altres països, dèu fer-se concedint llargs termes i sense la possible mobilisació dels documents que s'obtenen. Els nostres industrials es troben en l'impossibilitat de realisar lo que és principi fonamental de la societat moderna: la divisió del treball. L'industrial ha d'ésser productor, comerciant i banquer a la vegada. I amb tals condicions ¿còm volem lluitar amb els altres països en el mercat mundial? És l'esforç individual, isolat, en lluita desigual contra organisacions formidables. Quan individualment ens comparem amb un alemany o amb un anglès, no'ns trobem inferiors; però ens quedem enrera en tots els ordres. ¿Per què? Perquè ço que passa amb el crèdit, passa en els altres ordres de la vida, i tenim de lluitar amb exèrcits formidablement organisats, constituint nosaltres una mena de milicia irregular, sense artillería, sense serveis sanitaris, sense municions ni armes. ¿Còm no hem d'ésser vençuts en la lluita mundial econòmica? Per això tots els esforços i totes les reformes, inclòs la zona neutral, resultaràn xorcs si no's resol primerament el problema de l'organisació mercantil i bancaria i la difusió del crèdit.

Crèdit hipotecari. El Banc Hipotecari d'Espanya

A Espanya no hi ha altre organisme important de crèdit hipotecari que'l Banc Hipotecari d'Espanya. Llevat d'aquest i d'algunes societats particulars que deixen diners a interès més o menys elevat, no hi ha més que'l crèdit individual, isolat, senyors que presten amb hipoteca, en forma de crèdit individual, que en l'agricultura pren moltes vegades la forma repugnant i econòmicament ruinosa de l'usura.

Això es dèu, en part, a les deficiencies de l'iniciativa privada, però es dèu també, en gran part, a que'l Banc Hipotecari d'Espanya frueix d'un privilegi que dificulta extraordinariament la creació d'institucions de crèdit.

És quelcom interessant, que explicaría amb detalls, si el temps no m'ho privés, la creació d'aquest Banc. Fou creat per la llei de 2 de desembre del 1872,

no adjudicant-se per concurs, sinó directament al Banc de París i dels Països Baixos, que havía fet al Govern espanyol una bestreta de 100 milions, a l'interès del 10 per 100. Malgrat no ésser un interès molt mòdic, va concedir-se-li com a estrena la facultat de constituir el Banc Hipotecari d'Espanya.

Però la llei del 1872 establía algunes limitacions i condicions i no concedía el monopoli, ja que hi havia en ella un article adicional que deia: «Son aplicables las disposiciones de carácter general que contiene la presente ley, a cualesquiera otros establecimientos de crédito territorial que se formen.»

Però va venir després un Real Decret de 24 de juny del 1875, que és realment meravellós. Diu així: «Artículo 1.° El Banco Hipotecario de España será único en su clase mientras las Cortes no dispongan lo contrario, quedando sin efecto el artículo adicional de la ley de 2 de diciembre de 1872, así como la facultad concedida por la ley de 19 de octubre de 1869 para constituir libremente Bancos o Sociedades de préstamos hipotecarios con derecho a emitir cédulas hipotecarias.» Qualsevol creuría, al llegir aquest privilegi concedit al Banc Hipotecari d'Espanya, que al menys en aquest decret s'imposaríen majors garanties. I no és així, perquè l'article setè diu que'l Governador — abans era de nomenament del Govern — ho serà d'aquest *a proposta del Consell d'Administració*, i els tres Subgovernadors, abans espanyols, se redueixen a dos, un d'ells espanyol, podent ésser separats a petició del Consell, sempre que hi estiguin conformes els vots de *les tres quartes parts dels individus que'l constitueixen*. Hi ha que fer esment de que'ls individus espanyols del Consell són les dues terceres parts, lo qual vol dir que'ls individus espanyols del Consell no poden separar als Subgovernadors. Vénen els Estatuts, i en ells, després de confirmar el privilegi (devíen tenir por de que se'ls escapés), hi ha un epígraf que diu: «Delegació i representació del Banc de París.» Article 56. Diu que aquesta Delegació la constitueixen els individus del Consell que resideixen a París; que dintre dels tres dies dèu remetre's copia certificada de les actes de totes les seccions, a la Delegació de París en tots els assumptes nombrats en l'article 46, que són tots els atribuits al Consell, i en els préstecs que passin de 500,000 pessetes, i que en cas de disparitat entre el Consell de Madrid i la Delegació de París, l'acord dèu reunir els vots de les tres quartes parts del Consell d'Administració. De manera que sense els vots de la Delegació de París el Consell d'Administració no pot pendre absolutament cap acord.

Després d'enterar-me d'això, se'm va aclarir l'enigma de per què'l Banc Hipotecari d'Espanya, malgrat l'indubtable patriotisme de les persones que'l regíen a Espanya, no podía fer absolutament rès, i és que aquestes persones,

no diré que siguin figures decoratives, però sí que no poden fer cosa efectiva sense el consentiment de la Delegació de París; i aquesta Delegació massa ocupada dèu viure amb els negocis de França per a preocupar-se dels assumptes d'Espanya. La Constitució del Banc Hipotecari és, al meu judici, una vergonya en les planes de l'Alcubilla, un cas de veritable mediatisació de la sobiranía econòmica d'Espanya, una intervenció de l'estranger en un Banc privilegiat i en un dels aspectes més essencials de l'economía nacional.

Veiem ara com ha actuat el Banc Hipotecari d'Espanya. Aquí, per la feblesa de l'Estat, acostuma a passar que axí que hi ha un organisme constituit pren predomini sobre aquell i el converteix en jurisdicció exempta. L'Estat no té força ni autoritat sobre les organisacions establertes, des dels Cossos de funcionaris fins a les Empreses de serveis públics; però en cap cas la falta d'autoritat de l'Estat ha arribat a tenir el caràcter de privilegi irritant com en aquest. I vaig a demostrar-ho.

El Sr. Laiglesia, al contestar lo que vaig exposar en el Congrés sobre aquesta materia, va objectar-me, dient: «¿Còm al Banc Hipotecari d'Espanya, que ha emés l'enorme xifra de 200 milions de pessetes de cèdules, que des de sa constitució porta fets préstecs hipotecaris per 375 milions, se'l pot titllar de que no fomenta el crèdit hipotecari?» A aquí és on jo veig el procés del Banc Hipotecari d'Espanya.

Aquestes xifres li semblen enormes al Sr. Laiglesia, perquè no s'ha entretingut a comparar-les amb les xifres d'altres anàlegs establiments de crèdit. No vull parlar de lo que passa a Alemanya: allí el crèdit hipotecari té un caràcter principalment públic, si bé hi ha, ademés, associacions privades. Entre les públiques, els Instituts provincials de crèdit, de Prussia, en l'any 1805, fa cent deu anys, tenien emeses cèdules per 161 milions de marcs, quantitat igual a la que porta emesa el Banc Hipotecari d'Espanya; en 1860, més de 500 milions; en 1900, més de 2,000 milions, i actualment una xifra molt més alta.

Si a això es sumen els préstecs hipotecaris fets per les Caixes d'Estalvis, pels Bancs agrícoles i per les Caixes provincials de préstecs, s'arriba a un total de 10,000 milions de marcs, proporcionat per institucions de caràcter públic. I per lo que toca a les privades, els Bancs hipotecaris d'Alemanya, que eren en l'any 1900 en nombre d'uns quaranta, havíen emés cèdules per 7 o 8,000 milions de marcs, de manera que en 1900 arribava molt aprop de 20,000 milions de marcs els préstecs fets per les institucions públiques i els Bancs hipotecaris per accions, a l'economía alemanya.

No parlaré tampoc d'altres països, com Austria i Russia, constituits sobre

el model alemany; me vull referir a un establiment de crèdit amb el qual pot tenir més fàcil i adequada comparació el Banc Hipotecari d'Espanya: al *Crédit Foncier*, de França.

El *Crédit Foncier*, del qual és una imitació el Banc Hipotecari d'Espanya, va constituir-se també amb caràcter d'establiment privilegiat. El *Crédit Foncier* ha sigut objecte de fortes censures i no pot parlar-se'n, certament, com un model; fins al punt de que, entre altres, l'eminent economista Schmoller ha dit del *Crédit Foncier* que l'agricultor francès no havía obtingut rès d'ell, o, millor dit, que ço que havia obtingut era que privés la constitució d'establiments de crèdit agrícola.

Doncs bé: el *Crédit Foncier*, amb tots aquests defectes, te préstecs fets, fins a darrer de desembre de 1913, per 6,677 milions, al costat dels 375 milions del nostre Banc Hipotecari. Préstecs subsistents en 31 de desembre del 1913, 2,855 milions de francs, al costat dels 275 milions del Banc Hipotecari d'Espanya.

Es dirà que França és molt més rica que Espanya. Evidentment, però no en aquesta proporció; i fins suposant que ho fos, vaig a citar una altra dada que no és de proporció ni té rès que veure amb la riquesa relativa dels dos països. És la següent: El Banc Hipotecari d'Espanya, després de quaranta anys d'actuació, segueix tenint desemborsat el 40 per 100 del seu capital, o sien 20 milions de pessetes; figuren 22.500,000 en el balanç, però els 2.500,000 no constitueixen desemborsos, sinó liberacions procedents de beneficis acumulats. El *Crédit Foncier*, en canvi, va constituir-se amb un capital de 60 milions, va elevar-lo després a 170 milions i mig, i darrerament, a 250 milions de francs. ¿És la mateixa actuació?

I anem a un altre punt. Dividendos: Beneficis del Banc Hipotecari d'Espanya en 1913, 3.298,000 pessetes, que amb el remanent dels anys anteriors puja a 3.367,413.

Amb aquest benefici va repartir un dividendo de 9 per 100 a les accions; i adverteixo que'l benefici real no era de 9 per 100, sinó de més del 10. Car el 9 per 100 se calcula sobre els 22 milions i mig que no eren capital bestret, sinó, en part, capital lliberat amb beneficis anteriors; i, per conseguent, el benefici real sobre els 20 milions era de més d'un 10 per 100. I encara va poder considerar, el Banc Hipotecari, com sobrant la suma de 210,000 pessetes i portar una important quantitat a un fons de reserva especial que arriba ja a un milió i que servirà per a una nova lliberació de capital. El *Crédit Foncier*, altrament, amb el seu capital de 250 milions totalment bestret, amb el volum de les seves operacions, ha repartit, des de l'any 1903 al 1908, els

següents beneficis: de 27 a 28 francs anyals de dividendo, o sia un 5'20 per 100; després, de 30 a 32; en l'any 1912 fou de 25; i en 1913, de 38'50 francs, baixant en 1914 a 25 francs, altra vegada. De manera que'l dividendo més alt del *Crédit Foncier* ha sigut de 7'50 per 100, mentres que'l dividendo real del Banc Hipotecari d'Espanya és de més d'un 10 per 100. ¿Resulta natural que així com el Banc d'Espanya és el primer en dividendos entre tots els Bancs d'emissió d'Europa, el Banc Hipotecari d'Espanya sia el primer en dividendos entre tots els Bancs hipotecaris del món i que l'un i l'altre sien els últims en l'eficacia dels seus serveis?

Crèdit agrícola

Amb el crèdit hipotecari está estretament relacionat en tots els països el crèdit agrícola, que en gran part se constitueix amb garantía hipotecaria. Però té, ademés, altres formes, com són el crèdit personal i crèdit sobre penyora agrícola, generalment a curt terme obtenint-se els diners per aquests crèdits, o per la mutualitat, o amb l'emissió de paper agrícola fàcilment negociable. A Alemanya, el crèdit agrícola ha adquirit proporcions fantàstiques, de lo que poden donar idea les xifres abans apuntades al parlar de les institucions de crèdit hipotecari. A l'Austria, organisada amb el model d'Alemanya, i a Bèlgica, ha pres també un desenrotllo molt notable. A Russia, el Banc de l'Estat, per la necessitat de suplir l'insuficiencia d'òrguens especials, fa préstecs de caràcter agrícola; en l'any 1910, per exemple, va fer préstecs sobre grans per 144 milions de rubles. A França (malgrat la dita de Schmoller sobre l'acció del *Crédit Foncier*) s'han dictat des del 1894 al 1912 un conjunt de lleis per afavorir el crèdit agrícola, creant-se societats locals o Caixes regionals que han prestat als agricultors un promig anyal de 150 milions de francs, i, ademés, l'Estat té concedits uns 121 milions, en forma de bestreta, al crèdit agrícola.

En el presupost espanyol no hi ha ni una pesseta destinada a aquest objecte. Així, doncs, s'ha de dir del crèdit hipotecari i de l'agrícola, lo mateix que del crèdit industrial: que'l productor o agricultor d'Espanya queda entregat absolutament a les llurs forces propies, sense trobar mai l'acció tutelar, impulsora o protectora de l'Estat; millor dit, sí la troba, però és per a crear un organisme que serveix per a dificultar l'iniciativa privada quan aquesta apareix; i, si no, que ho diguin els senyors Sànchez de Toca i Zulueta, que quan han intentat crear institucions de crèdit s'han trobat amb l'oposició més o menys dissimulada d'organismes privilegiats que han fet fracassar les llurs temptatives.

II

Repercussions del conflicte europeu a Espanya

AQUESTA era la situació del nostre país, respecte al crèdit, en el moment d'esclatar el conflicte europeu, per la seva magnitut i per la seva trascendencia, únic en l'historia.

Ofereix la guerra actual, comparada amb les anteriors, dues trascendentals diferencies. La primera és que abans les guerres es feien amb exèrcits professionals, d'un nombre reduit d'homes, no molts mils; en la batalla de Rocroy, i en altres guerres dels sigles XVI i XVII, hi prengueren part vint, vinticinc o trenta mil homes per banda; en les guerres napoleòniques els exèrcits de 200,000 homes eren cosa extraordinaria; però avui, en tots els països bel ligerants és la nació armada la que lluita, integrant els exèrcits tots els ciutadans útils des dels divuit als quaranta o cinquanta anys, produint, naturalment, en l'ordre econòmic la paralisació i la pertorbació consegüents al fet de que quasi tots els ciutadans útils hagin d'abandonar el treball.

En segón lloc, hi ha una altra diferencia trascendental. Abans l'economía dels diferents països quedava tancada en cada un d'ells, o millor, en cada regió de cada país; els cabals, o es destinaven a petites industries, que exercíen únicament en tallers de producció i clientela local, o s'invertíen en propietats agrícoles, o s'enterraven sota els rajols. Avui el progrés de les comunicacions, l'extensió internacional de l'organisació econòmica, el creixement enorme de l'intercanvi, la meravellosa difusió del crèdit, etc., han determinat entre tots els pobles una solidaritat econòmica extraordinaria; els emprèstits que fa un país se soscriuen per ciutadans dels altres països; empreses industrials de Constantinopla o de Xina troben els capitals per a les llurs explotacions a França o Anglaterra, a Alemanya o Bèlgica. I això es repeteix en l'intercanvi: les compres de cotó, de colonials i altres productes se fan mitjançant Bancs francesos, anglesos o alemanys. Això ha fet que entre Berlín, París i Londres, per exemple, existís una solidaritat més estreta que la que abans existía entre ciutats d'un mateix país.

Aquestes dues diferencies amb les guerres anteriors, nació armada i solidaritat econòmica entre tots els països, han fet que les repercussions de la guerra actual no's limitessin als països bel·ligerants. Per això la proclamació de la neutralitat política no exclueix les repercussions de l'ordre econòmic, que se senten lo mateix en els països bel·ligerants que en els neutrals. És aquesta una veritat que sembla desconèixer o haver oblidat el Govern d'Espanya.

La repercussió ha sigut especialment intensa en els organismes de crèdit, que són els que tenen un caràcter més internacional i solidaritat més estreta. Per una banda, en totes les Borses del món va determinar-se una suspensió de cotisacions i una situació de pànic. Per altra banda, els Governs de quasi tots els països varen dictar, després de trencades les hostilitats, decrets de moratories, suspenent o ajornant el pagament de les obligacions. Els Bancs, com és natural, restringiren les operacions; les vies de l'intercanvi mundial, del giro internacional, varen trencar-se, i tots els organismes de crèdit de les nacions europees resultaren alterats en son funcionament.

Com era natural, la repercussió va sentir-se a Espanya. En les regions de vida agrícola, menys que en la nostra, perquè a Catalunya la solidaritat amb Europa és més forta. Allí hi havía no més la dificultat d'exportar fruits o la d'assegurar les subsistencies. A Catalunya, la comunitat amb la vida mundial era més estreta que en les altres regions d'Espanya, i per això aquí va sentir-se més la repercussió de la guerra.

Un dels seus primers efectes, a darrers de juliol, fou la suspensió a Barcelona de les operacions de Borsa. La de Madrid va poder resistir perquè el volum de les seves operacions era més petit i ses relacions amb les Borses estrangeres eren menys íntimes que les de la Borsa de Barcelona.

Els solcs pels quals corría l'intercanvi mundial quedaren trencats, i, en conseqüencia, ens trobàrem amb grans dificultats per als aprovisionaments de carbó, cotó, etc., que menaçaven determinar la paralisació de l'industria, amb el conseqüent problema de la fam.

Inacció i passivitat del Govern

Fou aleshores quan aquella falta d'organisació econòmica, d'organisació normal del crèdit, de que us parlava, va pendre caràcters aguts; és un mal al que estem acostumats i que en èpoques normals apenes sentim; però quan sobrevé un conflicte, creix i s'intensifica en termes d'una gravetat extraordinaria, i en aquest cas va venir empitjorada per l'inacció del Govern, per una inercia i

passivitat veritablement inexplicables, que contrastava amb lo que's feia en tots els països d'Europa, en els que'ls governs entraren immediatament en una febrosa activitat.

Aquí el Govern no va sentir la necessitat d'atendre els problemes que plantejava el conflicte europeu. Fins al 18 de setembre, un mes i mig després de començada la guerra, no va veure que havía de fer quelcom, i llavors va crear la Junta d'Iniciatives, encarregant-li, això sí, una gran urgencia, per a que escoltés totes les reclamacions i recollís totes les iniciatives del país i formulés les corresponents propostes, que devíen ésser ateses després pel Govern. Pel novembre, convocades les Corts, a elles vàrem acudir i ni tan sols vàrem poder obtindre l'índex de les propostes de la Junta d'Iniciatives. Som a l'abril i encara no sabem que hagi sigut acollida quasi cap d'aquelles propostes.

A Catalunya, contrastant amb la passivitat del Govern, va haver-hi l'actuació meritíssima de la Mancomunitat, que per propia iniciativa, actuant com orgue central de nostra societat, va reunir les forces econòmiques, i com resultat dels seus treballs va formular un índex de propostes que han seguit la sort de les formulades per la Junta d'Iniciatives. Amb aquesta inacció, amb aquesta passivitat, el Govern ha contret greus responsabilitats.

La primera, al meu entendre, és la de no haver decretat les moratories de reciprocitat. En alguns països, a l'esclatar la guerra, va decretar-se la moratoria amb caràcter general. És aquesta una mida greu que val tant com una suspensió de pagaments d'un país. En les mateixes nacions que l'adoptaren ha sigut origen de grans perjudicis i pertorbacions. Mai hem defensat nosaltres que's decretés a Espanya la moratoria general; és més: ens hi hauríem oposat, perquè nosaltres, que volem restablir el crèdit, no podíem volguer que's dictés una disposició que'l negava o el feria. Nosaltres volíem la moratoria de reciprocitat com la que adoptaren Suiça i altres països neutrals, perquè ens semblava injust i perjudicial per a l'economía espanyola que haguéssim de pagar als que no'ns pagaven.

El Govern no ho va entendre així, i això va determinar l'emigració d'Espanya de molts milions de pessetes. En 1913, les importacions pujaren a 1,178 milions de pessetes, en xifres rodones diguem 1,200 milions. Comptant amb que les compres a l'estranger es fan generalment a noranta dies, se pot calcular que a l'esclatar el conflicte es devía a països estrangers una quarta part d'aquella quantitat, quasi tots països de moratoria, és a dir, uns 300 milions. Encara que després vingueren arranjaments particulars que aminoraren el dany, es pot calcular que sortiren d'Espanya, per no haver decretat la moratoria recíproca, de 200 a 250 milions de pessetes, en moments en que tanta

falta feien a l'economía nacional. I encara el Govern va fer més greu el mal al facilitar la compra de títols del Deute exterior, de rendiment superior a l'Interior espanyol, amb la supresió de *l'affidavit*, que ha determinat, i determina encara, un èxode de capitals que sols en condicions molt més oneroses podrem proporcionar-nos en emprèstits futurs.

El Banc d'Espanya

En aquests moments de fonda pertorbació econòmica, en tots els països els ulls se giraren vers els Bancs centrals d'emissió, únics que, per representar el crèdit i la potencia econòmica de l'Estat, podíen conjurar o aminorar al menys la crisi econòmica. A Espanya es feu lo mateix. De tot arreu varen sortir espontanies i unànims peticions per a que s'autorisés al Banc d'Espanya per augmentar la circolació fiduciaria més enllà dels 2,000 milions. Va accedir-hi el Govern, autorisant-lo per augmentar-la en 500 milions. ¿Quin ús ha fet el Banc d'aquesta autorisació?

Amb motiu del conflicte europeu va quedar interromput el giro internacional. Qui a Espanya necessitava francs o lliures no'ls trobava, i, al revés, a l'estranger no's trobaven pessetes per a fer pagaments a Espanya. Això va fer que tothom acudís al Banc d'Espanya; inclòs els agents diplomàtics hi acudiren per a canviar amb pessetes les nòmines llurs; la Companyía de les mines de Riotinto demanà diner espanyol per a pagar els jornals dels seus 25,000 obrers; el *Banco Español del Río de la Plata* per al pagament de cupons; el *Banco Español de la Isla de Cuba* per a pagament de jornals, etc. D'aquestes peticions algunes foren desateses, altres contestades tan tard que l'auxili del Banc resultava ja absolutament inútil. Això va fer que'l giro internacional, que s'hauría pogut encarrilar en benefici d'Espanya, va anar-se'n per altres camins.

La Cambra de Comerç espanyola de Londres, en els primers moments del conflicte, va dirigir-se al Banc d'Espanya demanant que aquest autorisés a la seva agencia d'aquella capital per a canviar pessetes contra entrega de lliures esterlines, refusant-ho el Banc amb l'estranyesa natural dels peticionaris, car el Banc d'Espanya hauría pogut canviar en or els seus bitllets, no solament sense perdua, sinó amb beneficis i tot. A Anglaterra no estava suspesa l'Acta del 1844; per lo tant el bitllet era convertible en or i el Banc d'Espanya hauría pogut realisar aquesta conversió, en benefici propi i augmentant la garantía del bitllet amb l'augment de l'encaix or.

El Banc d'Espanya no ho va fer, i confesso que aquest procedir me sem-

blava un enigma, però se'm va aclarir al contestar el Ministre d'Hisenda al càrrec que per aquest motiu va fer-se en les Corts al Banc d'Espanya. Deia el Ministre d'Hisenda que'l Banc havía començat a fer aquesta operació, però que'ls accionistes s'alarmaren de que tingués una gran part dels seus cabals a l'estranger, arribant-se a iniciar una baixa important en les accions. I, naturalment, per tal de desvanèixer l'alarma dels accionistes i per a tallar la baixa, encara que fos transitoria, de les accions, va deixar-se de fer ço que hauría representat un benefici positiu per a l'economía espanyola.

Dec reconèixer que després el Banc d'Espanya ha rectificat quelcom la seva conducta, tant, que en el primer trimestre d'aquest any porta comprats 36 millions en or, i en el balanç de 26 de març hi ha la quantitat de 720 milions or, que és la més considerable qne ha tingut en ses caixes. És de desitjar que segueixi per aquest camí.

Auxilis al Comerç i a l'Industria

Respecte a aquest punt, com en materia econòmica no hi ha rès absolut, per apreciar l'actuació del Banc d'Espanya, hi ha que procedir per comparació amb ço que han fet altres Bancs en els primers moments de la guerra.

A Anglaterra la cartera comercial del Banc, en 22 de juliol, era de 844 milions; en 23 de setembre, de 2,943; ço és, 247 per 100 de més.

El Banc de França: en 1.er de juliol, 1,541 milions; en 1.er d'octubre, 4,476; és a dir, 191 per 100 de més.

El Banc de Russia: cartera comercial en 1.er de juliol, 1,049 milions; en 14 d'octubre, 3,800; quasi quatre vegades més.

El Banc d'Alemanya: en 23 de juliol, 838 milions de cartera comercial; en 23 de setembre, 5,937 milions; sis vegades més.

La cartera comercial del Banc d'Espanya, el 4 de juliol, era de 695 millions; el 24 d'octubre, de 805: ¡una diferencia de 14 i mig per 100!

La comparació és eloqüent; però encara ho és més altra dada: els comptes corrents, desde 4 de juliol a 24 d'octubre s'augmenten en 130 milions, quantitat que abans del conflicte estava en caixes d'entitats privades, que la donaven al comerç en forma de descomptes i de crèdits, i al passar al Banc d'Espanya, resta, en part, inservible per a l'economía nacional, ja que la cartera comercial augmenta no més en 110 milions; de lo qual resulta ben clarament que el Banc no solament no aixampla les seves operacions, ni utilisa per als fins que la determinaren l'ampliació de la circulació fiduciaria, sinó que ni retorna lo que reb com augment de comptes corrents.

Des d'altre punt de vista, en tots els països se suprimiren obstacles, se dongueren facilitats al crèdit. Els obstacles i limitacions dels reglaments es dolcificaren o es suprimiren i es dictaren disposicions que asseguressin el funcionament de l'industria i del comerç.

A Alemanya, abans del conflicte, es necessitaven, per al descompte d'efectes, tres firmes; immediatament d'haver esclatat la guerra va autorisar-se el descompte amb una sola firma.

A Anglaterra, el 6 d'agost va fer-se una emissió de Bons del Tresor d'una lliura i deu xelins, destinada a fer avenços als particulars i més tard als Bancs, fins al 20 per 100 dels seus comptes corrents i dipòsits.

En 5 de setembre, el Banc d'Anglaterra va acordar fer avenços sobre lletres girades abans de la moratoria, amb un 2 per 100 sobre el tipu de descompte reintegrable un any després d'acabada la guerra. El 31 d'octubre, concedía als prestamistes sobre efectes públics i als que tenien operacions pendents de *report o doble*, el 60 per 100 del preu de cotisació de 29 de juliol, no reintegrable fins un any després d'acabada la guerra. A Espanya, per a resoldre el conflicte determinat per la suspensió de la liquidació de Borsa, el 22 d'agost va oferir-se, d'una manera poc clara, que'l Banc d'Espanya destinaría 20 milions a préstecs amb garantía pignoraticia de títols ferroviaris; aquest oferiment va reduir-se a que molt més tard, crec que per l'octubre, va destinar-hi una quantitat molt més petita, de la qual solament varen beneficiar-se els que hi tenien crèdit personal i dintre dels límits d'aquest crèdit.

En 3 de novembre, a Anglaterra va formar-se un Comitè constituit per representants del Tresor, del Banc d'Anglaterra, de la Conjunció de Bancs i de l'Associació de Cambres de Comerç del Regne Unit, per avençar cabals als exportadors solvents que per la sobtada interrupció de l'intercanvi no havien pogut fer efectives les lletres, essent aquests avenços reintegrables també un any després d'acabada la guerra.

M'he fixat preferentment en el Banc d'Anglaterra perquè està constituit com a societat anònima, malgrat lo qual ha considerat sempre que, més que una entitat privada, era un Banc Nacional.

¿Què s'ha fet aquí? Aquí va començar-se per reduir les negociacions sobre pobles a vuit dies i cobrar l'1 per 100 de negociació, en lloc de 20, 30 o 40 cèntims que's cobrava abans, amb lo qual resulta que'l Banc cobrava un interès de 36'70 per 100 anyal.

En segón lloc, va negar-se l'auxili al comerç i a l'industria. Aquest és un punt molt delicat, car la més elemental discreció em priva de citar casos concrets, encara que alguns d'ells són de tothom coneguts. Recordeu lo que

ha passat amb el negoci dels cotons. Aquest negoci es feia per medi dels banquers anglesos, que acceptaven a favor del venedor de cotó lletres a noranta dies, contra entrega del coneixement. Trencats, amb el conflicte europeu, els mecanismes del canvi i del crèdit internacional, el negoci no podía fer-se d'aquesta manera. El venedor dels Estats Units va exigir el pagament a la vista i no va ésser possible realisar compres de cotó. Va anar-se al Banc d'Espanya, primer demanant un crèdit per a situar dollars als Estats Units, amb objecte de pagar les compres, i després demanant l'intervenció en aquestes operacions. Ni una ni altra fórmula fou acceptada, malgrat no tractar-se d'operacions extraordinaries, car el volum anyal per a les fàbriques de Catalunya exigía no més 27 milions de pessetes, 11 en forma d'avenç de crèdit i 16 en forma de descompte de lletres: era una operació prou garantida, que no ofería cap dificultat. Doncs bé: no va conseguir-se rès.

Va haver-hi un Banc que va demanar al d'Espanya un crèdit per atendre les seves necessitats, a base d'una pignoració de valors al 50 per 100. Negativa del Banc d'Espanya, i com a conseqüencia aquell establiment va haver de demanar als seus clients el reembors dels llurs crèdits, originant-se la consegüent pertorbació econòmica.

Altre Banc, de llarga historia i gran solidesa, tenint un excés de numerari, va oferir llençar al mercat 20 milions de pessetes, sempre que'l Banc d'Espanya li oferís, en cas de necessitat, poder comptar amb un avenç sobre la seva cartera comercial. Negativa del Banc d'Espanya. Va dir aquest que no podía contraure compromisos per l'avenir; que si volía descomptar la seva cartera, ho fes a l'acte, però altra cosa no. Això, naturalment, no podía fer-ho un Banc que comptava amb excés de numerari, i si el Banc d'Espanya no podía contraure compromisos per l'avenir, l'altre tampoc devía contraure'ls. I aquells milions, que hauríen sigut utilíssims en aquells moments de pànic, no's llençaren al mercat amb gran dany per a l'economía del país.

Podría citar-vos altres fets, però no vull cansar-vos més i passo a altre punt que ofereix singular contrast amb lo exposat.

Beneficis del Banc d'Espanya

Llegía aquests dies la Memoria presentada a la darrera Junta General, en la qual va aprobar-se el Balanç del Banc d'Espanya, i la comparava amb la Memoria de l'exercici de 1913. És molt instructiva. En 1913 el Banc va obtenir un total de beneficis de 64.489,371 pessetes. En 1914, un benefici de 70.554,221, o sigui més de 6 milions més que l'any anterior. El benefici líquid

en 1913, és de 40.668,314 pessetes; el de 1914 és de 43.187,634 pessetes, tenint en compte, que tant en els beneficis líquids com en els beneficis bruts, hem d'acceptar ço que diuen el Balanç i la Memoria: els beneficis reals són, segurament, molt més grossos. Però així i tot, a l'apreciar els beneficis líquids de 1914, hi ha que tenir en compte que abans s'han deduit dos milions de pessetes que per primera volta porta el Banc a fons de reserva; que s'han amortisat 1.800,000 pessetes del compte d'immobles que no deuen haver desmerescut en aquesta proporció, i 3.800,000 pessetes del compte de *valors en suspens*, i malgrat totes aquestes deduccions i amortisacions, es reparteixen als accionistes 100 pessetes per acció, o sigui un 20 per 100, quedant encara 4 milions sobrers per a l'exercici de 1915. ¿Vos sembla que en aquests moments de greu crisi nacional, en que l'actuació del Banc, en relació amb l'interès públic, ha patit de tantes deficiencies, és decorós que un Banc que actúa amb 150 milions de capital proporcionat pels accionistes i amb 2,000 milions de capital obtingut del país amb el privilegi de l'emissió de bitllets, logri beneficis tan desmesurats? No sembla sinó que'ls accionistes del Banc siguin uns éssers privilegiats, als quals està permès realisar una acció de drenatge del capital i de l'estalvi espanyols en benefici de les accions llurs. El Govern hauría d'exercir una acció que no permetés que'ls nostres Bancs privilegiats, tant el d'Espanya com l'Hipotecari, que hauríen d'ésser els òrguens centrals de la nostra economía, es distingeixin de tots els Bancs d'Europa en ésser els darrers en l'eficacia i els primers en el dividendo.

Per tal de que podeu fer-vos-en càrrec i compareu benefici amb benefici, citaré lo que ha repartit el Banc de l'Imperi Alemany, l'eficacia del qual, per a l'economía alemanya, he indicat suara. L'organisació del Banc de l'Imperi Alemany atribueix als accionistes un tres i mig per cent d'interès fixo, amb caràcter preferent. Després de repartit aquest interès, del benefici total l'Estat té el 75 per 100 i els accionistes el 25 per 100 restant. Així els beneficis totals dels accionistes en 1909, va ésser d'un 5'83 per 100; en 1910, de 6'48; en 1913, de 8'43, i en 1914, quan el Banc de l'Imperi, per sa posició central, per l'auxili immens, desmesurat, donat a totes les institucions de crèdit i a tots els organismes econòmics d'Alemanya ha conseguit un volum enorme d'operacions, ha arribat al 10'24 per 100. I per a que'ls accionistes cobrin aquest dividendo, l'Estat alemany ha rebut, ademés de l'impost sobre els bitllets, 42 milions i mig de marcs. A Espanya, sense que'l volum d'operacions hagi augmentat gaire, els accionistes cobren (després de beneficiar-se amb reserves i amortisacions) un dividendo del 20 per 100, i l'Estat, la col·lectivitat, no cobra més que l'impost sobre la renda, com de tothom.

Tot això explica que l'actuació del Banc d'Espanya hagi sigut censurada per homes com els Srs. Sànchez de Toca, Lacierva, Villanueva i molts altres que se n'han ocupat; i que en l'última Junta General d'accionistes del Banc de Espanya, un accionista tan significat com el senyor marquès de Mochales, gendre de l'Elduayen, fundador, amb l'Echegaray, del Banc, formulés i defensés diverses proposicions, entre elles una que deia que'l Concell i l'Administració del Banc no respongueren, en els primers dies del conflicte europeu, ni han respost després, sinó amb noció molt vaga, a les llurs funcions de Banc nacional.

Disposicions dels Governs estrangers respecte del crèdit

A l'esclatar el conflicte europeu vàrem trobar-nos en l'impossibilitat d'exportar productes agrícoles, i en les industries d'exportació, principalment la suro-tapera, en l'impossibilitat d'exportar els productes manufacturats. En altres països es trobaren, naturalment, en el mateix cas, però varen adoptar disposicions urgents per a resoldre-ho. A Alemanya, per exemple, ont en època normal existeixen els organismes de crèdit a que abans he fet referencia, el 4 d'agost, tres dies després de començar la guerra, va crear-se una caixa de préstecs especial, amb una emissió extraordinaria de Bonos del Tresor de 1,500 milions de marcs, que després va elevar-se a 3,000 milions, per a fer préstecs fins al 60 per 100 sobre valors i mercaderíes. A Austria Hungría va fer-se lo mateix. Suiça va adoptar una disposició semblant; la primera iniciativa la prengué la Societat de Crèdit Suiç, i després va fer-se-la seva el Govern amb la cooperació del Banc Nacional de Zurich, creant institucions provisionals de crèdit pignoratici per a prestar fins el 50 o el 60 per 100 sobre el valor de les mercaderíes. A Italia, ademés d'emetre's un emprèstit de 1,000 milions de lires, s'ha creat un Institut de crèdit format per un sindicat de Bancs i Caixes d'Estalvi, per a fer descomptes i préstecs fins a 250 milions de lires amb una sola firma i amb pignoració d'accions o obligacions industrials. I darrerament, el dia 11 de febrer d'aquest any, s'ha dictat una llei-decret establint disposicions encaminades a proporcionar a les Taules de Pietat medis econòmics per a que puguin continuar fent operacions de petits préstecs sobre penyores.

Si a Espanya s'hagués fet ço que hem vist fer en altres països, no s'haurien paralisat, com ha succeït, treballs de gran importancia, per no trobar els medis econòmics indispensables, puix que ni els era possible fer emissions, ni utilisar, com a base de crèdit, les llurs accions i obligacions.

A Anglaterra, abans de la guerra (tots coneixeu el criteri individualista d'Anglaterra, fins avui el no intervencionisme de l'Estat), l'Estat no donava subvencions a les empreses, exceptuant no més algunes companyíes navieres i encara per a neutralisar la competencia de la marina alemanya. Però després d'esclatar la guerra s'ha accentuat d'una manera extraordinaria l'intervencionisme de l'Estat, arribant a incautar-se de fàbriques. Amb aquesta orientació s'ha preocupat l'Estat anglès d'assegurar la producció a Anglaterra d'aquelles mercaderíes que eren importades de l'estranger. Per exemple, en les anilines o materies colorants tenía Alemanya un veritable monopoli; Anglaterra en consumía per 50 milions de francs anyals; a l'esclatar el conflicte, en l'impossibilitat d'importar anilines d'Alemanya, era inevitable la paralisació de les industries d'estampats i tintorería; per tal d'evitar-ho varen reunir-se tots els productors de materies colorants, i el Govern, al qual acudiren, va pendre l'iniciativa de proposar als estampadors la formació d'una societat amb 75 milions de francs en accions d'una lliura esterlina, avençant el Govern la meitat del capital a l'interès preferent del 4 per 100 cobrats sobre els beneficis i amortisable en vinticinc anys. En altres articles el Govern ha avençat fins al 80 per 100 del capital de primer establiment d'industries noves.

Projectes del Govern espanyol

¿Què ha fet el Govern d'Espanya en aquest ordre? Sols podem citar tres projectes presentats pel Govern: el de Zones Neutrals, el de Magatzems Generals de Dipòsit i el de consorci de Bancs.

Del projecte de Zones Neutrals no'n parlaré, car no entra en l'esfera de la meva conferencia.

El de Magatzems Generals de Dipòsit marca una orientació; indica al menys una preocupació del Govern per als interessos econòmics del país, però el crec completament equivocat. Tal com l'ha presentat el Govern ve a constituir un nou monopoli, és a dir, una nova empresa privilegiada, assignant-li el Govern una subvenció de 20 milions de pessetes. Crec, ademés, que és equivocat, perquè si quan tinguem establerta una Companyía de Magatzems Generals de Dipòsit no tenim el Banc que hagi de descomptar els *warrants* o resguards de dipòsit, no haurem conseguit rès, car el dipòsit de la mercadería ha d'ésser un medi d'obtenir crèdit, i per això fa falta una entitat bancaria especial, amb medis i organisació adequada, que a Espanya no existeix. S'haurà de recórrer al Banc d'Espanya, i com aquest no està constituit

per a concedir crèdits pignoraticis, en definitiva, el crèdit sobre *warrants* serà una nova forma de crèdit personal disfreçat; no passant del mateix que ja hauría merescut l'interessat per sa solvencia personal. Per això crec que hauría hagut de fer-se al revés. Si el Govern vol dictar disposicions per a la constitució d'una Companyía de Magatzems Generals de Dipòsit, pot fer-ho; però ço que interessa en primer terme, lo essencial, és que existeixi una entitat bancaria que operi sobre la base dels resguards de dipòsit. Si aquesta entitat existís, no tinc dubte de que sorgiríen espontanies, per sí soles, Companyíes de Magatzems Generals de Dipòsit.

L'altre projecte, el de Consorci Bancari, marca un bon desig i una bona orientació; però em sembla insuficient. A Italia s'ha constituit un Consorci Bancari. Aquí s'ha volgut fer una cosa semblant, però ni la forma és igual ni són iguals les circumstancies i necessitats dels dos països. Aquí s'ha volgut constituir el Consorci Bancari facultant al Banc d'Espanya i al Banc Hipotecari per a que invitin als Bancs que estimin convenient, a acoplar-se amb ells per a constituir un Consorci Bancari, de caràcter provisional, puix hauría de quedar liquidat a 1.er de gener del 1917; i en aquest Consorci es dóna la preferencia al Banc d'Espanya, no sols al Banc Central, sinó a cada una de les seves Sucursals, amb lo qual ço que's faría fóra una secció especial del Banc d'Espanya, en comptes de constituir una verdadera unió integrada pels Bancs espanyols que volguessin agrupar-se i reunissin determinades condicions de garantía i solidesa. Ademés, ço que interessa aquí no és crear provisionalment organismes de crèdit, sinó crear-los amb caràcter permanent, i per això crec una equivocació el projecte en quant disposa sols amb caràcter subsidiari, per al cas de no constituir-se el Consorci Bancari provisional a que acabo de referir-me, la creació d'un Banc Agrícola i altre Industrial amb caràcter permanent. Però, ¿per què aquesta creació es fa amb caràcter subsidiari? ¿Per què no's procedeix des d'ara a la constitució d'un Banc Industrial i un Banc Agrícola amb caràcter permanent? La raó és clara. Perquè la creació d'un Banc Comercial o Industrial i d'un Banc Agrícola ha sigut sempre entrebancada pels Bancs d'Espanya i Hipotecari. Per això el projecte té dues parts: primera, l'invitació a constituir el Consorci provisional; i després, com menaça, com estímol per a que's formi el Consorci, la de que si no's constitueix s'anirà a la creació dels Bancs Agrícola i Industrial. És això una prova de la feblesa del Govern que no s'atreveix a crear aquests Bancs que responen a necessitats fortament sentides en el país, per por a l'oposició dels Bancs privilegiats.

De totes maneres, deficients o no, marcaven aquests dos projectes una orientació i un criteri; però el Govern, després d'haver-los presentat i de repe-

tir que'ls creia salvadors per a l'economía nacional i necessaris per a resoldre els conflictes nascuts de la situació actual, ve un dia que, sense raó que ho justifiqui, tanca les portes del Parlament; i allí queda aquest projecte d'un Consorci de Bancs que devía ésser liquidat a 1.er de gener del 1917, segurament esperant que entrem en 1916 per a ésser discutit. Amb lo qual resulta que'l Govern ha trigat molts mesos a presentar uns projectes que, fins essent pobres i deficients, constitueixen tota la seva tasca legislativa; però com si s'empenedís de la seva mesquina iniciativa tanca el Parlament sense aprobar-los ni tan sols discutir-los.

Conseqüencies de l'inercia del Govern

Els juristes diuen que hi ha dos conceptes de perjudici: *lucrum cessans* i *dannum emergens*, o sigui la perdua, el dany que's sufreix i el benefici que's deixa d'obtenir. En quant a l'obtenció de beneficis crec que hem perdut un moment esplèndid. En temps normals és molt més difícil encalçar i igualar-nos als països que van al nostre davant; en canvi, en aquests moments, desfetes les més perfectes organisacions, sembla que tots els pobles s'arrenglerin en un mateix nivell per a empendre la carrera cap a futurs avençaments, i en aquest moment nosaltres deixem perdre l'ocasió, abandonem les aventatges que nostra situació ens ofereix i perdem l'arrencada inicial. Les conseqüencies d'aquesta negligencia, no per passar ara inadvertides són menys greus. En quant a la perdua, al dany immediat, ha sigut menor de lo que era de témer. Han vingut circumstancies externes a aminorar-lo. Grans compres de països bel·ligerants, que han pogut ésser utilisades per la nostra organisació industrial, i altres circumstancies agenes a l'actuació del Govern, han evitat una paralisació de la nostra industria que hauría portat inevitablement la del treball i una crisi paorosa de la fam. Aquestes circumstancies externes han produit el plus-valor de la pesseta, respecte del qual no devem fer-nos il·lusions, car si no ve un canvi radical i persistent en nostra orientació econòmica, podem tenir la seguretat de que no perdurarà.

III

La liquidació de la guerra

Pronòstics i previsions

I entrem, per fi, a la darrera part de la conferencia: la liquidació de la guerra.

Ara de poc he llegit dos treballs que demostren que'ls aconteixements actuals, que la magnitut del conflicte que actualment commou a Europa, han excedit totes les previsions. Un dels referits treballs és un llibre titolat *Les conseqüencies econòmiques i socials de la pròxima guerra,* de Bernard Serrigny, publicat en 1909. L'autor analisava aleshores ço que passaria en la pròxima guerra i exposava la seva creença de que Russia i Italia no hi intervindríen, malgrat les aliances. En canvi Anglaterra, amb tot i no estar obligada, deia Serrigny, segurament intervindrà. Després l'autor fa previssions de caràcter militar, creient que a les tres setmanes de la guerra hi hauría la batalla decisiva, essent tot lo demés episodis que no podríen alterar el resultat final. En quant a la part econòmica calcula que cada bel·ligerant gastarà 10,000 milions, o sigui entre França i Alemanya 20,000 milions, vint *milliards*.

L'altre és un treball d'en Rafel George Levy, titolat *La Finança Francesa a començaments del 1915*, en el qual es fa un estudi molt interessant sobre la política financiera dels Estats després de la guerra. Entre altres coses, compara el total dels gastos de les cinc grans potencies, prescindint de Bèlgica, Serbia i Turquía, i diu que'l total dels gastos de les cinc grans potencies en un any arribarà a 60,000 milions de francs, i en divuit mesos a 90,000 milions. Aquestes sumes, naturalment que no pesen totes sobre un exercici econòmic, ni tan sols sobre els més immediats, perquè en l'actualitat els Estats bel·ligerants (Italia en una petita part) han fet ja emprèstits per 20,000 milions que no són amortisables desseguida, sinó en termes diversos que arriben aproximadament fins a l'any 1928. Però, suposant que la guerra duri un any, les despeses

ascendeixen a 60,000 milions, als quals s'hi han d'afegir les perdues causades per la guerra (barcos enfonsats, industries destruides, pensions a viudes i orfes, etc., etc.). Serrigny calcula aquestes perdues en 25,000 milions per a França i Alemanya; però jo crec que aquest càlcul és baix. En la guerra de 1870 entre França i Alemanya, els gastos ascendiren a 6,000 milions de francs i els perjudicis, no comptant l'indemnisació de guerra, ni el valor que representava l'Alsacia-Lorena, varen pujar fins a 16,000 milions de francs. Aplicant aquesta proporció es pot dir que les perdues en la guerra actual no baixaràn de 100,000 milions. Una revista anglesa, la *Nineteenth Century*, calcula en 53,000 milions les perdues ocasionades per la guerra fins a últims de desembre darrer. De manera que'l càlcul que he fet no'm sembla excessiu.

Per consegüent, si la guerra dura un any s'haurà de cobrir un impost de 160,000 milions de pessetes. Doncs bé: Leroy-Beaulieu, en un article publicat en *L'Economiste Français*, en 1907, estima l'estalvi anyal del món en un màxim de 14,000 milions, i aquesta estima no pot haver canviat gaire. Les emissions anyals totals en el món han sigut de 13,000 milions en 1903; en 1904 de 12,558 milions; en 1905, de 17,431 milions; en 1906, de 16,238 milions. Comparin-se aquestes xifres amb els emprèstits que exigiràn els gastos de la guerra i les perdues ocasionades per la mateixa i es compendrà perfectament la pertorbació enorme que en l'economía mundial es determinarà; és a dir, es buscarà el capital en tots els recons del món per tal de cobrir aquells emprèstits i reparar aquelles perdues.

Prevenint-se contra d'això, Anglaterra ha dictat algunes disposicions a l'autorisar en 1.er de gener la reapertura de la Borsa de Londres. Una disposició molt important, referent a les noves emissions, diu que tota nova emissió haurà d'ésser aprovada pel Tresor, el qual haurà de tenir en compte per a la seva aprobació les següents condicions: 1.a, les emissions d'empreses establertes o que s'estableixin a Anglaterra, s'autorisaràn quan el Tresor ho estimi convenient a l'interès nacional; 2.a, les emissions d'empreses establertes o que s'estableixin en qualsevol punt de l'Imperi Britànic en Ultramar, s'autorisaràn quan se demostri al Tresor que n'hi ha necessitat urgent i concorrin circumstancies especials; 3.a, per a empreses de fòra de l'Imperi Britànic *no s'autorisaràn noves emissions*. Jo sé d'alguna industria que s'havía d'establir a Espanya amb capital anglès aquest any, i que no s'ha pogut establir a consequència d'aquesta disposició.

Un altre factor molt important: avui entre morts i definitivament inútils a consequència de la guerra, hi haurà una xifra que no baixa segurament de quatre a cinc milions d'homes. Fins al final de la guerra la perspectiva

és de que s'arribi al doble de la xifra expressada. El coronel anglès Repington, l'autoritat del qual és per tothom reconeguda, calcula les perdues d'Alemanya en 300,000 baixes mensuals. Les dels altres països bel·ligerants són, naturalment, proporcionades. Així, doncs, es pot preveure una perdua de vuit a deu milions d'homes en la flor de l'edat, dels divuit als quaranta i tants anys.

Perspectives i perills

De lo exposat se'n dedueix que'ls països que no sàpiguen defensar-se veuràn, després de la guerra, emigrar la flor dels seus homes, que aniràn a suplir aquest dèficit que tindràn les nacions avui bel·ligerants, desertant en massa del país llur per anar-se'n a restaurar la riquesa de les nacions actualment en guerra. I en això sí que no cal pensar en mides coercitives que impedeixin aquesta emigració, si no s'ofereix aquí, a Espanya, treball abundant i ben remunerat, car no's pot condemnar a l'obrer a morir-se de fam a casa seva; apart de que aqueixes mides no tindríen absolutament cap eficacia.

Caldrà, doncs, una acció intensa de foment d'obres públiques, de foment de l'agricultura i de l'industria, perquè jo crec, senyors, que és molt més greu, que és més espaventable el problema de la liquidació de la guerra que'l mateix problema de la guerra. Nosaltres hem d'ésser aquells exèrcits regulars de que abans vos parlava; car si continuem essent lluitadors individuals, aillats, si ens limitem a ésser aquelles milicies irregulars, la liquidació de la guerra actual serà el nostre definitiu i irreparable desastre.

Actualment arreu del món s'accentúa l'intervencionisme de l'Estat. Jo crec, encara que això pugui semblar materia agena al tema de la meva conferencia, que potser les dues principals conseqüencies de la guerra seràn la restauració de valors morals en el món i un increment enorme de l'intervencionisme de l'Estat, que en molts casos arribarà fins al socialisme. I, naturalment, tot lo que sigui intervenció de l'Estat vol dir organisació, i organisació adequada.

La base d'aquesta acció, per lo que afecta al tema d'aquesta conferencia, dèu ésser un enfortiment del Banc central d'emissió, per tal de que canalisi l'estalvi nacional, impedint — i aquesta sería l'única manera d'impedir-ho — l'emigració de capitals. Sense això, l'acció de drenatge dels Bancs estrangers sobre els nostres capitals continuarà d'una manera desmesurada i tot l'estalvi espanyol emigrarà del nostre país per a enrobustir les empreses i nodrir els emprestits estrangers. Jo no m'atreveixo a formular aquesta conclusió d'enfortiment de l'actuació del Banc central d'emissió d'Espanya, perquè,

sabent lo que passa en el nostre país, potser sería contraproduent. Aquí, a Espanya, ço que és bo en teoría resulta moltes vegades dolent en la pràctica; ço que en altres terres és solució normal resulta en les nostres solució inconvenient i poc escaienta. Creareu un orgue per a desempenyar una funció i resulta desprès que la funció es posa al servei de l'orgue. I jo tinc por de que si enfortim aquest orgue central de la nostra economía, no fem altra cosa més que acréixer els beneficis del Banc d'Espanya.

Però quelcom hem de fer respecte d'aquest punt, car no és possible que continúi a Espanya aquesta absoluta llibertat, que's pot calificar d'anarquía, en l'emissió de valors estrangers. Arreu del món se'ls hi posen obstacles, limitacions i dificultats; aquí troben la més ampla i absoluta llibertat. Algunes disposicions per l'estil de les adoptades a Anglaterra, a les quals abans m'he referit, crec jo que indubtament hauràn d'adoptar-se aquí. I, apart d'això, ço que's farà precís, indispensable, serà la constitució, no d'una manera provisional, sinó d'una manera permanent, de tots els òrguens necessaris de crèdit industrial, de crèdit comercial i de crèdit agrícola. Sense això, la liquidació de la guerra estrangera, quan es faci la pau, se saldarà amb capitals espanyols i amb homes d'Espanya, i quan es restableixi la solidaritat econòmica mundial, avui interrompuda per la guerra, segurament es reconstituiràn Bèlgica i Polonia, mentres s'arruinarà la nostra nació, mancada de capitals i braços.

Una altra conclusió, ademés d'aquesta de caràcter econòmic, tinc de derivar de la meva conferencia. Jo no crec que aquest Govern, inepte i ausent durant el conflicte, estigui capacitat per a resoldre els problemes de la liquidació de la guerra. No ho dic amb to d'oposició al Govern del Sr. Dato; crec que ha estat inactiu, però ha tingut un mèrit, el de no dictar disposicions pertorbadores, cosa que potser hauríen fet altres Governs.

Però ara, la preparació d'aquest període de liquidació de la guerra, exigeix un Govern fort i una acció constant i poderosa. I jo temo que això sigui un impossible en la vida política espanyola. Per això, per la deficiencia del poder executiu, pel divorci existent entre el Govern i el país, és per a nosaltres més indispensable l'actuació del Parlament. El tancament de les Corts en els moments actuals, trobant-se pendents de discussió projectes importants, constitueix per al país productor una burla que no's pot tolerar; i és precís que'l nostre poble manifesti enèrgicament que creu necessari com condició fonamental i medi indispensable per a resoldre les seves necessitats d'ordre econòmic, la reapertura del Parlament, on pugui fer sentir la seva veu, la veu de Catalunya, que vol engrandir-se amb l'esforç i el treball, per lo qual necessita i reclama l'organisació i els medis existents en tots els països civilisats.

Tràgic conflicte. — Conclusió

Amb motiu de la guerra de nou s'ha posat de manifest el tràgic conflicte del nostre poble. Les necessitats que sent Catalunya no són, desgraciadament, compartides per altres regions; les seves aspiracions i demandes desperten rezels i prevencions. Ho hem vist amb motiu de la Zona Neutral; però encara més eloqüent que aquest cas concret és l'ocorregut amb les orientacions econòmiques determinades pel conflicte europeu. Les necessitats econòmiques que han commogut a Catalunya, que han agrupat les nostres corporacions econòmiques a l'entorn de la Mancomunitat, no s'han sentit enlloc més d'Espanya; en moltes regions la repercussió del conflicte econòmic no ha plantejat més que'l conflicte de les subsistencies o el d'assegurar l'exportació de productes agrícoles, fins d'aquells que són primera materia per a l'industria; i s'han alçat protestes perquè a Catalunya es demanava que, com s'ha fet en tots els països d'Europa, es dificultés l'exportació de primeres materies en la mida indispensable per tal d'assegurar el nostre funcionament industrial i l'exportació de productes manufacturats. Però és que hi ha una diferencia radical de criteri en l'apreciació de ço que és primera materia i ço que és producte manufacturat. Jo recordo haver sentit dir a un diputat extremeny que les llanes, un cop rentades, ja no eren primera materia, sinó producte manufacturat, l'exportació del qual no devía limitar-se, sinó fomentar-se. I no és aquell diputat l'únic; hi ha moltes regions a Espanya que tenen el mateix criteri primitiu i pastoril. Nosaltres tenim un altre criteri, incompatible amb aquest: tenim un criteri complexe, industrial; però ens trobem amb que en els Governs no sols no hi ha persones de Catalunya, sinó que també està ausent d'ells l'esperit de nostra terra, i per això, en aquesta lluita entre l'economía pastoril i primitiva i la nostra economía industrial i avençada, els Governs es decanten quasi sempre a favor de la primera.

I veusaquí com d'aquesta conferencia econòmica se'n desprèn una conclusió política: la de que nostre autonomisme, l'afirmació de que Catalunya necessita un orgue propi de govern que li proporcioni els medis indispensables per al foment de sa cultura i el desenrotllo de sa riquesa, no és sols una aspiració sentimental, una reivindicació política, sinó que és una necessitat urgent, una necessitat real i pràctica de la nostra vida econòmica.

CONFERENCIA 4.ª

(19 d'abril)

TRANSPORTS TERRESTRES I MARÍTIMS

PER

D. JOAN GARRIGA I MASSÓ

DIPUTAT A CORTS

TRANSPORTS TERRESTRES I MARÍTIMS

I

Transports Terrestres

Qui hagi llegit l'esquema d'aquesta conferencia, que la premsa ha publicat, compendrà que del seu contingut fóra més fàcil escriure'n un llibre que condensar-lo dintre els estrets límits d'un discurs. Per aquesta raó, molts temes interessantíssims, cadascún dels quals mereixería un estudi conciençut, els tractaré aquesta nit molt a la lleugera, i us en demano perdó. Comencem, doncs, sense altre preàmbul.

El conegut sociòleg Shäffle, en la seva coneguda obra *Der Bau und Leben der socialen Körpers* (Estructura i vida de l'organisme social), compara l'organisme d'una Societat al d'un ser viu, i en son estudi les comunicacions corresponen al sistema circulatori: porten la sang des dels centres vitals a les cèl·lules, la recullen d'aquestes per a tornar-les als centres i la difonen per tot l'organisme. Igual missió compleixen les comunicacions amb la riquesa del país, donant-li un valor de canvi que en sí és ja augment de la seva utilitat i, per tant, del seu valor. Els colonisadors, al fer comunicacions, diuen que posen en valor el país. És indubtable que'l valor del patrimoni nacional està en raó directa del desenrotllament de les seves comunicacions.

Seguint la comparació de Schäffle, podríem dividir el sistema circulatori social en vies de tres categoríes distintes: 1.ª, primaries; 2.ª, secundaries; i 3.ª, grans vies col·lectores o generals.

Carreteres i camins veïnals

La primera categoría correspòn, en la comparació que al·ludíem, al sistema circulatori capil·lar del cos humà. És la que porta i recull el tràfec a domicili i el concentra en nuclis primaris; està formada per la xarxa de carreteres, i l'utilitat d'aquestes per al tràfec curt arriba a tal punt, que, en competencia el ferrocarril amb el carreteig de tràfec rodat, en distancies menors de 30 kilòmetres, venç aquest darrer. En havent carregat un carro, ja la mercadería no ha de sofrir manipulacions, i marxa directament al lloc aon va destinada; i d'aquí ve l'economía d'aquest medi de transport per distancies curtes i consignació a domicili. Utilisant el ferrocarril, cal transbordar la mercadería del domicili de l'expedidor al carro, que la porta a l'estació d'origen; de l'estació d'origen passa al vagó; del vagó al carro altre cop, que la deixa a l'estació de destí, des de la qual és, a l'últim, conduida al domicili del consignatari. D'aquesta manera resulta el transport amb un cost considerablement gravat, i es fa amb molta lentitut, ja que és inevitable l'haver d'espaiar totes aquelles operacions. Ja sabeu la rondalla del cervo i la tortuga: qui venç és la tortuga, mercès a la continuitat de l'acció, molt més eficaç que la rapidesa intermitent.

El ferrocarril, no obstant, no ha matat pas la carretera. Al contrari, el desenrotllament de les linies ferries ha dut aparellat un nou creixement, però ha transformat la seva utilitat econòmica. Desapareix l'importancia de la carretera per al gran tràfec a llargues distancies, però es fa més necessaria per trajectes curts, com el de les estacions als domicilis dels productors. Això es veu clarament estudiant lo que ha passat als grans països on s'ha produit un gran desenrotllament i difusió del ferrocarril, per exemple, a França.

Aquest país, a mitjans del sigle XIX, tenía escassament 45,000 kilòmetres de carreteres; si fa o no fa, els que tenim avui a Espanya. Doncs bé: al desenrotllar-se la seva xarxa ferroviaria, ha tingut precisió d'augmentar considerablement la seva xarxa de camins rodats, fins al punt de que avui arriba a tenir 600,000 kilòmetres d'aquesta classe de vies.

El primer problema, doncs, que, tocant a comunicacions, se planteja a Espanya, és el de la construcció de carreteres. Ara bé: essent l'interès d'aquests camins d'un ordre especialment local, no sembla convenient que sigui l'Estat el que se'n cuidi; és natural que'l seu desenrotllament vagi a càrrec dels principals interessats, que són els municipis i les provincies o departaments. Així s'ha fet a França, i tal sembla ésser el propòsit de la Llei de camins veïnals;

però la inopia i el detestable sistema del nostre règim local ha estat causa del seu fracàs sorollós. Sortosament, nosaltres a Catalunya, mercès a la Mancomunitat Catalana, podrem fer bastant per conseguir un principi de solució a aquest problema.

Efectivament, la construcció de camins veïnals ofereix l'inconvenient, gairebé insuperable, de que'ls municipis no poden garantir a l'Estat el compliment dels compromisos contrets en els concursos referents a la construcció d'aquestes vies. I per això no és possible fer rès. Però la Mancomunitat Catalana ho ha resolt sortint ella fiadora davant de l'Estat i encarregant-se del servei que les Diputacions i Ajuntaments no podríen complir per falta de medis.

La Mancomunitat Catalana reb, procedent de la ciutat de Barcelona, una quantitat de tribut que supleix la inopia de les altres, i així podrà realisar un plan amb el qual dintre vuit o deu anys no hi haurà a Catalunya cap població sense carretera. No arribarem a la brillant situació de França, però tindrem els elements necessaris per a l'espandiment normal de la riquesa de la nostra regió.

El dit plan comprèn uns 1,000 kilòmetres; d'aquests kilòmetres, com a primer pas, ja se'n té concertada amb l'Estat l'execució de 285, en tres anys, a més d'alguns enllaços entre les diverses xarxes de carreteres provincials, arribant així el conjunt a uns 300 kilòmetres.

Ara bé: tenir carreteres mal conservades, quasi equival a no tenir-ne, ja que implica un encariment grandiós del tràfec, perquè ço que's podría transportar amb un cavall n'exigeix dos o més, i el desgast de material i la perdua de temps són excessius, limitant al mínimum l'utilitat del carreteig.

La Mancomunitat Catalana també ha tingut en compte aquesta necessitat; és una de les delegacions que demana a l'Estat, i és d'esperar que, amb els recursos de que disposi i amb la bona administració que demostra tenir, dintre de pocs anys no haguem d'envejar rès a les Vascongades, qual país és citat com un model pel que toca a l'estat de conservació de les seves carreteres.

Si el passat ha d'ésser garantía de l'avenir, tenim l'exemple de lo que la Diputació de Barcelona està fent. Ja és cosa sabuda que aquí a Barcelona, en general, són les carreteres provincials les més ben conservades, i fa pena de veure la deixadesa en que l'Estat té les seves; no és que siguin ni les unes ni les altres un model de perfecció, però és indubtable que s'observa una notable diferencia a favor de les provincials.

Avui ha passat a la Mancomunitat el servei de conservació de la xarxa de carreteres de Catalunya, i és d'esperar que aquella tradició anirà conservantse; ja que d'això en depèn bona cosa el prestigi en el nostre país de la dita institució, ja que'l servei de conservació de carreteres és lo primer que's nota.

Els símptomes són excel·lents; es veu l'atenció preferent que presta la Mancomunitat a aquest servei, destinant-hi un presupost superior, naturalment, al que l'Estat hi destina.

En l'últim quinqueni destina l'Estat a conservació de carreteres un promig de 22 milions de pessetes, que, repartides entre els 48,000 kilòmetres construits a càrrec seu, resulta a raó de 458 pessetes per kilòmetre; xifra mitjana per a les carreteres de poc tràfec, però del tot insuficient per a les carreteres en les quals hi ha un tràfec freqüent. És més: l'escassesa de ferrocarrils encara dóna lloc avui a que grans comarques tinguin no més per a la llur comunicació el trànsit de carreteig, i per a elles és encara de més urgencia el resoldre aquest problema de la pavimentació de les carreteres; l'única manera de poder-se millorar aquest servei sería amb xifres mitges de 600 a 700 pessetes anyals per kilòmetre, i això encara repartit en forma proporcional a la freqüencia del tràfec, de manera que a les vies de gran tràfec s'hi pogués destinar per kilòmetre sumes mitges de 1,000 a 1,500 pessetes anyals, i quedessin, en canvi, a 300 i 350 pessetes els kilòmetres poc freqüentats, gastant així en proporció al servei que presten.

El següent quadre donarà idea de la relativa situació de la xarxa de carreteres del nostre país:

ESTADÍSTIQUES recollides de les dades aportades per les obres de Colson: «Cours d'Economie Politique», de Sànchez Toca: «La Reconstitución de España», i «Anuario de la Diputación de Barcelona»; relatives als anys 1907 a 1913, referentes a obres ja construides.

	Longitut en kilòmetres	Cost de construcció	Conservació Total anyal	Conservació per km. a l'any
		Pessetes	Pessetes	Ptes.
Espanya (xarxa general)	48,000	1,200.000,000	22.000,000	458
» (xarxa local)	30,000	300.000,000	(No hi ha consignació de conservació en la majoría dels presupostos provincials i municipals.)	
França (xarxa general)	39.500	2,000.000,000	44.000,000	1,100
» (xarxa local)	560,000	3,850.000,000	167.000,000	280
Carreteres Provincia-Barcelona	538	16.000,000		650
Camins veïnals Provincia-Barcelona	518	8.000,000		450

Hi ha qui considera possible que les carreteres tornin a pendre el caràcter de vies de gran tràfec, per efecte de la invenció de l'automòbil. Això no és pas exacte del tot; però, no obstant, és veritat que l'automòbil planteja d'una manera molt més apremiant el problema de la bona pavimentació.

L'automòbil no serà mai un vehícol adequat per al carreteig de grans masses de càrrega ni del tràfec col·lectiu; el seu caràcter és el de l'individualisació i rapidesa: és a dir, que sols es pot considerar com un vehícol de luxe i per a serveis especials que per la llur naturalesa poden soportar un gasto de transport molt elevat a canvi de la major rapidesa del servei.

La rapidesa de l'amortisació del material, l'impossibilitat d'aprofitar sempre el màximum de força del motor, el desproporcionat cost de la tracció en relació amb la càrrega que pot portar, i la proporció que'l gasto de personal i combustible té per a l'efecte útil mig i temps de servei, degut a l'intermitencia que forçosament ha de tenir l'utilisació del mateix, són causa de que no pugui l'automòbil avui per avui, ni de molt temps, deixar el seu caràcter actual d'un medi de locomoció luxosa i cara.

El carreteig és el medi adequat per a tot servei que pugui fer-se dintre del mateix dia, entre anar i tornar, i que exigeixi fragmentació al distribuir-se o carregar-se (no estant els dos punts de sortida i destinació pròxims al ferrocarril); el servei domiciliari, d'encàrrecs i empaquetament fragmentat, són i seràn la base de la càrrega en tota mena de carreteig, ja sigui amb força animal o bé amb automòbil; però és evident que'l ressentir-se'n fa més necessari per aquest últim la millora de la pavimentació, ja que això multiplica en progressió geomètrica l'utilitat del servei.

I després de ço que hem dit en quant a carreteres, passem al segón dels medis de transport abans indicats.

Ferrocarrils

Els ferrocarrils són, seguint el símil de Schäffle, com el sistema vascular de la nació; ells recullen el tràfec dels centres primaris i el porten als grans mercats industrials o comercials; ells són els que per terra comuniquen la nació amb l'estranger. Això fa que's puguin dividir en dues categoríes: una, la de les grans vies col·lectores, que exigeixen una explotació luxosa, una tracció ràpida, una administració adequada i una construcció solidíssima, que han d'ésser aptes per a l'il·limitada capacitat de tràfec, i necessiten, per tant, doble via; l'altra, la de les vies que se'n poden dir secundaries, que posen en comunicació

amb les altres els centres locals i comarcals de la nació. Aquestes, pel seu poc tràfec, permeten una explotació modesta i en tenen prou amb la via senzilla.

A Espanya no s'ha fet degudament aquesta classificació, i així s'anomenen d'interès general totes les linies projectades de via ampla, i s'ha donat el nom de ferrocarrils secundaris a les noves xarxes de ferrocarrils que estàn projectades amb via estreta. En la realitat resultaría que d'aquestes últimes n'hi ha de tan importants com les primeres, o molt més importants algunes d'elles, i viceversa.

Al parlar, doncs, jo de les grans vies o vies col·lectores, prescindeixo de l'amplada de la via i de l'importancia de la Companyía explotadora, i em refereixo no més a la categoría de la linia pel tràfec que realisa. A Espanya cal considerar com d'interès general o grans vies col·lectores les que van del centre als grans ports, i que uneixen aquests ports entre ells (linies de Madrid a Barcelona, de Madrid a Valencia, de Bilbao a Barcelona, de Portbou a Alacant, de Madrid a Sevilla, etc.); d'aquestes vies n'hi ha, en conjunt, uns 4,000 kilòmetres. Les altres, qualsevulla que sigui la seva amplada de riell a riell, cal denominar-les secundaries, i a Espanya n'hi ha construits uns 7,000 kilòmetres, i a més hi ha 3,000 kilòmetres de ferrocarrils secundaris de via estreta; per tant, en conjunt uns 14,000 kilòmetres de vies ferries construides.

¿És suficient, aquesta xarxa, per atendre les necessitats d'Espanya?

És indubtable que en el nostre país els ferrocarrils s'han avençat a les necessitats nacionals. És més: han estat ells els que en general han creat el tràfec. Espanya, en aquest punt, ha experimentat un règim colonial, ja que s'han construit ferrocarrils com un medi de crear riquesa i posar el país en valor, anticipant-se a l'aparició d'aquests elements econòmics.

Per això ha hagut la nació de fer grans esforços per tal de crear-se una xarxa ferroviaria, i per això l'origen de la generalitat de les linies construides han estat purament especulacions financieres, que cercaven en el negoci fictici del cambalatge bursàtil la base de remuneració que en sí mateixes no teníen les empreses ferroviaries.

A Espanya els ferrocarrils teníen d'haver sigut de l'iniciativa de l'Estat, ja que l'excessiu cost i l'escassesa del tràfec impedíen que tinguessin la base de remuneració provable que ha de tenir tota empresa particular.

Malgrat aquests inconvenients, s'ha seguit a Espanya el sistema de concessions particulars.

Els sistemes tipu que's poden seguir en la realisació d'obres públiques són dos: Primer, la construcció directa per l'Estat; i segón, la concessió a empreses particulars.

El primer sistema té els greus inconvenients que dimanen de l'intromissió de les influencies polítiques, la falta d'esperit comercial, la falta de fiscalisació i la negligencia financiera que, tot plegat, fan desastroses les empreses i administracions directes per l'Estat. A Espanya, on no ha pogut aquest organisar encara un servei tan exclusivament propi com el de la recaudació dels tributs, no cal dir que l'administració de ferrocarrils portada pel mateix Estat fóra un desastre. Un instint prudent va fer que un sant horror apartés els nostres Governs del monopoli de l'Estat. Es decidiren pel sistema de la concessió; però a Espanya aquest sistema va incórrer en els mateixos mals que l'altre, per efecte de l'excessiva ineficacia de la fiscalisació administrativa i l'excessiva intromissió de les influencies polítiques, i, com a conseqüencia, les seves direccions es varen contaminar del relaxament financier i administratiu de que s'acusa a l'Estat.

El sistema de concessions a Espanya, necessariament havía de donar lloc a grans abusos, en quant amb ells se suplía de fet la falta d'alicient que realment experimentaven aquestes empreses. L'excessiu cost de les nostres línies, construïdes en el país més muntanyós d'Europa (llevat de Suiça); la falta de tràfec, donada l'originaria escassesa d'elements de riquesa explotada, exigíen una forçosa primera etapa de les empreses ferroviaries, subjecta a la penuria i al fracàs. Sols podía evitar-se amb grans subvencions i importants esforços per part de l'Estat.

La pobresa dels nostres presupostos i la poca perspicacia dels nostres financiers i governants no va permetre de llençar-se pel camí de les *garantíes d'interès*, de les altes primes i subvencions, a canvi d'una efectiva fiscalisació de les concessions, i d'aquí vingué que les empreses haguessin de buscar per camins ocults i combinacions sòrdides ço que necessitaven per a viure.

Si afegim a això les guerres civils i pertorbacions de la tranquilitat i tot el conjunt d'inseguretats que ofería Espanya fins les acaballes del sigle XIX, resultarà que ço que ha passat amb les concesions ferroviaries hem de considerar-ho com un pes mort de la nostra historia, talment com un altre dels *deutes hereditaris* que s'han de saldar, si no volem rebutjar l'herencia. Malgrat d'això, el passat tenebrós comença a donar els seus fruits, i ha ocorregut el miracle de que així ha emprès el nostre país la marxa ascendent que tots podem comprovar, i de la qual poden avui sortir els medis de liquidar honrosament aquest passat.

Els ferrocarrils han fet triplicar la riquesa nacional els últims quaranta anys, i avui comencem a veure que en virtut d'aquest progrés ja necessita Espanya, en la seva ascensió, dotar-se d'un major utillatge. Lo que abans fou excessiu,

avui es marca en defecte, i per primera vegada observem que és insuficient el nostre organisme ferroviari.

La generació actual sent ansies de progressar i veu la possibilitat d'encalçar en el llur curs els països europeus, i no diré jo que puguem aspirar a ràpides ascensions que permetin nivellar-nos amb Alemanya, Anglaterra o França, però és indubtable que un esforç ben orientat pot posar-nos al nivell d'Italia, que en quaranta anys ha fet la seva evolució progressiva d'una tal manera que crec interessant que'ns hi fixem, perquè, per la seva similitut amb nosaltres en els vicis i en les virtuts, pot servir-nos d'exemple, molt més que altres països del Nord en els quals sembla tenir la mirada fixa la nostra intel·lectualitat.

Per a saber si Espanya té els medis que la civilisació contemporania exigeix, cal que'ns donem compte de la seva relativa situació en aquesta materia.

De les obres de Colson i de l'*Anuari Estadístic Oficial del Ministeri de Foment* darrerament publicat, i que arriba a l'any 1909, n'he tret el següent quadre estadístic:

		LONGITUT en kilòmetres	COST PER kilòmetres	RENDIMENT BRUT en milions	RENDIMENT per kilòmetres	TRÁFEC	INTERESSOS del Capital
ESPANYA	Xarxa total	14,085	287,658	341	23,891	1,748 mils v. K. 2,535 mils t. K.	4'58 %
	Linies col·lectores	4,000	299,830		40,000		
	Secundaris via ampla	7,000	218,672		12,000		
	» » estreta	3,000			10,000		
	Xarxa Catalana				42,000		
	Avila-Salamanca				4,500		
	Valdezafan				4,000		
FRANÇA	Xarxa total	56,300	396,464*	1,794	43,000	17,000 mils v. K. 23,000 mils t. K.	4 %
	Via ampla	40,300					
	» estreta amb càrrega	13,300					
	Via estreta sense càrrega	2,550					
	Estat		209,127*				
ALEMANYA		69,000	350,000*	3,447	59,400	30,000 v. K. 45,000 t. K.	4'26 %
AUSTRIA		42,000	350,000*	1,322	34,200		3 %
ITALIA		16,700	459,000*	504	35,800		1'75 %
ITALIA, secundaris			150,000*				

* L'asterisc vol dir que en el cost indicat s'hi comprèn el de la doble via.

De l'examen del quadre anterior resulta, entre altres coses, que França, Alemanya i Austria, amb una extensió territorial aproximadament igual a la d'Espanya (500,000 kilòmetres), tenen triple llargada de ferrocarrils que aquesta, i que Italia, amb la meitat d'extensió territorial, arriba a 17,000 kilòmetres, que la posen en una relació de més del doble.

Això vol dir que Espanya, per dotar-se d'un medi adequat a l'impulsió progressiva que sent bategar, necessita proveir-se ràpidament d'una xarxa ferroviaria doble de l'actual, i posar-la tota en situació de prestar el seu màximum d'utilitat.

Per a conseguir-ho cal resoldre els tres següents problemes, que avui estàn pendents de solució en el nostre país:

1.er Construcció de la xarxa de ferrocarrils secundaris.
2.ón Unificació de l'amplada de via amb l'internacional.
3.er Dotar de doble via les linies que ho necessitin (grans col·lectores).

Construcció de ferrocarrils secundaris

Els Governs espanyols periòdicament vénen publicant, des del 1902, lleis de ferrocarrils secundaris, atorgant aventatges i garantíes als capitals que a aquests assumptes es dediquin, i és notable que, malgrat d'això, resultin ineficaços tots aquests requiriments a l'estalvi nacional i que totes aquestes lleis hagin fracassat.

Fóra curiós analisar les causes del fracàs de les dites lleis; de segur que en el fons trobaríem una forma de *boicottage* que als dits assumptes ha decretat la gran banca nacional i estrangera, por interessada, indubtablement, en la xarxa general de ferrocarrils espanyols. Hi ha un rezel contra aquests ferrocarrils secundaris, i solapadament hi dirigeix els seus trets la *coterie* financiera que maneja aquests negocis.

Les grans Companyíes ferroviaries i els capitalistes que hi estàn interessats, veuen en la nova xarxa un germen de competencia danyina i procuren entrebancar-ne el desenrotllament. Aquesta actitut no és nova; lo mateix va passar a França i a Italia. Aquestes noves xarxes sempre s'han mirat com a competidores de les ja establertes.

I, amb tot, aquesta actitut no pot pas ésser més injusta. Les linies secundaries, qualsevulla que sigui el seu origen, acaben sempre per ésser auxiliars de les altres linies; com que van a llocs de poc tràfec i a posar en explotació o en valor comarques noves, molts cops gairebé deshabitades, tenen grans dificul-

tats per a viure i fatalment vénen a ésser servidores en comptes d'ésser competidores de les grans linies. ¿Còm és que passi això? Els primers anys les linies secundaries no tenen tràfec, i per això la llur explotació no constitueix un negoci i es necessiten auxilis extraordinaris, de manera que a l'últim les han d'explotar les grans linies o l'Estat.

Doncs bé; en crear noves riqueses als llocs que han tornat a posar-se en valor, de tal manera augmenta el tràfec general, que aquest reflueix després extraordinariament damunt tots els elements de transport nacional; i com que, a més a més, la riquesa novament creada tributa, canvía i atorga a l'Estat medis nous de creació d'impostos, en ve d'aquí un augment dels ingressos nacionals i dels beneficis de les empreses ferroviaries que permeten considerar els sacrificis fets a favor de les vies secundaries com una simple bestreta, reintegrable a un terme més o menys llarg.

La construcció d'aquesta nova xarxa ferroviaria és, doncs, una qüestió de valentía financiera per part de l'Estat o de les grans empreses avui existents.

Tot seguit trobaría l'Estat el benefici que indirectament li arriben per mil fonts diverses, tornant ço que gastés en aquesta mena d'assumptes; i les gran Companyíes igualment.

Es diu, per a combatre la construcció d'aquestes linies, que hi ha una verdadera anarquía en el plan de la nova xarxa: és cert. Les lleis que han estat fins avui publicades, fixen un plan que'n diuen d'interès general, un altre de linies complementaries, i un altre de ferrocarrils secundaris; conjuntament representen uns 30,000 kilòmetres de linies en projecte, i la seva raó d'ésser té més d'aglomerat informe que de plan lògicament concebut.

Però el cas és que d'aquests plans, d'una manera automàtica, se n'ha anat esporgant lo inútil, per quant les iniciatives particulars sols han anat estudiant i demanat concessions de totes aquelles linies que tenen alguna raó d'ésser, i així avui es troba el Ministeri de Foment amb un conjunt de linies ja estudiades que representen uns 11,500 kilòmetres de vies secundaries i uns 3,000 de vies d'altres plans, les quals formen un conjunt seleccionat d'aquelles linies més essencials, de manera que amb elles podría formar-se un nou plan que no tingués aquells defectes.

Altra causa que s'al·lega com a essencial per a combatre la realisació d'aquesta xarxa ferroviaria és l'existencia de nombroses linies paral·leles a les ja existents.

Això no és exacte. En primer lloc, la llei espanyola prohibeix que s'estableixin linies paral·leles de ferrocarrils subvencionats per l'Estat.

Estant la xarxa antiga quasi tota subvencionada, i no podent construir-se la nova sense subvenció, és evident que de fet no és possible aquest paral·lelisme que's tem. Al fer els plans, d'ofici s'han suprimit quasi tots; és clar que queden linies més o menys pròximes a les actuals, però en realitat serveixen comarques distintes, les quals, si bé és veritat que avui es serveixen de les linies antigues, i de moment es pot creure que la nova linia ne llevarà el tràfec, no obstant es comprèn qne al crear-se nova riquesa, lluny de restar-se les influencies de linies pròximes, s'ajuden i s'estableix una cooperació en benefici propi i per la prosperitat del país.

El mateix argument va esgrimir-se per impugnar la construcció del *directe* de Barcelona a Saragoça. Es va dir que'l *directe* arruinaría el tràfec de l'antic, i el resultat ha sigut que ha augmentat considerablement en totes dues linies.

És, doncs, un pur prejudici tot ço que en contra de la construcció de les linies secundaries es ve exposant, i, per tant, no vull insistir-hi.

L'amplada de via

Passo, doncs, endavant, i com a qüestió previa vaig a examinar un punt que's relaciona, encara que indirectament, amb la construcció de les linies secundaries.

Al·ludeixo la qüestió de quina ha d'ésser l'amplada d'aquestes noves linies. L'assumpte té importancia, perquè, segons la solució que s'hi doni, pot prejutjar l'altra ja més coneguda referent a l'unificació de l'amplada espanyola amb la de les altres linies d'Europa Occidental.

Si Espanya ha de seguir essent un país de règim peninsular, és indubtable (donada la seva estructura muntanyosa i la necessitat d'adaptar-se al terreny en la construcció de les linies amb el menor dispendi possible) l'aventatge de la *via estreta,* és a dir, via d'un metre.

Avui està demostrat que aquesta classe de vies permeten una intensitat de tràfec igual a la de les vies amples. A l'Africa del Sud existeixen ferrocarrils de via d'un metre, i el material mòbil té les proporcions i porta la càrrega d'un ferrocarril de via ampla, i arriba a velocitats comercials de 60 i 70 kilòmetres, això és, majors que les espanyoles.

Així, doncs, l'aventatge de la via d'un metre a Espanya és indiscutible, i fins es pregunta un hom si fóra convenient reduir a via d'un metre totes les d'Espanya, a canvi de dotar de doble via les arteries principals, estalviant així l'excessiu aixamplament de gàlibs, trinxeres i obres de fàbrica.

Però, al mateix temps, assalta el conflicte que això ens crearía el dia que hi hagi a Espanya 14 o 15,000 kilòmetres de línies ferries d'un metre i constitueixin, per tant, una xarxa tan important com l'anomenada d'interès general. Aleshores es plantejarà dintre d'Espanya el problema d'unificar les amplades de vies, i és clar que no hi haurà altre remei que aixamplar moltes línies d'un metre o reduir a aquesta galga les de via ampla, o bé, davant del problema de canviar galgues, s'imposarà la necessitat d'aixamplar les unes i deixar més estretes les altres, al fi de reduir-les totes a l'amplada internacional de 1'43 metres, amb un cost i dificultats majors que les d'avui.

És evident, doncs, que aquesta contingencia caldría preveure-la (avui que encara s'hi és a temps) i s'hauría d'adoptar aquella amplada que, en lloc de crear un nou problema per a l'avenir, pogués demà simplificar la qüestió de les galgues que a Espanya calgui adoptar; i aquest problema cada dia serà més convenient solucionar-lo, si és que no's considera definitiu el fallo de que Espanya ha de quedar per a sempre reduida a la seva situació peninsular i que mai no's podrà convertir en país de trànsit.

Els ferrocarrils espanyols es troben disminuits en el llur tràfec per la manca d'aquest gran contingent del trànsit que enriqueix les Companyíes d'altres països, i sembla que hauría això de fer inclinar a tothom a encarrilar les coses de manera que, si mai, arribada l'hora del despertar de l'Africa, podía ser Espanya el pont natural i la via regular de comunicació entre ella i Europa, no resultés que als obstacles naturals se n'hi afegís un d'artificial que impossibilités el dotar el nostre país d'aventatges indubtables.

És evident que convé posar-se en condicions de que, si això arribava a esdevenir, no's perdi per un senzill error burocràtic o tècnic.

Naturalment que'ls aventatges que pot reportar són problemàtics, i fins podría ser que no'ns rescabalessin de cap gros sacrifici—més endavant ho estudiarem; — però, així i tot, convé de totes maneres fer tots els possibles per a solucionar el problema en comptes de sumar noves dificultats a les ja existents fent-lo insoluble per al dia de demà.

I jo crec que podría fer-se molt en previsió de la futura conveniencia d'adoptar la galga internacional, orientant avui en bon sentit la construcció de la nova xarxa.

Jo crec que l'adoptar en el nou plan de ferrocarrils secundaris l'amplada de via internacional ens solucionaría a mitges el problema de l'unificació de galgues, i facilitaría en gran manera la futura solució. Comprenc que a molts els repugnarà aquesta proposició, però jo m'atreviría a demanar que abans de formar judici em deixin desenrotllar tot el pensament.

A tal objecte començaré per rebatre els arguments que s'esgrimeixen en contra de l'opinió meva.

El primer argument és el de la deslleial concurrencia que podríen fer les noves linies a les antigues, ja que si aquestes noves linies arribaven a la frontera absorbiríen el tràfec internacional en perjudici de les actuals Companyíes. Evident. Però això té una solució radical i fàcil, i és la de *prohibir* que les noves linies tinguessin contacte a la frontera francesa fins que totes les linies espanyoles estiguessin en iguals condicions.

La finalitat de la nova xarxa no és dotar a Espanya de majors comunicacions amb França, sinó ampliar la nostra comunicació interior. Per altra banda, no hi ha dret a lesionar les antigues Companyíes que, amparades per una legislació, han esmerçat capitals enormes que resultaríen perjudicats amb l'enllaç de les noves linies a la frontera; puix això es resol amb la prohibició d'aquests enllaços.

¿Quin fóra, així, l'aventatge d'adoptar la galga internacional? Doncs la previsió de lo futur, això és, el preparar la futura transformació total de la galga. Jo crec que'l petit excés del cost de les noves linies al fer-les amb amplada europea, en lloc d'ésser de via d'un metre, el compensa l'estalvi que'n resulta per al dia de demà.

En efecte: un dels greus inconvenients que priven de solucionar bé el problema del canvi de galga és que, no havent-hi a Espanya material mòbil d'amplada de via internacional, resulta gairebé impossible fer el canvi de galga a l'estil d'Amèrica, això és, com va fer-ho l'Unió Americana, que amb quaranta-vuit hores no més d'interrupció del tràfec (i amb l'anterior preparació) va realisar el canvi amb una economía extraordinaria, ja que no arribà a un cost de 25,000 pessetes el kilòmetre. Tenint dins del país material mòbil de l'amplada de via que havía adoptat, pogué prestar aquest servei immediatament per tot el territori, fent-lo passar des de les seves linies propies a les que foren modificades, i aleshores va poder-se transformar amb calma el material mòbil de les altres, perquè de moment no feia falta; i així fou facilíssima la solució d'unificar les amplades de via.

A Espanya el no tenir material mòbil adequat obliga a fer el canvi mitjançant un sistema d'etapes successives en la transformació; qual sistema encariría de tal manera el cost de la reforma, que en Maristany el calcula en més de 1,000 milions de pessetes, i talment prolongaría la pertorbació, que si amb el primer sistema és no més de quaranta-vuit hores, amb l'altre és qüestió de deu o quinze anys com a mínimum, amb grans perdues a causa dels perjudicis ocasionats al tràfec durant el període de transformació.

Si Espanya arribés a tenir una meitat de la seva xarxa ferroviaria d'amplada internacional (1'43), i l'altra meitat d'amplada espanyola (1'67), el problema quedava reduit als termes en que's plantejà al Canadà o Estats Units, i es podría resoldre amb la mateixa facilitat que allí el varen resoldre. Per aquest costat, doncs, és evident la conveniencia de fer-ho tal com jo indico.

Però es dirà que això és introduir a Espanya una nova galga i que és, per tant, portar a tots els indrets d'unió o enllaç interiors el problema que avui tenim a la frontera. Veiam l'importancia d'aquesta objecció.

Efectivament: la transformació parcial de la xarxa antiga per tal d'adaptar-hi la galga internacional, fóra tal disbarat, que aquesta objecció hi estaría aplicada amb justicia. Jo suscric, doncs, l'objecció i afirmo que'l canvi de via ha d'ésser total o no ha de fer-se. Però el nostre propòsit no és el canviar parcialment la galga a les línies antigues; des del moment que al construir la nova xarxa de ferrocarrils s'hi adopta l'amplada d'un metre, i es crea ja la necessitat del trasbord entre la xarxa vella i la nova, està ben vist que no se n'esdevé cap nou problema d'adoptar l'amplada internacional en lloc de la d'un metre, perquè l'existencia de galgues existeix sempre, tant si s'adopta l'amplada d'un metre com si s'adopta la de 1'43, i, per tant, no canvía el problema ni s'introdueix cap nova anarquía.

La cosa ja fóra distinta si tot s'anés construint amb l'amplada de 1,67; però, no essent així, és evident que fóra preferible fer els ferrocarrils secundaris amb l'amplada internacional. De manera que al projectar formalment un plan de ferrocarrils entenc que és un error, que pagaràn car els nostres successors, el no prevenir les coses. L'acceptació de l'amplada internacional fóra la preparació per quan tingués aquesta xarxa l'importancia convenient per anar a la transformació total de la galga espanyola, cosa, avui, quasi impossible de realisar, i així arribaríem a tenir tota la xarxa d'una mateixa amplada, reservant la via estreta sols per aquells ferrocarrils que's poden considerar de la categoría de tramvíes.

El fer els ferrocarrils secundaris amb l'amplada d'un metre té, a més a més, un gran inconvenient. Quan la diferencia és poca cosa, per exemple, de 20 a 30 milímetres, l'inconvenient és fàcil de remeiar mitjançant el material mòbil transmissible: això consisteix en un procediment que permet utilisar en una via el material d'altra via, quan la diferencia de galga és poca cosa; per exemple, en els ferrocarrils d'Olot a Sant Feliu (amb amplada d'un metre i de 75 centímetres), o de la via espanyola, 1'67, a la via francesa de 1'43. Cabalment un enginyer català, D. Bernat Puig, té inventat un sistema qua ha resultat pràcticament perfecte. Si tots els ferrocarrils secundaris tinguessin la via amb

l'amplada europea, la solució per a evitar els trasbords podría trobar-se exigint que tota la nova xarxa tingués material transmissible.

Això faría que abundés a Espanya el dit material, i d'una manera automàtica devindríen segurament limitadíssims els perjudicis que avui sofreix el comerç per causa de la solució de continuitat establerta per al tràfec de la frontera.

El problema del canvi de galga

Aquí ve a propòsit l'estudiar aquest problema de l'adaptació de l'amplada de via a la galga internacional, i per tant vaig a fer-ho.

I per a fer-ho procuraré seguir els estudis tècnics que sobre el particular existeixen, per cert molt notables.

N'hi ha un de D. Eduard Maristany, d'una tendencia francament i fins exageradament contraria a que's faci el canvi.

Hi ha un altre estudi de la Direcció de la Companyía del Ferrocarril del Midi, que considerem, pel contrari, excessivament optimista. Per aquest motiu hem procurat deduir les nostres conclusions d'altres estudis més imparcials, ja que'l nostre propòsit és conèixer exactament la veritat.

Abans de passar endavant vull aprofitar l'ocasió per a explicar-vos el veritable origen de que a Espanya s'adoptés l'amplada de via que patim.

És costum atribuir-ho a raons estratègiques: no hi ha rès tan inexacte. L'estrategia és ben ignocent de ço que ha passat; l'estrategia aconsellaría, potser, que s'hagués adoptat una amplada de via i un gàlib inferior al francès, perquè ja és cosa sabuda que per una plataforma ampla fàcilment es fa circular el material de vies més estretes, però que l'inversa és impossible, perquè el gàlib no ho consent, ja que'l material ample no pot atravessar els túnels ni corbes que no estiguin calculades per al llur major aixamplament.

No's va adoptar, doncs, en les nostres vies ferries l'amplada distinta per motius estratègics o militars. La raó es troba a l'informe que el 1844 varen donar els enginyers civils i que ha servit de base a tota la legislació ferroviaria espanyola. Pel que toca a aquest punt, diu l'informe:

«Demostrada ya la conveniencia de que haya uniformidad en las dimensiones transversales de todas las grandes líneas de caminos de hierro, es claro que deben adoptarse las que los principios teóricos, confirmados por el buen éxito de su aplicación a los caminos más recientes, designan como más ventajosas. El ancho de la vía generalmente empleado hasta pocos años hace, y que

aun se emplea en muchas partes, es de 5 pies y 17 centésimas; pero en un país virgen, donde se empieza a establecer un sistema de caminos de hierro, debe adoptarse una anchura que permita caminar por ellos con toda la rapidez y seguridad, que pueden obtenerse con las últimas perfecciones que han recibido las locomotoras. Para este efecto conviene aumentar el ancho de las vías, y esta es la tendencia que generalmente se observa en el día. Así vemos en el camino de Londres a Yarmouth una vía de 5'45 pies; en el de Dundee a Arbraoth y de Arbraoth a Forfar, de 6'03; en el de Great Western, de 7'64, y en el de Petersburgo a Zarsxoeselo, de 6'57.

»La comisión del Parlamento inglés encargada de informar sobre un sistema general de caminos de hierro en Islanda, proponía 6'75 pies.

»Nosotros hemos adoptado 6 pies de Burgos, porque, sin aumentar considerablemente los gastos de establecimiento del camino, permite locomotoras de dimensiones suficientes para producir en un tiempo dado la cantidad de vapor bastante para obtener con la misma carga una velocidad mayor que la que podía conseguirse con las vías de 4'25 pies, propuestas por una de las Empresas que ha hecho proposiciones al Gobierno, y mayor también de la que podría emplearse con las de 5'17 pies que más frecuentemente se ha usado hasta ahora, consiguiéndose además que, sin disminuir la estabilidad, se pueda hacer mayor el diámetro de las ruedas, lo que también conduce a aumentar la velocidad.

»La entrevía de 6 1/2 pies que se propone en el mismo artículo, es la que está generalmente adoptada en el día para evitar desgracias; y las demás dimensiones también están generalmente admitidas, aunque sean algo mayores de lo que es rigurosamente necesario, para evitar gastos de consideración, si con el tiempo se reconociera la utilidad de dar a las vías mayor anchura.»

No és just, doncs, que en això carreguem la culpa als militars, perquè no la tenen. Però és més: hi hagué el 1851 un ministre, el Sr. Reinoso, que, veient els inconvenients de la diferencia d'amplada de les vies en arribar a la frontera, presentà una llei per tal d'adoptar-se l'amplada internacional; es veu que aleshores encara s'hi era a temps a corretgir fàcilment l'error, i que eren — això és lo més trist — els financiers i els banquers els qui s'hi oposaven, al·legant tot allò dels interessos creats i, com a raó suprema, la de que, essent més ampla la via, podíen circolar-hi vagons en els quals cabríen dos seients més a cada banc.

El fet és que, al concretar-se en 1844 el primer plan de ferrocarrils, es va establir la galga de 6 peus de Burgos (1'672 metres), a diferencia de la galga francesa i internacional, que és de 1'435; és, doncs, més ampla la nostra via que totes les d'Europa; que la russa i tot, que és de 1'524.

Està ben vist, doncs, que no hi ha altra solució radical i absoluta de les dificultats i inconvenients que resulten de la ruptura de continuitat ferroviaria a la frontera que la transformació *total* i *simultania* del conjunt de la xarxa nacional de gran tràfec a la galga internacional; i com que amb això es plantegen problemes tècnicament molt complexes i de gran importancia econòmica, cal anar-hi amb molt de compte, i de cap manera es pot tractar l'assumpte lleugerament.

Aquesta transformació, és clar que ni legalment ni equitativament podría exigir-se a les actuals empreses ferroviaries, i que, lluny d'això, hauría l'Estat d'indemnisar-les dels perjudicis directes o indirectes que'ls produiría l'executar-ho, ja que l'haver adoptat la galga antiga no ha estat culpa d'elles, sinó una imposició legal. Per altra banda, avui és dificultós comptar amb l'auxili de França, que abans es trobava interessada en l'assumpte i que ara, per raó de les repercussions econòmiques de la guerra, es veurà, de molt de temps, privada de prestar-lo; cal, per tant, examinar amb calma la quantía del sacrifici i la seva relativa importancia per tal de saber si val la pena d'intentar-ho.

Aquesta magna qüestió no va adquirir estat públic fins el 1908, que una campanya iniciada per D. Segimond Moret l'istiu que era cap del Govern, i patrocinada pel Cap de l'Estat, donà lloc a que s'estudiés en detall el problema i s'encarregués a la Direcció del M. S. A. i a la Companyía del Midi de França la detallada revisió d'aquest procés.

La primera publicà el 1913 el seu estudi, i en resulta un total de cost de 968.500,000 pessetes per a la transformació dels 12,000 kilòmetres de via ampla que, aproximadament, constitueixen la nostra xarxa, calculant en 80,700 pessetes el gasto kilomètric mig; l'altre estudi, o sigui el de la Companyía del Midi, que confidencialment hem conegut, fixa en 230 milions el dit cost, o siguin 19,167 pessetes per kilòmetre. L'incongruencia entre ambdúes Companyíes resulta singular, i es nota que dintre la minuciositat visiblement rebuscada del primer estudi encara s'hi troba a faltar el cost de la transformació de ponts-bàscules i el que s'originaría del canvi de direcció necessaria en doble via, ja que a Espanya tot està preparat per tal que'ls trens circolin a la dreta, i a l'estranger a l'esquerra. Es veu, doncs, si els càlculs de M. S. A. són exactes, que'l cost calculat fóra en tot cas inferior a la realitat. El procediment de treball adoptat per ambdúes evaluacions és el mateix, consistent en l'execució de les obres per zones successives, cadascuna previament preparada amb l'establiment d'un tercer riell que permetés procedir, quan convingués, a la circolació del nou material, devenint, des d'aquell instant, inútil el riell exterior, el qual fóra arrencat i utilisat per a la transformació successiva d'altra

zona; els dos plans sols difereixen en que'l de M. S. A. limita extraordinariament l'extensió de les zones, i això fa créixer una pila els gastos d'instal·lació d'estacions de contacte i alguns altres, mentres que el del Midi, operant damunt de zones molt extenses i limitant l'establiment de via mixta a la plena linia entre estacions, redueix extraordinariament els gastos a costa d'un esforç durant vintiquatre hores de sospensió de tràfec, posant en moviment un nombrós exèrcit d'operaris i amb una detallada organisació de treballs minuciosament estudiada i preparada. La nostra impressió és que l'estudi de M. S. A. és evidentment apassionat, mentre que el del Midi és, potser, exageradament optimista, prescindint de certes diferencies en els preus unitaris que entre els dos estudis es nota.

Per tal d'orientar-nos en quant al veritable cost, hem mirat de buscar un cas semblant al nostre, i l'hem trobat al continent australià. Australia experimenta vivament els efectes de la fonda anarquía de galgues ferroviaries, degut al fatal criteri que informà la qüestió dels transports en els cinc Estats independents en que primitivament es dividía. Això va promoure estudis d'informació que varen concretar-se en una que'n portaren a cap els funcionaris tècnics de les linies de l'Estat, el 1913, aconsellant la transformació de totes les vies de 1'60 metres, de 1'067 i 0'762 metres a la galga normal de 1'435, important un gasto de 929 milions de pessetes. A l'estudi del M. S. A. aquestes xifres es remenen d'una manera que el cost kilomètric de la transformació australiana resulta a unes 50,000 pessetes kilòmetre, procurant així cohonestar les conclusions del propi estudi; però cal tenir en compte que a l'Australia a més d'ésser la mà d'obra molt més cara que a Espanya, els 25,214 kilòmetres de vies, deduits els 6,053 kilòmetres de via ja normal, es componen de 12,325 kilòmetres amb una amplada de 1'067; 196 kilòmetres de 0'762 d'ample, i, finalment, 6,640 kilòmetres de via ampla de 1'60, que és l'única que verdaderament podría interessar-nos estudiar en el cas nostre, perquè ja sabem que les altres galgues impliquen, a més del desenrotllament del material de via estreta, un gasto suplementari d'obres de fàbrica per aixamplar la plataforma, quals despeses de cap manera poden carregar-se en el cas d'Espanya. Així, doncs, la comparació cal fer-la únicament per lo que toca al cost dels indicats 6,640 kilòmetres de via de la xarxa australiana que és d'una amplada semblant a la de la xarxa nostra, i volen reduir-la a galgues semblants a les de l'internacional europea. De manera que, evaluat en 182.375,000 pessetes el gasto que ocasionà la reducció de 5,633 kilòmetres de via ampla de 1'60 metres de l'Estat de Victoria, i els 1,007 kilòmetres de l'Australia Meridional, resulta que el cost mig és d'unes 27,500 pessetes per

kilòmetre, que portaràn a evaluar la nostra transformació a un màximum de 330 a 350 milions de pessetes per a la xarxa de 12,000 kilòmetres espanyola; lo qual dóna xifres que de totes maneres no arribaríen ni a la meitat de lo que calcula la Direcció de M. S. A., tot i doblar gairebé les calculades per la Direcció del Midi.

Però cal dir, altrament, que, segons opinions autorisades, és inadmisible el practicar el canvi en la forma proposada d'utilisar el riell sobrant per a zones successives. En efecte: la diferent edat dels riells produeix relativament un desgast que, en voler utilisar el material d'un troç per a un altre troç successiu, resultaría una tal anarquía entre les dues vies de tota la xarxa, que n'esdevindríen greus incidents per la diferencia entre un i altre riell, tant de tipu com de model, secció, pes, resistencia, desgast, llargada de barres, i això exigiría una subsegüent unificació, el gran cost de la qual hauría d'afegir-se al que s'havía calculat de primer.

Està vist que la principal dificultat que ofereix el problema del canvi de galga dimana de la manca de material mòbil adequat per a circular per la nova galga. Això priva de fer la transformació a l'istil americà, és a dir, tota d'un cop, amb vintiquatre o quaranta-vuit hores úniques de sospensió del tràfec en tot el país alhora, i obliga al costosíssim sistema d'etapes i zones.

El cas d'Espanya és un cas nou en els anals del canvi de galga, perquè fins al present s'ha tractat sempre de països que teníen una part de la seva xarxa amb galga diferent de l'altra, i a l'unificar-les han pogut, naturalment, comptar amb el material d'una de les linies per a circular per tota la xarxa i prestar servei immediatament i donar temps a la transformació de l'altre material per tal d'adaptar-lo a la nova situació. A Espanya això no's pot fer perquè la transformació ha d'ésser de tota la xarxa, i, per tant, no's compta en el país amb medis propis per a resoldre fàcilment el problema.

Està clar que podría manllevar-se material sobrant de les linies i Companyíes estrangeres mentres es transformava el material mòbil nacional; és evident, també, que'l material vell que no's pogués transformar ràpidament es podría vendre als 55,000 kilòmetres de linies d'amplada semblant a l'espanyola que existeixen al món (30,100 a l'India anglesa; 14,650 a l'Argentina; 1,800 a Xile; 1,450 al Brasil, i la xarxa irlandesa), amb les quals podría fer-se una combinació per tal d'evitar el rebuitg del material antic o el gasto pujadíssim de certes transformacions gairebé impossibles i que amb raó calcula el Sr. Maristany d'elevadíssim cost. Però, de totes maneres, el problema del canvi de material al moment precís de transformar la galga es presenta ple de dificultats.

Això es podría solucionar fàcilment de la següent manera: en quant a les 2,200 locomotores que a Espanya presten servei, la transformació de les quals exigiría montar tallers especials i vuit o deu anys de treball, és necessari agenciar-ne la venda per a la major part d'elles a la xarxa que ja hem dit, limitant la transformació a les màquinas velles i que no és poguessin enagenar (no n'hi hauría pas moltes i podría fer-se amb calma) i sustituir les màquines per altres prestades per Companyíes estrangeres durant el temps necessari per adquirir el material nou, el cost del qual, compensat pel producte de la venda del vell, no fóra extraordinari.

Pel que toca a l'altre material, o sigui el de transport, en lloc del sistema de trocejament i reconstrucció que proposa el Sr. Maristany, podría adoptar-se un procediment imaginat pel referit enginyer D. Bernat Puig que permet, amb poc cost i ràpidament, adoptar el material vell per tal que pugui indistintament circular per les dues galgues, o sigui l'internacional i l'espanyola.

Això, indubtablement, simplificaría el problema, reduint a termes de gran economía la transformació del material mòbil.

Segons tenim entès, llevat de les caixes d'oli, el procediment *Puig* permet utilisar íntegre el material antic, sense necessitat de desmontar els telers ni les caixes. Així, amb una previa preparació quedaría resolt el problema de tenir al moment oportú el material mòbil que fos necessari per a la transformació de la galga de la manera més econòmica, o quan menys es reduiría extraordinariament el nombre d'etapes, ampliant considerablement les zones de la transformació, reduint-les a dues úniques si és que's feia el canvi de galga i es plantejava a Espanya, tot alhora, la doble via a les línies principals, considerant això últim com una preparació de lo primer, i establint ja, naturalment, la segona via amb l'amplada internacional.

Es comprèn que, si s'aprofitava aquesta segona via per a la circulació del material durant el període de transformació de l'antiga, quedaría molt facilitada la transformació en tota la xarxa que estigués dotada de dues línies, i així s'hauría fet fàcilment el canvi per la primera etapa que és la de les línies principals, i quedaría com a segona etapa el de les línies secundaries, que's podría fer mitjançant l'oportuna preparació amb el sistema ja conegut de *ripar* un dels riells, perquè s'hauría ja resolt el problema del material mòbil.

El procediment de *ripar* un riell és més senzill i menys costós que l'estudiat pel Sr. Maristany i per la Direcció del Midi, quan es pot fer.

Està clar que a Espanya aquest procediment és avui impossible; però, amb la preparació que hem indicat, resultaría factible dintre uns quants anys.

Aquest és el sistema seguit als Estats Units. Allí es trobaven amb

16,090 kilòmetres de via de cinc peus, o sigui de 1'524 metres, dels Estats del Sud de la Confederació, i tota la transformació va fer-se amb l'oportuna preparació, però amb sols dos dies de sospensió del tràfec a la xarxa que s'estava transformant, o sigui des del 31 de maig al 2 de juny de l'any 1886. Aquest procediment va adoptar-lo a l'últim la Companyía del Great Westen per als 270 kilòmetres darrers de la seva xarxa, d'una amplada de 2'134 metres, i va fer-ho amb trenta hores. Aquest treball es va realisar amb un màximum reglamentat d'un capataç i tres peons per milla (1,609 metres) de via.

En el cas espanyol el *ripat* no presenta tantes dificultats tècniques com en el cas dels Estats Units o Anglaterra, perquè la forma més senzilla de l'estructura de la nostra linia i la distancia de 0'24 metres que cal estrènyer, permet una manipulació i preparació més còmodes i no tan complicades.

Fent-se la transformació d'aquesta manera, s'evita l'interminable pertorbació del tràfec que amb raó fa veure el Sr. Maristany, i redueix el cost enormement, a canvi d'una major preparació, ja que implica l'establiment de la via doble i dels grans secundaris avui en projecte, naturalment amb via de l'amplada internacional, i a l'ensems l'adopció del material mòbil de transport transmissible, per tal que pugui indistintament circular per les dues vies de diferent amplitut, i, finalment, un esforç darrer en dues etapes, que coincidiría amb el canvi del material de tracció necessari per a no haver d'interrompre el tràfec, ja prenent-lo a manlleu, ja comprant-lo amb el diner que donés la venda del material vell a altres Companyíes que tenen galga pareguda a la nostra.

Però, reconeixent i tot que's poden fer totes aquestes economíes en els càlculs del Sr. Maristany, és indubtable que la conclusió és encara la d'un cost que no baixaría d'uns 400 milions, i, per tant, sempre es planteja el problema de saber si val la pena fer aquest gasto, dada la relativa utilitat que per a Espanya té el canvi de galga.

Efectivament: salvant la qüestió de si Espanya pot o no deixar d'ésser un país de règim peninsular per a convertir-se en un país de trànsit amb ocasió de l'espaudiment del Continent Americà i l'apertura del Canal de Panamà, i estudiant de moment en forma usual el problema tal com avui es presenta, haurem de fixar-nos en els següents punts:

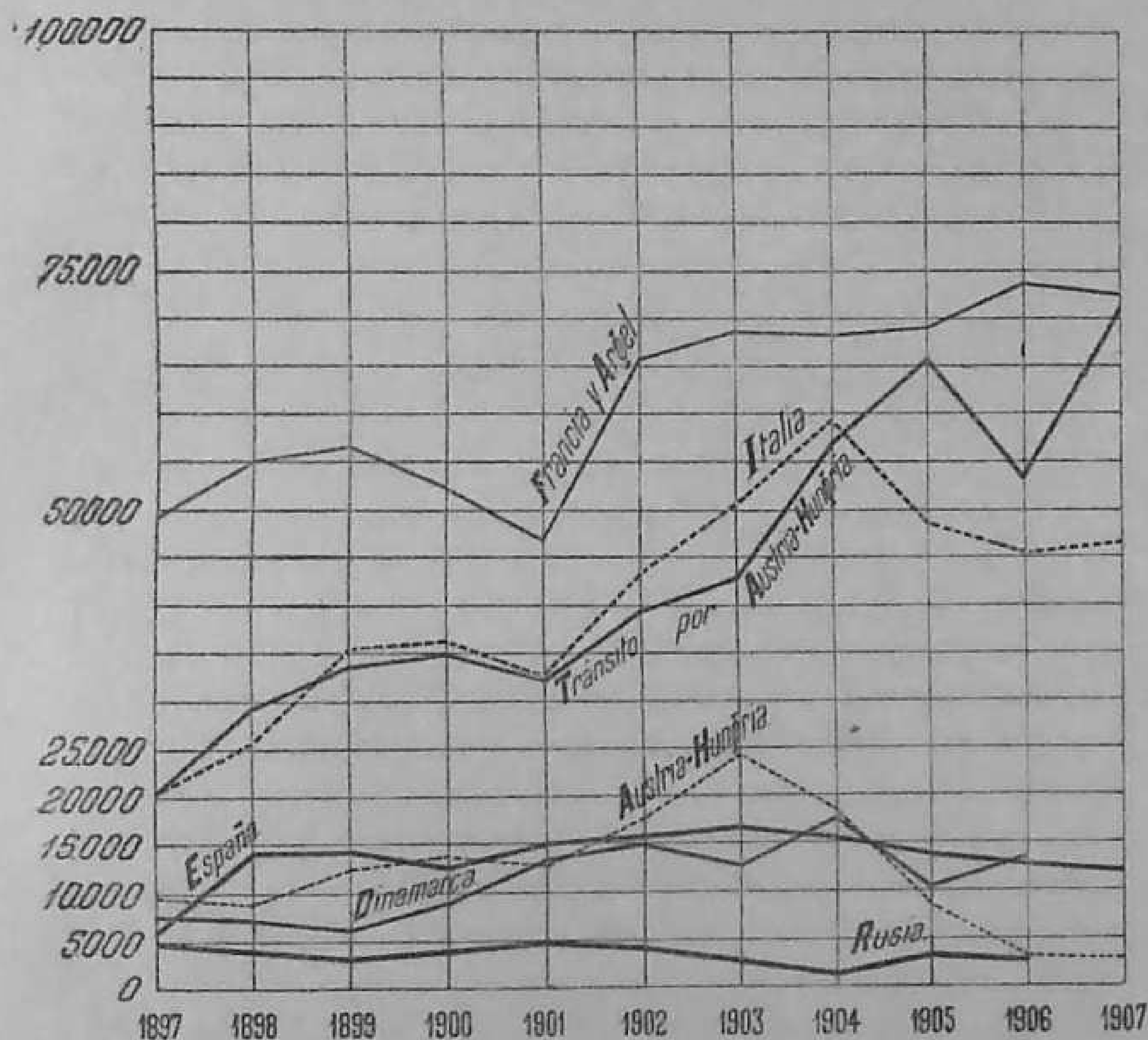
La continuitat ferroviaria en una frontera política no té, generalment, gran importancia per ço que's refereix als viatgers, ja que tots, en general, han de baixar per a la revisió de l'equipatge a la Duana; no parlem dels trens de luxe, en els quals pot ocórrer altra cosa, perquè això no té gaire importancia per al conjunt del tràfec.

Per ço que toca a les mercaderíes, ja la cosa té més interès, però no deixa

d'ésser relatiu. En primer lloc, encara avui, als llocs que no hi ha diferencia de galga a la frontera, sol passar que les Companyíes ferroviaries, per interès en retenir el llur material, obliguen a transbordar tots els genres que no vénen formant expedicions completes i de facturació directa. En segón lloc, l'intervenció duanera obliga a reconeixements, revisions i adeutaments que requireixen manipulacions equivalents a veritables transbords; la Duana únicament sol deixar de fer-ho quan se tracta de vagons en els quals resulta carregosa, pel seu excessiu pes, la manipulació del genre, o que no presenten dificultats per aforar-lo. Així, doncs, queda reduit l'interès d'evitar el transbord en carregaments de maquinaria grossa sense embalar, grans troços de fusta, ferro o blocs de pedra, botam buit, i ja és més problemàtic quan els carregaments són fets ras a ras i a dojo (fruites, terres, tubèrculs), o ensacats (grans, farines, ciments), o estivats (rejols, marbres serrats, pisa, etc.), i, finalment, aquells que necessiten vagons d'índole especial i que poden anar precintats, deixant la revisió duanera per a quan arribin a l'estació de destí (vagons frigorífics i isotèrmics, etc.); devé, per tant, molt limitat l'interès del tràfec directe a les fronteres. No obstant, per a Espanya, país agrícola, pot tenir un interès especial per a la prosperitat del seu comerç d'exportació de productes de la terra, perquè aquests, no sols queden perjudicats al transbordar-los a la frontera, a causa del cost de la manipulació, sinó que la minva natural, la necessitat d'embalatges, la falta de vehícols especials que devegades requireixen, i sobre tot el quasi inevitable retràs de l'expedició a causa de les dificultats amb que's troben les dues Companyíes per acumular a l'estació de contacte el material necessari, resulten motius que impossibiliten d'enviar totes aquelles mercaderíes delicades i el comerç de les quals exigeix rapidesa en el transport i protecció contra les variacions de l'ambient (fret o calor). Així, a Espanya resulta impossible el tràfec de forratges, fruites madures, carns fresques, peix, ous, flors, ceràmica i altres materies estivals fràgils, hortalices i llegums fresques i tota classe de líquids fàcilment averiables, com mostos, llets i, en una paraula, tot lo que necessiti, per al seu transport, vagons especials, com determinats equipatges, missatgeríes, paquets postals, vagons-bóta, vagons-cisterna i tants d'altres que la dificultat de transmissió priva d'usar; i podem afegir-hi tota la mercadería de trànsit que, naturalment, fuig de les dificultats.

No és, doncs, el cost material del transbord lo que té importancia; al capdavall resultaría una quantitat despreciable en el nòlit d'un recorregut mitjà. El preu mig per tonelada és de 25 cèntims (des de 0'10 per minerals i terres, fins 0'50 i una pesseta per taronges i altres mercaderíes delicades que exigeixen triatge i un acomodament especial). Així, doncs, dades les con-

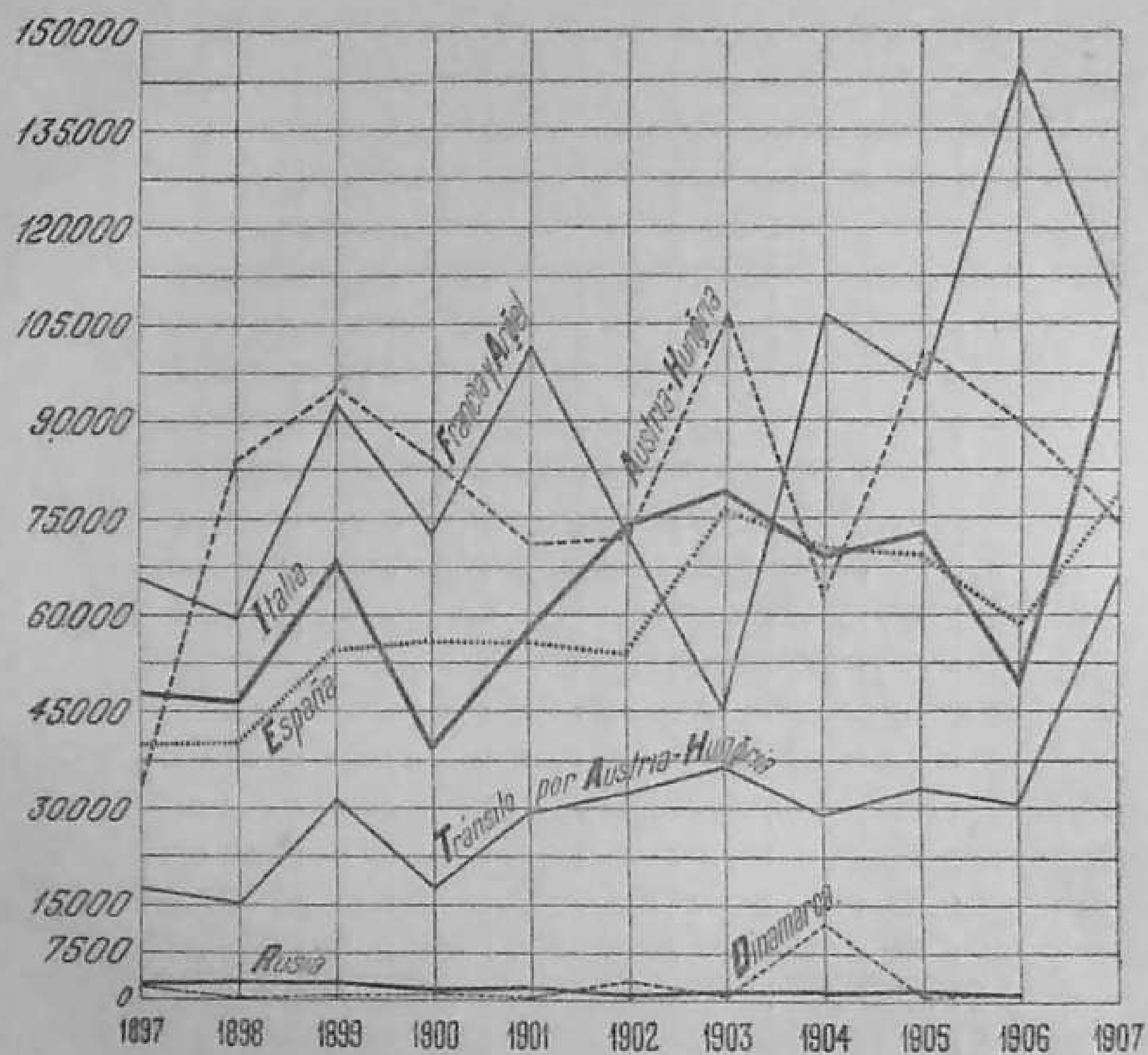
dicions especials del nostre país, és llàstima que, per l'existencia de la solució de continuitat ferroviaria a la frontera, resulti que'ls productes agrícoles d'Italia i del Migdía de França puguin competir amb els nostres amb aventatge, com demostren les estadístiques i gràfics que segueixen:

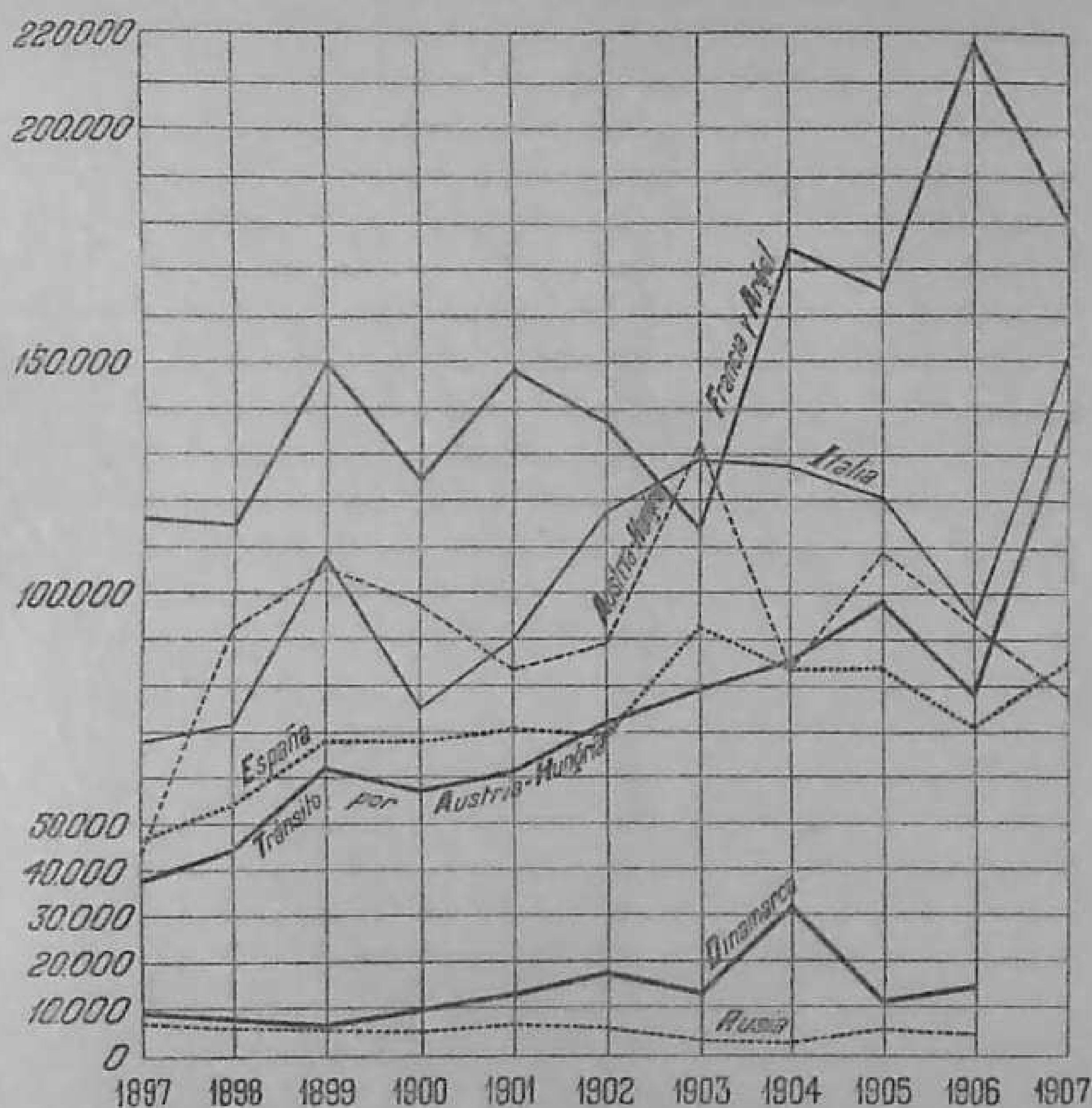
Llegums fresques

(Aquest gràfic i els tres primers que segueixen foren dibuixats i gravats expressament per a l'edició castellana.)

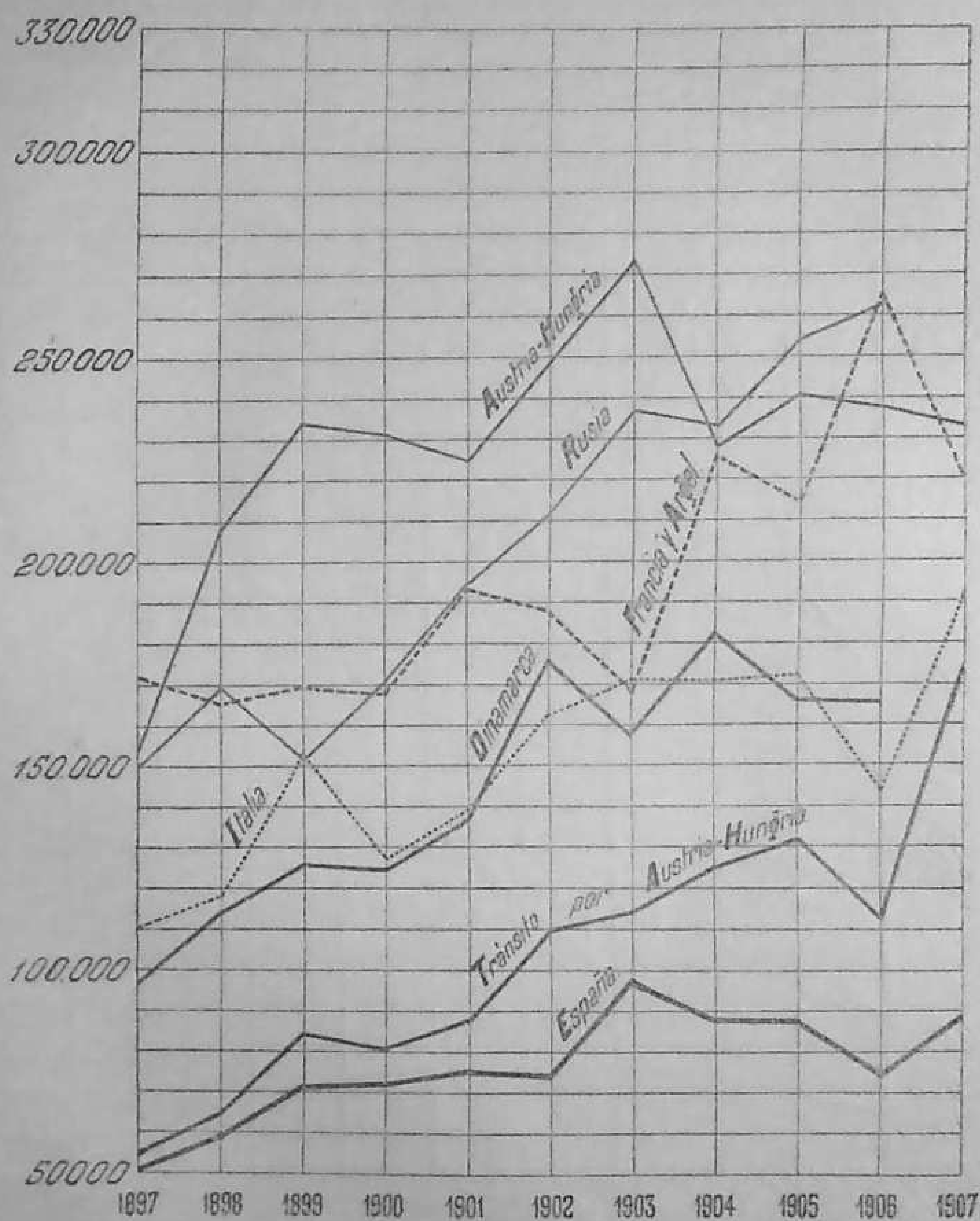
Tonelades

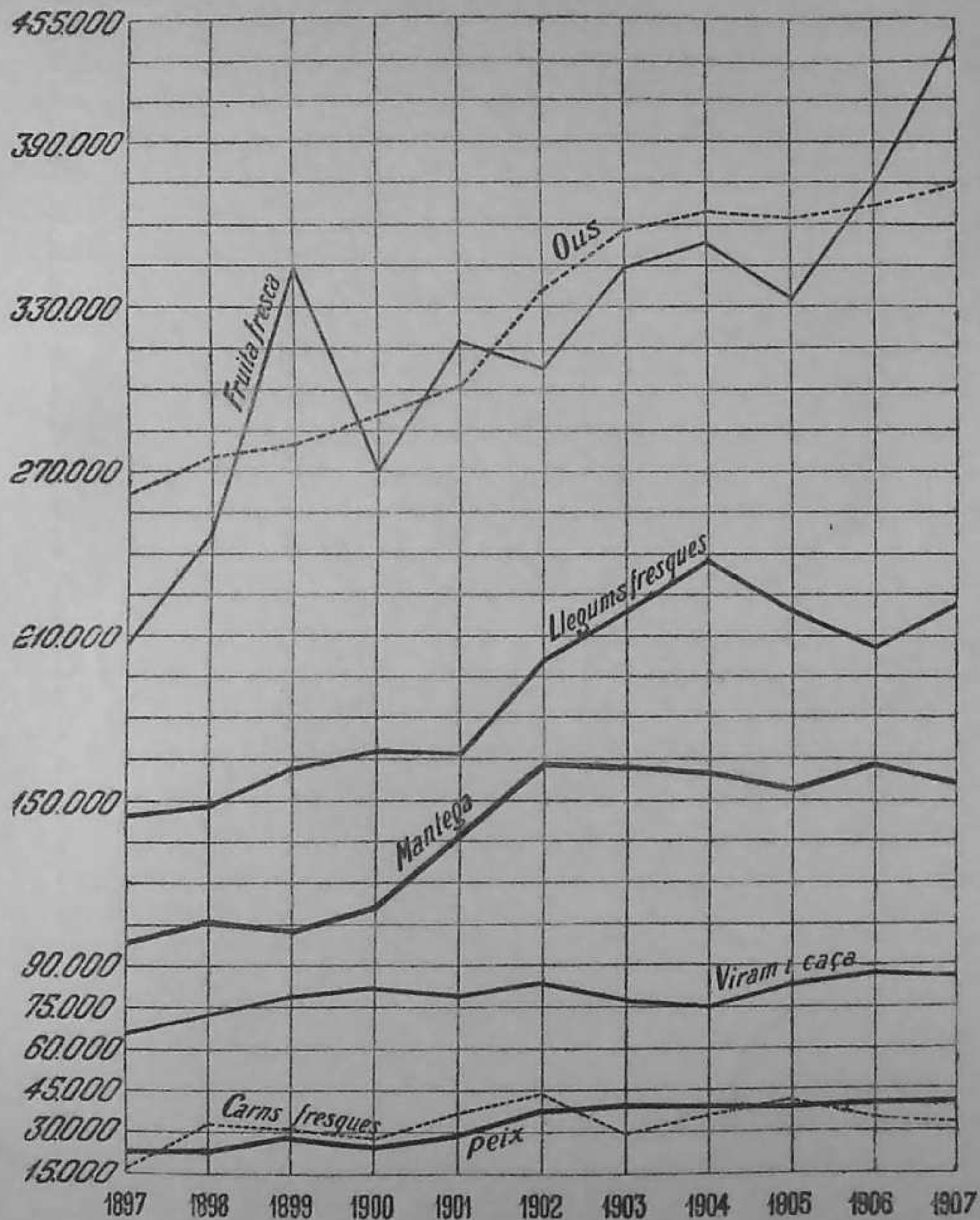
Fruites fresques de totes menes

Conjunt de llegums i fruites fresques

Exportacions totals per països

Exportacions totals per articles

Nombre de vagons de taronja exportats a França per Portbou els anys que s'indiquen

MESOS	1909 TOTAL MENSUAL	1909 Màxim diari	1910 TOTAL MENSUAL	1910 Màxim diari	1911 TOTAL MENSUAL	1911 Màxim diari	1912 TOTAL MENSUAL	1912 Màxim diari	1913 TOTAL MENSUAL	1913 Màxim diari	1914 TOTAL MENSUAL	1914 Màxim diari
Gener	1,771 (kg. 9.740,500)	Nombre màxim de vagons en un dia, 175	2,294	116	1,994	126	2,231	139	3,091	141	2,078	124
Febrer	2,611 (kg. 13.838,300)		2,184	108	2,223	150	3,210	160	3,235	167	3,353	175
Març	1,987 (kg 10.928,500)		2,971	141	2,403	134	4,314	206	3,880	197	3,355	165
Abril	2,546 (kg. 13.493,800)		2,660	118	2,835	140	2,960	172	3,678	178	2,534	163
Maig	1,358 (kg. 7.469,000)		1,570	98	1,420	100	1,968	127	2,167	100	1,194	84
Juny	327 (kg. 1.798,500)		463	36	450	26	598	41	778	52	619	39
Juliol	36 (kg. 198,000)		132	13	130	9	193	11	211	22	129	8
Agost			82	7	166	17	167	10	59	4	6	3
Setembre			147	18	91	12	89	13	154	16		
Octubre	41 (kg. 225,500)		207	18	256	22	233	24	192	22	59	7
Novembre	1,316 (kg. 7.238,000)		1,488	97	1,492	114	2,174	125	2,346	132	630	61
Desembre	2,747 (kg. 14.833,800)		3,399	163	3,582	195	3,313	151	3,506	208	2,540	157
TOTALS	Vagons 14,740 (kg. 79.763,900)		17,597		17,042		21,477		23,297		16,497	

Carregament mig per vagó 5,411'4 kg.

En 1914 L'exportació sofrí de gener ençà l'influencia nefasta de les intensíssimes gelades ocorregudes la primera quinzena del mes. | L'exportació quedà sumament restringida d'ençà de juliol per efecte del conflicte europeu.

Exportació de fruites, llegums i patates a França per Portbou

MESOS	FRUITES I LLEGUMS 1909 BULTOS	PES EN KG.	Màximum
Gener	997	15,746	En un dia . . . 880,176 kg.
Febrer	3,472	121,069	En una setmana 3.568,172 »
Març	15,521	378,998	
Abril	57,076	2.544,091	
Maig	282,706	14.272,688	
Juny	25,001	764,046	
Juliol	18,018	438,659	
Agost	22,817	435,798	
Setembre	10,373	509,851	
Octubre	9,318	140,662	
Novembre	8,224	482,435	
Desembre	4,148	181,447	
SUMES	457,671	20.285,490	

ESTACIONS	PATATES 1913 G. V.	1913 P. V.	1914 G. V.	1914 P. V.
Badalona	968	492,084	5,417	1.253,012
Mongat	6,135	849,363	870,878	1.189,748
Masnou	9,001	554,850	10,887	517,050
Premià	240,127	1.476,682	127,608	1.894,730
Vilasar	678,661	2.275,440	216,030	2.713,781
Mataró	580,331	4.344,457	321,440	5.684,547
Caldetes	339,934	1.840,143	65,274	2.039,999
Arenys	144,264	665,497	18,684	884,722
Canet	273,696	440,179	189,465	775,817
Sant Pol	137,407	13,050	114,172	207,717
Calella	10,570	159,480	21,036	201,217
Pineda		485,647	908,857	853,794
Malgrat	67,438	569,649	19,428	1.111,995
Blanes	1,050	147,382	11,505	91,240
SUMES	2.489,582	14.313,903	2.900,681	19.419,369

RESUM

DETALL	1913	1914	Diferencies per al 1914 en MÉS	MENYS
G. V. kg.	2.489,582	2.900,681	411,099	
P. V. kg.	14.313,903	19.419,369	5.105,466	
Vagons a 5 TOTAL	3,361	4,464	1,103	

Tràfec internacional de comestibles alterables, segons les estadístiques oficials de les Administracions de Duanes, expressat en tonelades

Diversos països importadors d'Europa

Alemanya

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	9,200	9,600	11,800	16,800	18,000	16,900	24,300	34,500	37,200	33,400	39,500
Ous	106,600	111,600	116,600	125,000	122,300	130,700	131,600	138,000	140,200	125,400	149,500
Carns fresques	15,800	29,900	30,200	22,900	31,500	32,900	19,400	20,000	34,600	21,000	15,700
Aviram i caça viva	27,700	30,900	32,000	30,700	30,900	35,000	36,900	33,900	38,900	41,800	38,500
Aviram i caça morta	5,600	5,800	5,800	6,700	8,400	8,700	8,700	7,900	8,300	5,000	9,800
Peix	41,500	58,400	55,400	48,300	63,800	72,400	74,800	78,800	119,000	85,500	128,900
Llegums fresques	97,200	114,000	129,000	157,500	167,200	154,900	145,500	215,500	202,200	216,600	208,700
Fruites fresques, ex. raïm	141,600	180,800	215,000	187,200	177,500	179,300	205,100	208,100	216,100	239,000	269,000
Raïm de taula	7,000	8,400	11,300	10,500	14,300	19,300	21,900	24,000	22,200	26,300	35,400
	452,200	549,400	607,100	605,600	633,900	650,000	668,200	760,700	818,700	793,900	895,000

Anglaterra

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	163,500	163,100	172,200	171,700	188,200	202,000	206,300	215,500	208,700	220,400	213,900
Ous	105,200	108,200	121,300	126,600	128,000	142,300	148,900	149,000	141,100	141,600	139,300
Carns fresques	332,700	354,200	404,000	417,400	452,500	407,500	451,200	429,400	374,200	512,000	552,700
Aviram i caça	(1)	(1)	(1)	37,200	32,700	36,700	39,800	44,300	46,900	53,900	49,000
Peixos i crustacis	52,500	64,900	64,900	43,800	50,400	45,400	40,400	48,900	52,500	66,900	84,000
Llegums fresques	(1)	(1)	(1)	118,900	79,300	86,700	94,100	103,400	99,700	97,600	94,200
Fruites fresq., ex. plàtans	(1)	(1)	(1)	125,900	109,600	126,700	127,100	270,900	124,100	155,400	130,600
Plàtans	(1)	(1)	(1)	38,700	66,900	84,200	92,700	117,400	172,200	192,800	187,000
	653,700	689,500	762,400	1.080,200	1.107,600	1.131,500	1.200,500	1.379,400	1.319,400	1.440,600	1.450,700

Bèlgica

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	5,400	4,600	3,700	3,600	3,600	3,300	4,400	4,400	4,600	5,000	5,700
Ous	9,400	8,000	7,700	8,000	10,100	10,900	11,500	13,300	13,900	13,600	13,200
Carns fresques	24,300	22,500	7,000	14,200	14,400	11,300	11,100	11,900	13,400	17,500	14,600
Aviram i caça	1,100	1,200	1,000	1,000	1,000	1,100	1,100	1,100	1,100	1,400	1,500
Peixos i moluscs	47,500	49,900	47,000	50,200	50,700	56,400	59,100	60,800	59,000	60,700	65,400
Llegums fresques	18,400	20,000	19,300	26,600	22,900	20,000	20,400	25,400	21,400	24,200	28,100
Fruites fresques	6,400	3,400	7,400	4,600	7,600	5,900	4,500	5,200	5,700	10,400	6,100
	112,500	109,600	103,100	108,200	110,300	108,900	112,100	122,100	119,100	132,800	134,600

Suiça

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	2,000	2,300	2,100	1,900	2,300	3,000	3,200	3,000	3,200	3,500	3,600
Ous	8,200	8,600	8,900	8,900	8,900	10,000	10,500	10,700	11,000	11,400	11,800
Carns fresques	2,600	4,000	3,900	4,600	5,800	5,200	5,200	5,400	5,500	5,300	6,900
Aviram i caça	3,300	3,400	3,800	3,600	3,900	4,000	4,200	4,400	4,600	4,800	4,700
Peix	1,400	1,300	1,400	1,400	1,500	1,500	1,600	1,800	2,000	2,100	2,300
Llegums fresques	26,800	25,000	26,000	24,400	29,500	29,900	32,700	32,800	37,500	26,900	46,700
Fruita fresca	10,200	7,100	13,600	11,000	11,200	8,700	7,800	12,600	12,000	10,100	18,300
Raïm de taula	1,400	1,300	1,700	1,500	1,700	2,100	2,200	2,800	2,900	2,200	4,100
	55,900	53,000	61,400	57,300	64,800	64,400	67,400	73,500	78,700	86,300	98,400

França

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	6,900	6,800	6,100	6,100	6,100	5,400	4,600	4,400	4,500	5,000	6,500
Ous	12,100	14,600	14,400	15,300	16,400	20,200	19,400	21,000	21,500	18,200	30,900
Carns fresques	4,600	5,100	9,000	7,000	2,500	2,200	2,000	1,200	1,200	1,000	1,300
Aviram i caça	5,400	5,900	6,100	6,100	5,300	6,300	6,000	6,200	6,200	6,400	7,200
Peixos i moluscs	17,000	16,600	17,900	17,900	17,200	17,800	18,700	18,400	18,000	18,500	24,300
Llegums fresques	12,900	14,600	12,900	14,900	15,800	17,700	16,800	15,200	19,500	20,200	25,200
Fruita fresca	19,600	22,800	16,400	14,500	15,200	24,200	40,000	19,300	28,000	21,600	41,000
	78,500	86,400	82,800	81,800	78,500	93,800	107,500	85,700	98,900	90,900	136,400

Conjunt dels països continentals importadors

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	23,500	23,300	23,700	28,400	30,000	28,500	36,500	46,300	49,500	46,900	55,300
Ous	136,300	142,800	147,600	157,200	157,700	171,800	173,000	183,000	176,600	168,600	205,400
Carns fresques	47,300	61,500	60,100	48,700	54,200	51,600	37,700	38,500	54,700	44,800	38,500
Aviram i caça	43,100	47,200	48,700	48,100	49,500	55,100	56,900	53,500	59,100	59,400	61,700
Peixos i moluscs	107,400	126,200	123,700	117,800	133,200	148,100	154,200	159,800	198,000	166,700	220,900
Llegums fresques	138,700	155,700	187,200	213,800	235,400	222,500	215,400	288,900	280,600	307,900	308,700
Fruita fresca, inclòs raïm	186,200	223,800	251,800	229,300	227,500	239,400	281,500	271,000	286,900	321,800	373,900
	682,500	780,500	842,800	843,300	887,500	917,000	955,200	1.041,000	1.105,400	1.116,100	1.264,400

Conjunt dels països precedents, amb Anglaterra i tot

Mantega	187,000	186,400	195,900	200,100	218,200	230,500	242,800	261,800	258,200	267,300	269,300
Ous	241,500	251,000	268,900	283,800	285,700	314,100	321,900	332,600	317,700	310,200	344,700
Carns fresques	380,000	415,700	464,100	466,100	506,700	459,100	488,900	467,900	528,900	556,800	591,200
Aviram i caça	(1)	(1)	(1)	85,300	82,200	91,800	96,700	97,800	106,000	113,300	110,700
Peixos i moluscs	159,900	190,200	188,600	161,600	183,600	193,500	194,600	208,700	250,500	233,600	304,900
Llegums fresques	(1)	(1)	(1)	332,700	314,700	309,200	309,500	392,300	380,300	405,500	402,900
Fruita fresca, inclòs raïm	(1)	(1)	(1)	393,900	404,000	450,300	501,300	659,300	583,200	670,000	691,500
	1.336,400	1.470,000	1.605,200	1.923,900	1.995,100	2.048,500	2.155,700	2.420,400	2.424,800	2.556,700	2.715,100

(1) Per aquests anys l'estadística anglesa dóna valors de volums, però no els pesos.

Diversos països exportadors del Continent

Russia (exportació per les fronteres europees)

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	7,400	9,200	7,600	17,400	31,400	37,200	40,200	39,100	38,100	52,000	
Ous	93,700	99,700	91,500	96,900	108,200	120,600	147,600	49,400	162,700	154,100	
Carns fresques	1,700	8,400	1,100	900	1,800	3,200	2,200	1,700	1,800	1,800	
Aviram i caça	36,400	42,500	43,100	46,400	42,300	41,400	40,900	36,900	44,000	47,300	
Peix.	3,800	3,700	3,400	3,400	3,800	3,300	3,200	3,800	3,200	2,800	
Llegums fresques . . .	4,800	3,800	2,800	3,800	4,800	4,300	2,700	1,300	3,500	3,000	
Fruita fresca.	2,200	2,500	2,500	1,300	1,800	1,400	800	1,200	1,200	700	
	150,000	169,800	152,000	170,100	194,100	211,400	237,600	233,400	254,500	261,700	

Dinamarca

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	53,000	60,700	61,200	61,300	68,800	86,600	80,100	81,500	79,900	79,400	
Ous	13,500	14,500	16,600	18,300	20,900	24,000	25,600	23,000	22,800	21,700	
Carns fresques	9,100	18,700	24,400	21,700	18,500	24,100	19,700	27,500	31,000	25,700	
Aviram i caça	1,600	1,500	2,900	2,800	3,800	5,600	800	1,200	1,500	2,900	
Peix	10,400	11,500	15,000	10,900	13,800	19,200	18,800	18,200	21,100	22,000	
Llegums fresques . . .	7,400	7,200	5,900	8,800	13,000	14,800	12,800	18,500	10,200	13,400	
Fruita fresca.	2,000	100	200	1,200	300	2,800	200	12,500	500	1,000	
	97,000	114,200	126,200	125,000	137,100	177,100	158,000	183,000	167,000	166,100	

Austria-Hongría

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	3,600	4,100	5,100	5,800	5,500	7,100	6,200	5,100	4,100	4,300	3,200
Ous	94,500	95,800	104,000	108,800	105,900	120,300	112,600	114,500	103,300	118,000	131,600
Carns fresques	1,200	1,400	1,100	1,400	10,300	8,300	2,000	1,500	3,000	1,700	1,300
Aviram i caça	11,000	11,700	13,200	15,300	16,700	19,100	18,100	19,000	17,100	16,700	16,400
Peix	3,300	3,200	3,200	2,700	3,300	3,900	4,600	3,900	3,800	4,000	3,600
Llegums fresques	9,500	9,000	12,600	13,400	12,800	17,500	24,200	18,800	9,100	3,400	2,600
Fruita fresca	33,300	83,500	94,800	84,100	70,500	71,900	106,000	64,800	100,100	89,700	74,900
	156,400	208,700	234,000	231,500	225,000	248,100	273,700	227,600	240,500	237,800	233,600

Trànsit per Austria-Hongría (països balkànics)

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	600	300	300	500	400	600	800	700	700	800	400
Ous	12,200	15,400	19,600	19,000	21,500	31,100	28,500	34,000	28,000	28,100	32,200
Carns fresques	300	»	»	»	700	1,500	300	»	»	»	»
Aviram i caça	3,600	3,500	3,700	3,000	3,100	4,600	4,800	4,100	4,300	4,500	3,800
Peix	100	100	100	300	300	400	400	300	300	600	600
Llegums fresques	20,300	29,200	33,600	40,000	32,000	39,400	42,800	57,000	65,500	53,300	70,600
Fruita fresca	17,400	15,200	31,100	17,300	29,300	31,600	36,500	29,000	32,800	25,500	66,700
	54,500	63,700	88,400	80,100	87,300	109,200	114,100	125,100	131,600	112,800	174,300

Italia

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	2,900	3,500	3,700	3,800	3,700	3,700	4,500	4,200	4,900	4,000	2,900
Ous	29,600	31,500	33,800	35,700	33,000	28,700	25,500	25,600	33,100	32,200	22,900
Carns fresques	300	1,000	1,000	800	1,200	1,500	1,500	2,100	1,800	1,600	1,500
Aviram i caça	8,700	9,100	10,900	10,200	7,900	8,500	7,800	8,400	9,700	9,600	10,100
Peix	1,600	1,600	2,300	2,400	2,300	2,600	2,400	2,600	2,200	2,300	3,300
Llegums fresques	20,100	25,400	35,300	36,200	32,300	43,200	50,400	59,400	48,400	45,400	46,500
Fruita fresca	47,600	46,100	68,300	39,000	57,900	74,200	79,000	68,100	72,500	49,100	104,200
	110,800	118,200	155,300	128,100	138,300	162,400	171,100	170,400	172,600	144,200	191,400

França

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Mantega	31,500	28,300	25,300	22,500	21,700	26,700	30,200	25,100	24,900	19,700	17,900
Ous	17,800	13,000	12,700	10,100	11,900	10,300	10,300	12,900	11,200	10,800	7,200
Carns fresques	3,600	3,700	3,400	3,700	4,800	4,900	3,800	3,400	3,600	4,600	3,600
Aviram i caça	3,800	4,100	4,500	4,700	4,800	4,600	5,100	5,600	5,800	6,000	5,200
Peix fresc i crustacis	800	900	1,200	1,500	2,000	4,300	6,700	4,900	4,700	4,700	5,000
Llegums fresques	42,800	47,700	49,900	44,700	39,800	55,900	58,700	60,900	58,600	61,600	56,400
Fruita fresca	58,100	48,400	77,900	59,400	88,300	56,000	29,100	85,300	67,200	105,800	58,700
Raïm (comprès veremes)	4,900	8 500	12,700	10,500	10,500	11,900	9,600	16,600	22,600	33,100	44,600
	163,300	154,600	187,600	157,100	183,800	174,600	153,500	214,700	198,600	246,300	198,600

Alger (França)

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Llegums fresques	6,600	7,300	6,400	7,600	6,900	9,500	9,800	7,300	10,300	12,000	15,800
Raïm de taula	2,100	2,700	2,700	2,600	3,100	4,000	6,500	4,300	6,600	5,700	5,900
	8,700	10,000	9,100	10,200	10,000	13,500	16,300	11,600	16,900	17,700	21,700

Espanya

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905 (1)	1906	1907
Mantega	500	200	200	100	100	100	200	100	200	100	200
Ous	200	900	200	400	600	400	700	300	300	300	100
Carns fresques (2)											
Aviram i caça	300	400	300	400	400	200	100	100	200	100	»
Peix fresc i crustacis	2,800	2,400	2,500	2,800	3,500	3,900	3,400	3,600	3,700	3,300	3,300
Llegums fresques	6,900	14,200	14,200	12,700	14,900	15,500	16,600	15,300	13,800	13,200	12,300
Raïm	20,000	20,500	24,000	27,500	30,400	34,600	47,500	46,700	48,500	41,300	68,300
Fruita fresca	19,500	20,000	30,100	27,900	25,200	19,300	29,000	21,900	20,900	16,400	4,300
	50,200	58,600	71,500	71,800	75,100	74,000	97,500	88,000	87,600	74,700	88,500

Conjunt per als principals països exportadors d'Europa

Naturalesa dels productes	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907 (3)
Mantega	99,500	106,300	103,400	111,400	130,600	164,000	162,200	160,000	152,900	160,300	156,000
Ous	261,500	274,900	278,400	289,200	302,000	335,400	350,800	360,300	361,400	365,200	369,800
Carns fresques	17,200	33,200	31,000	28,500	37,300	43,500	29,700	36,200	41,200	35,400	33,900
Aviram i caça	65,400	72,800	78,600	82,800	79,000	84 000	77,600	74,800	82,600	87,100	85,700
Peix	22,800	23,400	27,700	24,000	29,000	37,600	39,500	37,300	39,000	39,700	40,600
Llegums fresques	145,800	149,100	161,600	167,200	156,500	200,100	218,000	238,500	219,300	265,300	220,600
Fruita fresca i raïm	207,100	247,500	344,300	270,800	317,300	307,700	344,200	350,400	332,900	368,300	429,300
	819,300	907,200	1.025,000	973,900	1.051,700	1.172,300	1.221,800	1.257,500	1.229,300	1.261,300	1.335,900

(1) **ESPANYA, 1905**
Sobre França en part per ferrocarril

Aviram i caça	100
Peix fresc i moluscs	1,600
Llegums fresques	1,000
Fruita fresca i raïm de venda	9,900
Raïm de taula	5,800
	18,400

(2) Les quantitats per aquest concepte són insignificants

(3) Per a Russia i Dinamarca s'han computat els mateixos resultats que en 1906.

Els gràfics i estadístiques anteriors han estat trets d'un treball molt interessant i documentat de Mr. Richart Bloch, Subdirector de la Companyía París-Orleans, publicat el gener de 1910. Aquest treball es refereix a la qüestió del transport de substancies que's poden malmetre i constitueix una ponencia de l'octava sessió del Congrés Internacional de Ferrocarrils d'aquell any, celebrat a Berna. Del dit estudi resulta que'l tràfec, tant interior com internacional, dels comestibles alterables es troba per tot arreu en marcat progrés i decididament protegit pels Governs i les Companyíes ferroviaries, i que tots els països del Nord ràpidament augmenten la llur importació de tals productes, donant-se el cas de que als dits mercats hi acuden directament els països danubians, Italia, Algeria i el Sud de França, augmentant la llur exportació correlativament, en tant que Espanya romàn estacionaria, salvo en aquells casos que una depressió de collita en aquells països produeix un buit als mercats que'ls obliga a recórrer al nostre, que en aquell moment s'escau tenir un ascens, però torna immediatament a baixar, i això demostra que hi ha un impediment artificial per al progrés de l'exportació espanyola.

Per terra l'exportació de raïms és nul·la; també ho és la de flors. I fins a tal punt crida això l'atenció de l'autor, que diu textualment:

«En l'exportació de llegums fresques la situació d'Espanya, especialment en relació amb Italia, és molt feble; en fruites fresques és menys que mitjana; la part d'Espanya en l'exportació de raïms no arriba a un dècim del tràfec total; la de flors és nul·la, i crida l'atenció aquesta fonda diferencia en relació amb el progrés d'altres països. El clima i la situació d'Espanya són anàlegs als d'Italia i països danubians; la seva proximitat als mercats consumidors és major, i, amb tot, les seves exportacions són molt inferiors, i fin és de notar que, de les 88,500 tonelades, per exemple, de l'any 1907, solament 18,000 se n'han exportat per terra, havent les altres anat per mar.

»Aquesta inferioritat cal atribuir-la als defectes que per l'exportació té l'organisació ferroviaria espanyola, ja que, segons es veu, tant el Govern com les Companyíes de ferrocarrils espanyols no han aplicat a aquesta interessant branca de la producció la necessaria cura ni les mides especials, sense les quals és impossible que's desenrotlli aquest tràfec. Naturalment que en aquest cas el desenrotllament dependría també de la cooperació dels ferrocarrils francesos, però aquesta cooperació sens dubte fóra atorgada en atenció a que la diferencia d'estacions i de les anyades espanyoles, no sols no és obstacle per a la producció francesa, sinó que són els seus complementaris. Els camins de ferro francesos tindríen, doncs, real interès en proporcionar aquest concurs, que, per altra banda, ens consta que fou espontaniament ofert.»

La particularitat del cas és que, tot i les al·lusions directes, cap dels delegats espanyols al Congrés, així del Govern com de les Empreses ferroviaries, dels quals n'assistía a les reunions un bon nombre, les va recollir ni va donar-se'n per enterat, i, per tant, no s'ha fet rès per millorar aquesta situació tan desairada.

Una volta coneguts, doncs, els principals punts de vista des dels quals s'ha d'estudiar el problema del canvi de galga, podem precisar les conclusions. Aquestes conclusions, tot i les diferencies d'apreciació que, respecte al detall, ens separa de la Memoria del Sr. Maristany, ens cal confessar que en el fons coincideixen, ja que considerem que'l problema té una importancia completament relativa i que no és, de moment, necessari per l'enorme despesa que representaría el canvi de galga, i que dels inconvenients que avui té l'interrupció del tràfec a la frontera n'hi ha molts que's poden corretgir amb l'implantació del material ferroviari transmissible de D. Bernat Puig o qualsevol altre de semblant.

Respecte al material transmissible, ens cal fer constar que, al judici nostre, l'única forma acceptable per fer transmissible el material, és el canvi de rodatges; però el medi fins avui conegut, que és la substitució de l'eix, resulta que limita extraordinariament la capacitat de càrrega dels vehícols i afecta massa la seva estabilitat al circular per la via estreta.

Dels altres medis, a base de caixes transbordables o d'un tercer riell, la pràctica n'ha demostrat els gravíssims inconvenients. I vetaquí per què l'enginyer D. Bernat Puig, perfeccionant procediments ja coneguts i usats a la frontera russa i a la frontera de la Xina, n'ha trobat un, ja provat pràcticament, que soluciona tots aquests inconvenients i que fóra adequat, cas d'adoptar-lo, per tal de resoldre, en lo que de moment és necessari, el problema d'Espanya, deixant la solució radical i total per al dia que, per haver-se ja preparat la totalitat de la xarxa espanyola en la forma que hem anat exposant, devingués problema senzill el que presenta avui tals inconvenients que's pot considerar com impossible de resoldre.

Per acabar tot ço que's refereix a aquest assumpte, diré quatre paraules sobre el rebregat ferrocarril París-Algeciras-Dàkar, que s'acostuma a treure a col·lació per tal de demostrar la necessitat de que Espanya adopti immediatament la galga internacional.

Aquest ferrocarril no's pot fer, i altrament no proporcionaría cap aventatge econòmic, ni de temps ni de comoditat, perquè: 1.er Tenint en compte la profunditat de l'Estret de Gibraltar i l'estructura geològica del mateix, és impossible de fer ni pont ni túnel, donats els elements que en l'horitzó de la

Ciencia podrà en molts anys comptar la Tècnica; caldría per tant, a l'Estret, recórrer a *ferry-boats*, de navegació impossible en aquells mars. 2.ón El trajecte de Ceuta a Dàkar té aproximadament 5,000 kilòmetres, i d'aquests kilòmetres n'hi ha la meitat que atravessen el Desert de Sahara i zona tòrrida; exigiría uns tres dies de recorregut a tota velocitat d'un tren, i això representa, per al tràfec, dintre una zona tan calorosa, una serie d'incomoditats i de problemes gairebé impossibles de resoldre. Per altra banda, de Dàkar a Pernambuco hi ha unes 1,800 milles, que exigiríen uns quatre dies de navegació trasatlàntica, i afegint-hi els dos o tres dies que necessiten els trens per anar de París a Algeciras, resulten en conjunt uns onze dies que's necessitaríen per anar de París a Pernambuco, o siguin dos més dels que necessitem ara nosaltres per anar a Pernambuco per la via París-Burdeus, embarcant aquí directament, amb l'estalvi d'incomoditats que's poden compendre amb la sola exposició del problema.

Deixem, doncs, definitivament el problema del canvi de galga i entrem a ocupar-nos del de la doble via.

El problema de la doble via

D'aquest problema ja n'hem dit quelcom, considerant-lo preparatori de l'anterior. El solucionar-lo porta més pressa que'l del canvi de galga, el qual permet aplaçaments per tractar-se d'un problema relatiu que pot fer falta resoldre'l per determinats productes o per l'avenir, però no immediatament per l'economía general de la nació. La doble via s'imposa en totes les linies que tenen tràfec a punt de saturació, i en aquest cas es troben quasi totes les grans linies radials espanyoles. Si no's construeix la doble via, dintre pocs anys els nostres ferrocarrils impediràn que's desenrotlli la prosperitat creixent del nostre país, perquè no podràn donar sortida a la producció. Per tant, és d'absoluta urgencia escometre el problema de la doble via.

És un problema que requireix diner i temps. Que necessita temps ho demostra un fet que salta a la vista. A les nostres vies ferries hi ha terres que no han estat remogudes de fa cinquanta anys; per a establir la doble via cal aixamplar el terraplè, i és fàcil de compendre el perill que oferiría que'ls trens circulessin per un terreny piconat d'una manera molt diferent, amb un riell damunt terra tan ferma com la que suposa un afetgegament de cinquanta anys, i l'altre damunt terra recentment aplanada i propicia a esllaviçaments o a moviments sensibles. Cal fer la reforma degudament, gastant en temps i diner ço que faci falta.

El cost d'aquesta reforma no passaría de 300 milions, i el temps per a realisar-la es pot fixar en deu anys. Efectivament, a les línies col·lectores hi ha 1,000 kilòmetres que ja tenen doble via (la Companyía del Nord té doble via en quasi tot el recorregut de Madrid a Irún). Es tracta, per consegüent, d'uns 3,000 kilòmetres en els quals és necessari establir-la, i el cost, segons autorisades opinions, es pot calcular en unes 100,000 pessetes per kilòmetre. En confirmació d'aquest càlcul he de dir que la línia del Nord està fent la reforma amb menys d'aquest cost. Per tant, no és aventurat el càlcul de 300 milions de pessetes com a total de la reforma.

Solucions

En resum, doncs: per a dotar el país d'una xarxa ferroviaria en condicions, s'han de construir 11 o 12,000 kilòmetres de via ferria, realisant el plan de ferrocarrils secundaris. Calculant, pel cap més baix, en 150,000 pessetes el kilòmetre, resulta que'l cost s'eleva a uns 2,000 milions de pessetes; i s'ha de construir la doble via i s'ha de fer el canvi de galga, de manera que s'aproxima a 3,000 milions de pessetes ço que cal gastar en un període de deu a quinze anys.

Vist això, un hom es pregunta: ¿Quí és que posarà els medis per a realisar aquest plan? ¿Les Companyíes? És evident que no, ja que han d'atendre la llur economía, i és natural que les Companyíes atenguin en primer lloc l'interès propi, tenint en compte l'interès nacional únicament en quant no sigui incompatible amb el seu particular.

¿Còm es poden conciliar aquests dos interessos, per tal que puguin les Companyíes fer les reformes necessaries i es pugui resoldre aquest problema i d'altres? No més hi ha un medi, i és que l'Estat respongui de les perdues que la Companyía experimenti per aquests desemborsaments a que l'obliga la condició de servidora de l'interès nacional.

El transport ferroviari no's pot en absolut considerar-lo com una industria, i, per tant, aquella frase de que les Companyíes ferroviaries vènen transports, com altres comerciants vènen genre, és un principi que a Espanya serà un fet mentres els Governs no's facin càrrec dels seus deures i responsabilitats. Clamar contra de les Companyíes és molt popular, però tal vegada no és just; ja passa de mida aquest odi que's té a les grans Companyíes, a les quals es combat amb tanta sanya. ¿Quí són les grans Companyíes? Són els accionistes i obligacionistes; i la gran massa d'accions i obligacions, ¿quí la té? Els rendistes modestos, una serie de persones que han esmerçat el llur estalvi en aquestes explotacions i, per tant, representen un interès tan legítim i tan

respectable com qualsevol altre, perquè han aportat els seus capitals a aquestes Companyíes fent possible el desenrotllament d'un servei necessari per al progrés de la riquesa nacional. No és just, doncs, que se'ls ataqui per tenir empleat el seu diner en aquests serveis; és més, fóra un cas de bogería que, cabalment quan convé recórrer a l'estalvi nacional per tal que amb deu o quinze anys aporti els 3,000 milions que fan falta per a posar a l'altura corresponent els nostres serveis ferroviaris, s'ataqui el rèdit d'aquest diner fuetejant-lo amb una mà mentres s'estén l'altra demanant-li que n'entregui més.

A tot arreu la solució ha estat la mateixa: l'auxili de l'Estat. A França l'Estat va resoldre l'antinomía mitjançant les conegudes convencions amb les Companyíes ferroviaries, i el resultat ha sigut que les Companyíes ferroviaries estàn a la disposició d'ell en tot i per tot. Les Companyíes construeixen les linies que l'Estat els diu, i quan l'Estat necessita una linia estratègica o d'interès nacional, ordena a la Companyía que la construeixi, costi el que costi; l'Estat té el dret d'imposar les tarifes a les Companyíes, però l'Estat francès garantisa a totes les Companyíes ferroviaries franceses, les grans i les petites, l'interès del 5 per 100 a les obligacions i a les accions. Un Estat així pot ésser exigent. A Alemanya i a Italia es va resoldre amb l'estatificació de les linies, i a Suiça igualment. A Espanya porten les coses un camí molt distint.

Aquí, el 1896, va fer-se una llei per a donar medis a les Companyíes per tal de realisar ço que d'elles es pretenía, i va arribar-se a un acord, unificant la reversió per a l'any 1980. Amb tot, l'Estat va posar-hi una condició, i fou que les Companyíes ferroviaries asseguressin l'emissió d'un emprèstit de 1.000 milions de pessetes. ¿Creieu que l'emprèstit era per a emplear-lo a benefici de la xarxa ferroviaria? Doncs no; era per acudir a les necessitats ordinaries del presupost, i, naturalment, la cosa no ha prosperat, perquè les Companyíes no han fet la suscripció exigida. Mentres l'Estat no's posi a l'altura de la seva missió, no hi haurà solució viable en aquests assumptes, com tampoc n'hi haurà en el de les tarifes, que és el de més actualitat, perquè és assumpte sobre el qual aquests dies s'ha fet una gran campanya.

La qüestió de les tarifes

Ja hem dit que no sembla natural que en un país com el nostre, on les Companyíes es troben en estat de penuria, que's veu que han de fer dispendis enormes per anar solucionant en part els problemes que hem esboçat, i quan es veu que dificultosament paguen dividendo la majoría d'elles, es cregui arribat el moment de demanar-los sacrificis i entre ells la reducció de tarifes; ho crec

absurde. No faré, doncs, com alguns polítics que's volen fer populars a copia de dir enormitats. El problema de les tarifes és molt complexe i cal estudiar-lo amb calma: no s'ha de fer com alguns que arriben a demanar l'unificació de tarifes, cosa que poden sol·licitar únicament aquells que ignoren fins el compendi de ço que són les tarifes ferroviaries. Jo procuraré en aquest problema, com en tots els altres que vaig estudiant, adoptar un punt de mira d'absoluta imparcialitat.

En Francesc Ulrich, conseller íntim del Ministeri de Treballs públics a Berlín; W. Launhard, catedràtic d'Hannover; Brandon, Cohn, Emili Sax i tants d'altres economistes notables, han dedicat voluminosos tractats a l'estudi dels problemes que planteja la qüestió de les tarifes. És difícil, doncs, de fer aquí un breu resum de tot ço que exposen en sengles tractats; però miraré de resumir sintèticament les ensenyances que d'aquests estudis es desprenen.

Primerament vull tractar de l'influencia de les tarifes ferroviaries en el preu de les mercaderíes una volta posades al consum.

Talment sembla la cançó de l'enfadós això de que cal rebaixar les tarifes ferroviaries per tal d'abaratir les subsistencies. Jo he mirat de confirmar les dades que en defensa propia han publicat les Companyíes ferroviaries, exposant la part proporcional que atany a les tarifes ferroviaries respecte al preu dels articles de primera necessitat a la plaça de Madrid, i haig de confessar que han resultat exactes. A les proves m'atenc, doncs, i per a fer-ho palpable transcriuré aquí el següent

ESTAT-RESUM

de les dades sobre l'influencia de les tarifes ferroviaries en el preu de les substancies alimenticies principals a la plaça de Madrid

(Tret de la nota publicada per les Companyíes del Nord i M. S. A. amb l'objecte de fer pública l'insignificancia relativa de les dites tarifes en els preus.)

ARTICLES	Tarifa mitja de transport — *Pessetes*	Influencia de la tarifa en l'unitat — *Pessetes*	Preu de venda a la menuda — *Pessetes*
Pa	13'60 per tonelada	0'0127 per kilògram	0'46 per kilògram
Carn de vaca . .	12'33 » cap	0'049 » »	1'90 » »
» de moltó. .	0'65 » »	0'04553 » »	2'00 » »
Patates . . .	20'00 » tonelada	0'02 » »	0'2 5 » »
Bacallà	49'50 » »	0'0495 » »	1'45 » »
Cigrons	30'00 » »	0'03 » »	1'00 » »
Mongetes seques.	30'00 » »	0'03 » »	0'70 » »
Llenties	30'00 » »	0'03 » »	0'70 » »
Arroç.	49'00 » »	0'049 » »	0'80 » »
Oli.	57'50 » »	0'0526 » litre	1'20 » litre
Vi	35'60 » »	0'035 » »	0'40 » »

Les tarifes ferroviaries, doncs, no recarreguen d'una manera sensible el preu de les subsistencies de primera necessitat; és, per contra, la falta de transports el que les encareig, perquè deixa bona part del país obligat a pagar transports a preu de carreteix, els quals són més cars que'ls ferroviaris i, naturalment, afecten molt més que aquests en el preu de les mercaderíes de la generalitat dels pobles d'Espanya.

És, doncs, construint ferrocarrils amb tarifes altes o baixes com es conseguiría abaratir les subsistencies gairebé per tot el país.

Observi's una cosa: els fenòmens d'encariment esdevenen en comarques *incomunicades*, i és degut a l'enrariment de la llur economía, que consent un règim de monopoli en la formació dels preus, mentres que a les grans ciutats el problema de l'encariment el plantegen altres concauses que no'm cal ara estudiar.

I dit això entrem a parlar concretament de les tarifes.

¿Què són les tarifes, còm es formen, quins elements entren en la llur composició?

Els punts de vista sota els quals pot concebir-se una empresa ferroviaria són dos: se la pot considerar com a especuladora d'un negoci i com a detentadora d'un servei públic.

El primer punt de vista té, naturalment, com a base de la seva actuació el *guany;* l'altre, el *bé general.*

Les empreses ferroviaries, per la llur índole mixta de negociants i servidores del públic, és clar que han de compartir ambdós objectius de manera que s'harmonisin tant com puguin, però és natural que la llur preferencia sigui el principi regulador de la propia economía, que en elles és l'obtenció d'un *guany*, base de l'economía privada. Pretenir lo contrari és basar l'economía en un règim de *caritat,* i això no ho pot fer mai una *administració* que actúa amb cabals *agens* (obligacionistes i accionistes). La caritat pot fer-se no més amb la butxaca de cadascú.

A les Companyíes ferroviaries, com a totes les anònimes, cal distingir la llur *constitució de l'administració llur.*

La constitueixen els capitalistes; l'administren els funcionaris i empleats que tenen aquesta missió.

Naturalment, l'entitat administradora actúa amb l'obligada direcció de donar als capitalistes un guany; actúa amb el diner dels capitalistes, que no és propi, sinó agè, i el seu únic objecte ha d'ésser el complir amb l'encàrrec que se li ha conferit: procurar tot el guany possible als capitals que se li confíen. Si l'administració no ho fa així, no compleix amb el seu deure.

La conseqüencia d'això és que en tot ço que a l'explotació ferroviaria faci referencia i, per tant, en la materia de tarifes, els administradors d'una Companyía no poden tenir en compte altra cosa que'l profit de l'entitat que dirigeixen.

Això no vol dir que les empreses ferroviaries siguin contraries del bé públic; ja se sab que, amb aquests inconvenients i tot, l'abundancia de carrils és base d'increment de la riquesa nacional. Vol dir, no més, que espontaniament no pot una Companyía tenir en compte el principi de l'interès general sinó en quant es trobi aquest d'acord amb la conveniencia de buscar un guany empleat en la seva empresa.

Però això és la cara de la medalla; veiam ara la creu. Les Companyíes ferroviaries obtenen les seves concessions de l'Estat per tal de poder explotar un *servei públic*. Són, doncs, entitats que actúen en certa manera per delegació de l'Estat. La llur actuació, de fet, constitueix un monopoli per la mateixa naturalesa de les coses que regeix les lleis del tràfec; de tal manera que, dintre l'esfera d'acció de la linia ferria, el que l'utilisa no està en condició de triar, i, per tant, no pot influir amb la seva demanda o la seva oferta a regular el preu. (La competencia entre dos *ferrocarrils* necessariament acaba amb un *acord*, i, per tant, per al públic segueix el règim econòmic de monopoli, salvant excepcionals circumstancies, sempre transitories, de les quals no'ns podem ara ocupar, perquè parlem en tesi general.)

Així, és natural que l'Estat, amo del servei i cedent del dret a explotar-lo, i representant, a més a més, de la Societat, que és la que sofreix les conseqüencies del règim de monopoli, té un dret indiscutible a intervenir i regular, delimitar i adaptar la marxa de les empreses ferroviaries a ço que demanden l'interès públic i l'economía de l'Estat; que, per tal que la servissin, foren fetes les concessions. D'aquí ve que l'Estat presideixi i reguli l'activitat ferroviaria, adaptant-la a les públiques conveniencies.

Naturalment que això ha de fer-ho sense destruir la riquesa que en elles mateixes representen les Companyíes, perquè aleshores destruiría els seus propis òrguens d'actuació, i per això l'intervenció de l'Estat ha d'ésser purament *moderadora* i harmonisadora de l'interès privat de les empreses amb l'interès de la col·lectivitat. En aquesta actuació de l'Estat cal distingir dos moments: el constitucional i l'administratiu.

En el primer moment a tothom presideix, com a sobirà; però en l'altre, el de l'administració, per ço mateix que obra en interès agè, ha d'ésser exclusivista i agressiu, i la seva missió és la de mirar exclusivament el bé públic i el seu principi d'actuació, el de tenir únicament en compte l'interès general. Per

això l'administració de l'Estat ha d'ésser *fiscalisadora,* i, en canvi, les entitats sobiranes han d'ésser *harmonisadores.*

El ministre ha de fiscalisar la marxa de les Companyíes; el Parlament ha d'armonisar els interessos de tothom, quan es presenten incompatibles; el reglament ha d'ésser tirànic; la llei ha d'ésser harmònica.

És evident que pot i dèu l'Estat intervenir per tal de privar que'l guany sigui excessiu, i d'aquí ve que no sols fixa un *màximum* en el tipu (tarifes màximes), sinó que obliga a reduir-lo en arribar a un *màximum de benefici* (màximum d'interès). Devegades ha decretat l'Estat la seva participació en el benefici ulterior; aleshores es converteix en explotador de la comunitat i transforma la tarifa ferroviaria en una renda d'Estat o contribució indirecta—aquest estudi ja no entra en el plan que'ns hem senyalat.

Però en general predomina necessariament l'interès particular de les Companyíes. Efectivament, les qüestions de tarificació han estat molt particularment estudiades pels tractadistes d'Economía Política (Colson, Ulrich, Sax, Krönig, Launhard, etc.). Tots són de la mateixa opinió que Ulrich, el qual, en la seva obra *Teoría general de les tarifes ferroviaries*, resumeix de la manera següent:

«Les ensenyances experimentals demostren la necessitat de deixar el sistema de l'economía privada com a base de la formació de les tarifes ferroviaries, i de substituir-les per les tarifes formades segons els principis de l'Economía Pública.

»En resum es pot afirmar que totes les normes de fiscalisació i totes les prescripcions governatives, ni que siguin rigorosament aplicades (generalment no's fa així), poden, sí, prevenir o limitar qualsevulla conseqüencia danyina de la formació de les tarifes conforme al règim de l'economía privada, però no poden evitar el mal que prové de la seva essencia.

»Els danys de la formació de les tarifes segons l'economía privada són inseparables d'aquesta mateixa economía, i no hi ha previsió ni reglament que'ls pugui evitar del tot. Cal triar entre aquests dos camins: o substraure quasi completament de l'administració privada la formació de la tarifa, i això és privar-la al mateix temps, no sols de la més important de les seves prerrogatives, sinó del medi més eficaç per a fer productiu el capital esmerçat en l'empresa, que és com suprimir l'administració privada; o al revés, conservar-la amb totes les seves conseqüencies danyoses en major o menor grau.»

Això és lo que ensenya també l'historia ferroviaria de tots els països civilisats: lo mateix a Anglaterra, de qual país ens deixà Cohn un meravellós historial ferroviari, que als Estats Units, segons explica Von der Leyen (dos

països on, per raó de la feblesa de l'acció de l'Estat, no és d'estranyar el fenomen), i que a Alemanya, reputada com exemple d'acció fiscal.

En aquest darrer país, no fa pas molts anys que encara existía el sistema de tarifes informat pel principi de l'economía privada, i tot i l'extrema vigilancia de l'Administració, s'havía produit una anàrquica confusió de tarifes, amb tots els danys inherents al sistema. Aquests mals sols s'han anat aliviant amb l'estatificació dels ferrocarrils i l'adopció d'un sistema de tarifes basat en principis d'Economía Pública, especialment a Prussia. Lo mateix cal dir d'Austria-Hongría, on el mal persisteix, com ho demostra l'informació dels anys 1882 i 1883 sobre les tarifes.

A França, el país model de l'administració privada dels ferrocarrils, els mals del sistema s'han fet sentir, amb tot i la famosa vigilancia de l'Estat; i una cosa per l'istil ha passat a Italia i a Russia.

Però, se'm preguntarà: ¿Còm ha d'ésser una tarifa basada en el principi de l'Economía Pública?

El mateix Ulrich ho estudía detalladament en la seva obra citada, i a tal estudi ens remetem. En el capítol referent a «La formació de les tarifes segons el principi de l'Economía Pública», diu lo següent:

«És fonament i *condició essencial*, per a la formació de les tarifes conforme al principi de l'Economía Pública, que sigui l'Estat el que les faci, per medi dels seus òrguens propis d'administració...

»Això no pot ocórrer més que en un dels dos casos següents: o que l'Estat sigui propietari de les línies, o que tingui un dret il·limitat a regular-ne l'administració.»

Aquest segón cas només acostuma a ocòrrer mitjançant que l'Estat destrueixi tot interès d'empresa, atorgant al capital el segur d'un interès. Amb tot, això és una forma incompleta, perquè el més segur i millor fonament per a la formació de les tarifes segons el principi de l'economía pública, és que passin totes les vies ferries a la propietat i administració de l'Estat.

Pot aleshores esdevenir que l'Estat no busqui en la gestió dels ferrocarrils el conseguir el major rendiment, sinó l'afavorir els interessos públics, i així podrà aplicar a les tarifes els principis que serveixen a l'exacció dels impostos, perquè, segons l'afortunada frase de E. L. von Stein, «la tarifa és per als ferrocarrils públics un arbitri, i per als ferrocarrils privats el preu de la llur prestació».

La base de càlcul serà, doncs, distinta, ja que en l'economía pública obeeix als principis dels arbitris i en l'economía privada al règim dels preus contractuals, dintre l'especial naturalesa dels ferrocarrils.

En la tarificació, les Companyíes únicament tindràn per finalitat el major profit, i no tindràn mai en compte altres interessos que no siguin els propis; en canvi l'Estat pot tenir altres finalitats, i d'aquí vénen les tarifes especials d'exportació, les tarifes diferencials d'importació, les de concentració, les de zona, les especials per productes agrícoles, miners, etc., etc.; en fi, totes aquelles que tenen per objecte el protegir altres activitats distintes de l'explotació ferroviaria.

En resum: Launhart diu textualment que, una tarifa formada de manera que rendeixi el major benefici, disminueix, per això sol, l'aventatge econòmic dels ferrocarrils. Però ell reconeix que, mentres l'economía privada regeixi les empreses ferroviaries, sols en els principis del major guany poden lògicament informar-se.

Està ben vist, doncs, que sols amb l'estatificació de les empreses ferroviaries, o amb la garantía de l'interès, pot assolir-se per a la tarificació aquella elasticitat que'l bé públic exigeix.

A Espanya, en certa manera, està establert lo segón, si es té en compte l'article 49 de la llei de 1877 i 27 del reglament del 78, que diuen que l'Estat, per a rebaixar les tarifes, ha de garantir el producte del darrer quinqueni; però els nostres governs no han gosat mai llençar-se per aquest camí, sense el qual no hi pot haver revisió de tarifes.

Es dirà, però, que al menys podríen simplificar-se. Estudiem-ho.

Ni en la teoría econòmica, basada en el principi econòmic privat, ni en la basada en l'interès públic, existeix la possibilitat de que regeixin tarifes úniques, ni tan sols simplificades. Diu Colson en l'obra seva sobre l'Economía dels transports: «Com més s'especifiquen les tarifes de transport, més fàcil és de fer pujar el rendiment de les mateixes, i únicament quan s'està satisfet amb un benefici mínim és quan pot simplificar-se les bases d'ingrés. Pràcticament ho hem comprovat sempre que s'ha volgut simplificar les tarifes.»

Quan Alemanya s'apoderà de l'Alsacia-Lorena, l'Estat alemany volgué implantar-hi un règim de tarifes simplificades que denominà *sistema natural*. El patrocinaven alguns teòrics en oposició al sistema històric o empíric que resulta dels fets. Amb aquell nou sistema es feia abstracció de la naturalesa i valor de l'objecte, i es prenía com a base exclusivament l'*ús* del transport, velocitat, tipu del vagó, pes de l'expedició i distancia; el risc en relació amb el valor de la mercadería es pagava apart en forma de segur. Al generalisar-se el procediment es notà l'impossibilitat de donar tarifa equitativa per a les mercaderíes feixugues i de poc valor (minerals, adobs, etc.), en les quals les tarifes altes resultaven prohibitives, i quan eren baixes minvaven els ingressos

normals. Per aquest motiu i d'altres semblants calgué tornar al sistema antic en major o menor escala.

Per un regular, les reformes generals han donat resultats dolents, perquè amb les tarifes passa com amb els impostos. La repercussió influeix damunt la riquesa general en un determinat sentit que adapta la realitat a la tarifa; de tal manera, que's pot dir que'l millor sistema de tarifes és el més fixe, el menys movediç, i s'hi pot aplicar ço que diu Luzzati dels sistemes tributaris: ço és, que són com les sabates, que, per bones que siguin, quan són noves fan mal, i no més amb les sabates velles es camina bé.

En fi, la complicació de les tarifes no's pot evitar. «És la mateixa naturalesa de les coses — diu Colson — la que fa que les tarifes siguin complicades per tal que s'adaptin a necessitats i situacions molt complexes...»

A tot arreu és així, i la brutalitat dels fets és la millor prova de la veritat de l'afirmació.

Un llibre d'en Maristany sobre la Conferencia Ferroviaria de 1905, té, en son primer volum, un primorós i graciosíssim estudi del problema. Entre altres coses, de molta substancia totes i que demostren com és una bogería tota petició d'unificar tarifes, diu lo següent:

«En dicha Conferencia (se refereix a la ferroviaria abans indicada) acudió D. Renato Lafleur en representación de la cuenca carbonífera de Puertollano y en su informe dice lo siguiente: «Para dar una idea de lo que es el estudio de las tarifas de transporte, diré que en el momento de ser nombrado de la ponencia C, además de la recopilación Giol de tarifas de España, quise procurarme, para estudiarlas, las tarifas de varias naciones de Europa, y resulta que poseo hoy una verdadera biblioteca. Las tarifas de Francia, en numerosos tomos, costaron 76 pesetas; las de Bélgica costaron de portes solamente 34 pesetas, etc., etc. Pero lo más notable ha sido la contestación de mi corresponsal de Suiza al cual había pedido las tarifas de ferrocarriles de su país y me contestó lo siguiente: «No existe en Suiza una recopilación de tarifas para todos los ferrocarriles. Por lo que se refiere a los ferrocarriles del Estado, dicha tarifa está compuesta de tres tomos, y por lo que se relaciona con las de otras Compañías hay una tarifa para cada una, es decir, más de cincuenta. La colección completa costará a usted 100 francos aproximadamente.»

»Dichosos suizos con sus 3,500 kilómetros de ferrocarriles solamente — exclama con toda ingenuidad el Sr. Lafleur, y luego añade: — Cuando en países como Alemania, Francia, Bélgica, Italia, etc., es decir, las naciones más adelantadas en cuestiones de transportes, existe tal multiplicación de tarifas, es prueba evidente que la unificación de ellas es, si no imposible, por lo menos

difícil, y necesita trabajo arduo y constante, y que no se puede llegar a ello sino con mucho trabajo y perseverancia.»

I diu en Maristany: «Yo también quise, como el Sr. Lafleur, saber a qué atenerme respecto a las tarifas ferroviarias de algunos países extranjeros, que no conocía bien, y, al efecto, escribí a un amigo, persona sumamente entendida en cuanto a ferrocarriles se refiere. Mi amigo me contestó circunstanciadamente respecto a las recopilaciones de tarifas de los principales países de Europa, y no puedo resistir la tentación de trasladar aquí algunos de los conceptos de su informe. De Bélgica díjome mi amigo: «Il n'existe pas de recueil. Pour les chemins de fer de l'État, il y a deux volumes pour les tarifs et deux volumes pour les barèmes et distances»; y me mandó un folleto de diez y ocho páginas, destinadas únicamente al índice de las tarifas publicadas por la Administración de los Ferrocarriles del Estado Belga. De Inglaterra me dijo: «Ici chaque Compagnie a ses tarifes, souvent *élastiques.*» De Suiza: «C'est le plus grand désordre; il est impossible d'obtenir une collection complète; certaines publications de tarifs étant épuisées et n'ayant pas été réimprimées.» De Alemania: «Chaque État a ses tarifs intérieures, ses tarifs communes avec les autres États allemands et ses tarifs spéciaux d'exportation. La reunion de ces divers volumes forme une masse d'un metre cube environ.»

Es veu, doncs, que'l problema és ardu i que'l comentari del Sr. Lafleur és el que'ns veiem obligats a fer nosaltres.

Però es dirà: ¿i la reducció o simplificació?

La qüestió de la reducció de tarifes cal estudiar-la molt si és que's vol fer bé; i encara, si es fa, ha d'ésser per via d'assaig i específicament en casos particulars, però no com a reforma general.

Vegi's ço que va passar a França amb la reforma de 1892. Augmentà el tràfec en 1,716 milions de viatgers-kilòmetre, però els ingressos de les Companyíes varen disminuir en 15 milions.

No és exacte, doncs, que l'augment del tràfec compensi sempre la reducció d'ingressos procedent de la rebaixa de tarifes.

Devegades ha donat la rebaixa bons resultats: a Hongría, quan s'hi adoptaren les tarifes per zones, o als Estats Units, de l'any 77 al 99, per mercaderíes, que's veien créixer cada dia més. Realment va donar, com diem, bons resultats, però no de moment, sinó al cap de tres, quatre o més anys d'haver-se establert la reforma; de manera que'l perjudici immediat el sofreixen, com és natural, les Companyíes, i sols després de més o menys temps troben la compensació en els casos més favorables.

L'Estat és l'únic que, sense ressentir-se'n la seva economía, pot resistir

aquests va-i-vens i esperar una compensació a llarg terme. És, doncs, evident, que l'únic medi de millorar tant com es pugui aquest estat de coses és convertir en Economía Pública les Companyíes ferroviaries.

Mentres no's faci així, és inútil ni pensar tan sols en la possibilitat d'una reforma de tarifes, que en definitiva es traduiría en dany de l'estalvi nacional.

Estatificació dels ferrocarrils

La conseqüencia, doncs, ¿quina és?

La de que l'Estat, l'únic que pot embestir aquests problemes, és el que té el remei a la seva mà. Cal, doncs, anar a l'estatificació dels ferrocarrils.

Això no és cap il·lusió ni efecte de l'ideal socialista, que avui sembla estar de moda: és el fruit d'un madurat estudi el que porta a la convicció d'aquesta conseqüencia.

Si l'Estat rescata les linies, si passen al domini d'ell les companyíes ferroviaries, aleshores, com que les linies seràn seves, podrà fer-ne ço que li convingui. Aleshores podrà establir tarifes, imposar condicions, construir doble via, canviar-ne l'amplada, i tot això sense les presses de les Companyíes, ja que aquestes han d'explotar el negoci en forma que puguin obtenir els interessos i assegurar les amortisacions dintre el període de la concessió. Les Companyíes necessiten saldar les llurs emissions en períodes determinats, destinant-hi anualitats fixes, i això no resa amb l'Estat, perquè no té termini per al venciment de la concessió i pot esperar que'ls aventatges indirectes el rescabalin dels perjudicis directes d'una explotació basada en els principis de l'interès general.

I a l'estatificació dels ferrocarrils ¿còm s'hi ha d'anar?

La fórmula millor és el rescat, car ella resol de pla el problema de l'unificació dels terminis de revisió i de l'irreversibilitat d'algunes linies que foren concedides a perpetuitat: la facultat d'ésser revertides és inherent al domini eminent de l'Estat i mai no s'és abandonada; per tant, no se'n pot dubtar.

L'impossibilitat d'esperar el terme de reversió de les concessions, tothom la veu.

¿Què passaría si, per exemple, l'Estat devenía amo de la linia de Barcelona a Mataró i seguía la Companyía essent propietaria del restant; i si l'Estat, amb un material vell i escàs per a explotar aquesta secció, amb una serie de plets a resoldre, cas d'haver d'abonar les ampliacions, dobles vies, edificis

d'estacions noves, etc., estenía, al cap de cinc anys, la seva propietat fins a Arenys i des de Sans a Martorell, però sense ésser propietari encara del vall o *zanja* del carrer d'Aragó, que serveix de llaç d'unió a les dites vies, ni del restant de la xarxa, i si el mateix Estat anés successivament adquirint troços separats, sense cohesió ni possibilitat de formar una xarxa, sense material adequat i, a més a més, amb el problema d'averiguar si calía expropiar i pagar apart el material nou adquirit i el que la concessió especifica? No més de pensar amb això ja's comprèn la dificultat de solucionar una serie de problemes no previstos al fer-se les concessions, i dels quals n'esdevindría un embolic impossible de desembullar.

Això us ha de fer compendre que l'Estat, ans no arribi el terme de les primeres reversions (que és dintre vint anys), ha d'haver solucionat el problema de l'unificació del terme de reversió de les linies, quant menys les de les grans Companyíes. Això es pot no més conseguir rescatant-les o allargant la reversió de les concessions, que ja ho compensaría l'avenç de les altres; i combinant una convenció per l'istil de les convencions franceses de l'any 59, que unificaren la reversió, allargant les concessions fins l'any 1950 i el 1960, o les de l'any 83, amb les quals l'Estat va concedir la garantía de l'interès a la totalitat del capital d'accions i obligacions a canvi de que les administracions ferroviaries depenguessin en absolut de la direcció de l'Estat.

Ara bé. Aquest medi és d'una gran complicació de càlcul i és gairebé impossible d'evitar que's lesionin els interessos públics, ja que és, al capdavall, fer càlculs sobre l'avenir, i això exigeix una pila de previsions que no totes poden tenir-se en compte, i és fàcil de deixar sense resoldre problemes complicats. D'aquí ve que les Companyíes sols acceptaràn convencions que visiblement les favoreixin, i això és com dir que lesionen l'interès públic, car el punt de coincidencia de l'interès públic i del privat és impossible d'assolir-lo.

Això de que a França calgués renovar de tant en tant les convencions i que, tot i això, s'hági, a l'últim, hagut de rescatar grans linies, com la de l'Est, per tal d'evitar que s'arribés al terme de reversió amb unes condicions de destrucció que hi hagués necessitat de tornar a construir-les, sembla que ha de servir d'experiencia; perquè, naturalment, les Companyíes, als darrers anys de la concessió, quan s'acostés el termini de reversió, no gastarien rès en conservació ni obres noves, ni en material, i així l'Estat, a l'incautar-se de la linia, es veuría obligat a un gasto enorme si volía deixar en bon estat aquella miseria que se li entregava.

I aquí, al nostre país, on la fiscalisació col·lectiva és tan poc eficaç, hem de pensar amb horror que s'arribi a una tal solució.

En canvi, el rescat ho pot resoldre tot, però amb la condició que's faci a base de que l'Estat *compri totes les accions de les Companyíes* el conjunt de concessions de les quals pensi rescatar. És a dir, que ha de procedir, no per línies ni per concessions parcials, sinó per Companyíes completes, això és, expropiant les accions. Les lleis de concessió estableixen un procediment distínt que, a falta de conveni, també dóna una solució.

Em referesc a ço que s'estableix en l'article 34 de la Reial Ordre de 31 de desembre de 1844, fixant regles per al plec de condicions de les concessions. Crec que's compleix, i per ço mateix totes les concessions espanyoles hi van regulades, i ben segur que tenen consignades les llurs disposicions en el plec de condicions respectiu Diu així:

«Artículo 34. El Gobierno tendrá el derecho de adquirir la propiedad del camino al fin de cada período de cinco años; pero estos períodos no principiarán a correr hasta pasados... años después de hecha la concesión.

»Para determinar el precio de la compra se tomará el término medio de los productos obtenidos durante los cinco años que precedan, y este término será el importe de la anualidad que se pagará a la Compañía en cada uno de los años que falten para expirar la concesión.

»Si este término medio fuese mayor de... por 100, se fijará la anualidad como si fuese el... por 100; si es menor, y la Compañía cree tener probabilidades de prosperar, podrá reclamar que la apreciación de la anualidad que se ha de pagar se haga a juicio de peritos, pero en ningún caso podrá bajar el término medio.»

Això vol dir que'l Govern adquirirà la propietat de l'empresa mitjançant el promig del rendiment. Està vist que, essent el rendiment net del negoci el producte de l'explotació, cal considerar que tot ço que ha servit per a obtenir el rendiment és lo que queda expropiat i lo que l'Estat té dret d'adquirir en aquesta forma. I com que a l'obtenció d'aquest rendiment tant hi ha contribuit el material fixe com l'altre, no comparteixo jo els dubtes que té algú de si ve comprès o no en els térmes de la llei el material mòbil de nova creació i les millores i reformes.

Jo no'n dubto pas, i si dubte hi hagués per això és el Parlament, per llevar-lo. Però, al fi d'obviar dificultats, indico la conveniencia de comprar *totes les accions*, i evito l'anar pel camí d'expropiar concessions o línies separadament.

El moment actual, en que les accions no tenen gran valoració, és el més a propòsit per a que l'Estat pogués fer qualsevol arreglo ventatjós que fóra segurament acceptat pels accionistes mitjançant la substitució de paper-accions, que

no produeix renda fixa ni arriba encara a grossos dividendos, per paper de Deute públic perpetu, que és el que per la seva naturalesa correspòn per a pagar una propietat de caràcter perpetu; i així, convertit l'Estat en accionista, de fet resol tots els problemes jurídics que d'altra manera es plantegen, respecte al nou material i obres, i a més a més resulta de fet convertit en Deute amortisable el paper de les obligacions ferroviaries, sense necessitat de cap operació financiera, pel sol fet del canvi de la persona empresaria o accionista. I és evident que d'aquesta manera s'adjudicaría l'Estat tots els aventatges que les Companyíes poguessin obtenir d'una pròrroga indefinida de llurs concessions. I aquests aventatges, ¿quins són? Uns aventatges que indubtablement permetríen a l'Estat realisar tot el programa de reformes que hem anat explicant, sense necessitat de gravar el presupost nacional amb cap tribut que pogués afectar al contribuient d'una manera alarmant.

Aquest estudi de la part financiera del problema ferroviari requireix una atenció especial, i per això crec necessari fer per endavant una explicació.

Pel que toca a l'adquisició de les accions, l'operació fóra senzilla: en efecte, segons les estadístiques oficials (d'on hem tret les dades), el *rendiment nèt* del conjunt de la xarxa ferroviaria espanyola és del 4'23 per 100 al capital d'establiment, i el del total d'accions és de 2'91 per 100. Doncs bé: resulta que el M. S. A. l'any 1909 ha obtingut un rendiment nèt, per al capital accions, del 7'43 per 100, i aquests últims anys ha augmentat; que'l Sud d'Espanya i el Central d'Aragó han produit el 7'71 i el 7'87 per 100 i la Companyía del Nord el 3'81, augmentant fins al 6 per 100 aquests últims anys, encara que no sigui aquest el dividendo repartit, perquè en això cada Companyía fa ço que vol. I és un fet que, segons les estadístiques oficials, aquests rendiments es presenten com a nèts per a les accions, i que per a tot el capital d'establiment resulta que el 1909 s'han obtingut rendiments nèts equivalents al 6'13 el M. S. A., 5'78 el Nord, etc., etc.

Això vol dir que'l rendiment nèt actual de les línies ferries és prou per a fer una combinació amb Deute perpetu que permetés pagar l'interès dels títols emesos en lloc de les accions canviades a base d'un 4 al 5 per 100, perfectament assegurat i sense que a l'Estat li calgués fer cap dispendi, perquè l'interès d'aquest deute ja'l treuría del propi rendiment de l'explotació de les línies rescatades, si aquestes eren totes les que formen les grans Companyíes i les que donen més bon rendiment, deixant les altres per a més endavant.

Pel que toca a les obligacions, el càlcul és distint. Efectivament, quan es fa una emissió es calcula una quantitat fixa anyal que sigui exactament suficient per a complir el servei d'interessos i amortisació de la suma o valor nominal de

l'emissió, el temps que aquesta ha de durar. Per exemple: si l'emissió es de 100 milions i l'interès és del 5 per 100, caldrà pagar com interessos anyals cinc milions de pessetes; afegint-hi la quantitat necessaria (suposem 100,000 pessetes) per atendre l'amortisació el primer any, resulta que's fixa l'anualitat en 5.100,000 pessetes. Com que'l segón any resta un capital de 99.900,000 pessetes, està vist que per als interessos serán no més necessaris 4.995,000 pessetes i es podrà destinar les altres 105,000 pessetes; això representa haver de pagar el tercer any menys interessos, i permet destinar el sobrant de la quantitat fixa per a l'amortisació fins arribar l'últim any que quedarà per amortisar una quantitat que, sumada als seus propis interessos, equivalgui a 5.100,000 pessetes, o siguin, aproximadament, 4.850,000 per capital i 250,000 per a interessos. Ja's veu, doncs, que la quantitat destinada a pagar interessos va disminuint, mentres que la destinada a amortisació augmenta cada any amb la diferencia en que minva la primera, essent anyalment igual la suma de totes dues. D'aquesta suma se'n diu anualitat, i es calcula des del principi d'una emissió.

Ja sabem que a l'arribar l'època que's dèu aproximadament una meitat o menys del capital nominal, per haver-se ja amortisat l'altra meitat, resulta que de l'anualitat no més cal pagar-ne la meitat per a interessos, i el restant es destina a amortisació; en aquesta situació és evident que, si el deute que resta per amortisar es convertís en perpetu, l'entitat que ha fet l'emissió es trobaría amb una meitat de l'anualitat disponible, perquè hauría cessat el servei d'amortisació, i podría, amb aquest remanent, empendre una ampliació de l'emprèstit. Si en lloc de fer perpetu el deute allarga el terme de l'amortisació, resulta que sols haurà de destinar a amortisació una xifra tant més petita com més s'hagi perllongat el terme de l'amortisació, poguent, d'aquesta manera, obtenir un remanent lliure amb el qual pot, en més o menys escala, ampliar els emprèstits.

La cosa quedarà ben clara calculant ço que l'Estat podría fer avui sobre la base de la situació financiera de la Companyía de Ferrocarrils M. S. A. Aquesta Companyía té fixada la seva anualitat en 43.589,000 pessetes. Té en curs obligacions per valor nominal de 764.590,819 pessetes, de les quals en paga el 5 per 100, el 4'5, el 4, i en algunes, poques, el 2'5, per més que no tenim la xifra exacta del que representa cadascuna de les emissions. Una persona perita ens ha indicat que, com a promig, es pot calcular que la Companyía paga el 4'5 de tot el capital, ja que l'excessiva emissió de la serie A al 5 per 100 compensa les emissions reduides de les series C i D al 4 per 100 i les de França i Reus a Roda del 2'5; en tal hipòtesi, que no creiem s'aparti gaire de la realitat, resultarà que en l'anualitat abans indicada es pot calcular que la

Companyía destina avui per a pagar interessos la suma de 34.406,586'85 pessetes, la qual, restada de l'anualitat, a l'any que som ens dóna per amortisació 9.182,413 pessetes. Ara bé; si fem una conversió del deute actual de la Companyía, substituint els títols actuals per altres del mateix tipu d'interès, però amortisables a cent anys, resultarà que la suma necessaria per amortisar la nova emissió calculada al 4'5 com a promig d'interès i a cent anys, és de 0'0008 pessetes per 100 per al primer any d'amortisació, de manera que, calculada l'anualitat d'interessos i amortisació, resulta ésser:

	Pessetes
Interessos de 764.590,819 pessetes al 4 ½ %.	34.406,586
Amortisació 0'0008 pessetes	611,672
Anualitat.	35.018,258
La qual, deduida de l'actual.	43.589,000
Acusa una diferencia de	8.570,742

que's poden destinar a un nou emprèstit que al mateix interès de 4'5, arribaría a ésser de més de 190 milions de pessetes.

Si fem aquesta operació generalisant-la a les grans Companyíes d'Espanya, de segur que'ns donaría el resultat de que l'Estat, una volta posat en possessió de les accions, podría fer un conveni amb els obligacionistes, per virtut del qual, en gracia a la garantía d'interès que representa el rescat, s'avinguessin a rebre títols que, abonant-se a un interès igual al que avui cobren, tinguessin prorrogada l'amortisació per cent anys. No crec que exageri en afermar que, amb una operació així podría l'Estat obtenir medis per aixecar un emprèstit d'uns 500 milions de pessetes.

Caixa central de ferrocarrils

Per ço que tenim vist anteriorment (pàg. 141), amb 500 milions de pessetes n'hi hauría prou per a fer en deguda forma l'establiment de la doble via a les linies generals d'Espanya i crear una Caixa central, per l'istil de la Caixa Belga de ferrocarrils locals, amb un capital d'uns 200 milions de pessetes, el fons de reserva de la qual fóra prou per a construir en un període de vint anys tota la xarxa de ferrocarrils secundaris avui en tramitació, segons anem a demostrar.

Algú dirà que, essent l'import dels 12,000 kilòmetres de ferrocarrils

secundaris d'uns 2,000 a 2,500 milions de pessetes, no és possible que's puguin construir comptant no més amb una base dels 200 milions indicats. Però, qualsevulla que conegui el món financier compendrà perfectament la possibilitat, i fins la facilitat, de fer això que he anat dient.

Però no perdrem pas rès d'explicar còm podría ésser això.

A Bèlgica l'Estat va crear una Caixa per l'istil, i cada cop que's tracta de construir una linia, pren l'Estat la meitat del capital accions, i el restant el prenen, en parts proporcionals, les Diputacions, els Municipis i els interessats en l'obra.

Seguint, doncs, aquest sistema, la Caixa central disposaría entretant d'un capital base dels 200 milions de l'Estat i, a més a més, de l'import de la suscripció local. Quan les localitats no tenen medis de suscripció, el Tresor nacional els bestreu les sumes necessaries, i se'n reintegra, després, imposant dècimes a la tributació de les comarques afavorides, en prou quantitat per a cobrir els interessos i amortisació del préstec que l'Estat els ha fet, procedent dels recursos del Tresor.

Així tenim, doncs, que la Caixa podría ja comptar amb un capital base de 400 milions de pessetes com a mínimum. I com que no caldría esmerçar-los desseguida, sinó tot lo més en un període de dos anys, és evident que alguna cosa més es faría per raó dels ingressos de les sumes destinades a interessos de les quantitats no emeses o no gastades. Però això té poca importancia.

Al cap de tres anys, doncs, es tindría construida una xarxa de valor d'uns 400 milions de pessetes com a mínimum, ja que no és exagerat creure que d'aquesta manera l'iniciativa particular hi contribuiría en un 25 per 100 més, aportant 100 milions de capital; en qual cas en tres anys hauríem construit linies per valor de 500 milions. Una xarxa semblant de ferrocarrils, no és exagerat considerar que produiría un xic més del necessari per a la seva sola explotació, car el cost d'aquesta és insignificant.

Efectivament; la Companyía necessita atendre dues distintes categoríes de gastos.

1.er Gasto de l'explotació, que'l constitueix la despesa material de tracció; la conservació del material fixe i mòbil i el gasto de personal.

2.ón Els d'interès i amortisació del capital.

El primer es redueix a una quantitat relativament petita. En efecte: a França, segons Colson, el *gasto material de l'explotació*, comprenent-hi i tot les despeses de conservació i la de personal (en una administració ben montada), no passa de 0'30 pessetes per kilòmetre de recorregut i cotxe, és a dir, per cotxe-kilòmetre; i en els trens de luxe no passa de 1'50. De

manera que, calculant la cabuda d'un tren de 300 seients, si n'hi ha la meitat d'ocupats no passa d'un cèntim per viatger i kilòmetre i de 0'005 per seient i kilòmetre. En els trens de luxe amb vagó-llit que no porten pas més d'un centenar de viatgers, ascendeix al triple de l'indicat.

A Espanya resulta el tren-kilòmetre a unes 2'50 pessetes, segons l'estadística oficial, o sigui per cotxe-kilòmetre, calculant el tren tipu de deu cotxes a raó de 0'25 pessetes el cotxe-kilòmetre.

Està vist, doncs, que la materialitat de l'explotació representa una despesa infima, que amb prou feines arriba a 2'50 pessetes per kilòmetre i tren, i és, per tant, un fet que amb el producte de qualsevol linia, per pobre que sigui, n'hi ha prou per a cobrir aquest gasto, i de sòbres i tot.

Les fallides provenen de que les linies no produeixen prou per atendre les altres càrregues financieres, o siguin els serveis d'interessos i amortisació del capital d'establiment, però no de falta de medis per a la *mera* explotació. En el cas nostre, estant descarregats d'aquesta atenció, la seva vida fóra normal des de bon principi i donaríen poc o molt de sobrant.

Però, altrament, és un fet indubtable que'ls productes ferroviaris propendeixen a un augment, per raó de la riquesa que el propi ferrocarril va creant a la comarca que atravessa, i d'aquí ve que fins i tot en les linies menys productives s'ha de comptar amb un marge d'excedent anyal dels rendiments de l'explotació, qual excedent, tot i no ésser prou per a poder cobrir totes les atencions del capital d'establiment, s'hi vagi gradualment aproximant.

No cal dir que l'excedent dels gastos de mera explotació de la xarxa de ferrocarrils construida es podría destinar, en proporció del seu import, a l'emissió d'altres capitals per tal de poder construir noves linies.

Ara bé: si en hipòtesi acceptem que'l producte de la xarxa ferroviaria ha d'augmentar cada dos anys els seus rèdits en el 1 per 100 del capital d'establiment (no hi ha cap linia que no l'hagi produit), i si ens fixem en que lo regular i probable és que la marxa ascendent dels productes de l'explotació havía molt aviat de donar recaudacions molt superiors a la calculada, és evident que la Caixa central podría fer gradualment emissions hipotecaries, de tal manera, que en pocs anys es podríen esmerçar altres 500 milions en la construcció de noves linies ferries, i així successivament fins arribar a construir tota la xarxa.

No és cap somni la creença de que una xarxa ferroviaria de tal importancia, i amb el natural augment de tràfec en raó a l'augment natural de la riquesa espanyola, donaría prou elements per a fer en un terme relativament curt tota la xarxa projectada.

Així, amb una política ben orientada i perseverant d'uns vint anys de treball, podría definitivament resoldre's el problema ferroviari espanyol, el del canvi de galga i tot, car la prosperitat general ja donaría aleshores medis segurs per a realisar la reforma.

Jo no dubto que, qualsevulla qui tingui una orientació en materies financieres i conegui la situació de progrés que aquests últims anys s'acusa en el tràfec ferroviari, estarà convençut de que les nostres previsions no solament no són quimèriques, sinó que queden bon xic per sota de lo que donaría la realitat. Vegi's, per exemple, l'estadística oficial referent al tràfec dels anys 1905 a 1909, que acompanyo — és la darrera que m'he pogut proporcionar,— i tingui's present que'l progrés ha anat seguint aquests últims anys.

L'any 5 les linies espanyoles donen un producte líquid de 6.552,000 pessetes; l'any 9 un líquid de 34.047,000, i tot fa creure que l'any 13 s'aproxima el producte líquid als 50 milions; i per més que en el 14, per raó de la guerra ha minvat, tothom té conciencia tant de lo accidental de la causa com de la seguretat de l'ulterior progrés, si, com és d'esperar, Espanya surt il·lesa de l'actual conflicte europeu. Aleshores sí que l'èxit de les nostres previsions fóra indubtable.

Altrament faría l'Estat un veritable negoci, dimanant dels beneficis indirectes que li proporciona l'augment de la riquesa que és sempre conseqüencia de dotar al país d'una bona xarxa de comunicacions, ja que d'això n'hi pervindría un incalculable augment de materia tributaria, l'immensa progressió de la qual no's pot preveure. En vint anys, gracies als ferrocarrils, ha doblat el rendiment dels tributs nacionals, i no és exagerat pensar que amb aquesta obra podría l'Estat en vint anys més, i per lenta progressió, sense gravamen per al contribuient, doblar el nostre presupost, resolent així el nostre problema fiscal i tributari, així com el nostre problema administratiu, ja que aleshores podría fer-se tot ço que Espanya necessita en obres públiques, instrucció i defensa.

Objeccions. — Administració directa i per arrendament

Dues objeccions se'ns poden fer:

1.ª La de que a Espanya, essent l'Estat un mal administrador, resulta un somni pensar que pugui fer-se ço que he indicat.

2.ª La de que tot això és una obra d'execució a llarga data, i no té rès que veure amb l'actual moment històric.

Respecte a la darrera d'aquestes dues objeccions, us diré que, sols amb que l'Estat hagués fet l'obra preparatoria legislativa necessaria per a realisar-

ho, cooperant-hi amb una adequada organisació del Crèdit i la Banca, de que us han parlat i us parlaràn els meus companys, s'hauría aconseguit atraure l'estalvi nacional vers aquestes obres, en les quals la garantía de l'Estat i la seguretat d'un interès remunerador evitaríen l'emigració de capitals que estem preveient com a conseqüencia de la guerra i el natural augment de l'interès del capital que ella produirà. Altrament, a l'iniciar-se la realisació d'aquest programa es proporcionaría, no sols en obres públiques, sinó per l'espandiment de totes les industries complementaries, medis per aturar l'emigració d'homes que també tots ens temem.

I pel que toca a l'altra de les dues objeccions, us diré que, efectivament, l'Estat és un mal administrador, i, per tant, no ha d'administrar el servei ferroviari. A més a més, l'Estat no sent l'esperó de l'interès particular que és necessari perquè una explotació qualsevol dongui els rendiments que n'obté una empresa particular. Però això també té una solució i és la següent: administració arrendada. L'Estat, per al rescat, adquireix la propietat de les linies, però pot arrendar-ne l'explotació fins i tot a les mateixes Companyíes actuals. Així l'Estat es limitaría a cobrar el canon d'arrendament per a cobrir les seves atencions financieres i presidir l'actuació de les Companyíes en harmonía a l'interès general, i les Companyíes seguiríen explotant les linies, adaptant l'explotació a les exigencies nacionals, amb els aventatges que té el que sigui una empresa en la qual predomini l'interès particular, la que administri. Per a portar a la pràctica aquesta solució, la ciencia econòmica ofereix fórmules que no m'entretindré a detallar, perquè de tothom són conegudes. Colson, en la seva obra d'Economía Política, n'explica varies, la selecció de les quals depèn de les condicions del moment, però qualsevulla d'elles és acceptable i els seus resultats han estat ja aquilatats com a bons en la pràctica; no cal, doncs, insistir sobre l'assumpte.

Però, com a exemple, i per tal d'assenyalar còm podría arribar-se a un arrendament, indicaré que la forma més usual és la de fixar la quota pel promig de recaudació del quinqueni anterior, establint una fórmula d'explotació per a determinar les xifres que per al gasto d'aquesta explotació han estat autorisades, i el remanent líquid dividir-lo entre l'Estat i la Companyía, ja en forma d'un tant fixe o canon anyal, deixant el reste a la Companyía com a benefici del seu treball; ja establint una proporcional participació en els beneficis.

Al fer-se el contracte s'establiríen les bases de la tarificació, i l'Estat, com a propietari, pot fixar-les en cada nou contracte amb les condicions i normes que l'experiencia aconselli, i així, per evolució, s'aniríen resolent tots els problemes de la tarificació de manera que no lesionés els interessos de ningú.

L'actual situació és immillorable per a resoldre els problemes que un arrendament ocasionaría, perquè cabalment, al sindicar-se les explotacions de les grans Companyíes (especialment el Nord amb el Madrid, Saragoça i Alacant) s'han hagut de fer públics els rendiments efectius i les fórmules d'explotació que s'han adoptat. És, per tant, un moment que fàcilment es podría arribar a un acord en la fixació de les bases d'arrendament.

Més detalls sobre aquests punts és difícil de poguer donar-los, atenent les ja excessives proporcions d'aquest treball. Dono, doncs, per acabada la tasca en quant a l'exposició dels problemes relacionats amb els transports per terra, i diré quelcom, molt poca cosa, referent a ço que hauría d'ésser la segona part de la meva conferencia, o sigui la de comunicacions marítimes, que, per la necessitat de condensar la materia, quedarà com espremuda i reduida a un senzill esboç.

II

Comunicacions marítimes

En tractant-se d'aquests problemes, existeix a l'ambient un círcol viciós que cal rompre. Els uns clamen al cel dient que Espanya no té marina mercant perquè no's protegeix prou l'industria navilera, i això priva de rebaixar els nòlits i posar linies de navegació noves; i n'hi ha d'altres que clamen contra de les Companyíes perquè els seus pujats nòlits impossibiliten el tràfec i no estableixen prou linies per a donar expansió a l'exportació i al comerç nacional.

Hi ha qui s'afigura que creant una linia de vapors ja neix com a conseqüencia un tràfec, i que basta inondar de subvencions i primes a les Companyíes navileres perquè hi hagi marina mercant.

I això és senzillament un disbarat.

El problema de la navegació fa ja molts sigles que'l tenía resolt Pero Grullo: *Perquè hi hagi transports, és precís que hi hagi materia per transportar*, i a Espanya aquest és el problema.

Jo no ignoro que's parla dels 22 milions de tonelades d'importació i 66 milions d'exportació naval, i que's remenen xifres i números més o menys verosímils; però es pot dir allò de que *la capa no parece*. Això és: els nostres vapors naveguen buits i no poden subsistir les linies de navegació sense unes primes que arriben a representar sumes tan importants com el valor de la mercadería que transporten. Això no pot continuar d'aquesta manera. Si el negoci fos molt gros, les empreses es multiplicarien, i l'experiencia demostra, a copia de molts fracassos, que no és or tot lo que llu.

Estudiem, doncs, la realitat dels fets, i ells ens donaràn segurament la clau del problema. Primer que tot ens cal separar l'estudi de la navegació d'altura i la de cabotatge.

Navegació d'altura. — Dipòsits i ports francs

Per a l'estudi de la gran navegació importa molt especialment fixar-nos en la situació geogràfica de la Península Ibèrica. Espanya, que per als transports terrestres està gairebé aïllada, sofrint les conseqüencies de la seva situació peninsular, en canvi ofereix per la navegació les condicions d'un país de pas; els nostres ports són l'escala natural de tots els vapors de totes les procedencies. Tots els vaixells que vénen de Gènova, de Liverpool, dels Estats Units o de l'Asia i Amèrica, forçosament han de passar per les nostres costes, i per aquest motiu, no més que en passar portin la meitat o tres quartes parts de càrrega i que amb això s'hi cobreixin tots els gastos de viatge, poden, encara que se'ls posin drets de tonelatge i tots els tributs i gravàmens que's conegui, pendre càrrega i atorgar nòlits a qualsevol preu, perquè tot ço que amb ells obtingui és benefici. Els passa com als comerciants que utilisen el règim de *Kartel*, que vènen amb més baratura a l'estranger que dintre el país i comerciegen baix el règim del *Dumping*, que'ls permet de guanyar diner venent sota preu de cost.

Les nostres Companyíes navileres no poden mai competir amb els navilis estrangers sense obtenir medis adequats per tal de garantir-se des de la sortida prou carregament per a cobrir les despeses del viatge i garantir-se del nòlit de retorn.

Ho demostren les xifres que us llegía abans: 22 milions d'importació contra 66 d'exportació. Això ¿què vol dir? Naturalment, que la mercadería de retorn flaqueja. No més de conèixer *grosso modo* la qüestió, ja's veu desseguida que a Espanya els mals són d'origen, dimanants, en primer lloc, de la facilitat que la seva situació geogràfica ofereix a les Companyíes de navilis estrangeres per a absorvir el tràfec nacional, i, en segón lloc, de la falta de mercaderíes de retorn.

Però no és pas això sol; la nostra càrrega està massa difosa. Per la falta de comerç de cabotatge i d'un sistema adequat de comunicacions interiors i tarifes ferroviaries, resulta que's reparteix entre els diversos ports de la Península, i cap d'aquests ports té abundant mercadería per a cobrir viatge segons convingui, com exigeix el comerç marítim per a la seva marxa regular i la seva intensa eficacia; d'aquí ve que, per a recollir la càrrega que en cada ocasió s'ofereix per a una determinada linia, s'han de fer massa escales i estadíes majors del que convé, i així s'encareix extraordinariament el cost d'expedició.

Si un vaixell, per exemple de 13,000 tonelades, en troba no més, pel dia

que ha de sortir, 4,000 al cap de la seva linia i ha d'anar a buscar-ne 1,000 més en una escala i altres 2,000 més en una altra, i així i tot no pot omplir la bodega i marxa a mig carregar i es troba que no té en aquell viatge prou mercadería de retorn i ha de suplir-la amb lastre inútil o improductiu, naturalment perd diner en el viatge, i no l'en compensa pas gens que vingui una època d'agoviament de tràfec, perquè no pot aprofitar-se'n i pot únicament beneficiar les Companyíes estrangeres que prenen càrrega quan n'hi ha i fan servei de navilis-tramp aprofitant l'irregularitat de tràfec amb que troben els ports per on passen, gracies a que el primer port de la seva linia els dóna càrrega de sortida i de retorn assegurada.

És inútil voler remeiar això amb primes a la navegació, que sempre seràn insuficients per a crear una marina abundant i excessiva en relació amb l'utilitat que la nació en reporti.

Això que dic de les primes, ho dic de l'estatificació i de les garantíes d'interès, que alguns preconisen.

L'Estat no pot respondre de les *perdues* de l'explotació; i amb aquestes condicions, o no trobaría qui li arrendés l'explotació de les linies, i aleshores es convertiría en naviler per administració directa i fóra una ruina, o la liquidació anyal de la garantía fóra un pou sense fons que obligaría a desemborsaments superiors a ço que satisfés per primes.

A Espanya el procediment de les primes ja és històric i se'n veu al primer cop d'ull el resultat mesquí.

Cal saber que l'any darrer ha pagat l'Estat en primes a la navegació vora 20 milions de pessetes, i això representa l'interès del 5 per 100 d'un capital de 500 milions: i la cosa va creixent.

¿Té Espanya en marina mercant aquest capital? Visiblement no. Les despeses que s'han fet ¿estàn en relació proporcional amb el resultat obtingut? Tampoc.

Les primes, les garantíes d'interès i altres medis indicats són com l'hivernacle, indispensables per a iniciar linies de navegació, per a encoratjar els començos d'una Companyía; però no pot ésser, com a Espanya (on portem quaranta anys de règim de primes costosíssimes i al capdavall no tenim marina mercant), un procediment ordinari i perenne.

I el medi de guarir-nos d'aquest mal, ¿quin és, doncs?

Aquest medi és el que han adoptat tots els països que tenen marina mercant. És el que, d'implantar-se no més, ha fet prosperar per tot arreu la navegació en proporcions grosses, fabuloses i tot, devegades.

Aquest únic medi és crear caps de linia en *ports de concentració* i dotar-

los de tots els medis per tal que s'hi pugui aglomerar la mercadería de trànsit: aquests medis són l'establiment de grans dipòsits francs o *entrepôts,* i millor encara, la creació de veritables ports francs i zones neutrals.

En aquests ports s'hi pot acumular en tot temps, i per a tota procedencia, mercaderíes del país i de trànsit en grans quantitats que permeten d'omplir els navilis ràpidament mitjançant utillatges especials que l'abundor de mercaderíes fa necessaris, i d'això en pervé un successiu perfeccionament de totes les operacions de càrrega i descàrrega, de carenatge i dàrsena i la possibilitat de baratura en els drets i gastos d'estadia, etc., etc., que sols en virtut d'aquests grans dipòsits artificials de càrrega nacional i estrangera podem admirar a Hamburg, Bremen, Anvers, Amsterdam, Gènova, Trieste, Nova York o Liverpool.

Tot vapor de qualsevulla procedencia pot deixar en aquests ports, com a càrrega de retorn, lo que més bé tingui a mà en tota ocasió, i així s'evita el lastre que encareix el nòlit, substituint-lo per mercadería que serà dipositada al rendir viatge, i quedarà allí de trànsit per tal que altres vaixells la transportin on possiblement faci falta.

Així està avui organisat el tràfec marítim internacional, i separar-se d'aquesta organisació és caure en la misèrrima condició de *quiero y no puedo,* més que per falta de força, per l'ignorancia que no'ns deixa seguir el camí recte perquè les coses es facin bé. I si tinguéssim, a més a més, un règim de *drawback* o algún altre de semblant per tal de donar a la nació més capacitat d'absorció de primeres materies d'industria i d'exportació de productes elaborats, aviat veuríem equilibrar-se la balança del tonelatge del comerç marítim, arribaríem a regularisar-lo, i augmentar-lo després, i a proporció seva seguiría l'industria naval amb marxa ascendent.

La marxa ascendent de la marina obeeix a una llei que Camil Supino, en la seva obra sobre *La navegació des del punt de vista econòmic*, anomena, seguint a Sax, *Llei de la mida de l'utilisació possible,* la qual llei és tal com segueix:

La utilisació possible d'un medi de transport es determina per l'intensitat del creixement de la materia transportable. I en la navegació de tal manera es compleix, que ja és cosa corrent que un retrocés de la riquesa nacional provocat per una crisi comercial coincideix en la navegació amb la reaparició de medis menys perfeccionats de transport (embarcacions de vela, vapors vells, etc.), i sols en moments de gran prosperitat i en llocs d'extraordinari increment comercial és on veiem aparèixer els grans colossos del mar i els perfectíssims medis de manipulació de les mercaderíes.

Cal, doncs, crear grans nuclis, potentíssims centres, per tal que s'hi puguin efectuar els perfeccionaments navals que donen lloc a establir-se grans línies, ja que aquestes creixen després espontaniament per la força de les coses. Així, per exemple, això de tenir comunicació directa amb totes les grans procedencies del món, ha convertit Holanda en un país productor de farines i fècules, i és perquè els seus navilis, de retorn, hi porten, en lloc de lastre, blat en totes èpoques, ja que la collita de blat s'escau d'ésser:

Pel gener: a l'Austria, Nova Zelanda, Argentina i Xile.

Pel febrer: a l'India.

Pel març: a l'India i a l'Egipte superior.

Per l'abril: a Mèxic, Cuba, Baix Egipte, Siria, Persia i Asia Menor.

Pel maig: Marroc, Algeria, Túniç, Nord d'Asia Menor, Xina, Japó, Florida i Texas.

Pel juny: Italia, Espanya, Sud de França, California, Oregón, Afganistan, Japó i bona part dels Estats Units del Sud de 40° de latitut.

Pel juliol: França del Nord, Austria-Hongría, Sud de Russia, Nord dels Estats Units, Canadà Occidental.

Per l'agost: Anglaterra, Bèlgica, Holanda, Alemanya, Orient del Canadà.

Pel setembre: Escocia, Suecia, Noruega i Russia.

Per l'octubre: Finlandia i Russia del Nord.

Pel novembre: Perú i Africa Meridional.

Pel desembre: Birmania i Australia Meridional.

D'aquí ve que s'hagi creat un comerç de blat de trànsit per tal de compensar la falta d'aquesta mercadería en uns llocs amb l'abundancia en altres, i que'l blat hagi pogut ésser com el lastre de tota una gran marina nacional. Però, a més de l'abundor del nòlit, cal estudiar els medis d'abaratir la despesa. És a dir, disminuir el cost.

Els elements del cost del transport marítim poden agrupar-se sota els sis epígrafs següents:

1.er Amortisació o reparació de la nau.

2.ón Segur de la nau i del seu carregament.

3.er Sòu de la tripulació.

4.art Despeses de tracció, combustible, etc.

5.nt Taxes de port, pilotatge, etc.

6.è Despeses d'estadía i càrrega i descàrrega a les escales.

Aquest element darrer és el que té més influencia en la navegació. Efectivament: la major o menor rapidesa amb que's pot carregar i descarregar un vaixell en un determinat port abrevía o perllonga el temps que hi ha de sojor-

nar, i, per tant, als gastos de la càrrega o descàrrega que s'hi hagi de realisar cal afegir-hi tot el gasto o la part proporcional del gasto que ocasiona el vaixell durant el temps que permaneixi parat al dit port; això fa que'ls nòlits hagin d'ésser més o menys recarregats, segons la destinació o la procedencia, i per això mateix varía extraordinariament, segons les facilitats dels ports als quals el carregament va consignat.

D'aquí ve la canalisació o desviament del comerç marítim cap a determinats ports amb preferencia a altres i les grans dificultats que té d'endegar el tràfec en bé de la nació.

Tota la teoría econòmica del proteccionisme marítim, basada en primes, tributs, diferencies i altres mides per l'istil, no ha pogut donar florida a la marina de cap país. Així ho confessa el tractadista Camil Supino en son magistral estudi sobre el proteccionisme naviler a França i a Italia; i no l'extractem perquè això ens portaría a donar excessives proporcions a la conferencia. La Carta de Navegació de Cromwell avui no produiría els saludables efectes de quan va ésser publicada.

En resum, doncs, el problema de la gran navegació és més aviat una qüestió de política general que d'especial protecció a les industries navileres, ja que al capdavall la llei de l'oferta i la demanda del nòlit és la que domina, per damunt de tot, la seva economía.

Navegació de cabotatge

Una cosa ben distinta és lo referent al cabotatge. El seu problema depèn de la baratura amb que pot oferir els seus serveis en competencia amb la xarxa ferroviaria nacional i perifèrica. D'aquí ve que la seva prosperitat depèn de la facilitat amb que's pugui fer els embarcs i desembarcs en tots els llocs de la costa i utilisar vapors de poc cost de tracció, i, per tant, és un factor importantíssim per a ella que la costa estigui perfectament habilitada per a les dites operacions. Així com són necessaries les carreteres per al desenrotllament del tràfec rodat, cal que totes les costes estiguin degudament dotades tant de ports petits de refugi com de medis per a la fàcil càrrega i descàrrega, a fi que les naus petites que's puguin dedicar al cabotatge tinguin els medis de prestar el llur servei amb la deguda economía.

L'estudi d'aquest problema, doncs, afecta extraordinariament el foment de les obres públiques nacionals; per això em limito a plantejar-lo, ja que la seva solució exigiría un desenrotllament relacionat amb l'estudi del presupost de l'Estat, i això no és propi d'aquest treball.

Per aquest comerç i aquesta industria navilera sí que pot ésser eficaç la política proteccionista naval, mitjançant aquelles mides tributaries i de protecció que atorguen no tan sols el monopoli del tràfec de cabotatge a l'industria nacional, sinó també que sigui per medis i naus de construcció del país. Un adequat ordenament de les tarifes ferroviaries i altres semblants poden influir molt en la prosperitat d'aquesta industria naval.

Conclusió

Això dit, dono per acabada la tasca que'm proposava desenrotllar; però, abans d'acabar, vull fer una darrera consideració respecte a l'oportunitat de que'ls Governs espanyols fessin en aquest precís moment tots aquests esforços que en aquestes conferencies reclamem, per més que alguns d'aquests esforços tinguin proporcions que semblen excessives. Tot quant es faci ara per tal de dotar la nació de medis econòmics que permetin de resistir el terrible moment de crisi que la pau provocarà, és poca cosa, perquè serà una crisi que no més se'n salvaràn els excessivament previnguts.

La situació d'Espanya en aquests moments tant pot anar per bé com per mal, perquè les repercusions de la guerra la poden fer decantar en dos distints i oposats sentits, segons quina sigui l'actuació dels Governs espanyols.

Efectivament: si els Governs espanyols no's prevenen, és inevitable l'emigració d'homes i cabals que tants cops hem al·ludit, tant els meus companys com jo, a l'apreciar les conseqüencies de la puja de l'interès del diner i de la mà d'obra als països bel·ligerants; però, per altra banda, és també cert que'l pes enorme de les despeses d'aquesta guerra exigirà, per tal de poder liquidar-les, uns tributs carregosos que, al repercutir damunt dels preus, donaràn per resultat en aquells països un règim de vida desmesuradament cara. Això farà que no hi puguin viure les petites industries, i podría venir-ne d'aquí un moviment d'emigració d'aquestes i dels capitals que s'hi dediquen, per a trasladar-se i cercar el llur espandiment i vida als països on subsisteixi encara, com aquí, un règim de vida i mà d'obra barates; i això podría, altrament, donar per resultat una corrent d'instal·lació d'industries al nostre país, que no sols compensés, sinó que aventatgés els inconvenients a que abans ens referíem. Però, això pot no més esdevenir a condició de que les industries immigrants puguin, dintre el nostre país, treballar per al mercat universal, perquè instal·lar-se aquí per a venir a competir dintre el nostre clos tancat amb les industries ja establertes al país, no pot donar lloc a cap expansió pròspera ni de l'indus-

tria nova ni de les ja instal·lades, a causa de la mateixa exigüitat i petitesa del mercat.

Si els Governs, doncs, no doten ràpidament la nostra economía dels medis que calen perquè puguin les nostres industries llençar-se a l'exportació, serà impossible que poguem aprofitar-nos d'aquesta única ocasió que's presenta de fer el salt que pogués posar-nos al nivell dels altres països en el terreny econòmic, que és la base de tot lo altre.

L'actuació nostra, i amb això acabo, té per finalitat marcar al Govern espanyol el que podía i havía de fer en aquests moments per tal de salvar l'Espanya d'un daltabaix pròxim. Si no ho fa, seva serà la responsabilitat: a nosaltres ens quedarà la trista satisfacció d'haver complert el nostre deure.

APÈNDIX

ESTADÍSTIQUES CITADES EN EL CURS DE LA CONFERENCIA

RESUM PER A TOTA LA XARXA DE FERROCARRILS, DELS RESULTATS DE L'EXPLOTACIÓ EN 1909

CONCEPTES		Unitats	Via ampla	Via estreta	En conjunt
Capital en accions de les Companyíes		Kms.	11.261.784	2.823.352	14.085,136
		Ptes	805.725,758	298.010,267	1,103.736.025
Gastos de establiment	A càrrec de les Companyíes	Kms.	11.246.347	2.988,103	14.244,450
		Ptes.	2,844.510.365	464.607,112	3.309.117.477
	Subvencions i auxilis de l'Estat, Corporacions, etc.	Kms.	10.012,704	192.669	10.205.373
		Ptes.	469.164.807	3.725,666	472.890,473
	TOTAL	Kms.	11.051,599	2.096,023	13.147,622
		Ptes.	3,313.675,172	468.342,778	3,782.017,950
	Per kilòmetre en explotació	Kms.	11.051,599	2.056,429	13.147,622
		Ptes.	299,830	218.672	287,658
Productes totals de l'explotació	Viatgers	Kms	11.334,051	2.933,306	14.267,357
		Ptes	81.660,881	11.637.313	93.298.194
	Mercaderíes	Kms.	11.334,051	2.870,384	14.204.435
		Ptes	218.915,754	24.973,943	243.889,697
	Productes diversos	Kms.	11.113,645	2.056,787	13.170,432
		Ptes.	1.921,569	495,398	2.416,967
	TOTAL	Kms	11.334,051	2.963,592	14.297,743
		Ptes.	302.498,204	37.106,654	339,604.858
	Per kilòmetre en explotació	Kms.	11.334,051	2.322,928	13.651,779
		Ptes.	26,681	12,521	23,752
	Per tren-kilòmetre	Kms.	11.334,051	2.880,592	14.214,647
		Ptes.	5'78	3'16	5'22

CONCEPTES			Unitats	Via ampla	Via estreta	En conjunt
Gastos de explotació	Administració		Kms.	11.249,337	3.009,111	14.258,448
			Ptes.	11.985,323	2.203,192	14.188,515
	Explotació, moviment i tràfec		Kms.	11.269,607	3.020,111	14.269,448
			Ptes.	37.951,508	5.004,015	42.955,523
	Material i tracció		Kms.	11.280,760	3.020,111	14.300,871
			Ptes.	59.525,970	9.118,838	68.664,808
	Via i obres		Kms.	11.280,760	3.020,111	14.300,871
			Ptes.	30.174,299	4.894,860	35.069,159
	Diversos		Kms.	7.236,213	1.769,867	8.775,114
			Ptes.	4.387,606	282,384	4.669,990
	TOTAL		Kms.	11.321,030	3.123,659	14.442,589
			Ptes.	145.078,386	21.733,213	166.811,599
	Per kilòmetre en explotació		Kms.	11.234,051	3.123,659	13.357,710
			Ptes.	12,800	6,962	11,549
	Per tren-kilòmetre		Kms.	11.321,030	3.020,111	14.341,141
			Ptes.	2'99	1'85	2'56
Resultats generals de l'explotació	Productes bruts		Kms.	11.334,051	2.963,592	14.297,743
			Ptes.	302.498,204	37.106,654	339.604,858
	Gastos totals		Kms.	11.334,051	2.703,366	14.937,417
			Ptes.	145.078,386	21.733,213	166.811,599
	Coeficient d'explotació (per 100)		Kms.	11.334,051	2.881,663	14.215,714
			Ptes.	47'96	58'73	55'14
	Productes de la explotació	Totals	Kms.	11.334,051	2.881,663	14.215,714
			Ptes.	157.419,818	16.028,992	173.448,810
		Per kilòmetre en explotació	Kms.	11.334,051	2.881,663	14.215,714
			Ptes.	13,887	5,512	12,201
		Per tren-kilòmetre	Kms.	11.334,051	2.881,663	14.215,714
			Ptes.	3'06	1'37	2'66
	Resultat d'explotacions anexes		Kms.	4.105,324	149,000	4.207,099
			Ptes.	191,456	99,775	291,231
	Productes nèts totals		Kms.	11.334,051	2.881,663	14.215,714
			Ptes.	157.611,274	15.929,217	137.540,491
Càrregues financieres de les Companyies			Kms.	10.895,648	2.452,897	13.348,545
			Ptes.	126.768,223	10.633,597	139.401,820

CONCEPTES			Unitats	Via ampla	Via estreta	En conjunt
Rendiments.	Productes liquids obtinguts per les Companyies	Totals . .	Kms. Ptes.	11.334,051 28.651,595	2.847,985 5.395,395	14.182,036 34.046,990
		Per kilòmetre en explotació.	Kms. Ptes.	11.334,051 2,527	2.847,985 1,965	14.183,036 2,400
		Per tren-kilòmetre. . .	Kms. Ptes.	11.334,051 0'55	2.847,985 0'44	14.182,036 0'52
	Interès o rendiment dels capitals	Relació del producte nèt total de l'explotació al capital de l'establiment (per 100)	Kms. Ptes.	11.334,051 4'72	2.794,717 3'42	14.128,768 4'58
		Id. del producte líquid al capital en accions (per 100)	Kms. Ptes	11.334,051 3'56	2.654,234 1'81	13.988,285 3'08

RESUM PER A TOTA LA XARXA DE TRAMVÍES, DELS RESULTATS DE L'EXPLOTACIÓ EN 1909

CONCEPTES		Unitats	En conjunt
Longitut de la xarxa concedida com a tramvía . .		Kilòmetres	949,889
Capital de les Companyíes . . .	En accions	Pessetes	78.545,238
	En obligacions .	»	52.696,155
	TOTAL	»	132.977,393
	Per kilòmetre en explotació .	»	237,628
Gastos d'establiment	Longitut en explotació .	Kilòmetres	930,992
	TOTAL	Pessetes	122.672,025
	Per kilòmetre en explotació .	»	184,603
Productes bruts . .	Viatgers.	»	17.259,958
	Mercaderíes	»	1.004,297
	TOTAL	»	18.264,255
	Per kilòmetre en explotació .	»	19,618
	Per seient-cotxe-viatges . . .	»	370
Gastos totals d'explotació		»	7.443,049
Producte nèt . . .	TOTAL	»	3.108,397
	Per kilòmetre en explotació .	»	5,391
	Per cotxe	»	2,772
Coeficient d'explotació		Per 100	70

CONCEPTES		Unitats	En conjunt
Càrregues financieres de les Companyíes		Pessetes	1.204,472
Productes líquids totals		»	1.448,889
Interessos o rendiments dels capitals	Relació dels productes nèts de l'explotació, als gastos d'establiment	Per 100	4'23
	Relació dels productes líquids, als capitals en accions	»	2'91

RESUMS RELATIUS A FERROCARRILS DE SERVEI PARTICULAR I APARTADORS INDUSTRIALS EXISTENTS A 1.ER DE FEBRER DE 1910

Nombre de linies de servei particular		115
Longitut total de les linies de servei particular	Via normal	80,299 km.
	Via estreta	662,503 »
TOTAL		742,802 km.
Nombre d'apartadors industrials		334
Longitut total dels apartadors industrials	Via normal	75,048 km.
	Via estreta	36,459 »
TOTAL		111,507 km.
Longitut total dels ferrocarrils de tota classe, de servei particular		854,309 km.

LONGITUT TOTAL DE LA XARXA DE FERROCARRILS I TRAMVÍES OBERTS A L'EXPLOTACIÓ A 1.ER DE GENER DE 1910

	Via normal Kilòmetres	Via estreta Kilòmetres	En conjunt Kilòmetres
Ferrocarrils de servei públic	11.293,518	3.313,941	14.607,459
Tramvíes			931,002
Ferrocarrils de servei particular	80,299	662,503	742,802
Apartadors industrials	75,048	36,459	111,507
TOTALS	11.448,865	4.012,903	16.392,770

RESUMS COMPARATIUS DELS RESULTATS DE L'EXPLOTACIÓ DELS FERROCARRILS DE SERVEI PÚBLIC EL 1905 I 1909

			Unitats	Any 1905	Any 1909
Longitut oberta a explotació			Kms.	14.067,090	14.607,459
Trens		Que han circulat per la linia	Número	854,781	1.184.859
		Kilòmetre	»	54.065,861	65.111,506
Moviment	Viatgers	Total de viatgers transportats	»	41.846,249	51.408,194
		Terme mig de viatgers per kilòmetre de linia	»	2,974	3,624
		Viatgers-kilòmetre	»	1,748.556,121	1,889.691,320
	Mercaderíes	Total de mercaderíes transportades	Tonel.	22.662,548	31.456,774
		Terme mig de mercaderíes per kilòmetre de linia	»	1,611	2,169
		Tonelades-kilòmetre	»	2,535.764,318	3,085.518,819
Productes parcials	Viatgers	Producte brut del transport de viatgers	Pessetes	85.346,670'20	93.298,194
		Producte mig per viatger	»	2'04	1'82
		Producte mig per viatger-kilòmetre	»	0'049	0'049
		Producte mig per kilòmetre-linia	»	6.066'74	6,587
	Mercaderíes	Producte brut per tonelades transportades	»	182.602,820'06	243.889,697
		Producte mig per tonelada	»	8'06	7'75
		Producte mig per tonelada-kilòmetre	»	0'072	0'079
		Producte mig per kilòmetre-linia	»	12,980'04	17,070
Gastos d'explotació		Total	»	151.456,164'20	166.811,599
		Mig per kilòmetre de linia	»	10,766	11,549
Coeficient d'explotació			Per 100	50'39	49'01
Productes totals		Producte brut total	Pessetes	300.530.537'70	339.604.858
		Mig per kilòmetre de linia	»	21,362'75	23,752
		Líquid total	»	6.551,921'84	34.046,990
		Líquid per kilòmetre de linia	»	465'73	2,400

		Unitats	Any 1905	Any 1909
Gastos d'establiment.	Total	Pessetes	3,420.619,946	3,782.017,950
	Mitjos per km. de linia. .	»	243,149'67	287,658
Interessos o rendiments.	Tant per 100 del producte nèt al capital d'establiment	»	4'35	4'58
	Idem del producte líquid al capital en accions .	»	0'93	3'08

TRÀFEC MARÍTIM EXTERIOR D'ESPANYA DURANT EL QUINQUENI DE 1908-1913

Tonelades mètriques		Amb vapors espanyols	Amb vapors estrangers
Importació.	21.918,000	7.814,000	14.104,000
Exportació	66.130,000	18.692,000	47.438,000

Moviment emigratori i immigratori (Trasatlàntic)	Nombre de passatgers de tota mena	Transportats per trasatlàntics espanyols	Transportats per trasatlàntics estrangers
	1.660,000	301,000	1.359,000

Varen haver de pagar els espanyols a Companyíes navileres estrangeres uns 806 milions i mig de pessetes per exportació marítima de 47.438,000 tonelades, i uns 394 milions de pessetes de billetatge trasatlàntic per passatges. Total 1,200 milions i mig de pessetes.

CONFERENCIA 5.ª

(23 d'abril)

SUBSISTENCIES I MATERIES PER A L'INDUSTRIA

PER

D. PERE RAHOLA I MOLINAS

DIPUTAT A CORTS

SUBSISTENCIES I MATERIES PER A L'INDUSTRIA

I

De les subsistencies en llurs diversos aspectes

Antecedents

L'elecció dels temes corresponents a aquestes conferencies fou presidida pel patriòtic desig de fixar l'atenció pública sobre diferentes qüestions de vera actualitat i que constitueixen, en sí mateixes, parts essencials de l'economía del país. Però no's pot desconèixer que certs assumptes, per la seva especialitat, atrauen primordialment i quasi d'un modo exclusiu, solament l'atenció d'aquells que pertanyen a l'estament de qual ordre d'activitat es tracta, per més que no hi hagi cap fet social i econòmic que no repercuteixi fins a les últimes capes socials i fins els individus que's creuen més deslligats de la col·lectivitat en que viuen, per un ressò indefinit com la veu entre montanyes; mentres que hi ha qüestions que, per la seva naturalesa, arriben a lo més íntim de l'economía individual i familiar a la qual ningú pot substraure's, i, per tant, amb un mateix grau interessen a tothom. Aquestes són les qüestions que's refereixen a les subsistencies.

En el moment actual, parlar sols de les subsistencies seria cosa molt pesada i incompleta ademés, perquè qualsevulga que sigui el preu dels queviures, si es careixen de medis d'adquirir-los tot ço que's digui és inútil. En últim

terme, el treball és el procediment únic que determina la potencia d'adquisivitat, i com que'l treball s'aplica als objectes que transforma i elabora, cal tenir present la necessitat de proveir-se d'aqueixes coses que'n diem primeres materies i que constitueixen vertaderes subsistencies de treball.

Vaig a tractar, doncs, de les subsistencies en el doble concepte d'aliments i manteniments de treball.

Col·locat l'assumpte en aquests termes, la materia que enclou espanta, car no hi ha cap punt de l'Economía Política i Social que no hi trascendeixi. Si l'Economía Política estudia les lleis que presideixen la producció, la distribució i el consum, amb mires al benestar dels homes, que reposa precisament sobre el manteniment i expansió de la vida, ¿pot haver-hi cap aspecte de la dita ciencia que no vagi comprès dintre de semblant tema? Per aqueix motiu em veuré obligat a fer un treball fragmentari, però orientat en el sentit de fer compendre als meus oients la necessitat de no judicar amb lleugeresa sobre qüestions tan vitals com aquesta, sostreient-se així a les exaltacions que aprofiten els agitadors per a inclinar moltes vegades l'indignació popular contra entitats i organismes que són devegades els menys culpables.

Dos aspectes té el problema que examinem: d'una banda la crisi produida com a conseqüencia de la guerra actual; i de l'altra el constant encariment de la vida, independentment de les circumstancies extraordinaries que avui podríen justificar-lo.

Per ço que's refereix al primer aspecte, faig l'afirmació de que, per les circumstancies especials d'Espanya i la manera de viure dels seus habitants en general, la conflagració europea, excepte per ço que's refereix al blat, i per consegüent al pa, no ha tingut fins ara una repercusió sensible, i encar aqueixa obeeix més a l'acció usuraria dels intermediaris que a causes verament justificades. Per a demostrar-ho hauré de fixar-me en l'*Index numbers* que publica el *Butlletí del Museu Social*, d'aquesta ciutat, per ço que's refereix a Barcelona, una de les ciutats d'Espanya en que les subsistencies i la vida són més cares.

Per a la formació d'aquest *Index numbers* s'han tingut en compte vinticinc mercaderíes o grupus de mercaderíes valorades als preus dels anys 1911 a 1912, des de 1.er de juny del primer fins a 31 de maig del segón. Calculat en relació a ço que consum un habitant de Barcelona, de dites mercaderíes o grupus de mercaderíes per mantenir-se, el cost de la vida en la data expressada, esta representat per la xifra 100, i en relació a aquesta xifra, pot apreciar-se en els anys successius, segons les variacions de preus dels mateixos articles, el proporcional augment o disminució del cost de la vida.

Doncs bé: l'*Index numbers* per ço que's refereix al promig de l'any 1914 és de 99'8, o sia, que'l cost de la vida va ésser en 2 dècimes més barato que l'any que va del 1.er de juny de 1911 fins al 31 de maig de 1912.

La guerra va declarar-se sobtadament el dia 1.er d'agost del 1914, i l'*Index numbers*, per ço que's refereix a aquest mes i al de setembre, ens senyala la xifra 99'1. La repercusió, doncs, no va pas ésser immediata, però en el mes d'octubre ja pugem 9 dècimes, puix senyala 100'8; al novembre ja marca 103'8; al desembre, 104'4; i, en canvi, al mes de gener d'aquest any baixa a 100'6.

Si de l'*Index numbers* passem als preus dels articles de primera necessitat més reconeguda, trobarem que l'arroç, una de les substancies que més se consumeixen a Espanya, es ven al mateix preu de 0'75 pessetes per kilògram, com en 1914. La carn de bou, a 2'50 pessetes; la de tocino, a 2'75 pessetes; la de badella, a 3 pessetes, i la de moltó, a 2'25 pessetes, sense variació amb els preus de l'any passat. Les patates, que en el mes de juny de 1914 es veníen a 0'20 pessetes el kilògram i en juliol del mateix any a 0'17 pessetes, el desembre passat van vendre's a 0'15 pessetes i el mes de gener a 0'10 pessetes, havent sofert, per consegüent, una baixa, com també l'ha tingut el sucre, que ha passat en els mateixos mesos de 0'95 pessetes el kilògram a 0'90 pessetes. En canvi, el bacallà ha augmentat de 1'50 pessetes a 1'65 pessetes; la llet de vaca, de 0'45 pessetes el litre a 0'50 pessetes; els ous, que en el mes de juliol estaven a 1'50 pessetes la dotzena, el mes de desembre últim varen pujar fins a 3 pessetes, baixant el mes de gener a 2 pessetes la dotzena; i el pa de blat, que's venía a 0'45 pessetes el kilògram, ha pujat a 0'50 pessetes. En els demés articles la variació no és notada.

És, doncs, evident que, encara que hem sofert un petit augment en el cost de la vida, aquest no presentaría pas els caràcters d'un conflicte, si no afectés al pa, i per altra banda, es justificaría com a cosa inevitable, donat el desarreglo produit per la conflagració mundial.

Per això jo dic i declaro aquí, que m'espanta molt més i veig com un perill de trastorns més greu i pròxim, una crisi de treball que anul'li o disminueixi sensiblement els medis d'adquirir els articles necessaris per a la vida a les classes humils i treballadores.

Gracies a la seva gran força nutritiva, en tots els països constitueixen els cereials la base de l'alimentació popular, però encara tenen una importancia major a Espanya, si es té en compte la modestíssima alimentació del poble espanyol.

Una literatura carrinclona ha ponderat com una virtut nacional la frugalitat del poble espanyol, sense tenir en compte que una alimentació deficient

produeix la depauperació orgànica de la raça, i explica moltes vegades l'indolencia, la peresa i la falta d'aquella pruija que excita totes les forces vitals i contribueix altament a la prosperitat i grandesa dels pobles.

Per altra banda, quan el to de la vida s'augmenta, i per tant el consum, l'estímul que això dóna a la producció per aprofitar els aventatges d'un mercat segur com és l'interior de cada país, origina en un terme relativament breu una sobreproducció que's tradueix en baratura de preu, no sols per l'abundancia d'articles, sinó per un repartiment entre majors unitats del cost de producció, i d'una pila de cargues, inclòs les tributaries.

A Espanya, doncs, devem deplorar que excepte en els nuclis de població importants, especialment Barcelona i Madrid, el to de la vida, o sia lo que'ls anglesos ne diuen *Standart of life*, sigui tan baix.

Tenint en compte aquests antecedents, la qüestió capdal que se'ns presenta és la referent al blat i a les farines, tant per ço que's refereix al pa propiament dit, que en algunes comarques d'Espanya ni d'ell tan sols es menja, com també en altres formes comestibles, com per exemple *el gazpacho*, que menja la principal part de la població d'Espanya condimentat de diferentes maneres. N'hi haurà prou amb que us digui que l'alimentació del soldat espanyol a base de ranxo, tan deficient com fóra per altres països on la gent està més ben acostumada que aquí, produeix els efectes d'una alimentació nutritiva i abundant, puix s'ha pogut observar que la majoría dels soldats augmenten de pes al poc temps d'estar allistats a l'exèrcit.

El blat i les seves farines

Anem, doncs, a parlar dels blats a Espanya. La producció espanyola de blat oscil'la entre 30 i 35 milions d'hectòlitres, havent sigut l'última, en números rodons, de 31 milions i mig.

El consum de blat transformat en pa, s'ha de comptar en un promig de 33 milions i mig de quintars, donant-nos, per consegüent, un dèficit durant l'any 1914-1915 d'uns 2 milions d'hectòlitres, tan sols per ço que correspòn al pa; per les sèmoles es necessiten de 600 a 700,000 quintars de blat; per la fabricació de midó, uns 230,000 quintars; per la fabricació de galetes, biscuits i certes pastes, més de 150,000 quintars; per a la sembradura, 4 milions i mig. Descompteu els cossos estranys que hi ha barrejats amb el blat, i no considero pas temerari afirmar un dèficit potser de més de 6 milions de quintars per ço que's refereix a les necessitats de l'any que correm fins a la nova producció.

Naturalment que aqueixes dades, principalment tretes de càlculs de consum referents a la nostra regió, no tenen pas un valor matemàtic com deurien tenir-lo, si comptéssim amb estadístiques oficials certes; però jo crec que com a punt de partida de les reflexions a fer i de les mides a aconsellar, han de donar-les-hi un valor positiu. Per tal de demostrar el valor d'aqueixos càlculs provisionals, n'hi ha prou amb dir que la collita d'aquest any s'ha calificat per tothom no més que de regular, lo qual vol dir, si es té en compte que mai s'exporta ni blat ni farina espanyola fòra del territori, que'l mercat interior té una potencia de consum superior a la producció d'enguany. Ademés, des de que s'ha declarat la guerra, les places d'Africa i les Illes Canaries, que consumien farina estrangera, aquest any s'han proveït de farina del país, i sobre d'això hem de fer notar que, davant de la general demanda, rès tindría d'estrany que des de les places d'Africa s'hagués reexportat farina espanyola a Argelia, i d'allí a altres punts, i se n'hagués també reexportat des dels ports francs de Canaries a diferents països.

Mireu-ho com vulgueu, i per escàs que sigui l'apreci que feu de les meves xifres, sempre en resultarà un gros dèficit de milions d'hectòlitres.

Quan fou discutida aqueixa qüestió en el Congrés, amb motiu de la Llei de Subsistencies, va dubtar-se de la virtualitat de les meves dades i fins de les estadístiques oficials; però malgrat això, tan bon punt la Llei fou aprobada, una pluja de reclamacions de tots els indrets d'Espanya caigué sobre el ministre d'Hisenda, presentant-li, per a decidir-lo a actuar ràpidament, el paorós espectre de la fam.

Donat el dèficit de la nostra producció, en relació amb les necessitats del consum, ¿quines mides podía i devía pendre el Govern per a fer front a una necessitat que's presentava com una terrible menaça? El Govern, a mitjans d'agost, i encara no transcorregudes dues setmanes de la declaració de guerra va suprimir els drets d'importació sobre els blats. No seré pas jo qui li censuri l'haver dictat una mida que crec inspirada en el més bon zel, però donada l'interna constitució econòmica d'Espanya, sense un benefici immediat dels consumidors, va traduir-se dita mida en un perjudici per als agricultors, completament inútil, puix que'l dia 5 d'octubre tornaven a restablir-se els drets de 8 pessetes per quintar mètric.

¿Quina va ésser la conseqüencia d'aqueixes mides? El preu del blat, per la supressió dels drets aranzelaris el 15 d'agost, va baixar, i els acaparadors castellans, en detriment del pagès, en el moment en que aquest realisava la collita, varen adquirir-lo en bones condicions de preu; però així que'l tingueren en son poder, la seva influencia prop de les esferes governamentals va ésser

suficient per a obtenir, amb el restabliment de l'impost de Duanes, una nova puja de la que sols s'han pogut gaudir ells, i no l'agricultor, en nom del qual farisaicament parlen tan sovint.

Espantat per la carestía, el ministre d'Hisenda va adoptar en el mes de desembre l'aplicació de l'escala mòbil; però això fou com posar un pegat a un banc: els preus del blat en el mercat universal havíen pujat tant, que'l blat espanyol hauría pogut vendre's a 37 pessetes el quintà, sense que l'importació estrangera hagués pogut curar aquest greu mal. N'hi hauría hagut prou, per a no procedir d'una manera tan incoherent, que'l nostre Govern s'hagués fixat amb les evaluacions fetes pels diaris especialistes de l'estranger, a fi de conèixer el to de la producció mundial.

El *London grain seed and oil reporter* va publicar, segons documents oficials (en quant això fou possible), l'evaluació de la collita de blat en el món en 1914.

El total per l'Europa era estimat en 244.397,000 quarters (mida anglesa corresponent a 240 litres), contra 284.283,000 en 1913, 263.304,000 en 1912 y 238.972,000 en 1911. De consegüent, la collita de l'any passat, en relació a l'anterior, acusava un dèficit de 40 milions de quarters. Cal observar que aquest dèficit fou degut principalment a l'Europa Central i ha afectat particularment a l'Alemanya i a l'Austria.

En els Estats Units hi ha hagut augment de producció, des de 95.425,000 quarters en 1913, fins a 111.376,000 en 1914.

A la República Argentina s'evaluava la producció en 24 milions de quarters en 1914, en lloc de 14.250,000 en 1913 i 24.900,000 en 1912.

Però això no basta per situar-nos respecte la producció mundial. El publicista italià, Luigi Einaudi, fa constar les següents dades: la collita de blat a l'hemisferi septentrional ha sigut, en l'any agrari de 1913-14, inferior a l'any anterior en un 9 per 100, amb la circumstancia de que l'hemisferi meridional no ha pogut cobrir aquesta manca, puix si bé els Estats Units, i sobre tot l'Argentina, teníen una collita superior, a l'Australia ha sigut un desastre, ja que ha tingut una collita de poc més de 8 milions de quintars, quan l'anterior fou de més de 28 milions. Per manera que un país exportador de blat ha tingut de fer compres a fòra per a proveir el seu consum; així com l'India, que normalment exporta, per propia necessitat ha tingut de limitar d'un modo extraordinari les seves exportacions.

Si a aquestes circumstancies s'hi afegeix l'augment dels nòlits, que van més que triplicar, ja que un *tram* (vapor de carga) que abans a Cardiff es nolejava per 7'5 xelins, per Barcelona, a l'acabar l'any 1914 en costava 25.

Així s'explica que'ls blats de l'Argentina, que abans de la declaració de la guerra es cotisaven a 19'50 francs els 100 kilògrams, a últims d'octubre van cotisar-se a 28'50 francs; més tard el blat de l'Argentina, embarcat el gener i febrer, es pagava a 35 francs a Barcelona, i el dels Estats Units a 36.

Davant d'aitals xifres, ¿quí pot creure que l'escala mòbil i fins la supressió total dels drets de Duana, en els temps en que fou decretada, podía tenir influencia per a l'abaratiment del preu del blat? No. Les mides adoptades pel Govern, a deshora i d'una manera incoherent, han sigut la causa de que'ls nostres importadors no poguessin proveir-se en el seu degut temps, i a la vegada, han donat lloc a que'l marge d'aquest any, sobre el que's nomena preu remunerador del blat, no'l beneficiés el pagès, sinó l'acaparador, per a qui, capritxosament, va fixar-se dintre l'escala mòbil un preu remunerador de més de 31 pessetes.

De manera que, no poguent-se vendre el blat estranger a menys de 35 pessetes, sense comptar-hi els drets de Duanes, clar és que'l blat nacional no sols devía pujar fins a 31 pessetes, sinó que a l'avençar fins a 35 pessetes encara gosava amb l'escala mòbil d'una protecció de 4 pessetes; fins a 36, d'una protecció de 3 pessetes; fins a 37, de 2 pessetes, i solament a aquest tipu venía a establir-se la possibilitat d'un equilibri entre els blats nacionals i els estrangers.

Ja's compendrà que amb una elevació dels preus del blat de la naturalesa que acabem d'esmentar, no era pas possible pretenir que'l pa no costés més que'ls altres anys.

El ministre d'Hisenda va presentar un projecte a últims de gener, demanant a les Corts la deguda autorisació per a fer compres directament, a fi d'atendre les necessitats populars, suprimint *in totum* els drets de Duana, i incautant-se del blat existent en mans dels acaparadors.

Tot això hauría estat molt bé fet tres mesos abans, però en l'ocasió en que la llei va presentar-se, ja no era possible obtenir positius aventatges de la supresió del dret aranzelari, perquè el blat era massa car, i ni podía tan sols estimular als comerciants d'importació per a que fessin grans compres per a la provisió del nostre consum, a menys que'l Govern els hi garantís una bonificació que compensés la perdua segura que hauríen tingut de sofrir. En efecte: així s'ha realisat; els importadors de farina han concertat ajustos de blat estranger, notificant al Govern els preus de compra; i aquest, després d'autorisar l'ajust, s'ha compromès a abonar a dits importadors la diferencia en contra que tinguessin, més els gastos. D'aqueix modo s'ha vingut a fer front a les atencions del consum, però amb greu perjudici del Tresor Públic; perjudici que sens

dubte no hauría sofert, si en lloc d'impedir l'importació, mediant el restabliment dels drets de Duana el dia 5 d'octubre, hagués estimulat als exportadors a fer grans compres, o les hagués realisat ell pel seu compte en aquells moments en que a 28 francs podíen adquirir-se blats de l'Argentina i dels Estats Units, imitant així al Govern italià, que més caute i previngut que'l nostre, va sapiguer arranjar-se d'altre modo.

A Italia teníen un dèficit d'uns 11 milions d'hectòlitres, i davant de la trista perspectiva que se li presentava, el seu Govern va pendre la providencia de disminuir el nombre dels consumidors. ¿De quina manera? En virtut de la mobilisació d'una bona part del seu exèrcit, aquest tenía necessitat de grans quantitats de farina que havíen de disminuir l'*stock* destinat al consum general de la població. Per tal d'evitar-ho d'una manera ràpida, i utilisant les consignacions del presupost de guerra destinat a l'Administració Militar, va comprar a l'Argentina, d'una sola volta, 600,000 tonelades de blat, logrant d'aqueixa manera, no solament proveir a l'exèrcit, sinó tenir en les mans una disponibilitat de blat per a fer front a les exigencies del consum de certes localitats més afectades que les altres per la manca de farina.

I no va reduir-se a això l'acció del Govern d'Italia, sinó que, comprenent que hi havía necessitat de tota una organisació per a la distribució del blat i per al pago del seu import, a fi de que no sofrís perjudici el Tresor, contrariament a lo que passa a Espanya, va establir, per Decret, uns anomenats Consorcis Provincials, constituits per les Diputacions Provincials, les Cambres de Comerç i els Municipis. Com que aquests consorcis no teníen de moment fondos disponibles, va obligar a l'Institut d'Emissió d'Italia a descomptar-los-hi els efectes acceptats en pago del blat que'ls hi venía el Govern o els importadors. D'aqueix modo, quan arribava el venciment de dits efectes, els Consorcis ja havíen cobrat el valor del blat d'aquells Municipis i Entitats als quals l'havíen venut i podíen pagar les lletres. Per altra banda, com que'ls Municipis que feien comandes al Consorci podíen trobar-se també sense fondos, va autorisar a les Caixes de Socors, i a totes les Caixes Públiques i Bancs, per a que fessin préstecs als Municipis, amb la garantía d'impostos i repartiments extraordinaris que havíen d'acordar, per tal d'atendre a la provisió de blat de les poblacions.

D'aqueixa manera, i mitjançant l'expressada organisació, la distribució del blat ha pogut fer-se amb força regularetat, sense que'ls Municipis i els Consorcis Provincials es trobessin amb falta de medis, i sense que'l Tresor Públic hagués de sofrir-ne perjudici.

No content d'això, el Govern d'Italia ha dictat mides per a la panificació,

imposant als Municipis, Asils, Establiments Benèfics i Cooperatives, i a tots aquells que compraven blat als Consorcis, al Govern i als Ajuntaments, que elaboressin un pa format per un 80 per 100 de farina de blat i un 20 per 100 de farina de blat-de-moro.

Compareu l'actuació d'un país neutral com Italia, amb el modo d'obrar del Govern espanyol, i notareu la diferencia que hi ha entre un plan metòdic per atendre a totes les necessitats del consum, i una improvisació com la del Govern d'Espanya, gravosa per al presupost i deficient en la seva eficacia.

La llei sobre subsistencies, aprobada aquí, mana als Ajuntaments que per a comprar blat facin un presupost a fi de tenir fondos amb que pagar, però ja sabeu ço que passa en materia de presupostos i deutes municipals, i encara sabeu més, l'irregular i incorrecta manera de procedir en general de quasi totes les Corporacions públiques espanyoles.

Aquí, per falta de sentit col·lectiu, ni els Regidors, ni els Alcaldes, ni les Diputacions Provincials, ni la burocracia, ni els Ministres se senten obligats al pago dels deutes, amb els mateixos apremis que si fossin deutes contrets per particulars. Així s'explica que'l Ministre d'Hisenda, coneixedor del panyo, s'hagi estimat més pagar una bonificació als importadors, que no pas fer ell les vendes en nom de l'Administració de l'Estat directament; d'altra manera, l'Estat no hauría cobrat mai més dels Ajuntaments. Recordo, a propòsit d'això, que'ls fabricants de farina d'aquí varen explicar-me que havíen rebut un telegrama d'un Alcalde d'un Municipi no català, en que'ls hi deia: «Exigeixo que immediatament m'enviin tal quantitat de blat.» Els Fabricants d'aquí, al veure l'urc amb que se'ls hi dirigía dit Alcalde, varen contestar-li: «Conforme, però exigim que'ns faci fondos.» En vista d'aquesta contesta, ha passat més d'un mes i encara l'Alcalde no ha dit rès. Es veu que l'home no comptava amb que'l blat tingués de pagar-se.

No puc estendre'm més sobre aquest punt, puix amb lo dit ja n'hi ha prou per a compendre que quan no hi ha previsió en el Govern, i no's compta amb una organisació adequada, ni s'estudíen les qüestions més que quan el mal és a sobre, i les mides que s'acorden no tenen altra justificació que la demanda que fan al Poder Públic els elements interessats, que estiren cada hu per la banda llur, els problemes es resolen amb dany de tothom: del consumidor, que ha de pagar el pa més car, i dels cabals de l'Estat, que hauràn tingut de rebre directament la sotregada de l'elevació de preus.

Les carns

Anem a un altre ordre de subsistencies, com són les carns.

En quant al preu les carns fins ara no han sofert augment, però cal observar que sempre i en tota ocasió el preu de les carns a Espanya és superior al de tot altre país. Molt influeix en això la disminució de la Cabanya o Remadería nacional, puix qualsevulla que siguin les consideracions que podríen fer-se respecte de les condicions del territori, del clima i altres que en part justifiquin les males circumstancies en que'ns trobem per a fer florir una gran riquesa pecuaria, sempre es trobarà que'ls caps de bestiar a Espanya han disminuit d'una manera extraordinariamént sensible.

En el catastre del Marquès de l'Ensenada apareix que l'any 1794 hi havía a Espanya 31.939.515 caps de bestiar, i segons l'estadística de l'any 1904, o sigui poc més d'un sigle després, no hi havíen més que 19.042,504 caps. Afortunadament, de 10 anys ençà ha anat augmentant, i avui dia, segons el resum estadístic de la remadería a Espanya, publicat per la Direcció General d'Agricultura, corresponent a 1913, apareixen 27.767,456 caps de bestiar. No pot negar-se que l'augment és notable i que implica una saludable reacció. Per a que vos pogueu formar càrrec comparativament de l'escassedat de carn a Espanya, vos faré remarcar les següents xifres: Segons les estadístiques de l'any 1908, de bestiar de llana, que és lo que més tenim a Espanya, n'hi havía 16.119,051 caps, i a França 17.359,640. Com veieu, per aquest costat no hi ha pas una diferencia sensible. En canvi, si passeu al bestiar boví trobareu que mentres l'any 1908 teníem nosaltres 2.452,197 caps, a França en teníen 14.297,570, o sia unes sis vegades més. De bestiar porquí, mentres nosaltres comptàvem amb 2.120,177 caps, els francesos, 7.305,850, o sien més de tres vegades més.

Vos he parlat del nombre de caps a Espanya en relació amb França, però tinc de fer-vos observar que la diferencia és molt més grossa amb Alemanya, on hi ha prop de 21 milions de caps de bestiar boví i 22 milions de bestiar porquí. En quant al bestiar de llana, la nació que a totes supera de molt és Anglaterra, que posseeix més de 25 milions de caps.

Prenent les dades de les estadístiques elaborades per la Comissió extraparlamentaria de Consums, els espanyols, per al seu consum, necessiten matar cada any 720.759 bous i vaques, 1.159,305 porcs i 6.267,256 bèns i cabres. Si teniu en compte que una de les estadístiques últimes, publicada per l'Associació de Remaders, porta que a Espanya tenim 2.452,197 bous i vaques, o sia poc

més de tres vegades lo que necessitem per al consum anyal; 2.120,177 porcs, que és molt menys que'l doble de lo que necessitem per al consum de cada any; i 19.474,455 bèns i cabres, o sia unes tres vegades més del consum anyal, compendreu que realment a Espanya, amb tot i ésser molt deficient i molt escàs el consum de carn, tením un *stock* molt petit en la nostra remadería, que dèu traduir-se forçosament en carestía. No obstant, aquesta escassedat jo no la crec tan accentuada, puix judico que dèu haver-hi grans ocultacions. Lo que nosaltres consumim més en carns és el bè; en canvi, consumim molt poca quantitat de bou, i pot dir-se que sense les grans ciutats, especialment Madrid i Barcelona, el consum fóra escassísim.

Si tenim en compte el nostre comerç exterior en relació amb el bestiar, trobarem un altre símptoma de l'escassa alimentació del poble espanyol, puix mentres a Espanya les exportacions excedeixen a les importacions, en quant al bestiar boví i porquí, en canvi a Alemanya les importacions excedeixen a les exportacions. Tinc de fer-vos observar una altra anomalía, i és que de lo que tenim més, o sien bèns i cabres, és de lo que n'importem més; i per contra exportem lo que més falta ens deuría fer, o sien porcs, bous i vaques, ¿Còm s'explica això? Relacionant-ho amb la mala calitat del bestiar que aquí es mata, generalment desnutrit i magre, sols hi trobo una raó que tal vegada pogués explicar el fet, i és la següent: que'ls abasteixedors i introductors de bestiar compren, per raons de baratura, el bestiar dolent d'aquí i el rebuig de la remadería de fòra, exportant-se d'aqueix modo la carn bona. Aqueixa explicació és tant més aceptable en quant la manca d'organisació dels centres consumidors fan que aqueixos estiguin absolutament baix el monopoli de dits abasteixedors.

La falta de reglamentació de la matança, per ço que's refereix a les carns, fa que cada any es matin un nombre immens de vaques prenyades, de tal manera que, segons una memoria de l'any 1903 del que fou Regidor regionalista d'aquest Ajuntament D. Felicià Serra, varen haver-se de llençar al canyet 1,619 fetos de bestiar boví i 2.735 de bestiar de llana, amb gran perdua, per consegüent, de la remadería nacional, i dany del públic, que consum carn de la pitjor calitat.

Si tenim una veda per a la caça i la pesca, ¿còm s'explica una tolerancia semblant per ço que's refereix a la matança d'especies absolutament indispensables al consum i necessaries per al desenrotllo de la riquesa pecuaria?

La nostra interrupció de relacions econòmiques amb Portugal, des de que va decaure l'últim Tractat, dificultant l'accés del bestiar d'aqueixa Nació a Espanya, ha contribuit a agreujar també el mal, per ço que's refereix a les carns.

No continúu donant més datos sobre aquest article, perquè la meva conferencia no's perllongui indefinidament; però, de totes maneres, tinc de fer observar que, prohibida l'exportació, l'augment del preu de les carns podría evitar-se, fins subsistint els drets de Duanes, la rebaixa o supresió, dels quals en tot cas, deuría anar acompanyada de mides reglamentaries per tal d'impedir que no se n'aprofitessin més que'ls intermediaris, com generalment passa.

Les patates

Les patates, encara que's consumen molt, els espanyols les mengem en quantitats molt inferiors als alemanys i als francesos. És un article que deuría obtenir-se a Espanya en condicions de gran baratura, ja que, essent la nostra principal producció agrícola els cereials, resulta una planta molt apropiada, junt amb el ble de rave o remolatxa, a la rotació de conreus indicada per a les terres de cereials.

La patata, per a la seva producció, ofereix molts estímuls, puix ademés del consum, pot ésser objecte de gran exportació, especialment a Amèrica, i té aplicacions industrials tals com la fabricació d'alcofoll, midó, fècules, etc.

Per efecte del desordre mercantil i la dificultat dels transports, elements que afecten extraordinariament a la distribució, els preus de venda als consumidors, en els diferents mercats d'Espanya, varíen d'una manera extraordinaria, anant des de 10 i 12 cèntims el kilògram fins a 25 i 30 a que varen arribar a vendre's l'any 1906 a Barcelona.

Per a que pogueu fer-vos càrrec de ço que he dit abans, o sia, que les patates no són pas un element de gran consum a Espanya, vos citaré un dato, tret principalment dels Anuaris Estadístics de l'any 1902: A Alemanya s'hi computa un consum de més de 636 kilos per habitant; a França, de 283 kilos; i en canvi a Espanya, solament de 123 kilos. El consum, com veieu, a Espanya és escàs. Madrid i Barcelona són les places on les patates van més cares, havent baixat sensiblement des del mes de juny de l'any 1914, que's veníen aquí a 20 cèntims el kilo, fins a 10 cèntims a que varen vendre's en el més de gener d'aquest any. No obstant, hi han hagut oscil·lacions molt notories, fins el punt que'm deia una persona de serietat reconeguda, que ara fa poc un particular podía comprar al majorista sacs de patates venudes a una paritat de 20 cèntims el kilo, però que, comprades a la menuda i a plaça veníen a resultar fins a 40 cèntims el kilo. Això prova l'irregularitat, el desordre i l'arbitrarietat dels preus, i el pes terrible que l'intermediari repre-

senta en els articles de consum, puix del majorista a la plaça hi trobem una diferencia, dins de la mateixa ciutat, d'un cent per cent.

L'arroç

L'arroç sí que constitueix base d'alimentació a Espanya; i cal fer observar que la nostra producció excedeix al consum i que n'exportem en quantitats molt apreciables. No obstant, excepte els Estats Units, Espanya és dels punts on l'arroç es ven més cara. Tal vegada a això hi contribueix bona cosa les quantitats d'arroç que absorbeix el midó, que gosa aquí d'una protecció especialíssima; però ço que influeix d'un modo notori és la causa general de carestía per a totes les subsistencies: la defectuositat del nostre règim econòmic per a la distribució dels productes dins del país.

Els arrocers aquest any han fet el seu agost, millor dit, qui l'ha fet són els comerciants, car els preus han augmentat molt des de la collita, i això que's queixaven dels obstacles oposats a l'exportació. Per cert que'm permeteré contar una anècdota molt instructiva, respecte la valua de certes queixes i reclamacions produides, no pels productors, sinó pels intermediaris i acaparadors amb mires a la elevació de preus i, per consegüent, en dany del consumidor, per qui deuen vetllar sobre tot els governants. El Govern d'Italia, va prohibir també l'exportació de l'arroç, però, davant de les queixes de certs comerciants, el ministre Sr. Cavassola va indicar que'ls qui tinguessin compromissos anteriors contrets per a l'exportació, formulessin reclamació especial, que ell les estudiaría amb propòsit de facilitar la realisació d'aitals compromisos. Doncs bé: se li van presentar demandes d'exportació per 8 milions de quintars d'arroç, o sia més del que hi havía a Italia. Això prova la cautela que han de tenir els Governs, i, sobre tot, la necessitat de que substraient-se a influencies interessades, estiguin en situació de tenir criteri propi, per tal d'adoptar les mides més convenients a l'interès públic; no reproduint-se el cas del nostre Ministre d'Hisenda, que tot i essent persona estimable i plena de bon zel, quan se li preguntava el motiu d'haver suprimit els drets de Duana primer, i d'haver-los restablert més tard, donava com a raó suficient la de que en els dos casos se li havía demanat per diferentes entitats la mida per ell acordada.

Per a veure la relació dels preus de l'arroç a Espanya, malgrat la seva considerable producció, sols us diré que, segons una estadística de l'Institut de Reformes Socials de l'any 1908, a Madrid va pagar-se l'arroç a 74 cèntims el

kilògram; a Barcelona, a 62; a Sevilla, a 56, i a les Cooperatives Mineres, a 45 cèntims. En canvi, a França, per més que'l que dono és «valor a l'importació», es xifrà el preu a 25 cèntims. Està clar que'l consumidor el comprà molt més car, però sempre a preus inferiors als que regíen a Espanya. A Anglaterra els preus oscil·len a l'entorn de 45 cèntims i, generalment, sempre a menys de 50. A Prussia són aproximadament els mateixos preus d'Espanya, i sols als Estats Units és notoriament més car que aquí.

Mes cal tenir en compte que l'arroç, com he dit abans, és a Espanya article de gran consum, i que, per conseqüent, el seu preu té positiva influencia en les subsistencies. A Alemanya el promig de consum per habitant no arriba com a màximum a més de 3 kilos, mentres que aquí se'n consum un promig de 9 a 12 kilos, segons càlculs aproximats de la Comissió extra-parlamentaria de Consums.

Aquest article és un d'aquells en que'l Govern, regulant les exportacions, pot amb més segura eficacia assegurar que no s'encareixi per al consumidor.

El sucre i l'industria sucrera

El sucre és article de gran consum a tot arreu menys a Espanya, car les seves condicions alimenticies el col·loquen al cap de totes les substancies hidrocarburades, tan necessaries a l'organisme. Crec que'l vigor dels espanyols augmentaría si procurés intensificar-se el consum del sucre.

Segons unes dades que trec de la magnífica Memoria sobre el problema de les subsistencies escrita pel distingit Professor d'Economía de l'Universitat de Salamanca, D. Francisco Bernis, en relació a treballs de l'Oficina d'Estadística de Washington, resulta que l'any 1900 se consumía per habitant, en lliures angleses, 91 lliures a Anglaterra, 37 a França, 35 a Holanda, 23 a Bèlgica i poc més de 10 a Espanya. Compendreu amb aquestes dades l'escassedat del nostre consum, que, desgraciadament, està en relació inversa dels preus; puix l'any 1909, mentres que'l sucre es pagava a 27 pessetes els 100 kilos a París, a 25'90 a Londres, a 25'43 a Amsterdam i a 24'04 a Bruseles, a Barcelona el pagàvem a 123 pessetes i a Madrid a 112. Cal regonèixer que és un xic grossa la diferencia.

A aquests preus no podem pas confiar amb una millora del consum.

La nostre producció sucrera, per haver-se plantejat pèssimament aqueixa industria, tot reunint Espanya grans condicions per al seu desenrotllament, donades les immillorables condicions en que en algunes comarques es produeix la

remolatxa, i fins i tot la canya, mai ens permeterà consumir el sucre en condicions de baratura.

Concedida per les Corts una rebaixa de l'impost sobre del sucre, no n'hem tocat altres efectes que una disminució de 5 cèntims en el preu de venda als consumidors, que actualment paguem a Barcelona a 90 cèntims el kilo.

I és particular que, si nosaltres no tenim el sucre més barato, és a causa de la protecció donada a la Societat General Sucrera, les cargues administratives i financieres de la qual ha de satisfer el consumidor.

Els que parlen de protecció desmesurada a l'industria catalana, fixin-se amb aquest exemple, i veuràn que mai per mai l'Estat ha amparat als industrials ni als capitals catalans, tal com ho ha fet amb els diners esmerçats pels aragonesos, d'una manera barroera, en la fabricació de sucre.

Dues fàbriques havíen posat a Aragó els catalans, la den Morató i Sanpere i la den Mir i Suñol, i mentres aqueixes prosperaven extraordinariament, les dels aragonesos estaven arruinant-se. De manera que a aqueixos senyors d'Aragó, que, amb una gelosía incomprensible, tant criden contra els industrials catalans, tots els consumidors espanyols els hi han pagat amb l'enorme carestía del sucre, els llurs errors i el llur desballestament industrial. ¡I encara tenen la pretensió de fer d'oràculs respecte del pervindre industrial d'Espanya!

Els preus actuals de venda del sucre únicament es poden sostenir gracies a una protecció inconmensurable, que's tradueix, segons el dictamen de l'Emili Riu, en les següents xifres: A França, el dret aranzelari és de 30'50 francs, a Alemanya i Austria de 50 francs; en canvi, a Espanya és de 85. Però això no fóra rès sense el dret protector, que a França és de 5'50, a Alemanya de 31'50, a Austria de 10'10, i a Espanya de 60 francs, o sia doble que Alemanya, 5 vegades més que Austria i 11 vegades més que a França.

Mentres perduri aquí aquest règim de protecció especial, així com els privilegis legals establerts principalment a benefici de la Societat General Sucrera, no podem confiar amb una gran millora dels preus.

A França, abans la seva industria sucrera no podía competir amb la d'Alemanya; però va bastar una modificació en el règim tributari, establint una escala variable i que's desgrava proporcionalment a la producció, per a que aquesta fos fortament estimulada i pogués dominar el mercat nacional i fins i tot exportar.

A Espanya, una industria agrícola tan natural a les condicions del nostre país com la del sucre, per haver-se plantejat malament, té l'aspecte d'una producció artificial, de la que no podrem lliurar-nos, gracies a aquests mateixos

que parlen d'industries artificials, referint-se a Catalunya, sense tenir en compte que la protecció de que han gaudit les industries de la nostra terra, mai ha representat per als consumidors una carga tan immensa com la de pagar el producte tres vegades més de lo que's paga pel mateix producte a l'estranger.

El sucre, ja us he dit que a Anglaterra sobre tot, tenía el valor d'un article de primera necessitat, i el Govern d'aquell país, tement per l'insuficiencia del *stock* de que disposava el país, va comprar-ne 900,000 tonelades a Java i a l'illa Mauricio, que van resultar-li a uns 50 francs els 100 kilos. Això va fer un Govern la preocupació primera del qual va ésser les atencions del consum interior. I cal regonèixer que va fer-ho sense preocupar-se gaire de les conseqüencies, i en els primers temps de la guerra; veient-se forçat més tard a prohibir les importacions, perquè de lo contrari el Govern anglès hauría liquidat amb gran perdua aqueix negoci. El ciutadà anglès s'ha queixat amargament d'aquesta prohibició d'importació decretada pel Ministeri, perquè ha hagut de pagar el sucre a 60 cèntims el kilo durant les circumstancies anormals del present conflicte. ¡Què no diría si hagués de pagar-lo a 90 cèntims com els espanyols, i no d'una manera passatgera, sinó amb caràcter permanent!

D'altre article de gran consum, encara que no de producció nacional, vull parlar-vos, anc que lleugerament: del bacallà.

El bacallà

Segons l'estadística del catedràtic a que m'he referit, Sr. Bernis, el bacallà a Espanya, es consum a raó de 2'25 a 2'50 kilos per habitant, i a un preu que actualment és, a la plaça de Barcelona, de 1'65 pessetes el kilo, havent pujat 15 cèntims en relació amb el preu de 1'50 pessetes a que's venía en el periode anterior a la guerra.

Un augment en el preu de venda del bacallà a Espanya es comprèn actualment, perquè ha de venir-nos del Nord, i el camí és exposat i els nòlits molt cars; però aquesta puja podía haver-la continguda de sobres el Govern suprimint els drets de Duana, que són, per lo que's refereix a l'aranzel de 1906, de 36 pessetes la primera columna i 24 la segona, venint a representar un recàrrec superior al que pesa en nostre país sobre els bous, porcs i carn fresca, que paguen per kilo uns 16 cèntims, i per tant, molt menys que'l bacallà.

Tingueu en compte, com vos he dit, que donada l'alimentació del poble espanyol, quasi bé ha de considerar-se més com a article de primera necessitat el

bacallà que no pas el bou i el porc, i això explicaría i justificaría que, en circumstancies com les presents, el Govern, que tants sacrificis ha de sofrir avui en la recaudació, se n'hagués imposat un altre més, relativament petit, com és la rebaixa, si no la supressió, dels drets aranzelaris sobre del bacallà.

L'aranzel en aquest cas no té més que un caràcter fiscal, no ha de protegir la producció propia, i recau íntegrament sobre el consumidor. Si es fan concessions al productor, està clar que han de fer-se també al consumidor, i al pobre sobre tot.

Veritat és que, segons com es procedís, els comerciants importadors de bacallà, que han pagat els drets, podríen sofrir-ne perjudicis; però el Govern pot tenir en compte aqueixa dada, per a que la reducció de drets es faci en forma que no produeixi sensibles perdues, partint de la base d'un preu remunerador, per a atemperar-hi la reducció aranzelaria.

Encariment de les subsistencies

Es faría inacabable aquest treball si hagués d'analisar una per una totes les substancies alimenticies i articles de primera necessitat; però cal que faci remarcar com un fet de notoria importancia, atenent-me als estats comparatius formats pel catedràtic D. Francisco Bernis, que així com els índexs dels altres països, tant d'Anglaterra, com d'Alemanya, com de França, sofreixen oscil·lacions en sentit de baixa moltes vegades i d'alces circumstancials les altres, l'índex espanyol, sobre tot a partir de l'any 1896, ha anat augmentant constantment, i des de començament d'aquest sigle fins ara tots els preus de les subsistencies han estat sempre superiors al punt d'arrencada, o sigui als preus tipos corresponents al 1901.

Les causes de l'encariment dels preus a Espanya són permanents, i m'atreveixo a afirmar, tenint en compte tots els fets que poden influir en la baratura o carestía dels queviures, que'l fet de major i més capitalíssima importancia en el nostre país és la desorganisació econòmica i administrativa, que permet la lliure intervenció de l'intermediari, sense més límits, per una banda, que aquells de que no pot passar el productor perquè hi perdría diners al vendre el seu producte al marxant o abasteixedor; i, per l'altra banda, aquells de que no pot passar el consumidor, perquè careixería de medis per adquirir els articles necessaris a la seva vida.

Entre aqueixos dos extrems actúa lliurement l'intermediari, que en molts llocs està organisat en forma que, si no de dret, de fet, exerceix un verdader monopoli, resultant lletra morta per a nosaltres moltes lleis econòmiques.

II

Ço que influeix en els preus de les subsistencies

EXAMINEM, encara que sigui lleugerament, algunes de les causes que influeixen en els preus en un mercat normal, no sols per a millor coneixement d'un problema que molts volen resoldre d'una manera excessivament simplista, sinó també per a posar en evidencia ço que constitueix l'element primordial de la meva tesi, ço és, que'ls motius de l'encariment de les subsistencies, especialment estudiats per l'Economía, tenen un valor molt secundari per a la fixació dels preus que regeixen a Espanya.

Els impostos

La primera de totes elles són els impostos, i entre ells primordialment el de Consums.

He de començar per dir que a aquí, on s'estudíen tan poc a fondo les qüestions econòmiques, molta gent no's dóna compte de la manera com, per virtut de l'organisació del nostre sistema tributari, s'operen els fenòmens de traslació i difusió dels impostos.

En els països que tenen organisat el seu sistema tributari a base de l'impost sobre les rendes, poden organisar l'augment dels llurs tributs sense greu perjudici per al consumidor; però en els que, com el nostre, tenen com a base de la tributació el producte, ocorreix fatalment que, rebotant les cargues fiscals del productor a tota la serie d'intermediaris que's troben abans d'arribar al consumidor, en definitiva recauen totes sobre d'aquest, sense que hi hagi manera d'evitar-ho, perquè, naturalment, cada mà per la qual el producte passa, carrega en el preu d'aquest tot ço que ella ha hagut de pagar en concepte d'impostos, per a les operacions de distribució, transport, preparació o revenda.

La renda és l'últim terme de l'evolució econòmica, és el benefici ja reali-

sat, i per onerosa que sigui la carga que sobre d'ella pesi, no hi ha manera de que pugui recaure sobre persona distinta d'aquella que ha de pagar-la.

Està clar que no hi ha cap país que tingui un sistema exclusiu d'impost sobre la renda; però també n'hi ha ben pocs en que, com a Espanya, les contribucions sobre la renda signifiquin una quantitat tan limitada, en relació amb el conjunt d'ingressos que per contribucions percebeix l'Estat.

La contribució d'utilitats a Espanya té una extensió massa reduida; però lo més trist és que, per manca d'una vertadera organisació fiscal, per no tenir una administració montada, quasi bé és impossible que pugui estendre's el règim d'utilitats.

La defraudació, qué's el gran mal que corseca el nostre país, és una manifestació palesa de l'impotencia administrativa de l'Estat. Tot i tenint organisats els impostos amb arreglo a les fórmules més senzilles i a una reglamentació que a copia de precaucions constitueix un obstacle al lliure espandiment de l'industria i del comerç ben intencionats, la defraudació és enorme.

Cal, doncs, tenir en compte, que no són pas solament els impostos que graven directament l'article els que paguen els particulars consumidors, sinó tots aquells que, com els d'industria i comerç, transports, recàrrec sobre la contribució territorial i pecuaria, i fins aquells que, com els que graven els forratges, vénen en definitiva a parar al preu del bestiar que amb dits forratges s'alimenta.

L'impost de consums

Veieu ço que succeeix amb l'impost de consums, que pel seu nom s'atreu la principal odiositat del públic, i ha sigut objecte la seva abolició de certes campanyes polítiques barroeres, inspirades, més que en el bé del poble, en la populatxeria.

No és que jo sigui partidari de l'impost de consums ni molt menys; però lo que si afirmo és que la seva supressió únicament era possible, per a que produís un benefici al consumidor, mitjançant una reorganisació total de les hisendes locals i de l'Estat, a base principalment de la renda, i la creació de certs òrguens de caràcter municipal, l'actuació dels quals fos capaç de garantir al públic els aventatges de la rebaixa o de la supressió de l'impost.

A Espanya s'ha acordat la supressió dels consums, produint-se un veritable desordre i un perjudici greu a l'erari de l'Estat i al dels Municipis, sense cap aventatge per als consumidors.

De primer enduvi varen suprimir-se els consums sobre les farines, i no per això hem menjat el pa més barato. Després va suprimir-se l'impost de consums sobre el vi en les grans poblacions, i en aquest cas no pot pas negar-se que, en major o menor quantitat, vàrem beneficiar-ne. Però ¿per quina causa? Si ens fixem amb Barcelona, la rebaixa en els preus del vi, produida per la supressió de l'impost, va ésser deguda a que, una vegada establert el principi de la porta oberta, varen tenir facilitat els vinaters dels encontorns, i sobre tot els del pla del Penedès, de vendre directament el llur article al consumidor de Barcelona, introduint-se amb això un element de competencia nou, que va determinar la rebaixa dels preus.

Quan se suprimeix un impost d'aqueixa naturalesa, i no's pot, a base de la supressió, originar una competencia profitosa, qui benefícía del desgravament és sempre l'intermediari.

Si junt amb aquella reforma tributaria, els grans Municipis haguessin fundat magatzems comunals, grans mercats centrals, *alhóndigas*, deveses per al bestiar, taules reguladores, etc., tal volta se n'hauría pogut treure algún benefici; però abandonant-ho tot a la mera eficacia de la supressió, l'intermediari n'ha copat els aventatges.

Ademés, com que la lley de supressió dels Consums anava acompanyada de recàrrecs substitutius, l'intermediari troba sempre una bona raó no sols per a no rebaixar els preus, sinó més bé per a pujar-los, fundant-se en que té de pagar nous recàrrecs per contribució industrial, per l'impost sobre la llum i el lloguer, etc.

Per convence-us de lo fatals que són aqueixes reformes, quan se fan purament per finalitats polítiques, sense un estudi i una preparació acurada, us posaré un exemple de lo ocorregut amb la supressió de l'impost de Consums sobre el vi.

L'Estat va facultar als Ajuntaments que, per a tapar el buit que deixava en la seva recaudació la manca d'ingrés del Consum sobre el vi, pogués augmentar-se l'impost sobre les carns. Aquí a Barcelona me sembla recordar que l'impost sobre les carns va pujar un o dos cèntims per kilo, i aquest lleuger augment va traduir-se pel consumidor en un ral més per kilo de carn. Aleshores el públic i la premsa varen promoure un avalot contra l'Ajuntament, sense haver-se donat la pena d'estudiar la qüestió. El recàrrec, apart d'un petit augment en la recaudació del Municipi, havía servit de pretext per a que'ls intermediaris augmentessin el preu de la carn, realisant ganancies completament abusives i il·legítimes.

Per altra banda, l'impost de consums, cobrant-lo per repartiment especial,

com se feia en les petites poblacions, tenía més aviat el caràcter d'un impost progressiu sobre la renda, que altra cosa; salvant sempre, com és natural, l'acció de caciquisme i de bandería dels pobles, que porta com a conseqüencia l'injusticia del repartiment. Però això, senyors, és a Espanya un vici constitutiu, que fa malaurats els millors propòsits en tot ordre de coses d'interès col·lectiu.

Mentres a Espanya no resolguem el fonamental problema orgànic, és inútil pensar en un millor regisme fiscal, puix el més encertat tecnicisme tributari se trobarà amb les dificultats insuperables de l'ausencia d'òrguens adequats i de ressorts d'eficacia per a la justicia de la distribució i la percepció segura.

Acabo dient, sobre aquest punt, que no podem tenir cap esperança. Les necessitats de l'Estat són cada dia més grosses, i sería somniar la confiança que'ns inspirés, pel rebaixament del preu de les subsistencies, una disminució de tributs.

Transports i tarifes ferroviaries

Anem ara a parlar de ço que s'ha discutit tant aqueixos dies: dels transports i de les tarifes ferroviaries, en relació amb els preus de les subsistencies.

Que en els preus dels queviures hi intervé d'una manera evidentíssima la facilitat del transport, no és pas possible negar-ho. Les poblacions incomunicades han de vendre lo que produeixen als mercats consumidors, amb un gran encariment, produit per ço que l'extracció i transport del producte representa, així com elles mateixes han de comprar molt car allò que necessiten i els hi ve de fòra, amb lo qual com que'l millor preu de l'article se l'emporta l'acarreig, el productor se mor de miseria i el consumidor de gana per la carestía.

¡Quànts i quànts de pobles a Espanya no's troben incomunicats! La zona servida per comunicació ferroviaria no és gaire superior a una quarta part del territori, ja que no arribem a 15,000 kilòmetres de carrils, i encara que comptem amb 48,000 kilòmetres de carreteres, la quasi ausencia de camins veinals, que en altres països es compten per cents mils kilòmetres, fa que una bona part del nostre país es trobi isolada i amb dificultats insuperables per a l'importació i extracció dels productes, i per a una fàcil relació de comerç.

Valía la pena de que'ls que tant s'han fixat darrerament en la qüestió de les tarifes ferroviaries, haguessin pensat amb aquest problema previ de les comunicacions en general, com una de les causes primordials de la carestía de la vida i de les deficiencies de la producció.

Clar és que les tarifes de ferrocarrils influeixen en el preu dels queviures; però, respecte d'elles, dic lo mateix que dels impostos, o sia que tota rebaixa que pogués fer-se la beneficiaría l'intermediari, si el consumidor, ajudat per certes institucions de caràcter municipal, no s'organisava de manera que pogués gaudir-se'n, lliurant-se en part de l'actualment imprescindible actuació d'un núvol de mediadors i de certs monopolis que de fet tenen establerts.

És més, la rebaixa possible de les tarifes es traduiría en els preus en quantitats tan insignificants, que en la majoría dels casos sols podría ésser de fracció de cèntim, i no penso que hi hagi ningú tan il·lús que cregui que aquestes fraccions de cèntim, que sols quan se tracta d'un gran número d'unitats poden produir un benefici efectiu, pugui beneficiar-les el consumidor que compra a la menuda.

A propòsit d'això, tinc de fer-vos fixar en una nota sobre l'influencia que en el preu de venda dels articles de primera necessitat que's consumen a Madrid, té el transport per ferrocarril, que han publicat les Companyíes de Ferrocarrils del Nord i de M. S. i A.

En quant al pa, si es té en compte que'l preu mig del transport de les expedicions de blat arribades a l'estació de Madrid és de 13'60 pessetes per tonelada, i que la molturació del blat produeix un 80 per 100 de farina panificable i un 20 per 100 de segó i despulles, subproductes que tenen un valor comercial de 10 per 100 respecte del conjunt dels productes de la moltura, resulta que la tonelada de blat dóna 800 kilògrams de farina i 960 de pa. Com que descomptant el 10 per 100 del valor dels subproductes el transport no representa més que 12'24 pessetes, el gravamen que la tarifa de ferrocarril representa sobre el preu del pa és de 1 i $^{1}/_{4}$ cèntims.

En quant a la carn, la tarifa mitja ve a ésser d'unes 185 pessetes per vagó de bestiar boví, o sia per 15 caps aproximadament. Feu ara una operació semblant a la que s'ha fet amb el pa, descomponent el valor de la canal, que representa un 80 per 100, i el de la pell, cap i despulles, que representa un 20 per 100, i trobareu que la tarifa de transport ferroviari grava el preu de venda en menys de 5 cèntims.

Pels mateixos procediments podrem observar que'l transport grava la carn de bè amb 4 i $^{1}/_{2}$ cèntims.

Les patates, que vénen a costar 20 pessetes la tonelada de transport, sofreixen una carga de 2 cèntims per kilògram, per raó del mateix; el bacallà, 5 cèntims; les llegums seques, 3 cèntims; l'arroç, 5 cèntims; l'oli, 5 i $^{1}/_{4}$ cèntims, i el vi, 3 i $^{1}/_{2}$ cèntims.

Ara bé: tingueu en compte que una tarifa de ferrocarril, per raó del servei

de transport, sempre haurà de pagar-se: no pot pas fer-se el servei de franc. Doncs, havent de rebaixar-se solament la tarifa, jo us demano, si rebaixant-la un 25 per 100 podría afirmar-se que ha millorat sensiblement el preu dels queviures, tenint en compte els preus a que aqueixos es vènen, que eren a Madrid, en l'època a que's refereix la nota, de 46 cèntims el kilo de pa; 1'90 pessetes el kilo de carn de bou o de vaca; de 2 pessetes el kilo de bè; de 22 i 1/2 pessetes el kilo de patates; de 1'45 pessetes el de bacallà; entre 70 cèntims i 1 pesseta les llegums seques; de 80 cèntims l'arroç; de 1'20 pessetes el litre d'oli; i de 40 cèntims el litre de vi. I menys valor donareu encara a les tarifes, tenint en compte certs preus de Barcelona, superiors als de Madrid, com el del bacallà sec, que tenim aquí a 1'65 pessetes; la carn de bou, a 2'50; la de moltó, a 2'25, i l'oli d'oliva, a 1'60.

Ja veieu, doncs, que qualsevulla que sigui l'influencia de les tarifes dels carrils sobre els preus de les mercaderíes de primera necessitat, no representa rès comparat amb els beneficis dels intermediaris.

Contribueix a que'l públic no pugui beneficiar-se de certes rebaixes com la que he indicat, l'escassedat extraordinaria de moneda fraccionaria de cèntim i de dos cèntims, fins el punt de que no solament escapen al consumidor les fraccions de cèntim, sinó els mateixos cèntims enters, puix quasi bé pot dir-se que les puges de preu, per qualsevol causa, se fan de cinc en cinc cèntims. Ja us he dit abans que un recàrrec de dos cèntims per kilògram, aplicat a la carn, venuda aqueixa a unces, es va traduir en un augment de vinticinc cèntims el kilògram, en el mercat de Barcelona.

Valor de la moneda

Vaig a parlar-vos d'una altra de les causes que's citen, pels que especialment es dediquen a aqueixes qüestions, com elements d'influencia en la variació dels preus. Me refereixo a les variacions del preu de la moneda.

Jo diría que més que una causa això és un pretext per a modificar els preus. Teòricament, per a mi, no pot sostenir-se que l'abundancia de moneda hagi de produir necessariament un augment en els preus de les subsistencies, puix encara que'l preu representi la relació entre el valor d'un article o servei per una part, i el valor de determinada quantitat de metall preciós per l'altra, apreciant la moneda en el seu valor funcional d'instrument de canvi entre les mercaderíes i els serveis, és evident que, si s'ha de donar major quantitat de moneda per a comprar una determinada mercadería, degut a que la moneda ha

baixat de valor, també se n'haurà de donar més per les altres mercaderíes i per al pago de tots els serveis.

La moneda, en aqueix aspecte funcional, és la raó d'una equació de canvi entre mercaderíes o entre serveis, entre sí o combinats, i, per consegüent, la raó ha d'ésser la mateixa si els termes de l'equació no s'alteren.

Ademés, quan hi ha abundancia de moneda s'estimulen una pila d'activitats i es desenrotllen un conjunt de negocis que's tradueixen en un augment dels preus dels jornals, que fan insensible l'augment general del preu de les coses.

Quan la disminució del preu de la moneda es produeix per raó d'una depressió en el canvi, o sigui per disminució del seu valor fiduciari, llavors sí que devegades es nota marcadament l'augment de preus en aquelles mercaderíes que provenen de l'estranger; però, en conjunt, les estadístiques no'ns porten pas tampoc a una demostració concluient.

El Sr. García Alix va sostenir la tesi de que en el preu de les nostres subsistencies no varen influir-hi els canvis contraris, fundant-se en dades estadístiques, segons les quals els preus no responien pas a les fluctuacions del canvi, i que des del 55 al 80 en que aquest ens fou favorable, els aliments tenien una tendencia a l'alça. El Sr. García Alix, en un informe del 1905 a que m'he referit, forma una unitat alimenticia mediant un kilo de badella, un de bè, un de tocino, un de blat, un de mongetes, un de cigrons, un d'arroç, un de patates, un litre d'oli i un altre de vi. Valuada aquesta unitat alimenticia segons preus de doscents-divuit mercats de la Nació, troba que equival a 7'07 pessetes l'any 1891, quan el canvi era de 6'50 per 100 aproximadament; valorada aqueixa mateixa unitat en 1904, troba que li correspòn la xifra de 8'91 pessetes, sense que, per consegüent, l'alça sigui corresponent amb els canvis i sense que les oscil·lacions intermitges segueixin la mateixa onada.

Per tal de demostrar la tesi referent a la falta de paritat entre els canvis i els preus, cita els següents casos: en 1893, l'augment dels canvis fou sols de 2'53 per 100, i el preu dels queviures va pujar un 16'17 per 100.

En 1899 el canvi va baixar 29'56 per 100, i el preu de l'unitat alimenticia va baixar 0'15 per 100.

D. Eduard Maristany accepta també la tesi del Sr. García Alix, i cita el fet de que els anys 1895, 1902 i 1903 baixessin els canvis en proporcions de 5'060, 2'548 i 0'625 per 100, i que precisament en aqueixos mateixos anys van augmentar els preus dels aliments un 3'78, 4'72 i 11'43 per 100.

De la falta de correlativitat entre els preus i el valor de la moneda segons la producció d'aquesta, també n'és un exemple l'estadística referent a la producció de l'or.

Diuen que un sobreexcés de producció de moneda, determinant una disminució del valor d'aquesta, dóna lloc a un augment de preus. Ara bé: en el període de 1877 a 1882 va baixar molt la producció de l'or, i els preus, en comptes de pujar, van baixar també, fins al 1895, en que ja s'extreia l'or en quantitats immenses. Més tard, per raó de la crisi financiera de 1898-1900, se paralisà la producció de l'or, sense repercussió sensible en l'índex general de preus.

La baixa condició de la nostra moneda en l'època en que l'Estat encunyava grans quantitats de plata, va influir notablement en els canvis, i en aquella data és quan més va discutir-se l'influencia de la moneda en el preu de les subsistencies.

Tenint en compte tots els arguments d'una banda i de l'altra, jo crec que les oscil·lacions del valor de la moneda poden produir circumstancialment alteracions en el preu, car no totes les mercaderíes ni tots els serveis sofreixen uniformement l'influencia de l'instrument de canvi; però, en tesi general, estic molt lluny d'estar convençut d'aqueixa estreta relació entre els preus de les subsistencies i el valor de la moneda.

El cost de producció en els productes agrícoles

Convé examinar ara la llei econòmica segons la qual els preus dels productes agrícoles tendeixen al cost de producció més car.

Les subsistencies, o són productes agrícoles o són articles d'industries agrícoles, i per aqueix motiu no podem oblidar una llei que explica els motius de l'encariment de la vida a Espanya, en relació amb la producció deficient i cara dels mateixos.

Si ens fixem en un mercat tancat per la protecció duanera, i suposem que la producció interior propia basta, però no sobra, per a les atencions del mateix, resultarà, segons la llei esmentada, que ço que determinarà els preus de venda dels articles, no serà pas el preu de cost més barato, sinó el més car.

Posaré un exemple: a Espanya hi ha provincies com la de Ciudad-Real on la producció de blat està representada per 5 o 6 hectòlitres per hectaria, i provincies, com Valencia, que arriben a 18. És indubtable, doncs, que'l cost de producció del blat a Ciudad-Real és infinitament més car que'l cost de producció del blat a Valencia; doncs bé: el preu de venda del blat qui el fixarà serà Ciudad-Real i no Valencia.

La raó és clara: si el preu de venda no és remunerador per als agricultors de Ciudad-Real, aquests no produiràn, perquè no hi ha ningú que treballi per perdre, i aleshores faltarà blat en el mercat, i com a conseqüencia d'aquesta falta, el jòc de les lleis econòmiques determinarà una elevació de preu i un mancament de subsistencies. Per tal d'omplenar aquest buit cal que'ls de Ciudad-Real produeixin blat i que se'ls hi pagui a preus que compensin els llurs esforços, i és evident que llavors es produirà el nivell, prenent per a tots els blats el tipu remunerador de la producció, que encara que més car, és absolutament indispensable per a les necessitats del consum.

En virtut de la llei esmentada, el nostre país sofreix totes les conseqüencies de l'endarreriment de certes comarques espanyoles i dels erros referents a l'adopció de certs conreus. Per endarreriment en els mètodes de conreu, per escassesa dels adobs, per deficiencia de les llaurades, etc., no treiem, en general, tot el profit que podría treure's de les bones terres que lleven poc en relació a la seva potencia productiva; i per error es destinen a cereials moltes terres que, com la generalitat de les del centre d'Espanya, serien més aptes per als conreus arbrats i arbustius. Això pesa sobre nosaltres d'una manera fatal; puix la necessitat de protegir la producció propia fa aixecar-nos els aranzels com unes barreres infranquejables, i ens obliga a pagar car ço que en tan males condicions produim a casa.

Aqueixa llei, referent a que'ls preus dels productes agrícoles els determina el cost de producció més car, no té aplicació en els productes industrials.

Els productes agrícoles poden, pel conreu intensiu, augmentar-se fins a un cert límit, del qual fatalment no poden passar, perquè la terra no ho permet. Hi ha una limitació d'espai i una limitació de temps; l'home no pot fer donar a la terra el nombre d'anyades que li convingui; però els productes industrials, que s'obtenen mitjançant el treball, intensificant aquest poden augmentar-se indefinidament, i així resultarà que no serà mai el preu de producció més car el que domini i determini el preu de venda en el mercat, sinó que, pel contrari, els que produeixin car seràn espulsats pels que produeixin més barato, puix el buit que deixin els primers l'aplanarà el sobreexcés dels darrers. Aqueixos posaràn més màquines i més treballadors: si treballaven de dia, treballaràn de dia i de nit, i faràn una competencia irresistible als que produeixin en males condicions. Per aquestes raons, la protecció aranzelaria no produeix els mateixos efectes quan se refereix als productes agrícoles que quan se refereix als productes de fabricació. Quan se refereix als primers, pot matar tota competencia i determinar un encariment difícil de contenir, i quan es refereix als

segons, si bé pot matar la competencia estrangera, deixa subsistent la competencia interior, que a volta d'algún temps dóna lloc a una natural selecció dins de l'ordre industrial, tractant-se d'un país viu i de forta iniciativa.

L'intermediari

La causa que més influeix en l'elevació dels preus de les substancies alimenticies, davant de la qual totes les altres dins d'un mercat desorganisat com el nostre vénen a tenir una importancia tan relativa i tan escassa que quasi pot dir-se que no deuen tenir-se en compte, és l'actuació de l'intermediari; comprenent entre aquests des de l'especulador en gran escala, fins al més insignificant detallista.

Si compareu els preus a que ven el productor i aquells a que paga el consumidor, tindreu ocasió d'observar que'ls tributs, impostos, transports, drets i arbitris de tota mena representen sobre el preu de producció una fracció molt petita, mentres que'l guany de l'intermediari, o dels varis intermediaris, va des d'un 50 per 100 fins un terme quasi bé ilimitat, puix en molts casos és superior a dues, tres, quatre i cinc vegades el preu de producció.

No us cregueu pas que jo sigui un irreconciliable enemic dels intermediaris, i per tant dels comerciants i detallistes. Rès d'això. Jo crec que són aquests uns agents econòmics de gran valua, sens els quals la distribució dels productes fins arribar al consum no podría realisar-se amb la regularitat i justesa amb que normalment es produeix gracies a les iniciatives, a l'esperit emprenedor i als capitals llurs, però no pot pas negar-se tampoc no sols la munió immensa d'abusos que realisen, de combinacions destinades a impedir el lliure jòc de les lleis econòmiques, que converteixen moltes vegades en dany del consum la llur intervenció, moguda per afanys immoderats de lucre o per necessitats propies, desproporcionades amb el valor de la funció econòmica que dins de la col·lectivitat realisen.

Jo no diré pas com List «que'ls interessos del comerciant en particular i els de la Nació entera són dues coses essencialment distintes, i que si per l'importació legal o el contrabando proporciona treball i pa a centenars de milers d'individus o els redueix a la miseria, això li importa poc, per tal de realisar el seu profit»; però, en realitat, lo que passa massa sovint és que'l preu d'un producte no té moltes vegades rès que veure amb el seu preu de cost, puix sovint és arbitrariament fixat per l'intermediari.

Si llegiu *Les mentides convencionals de nostra civilisació*, d'en Max Nordau, hi trobareu diatribes terribles contra l'especulador, que jo no puc pas

acceptar, tenint en compte que l'especulador ha evitat moltes vegades, en determinats països, que's reproduissin les desgracies de l'escassedat i àdhuc de la fam; però també és cert que moltes vegades ocorreix ço que ja fa alguns anys citava com a exemple de les maniobres de l'especulador un gran diari francès. Quan Napoleón I, l'any 1812, va tenir necessitat d'aprovisionar un exèrcit de 600,000 homes per a la campanya de Russia, les farines en pocs dies varen venir tan escasses, que'l preu es va triplicar, i l'Emperador, per a poguer-ne comprar, va tenir d'esperar la baixa de preus, que va venir seguidament per haver retrassat sis setmanes la campanya. És molt possible que aquest retràs contribuís al mal resultat de la campanya de Russia.

Maniobres com aquestes, en més o menys extensió i intensitat, en realisa ben sovint l'especulació, aprofitant totes les circumstancies.

El petit intermediari contribueix en molts casos tant o més que'l gran especulador a l'encariment dels preus. L'abasteixedor, el botiguer i el venedor de mercat se n'emporten la major part de lo que paga el consumidor per la compra de les substancies alimenticies.

Els abasteixedors en els nostres grans centres de població, especialment a Madrid i a Barcelona, exerceixen en general un veritable monopoli, impedint la concorrencia dels mateixos productors, que podríen contribuir a la millora dels preus.

El Baró de Velasco citava en el Congrés, que l'abasteixement d'oli d'oliva a Madrid està fet per catorze senyors que tenen convingut, acaparat i arreglat tot ço que's refereix a l'introducció a la plaça d'aital article; i és inútil que ningú vulgui fer-los-hi front, com el mateix Baró de Velasco va intentar, puix té de sucumbir, vulgui o no vulgui, ja que fins la contribució tenen concertada i reparteixen a capritxo.

El Duc de Tarifa, per medi de creuaments i estudis i experiencies referents a l'alimentació del bestiar, va arribar a obtenir un tipu de bè, de carn abundant i saborosa, i gracies als abasteixedors, que manen en els escorxadors, va haver de desistir vendre aquest bestiar en el mercat, en competencia amb els abasteixedors, perquè l'enganyaven en el pes, li escorxaven malament, li feien malbé les pells i li causaven tals malvestats que no va poguer portar endavant el seu propòsit.

Aquí a Barcelona, fins fa poc, els anomenats *matarifes* estaven a sòu dels mateixos abasteixedors, i tots els propietaris catalans que s'havíen proposat donar el seu bestiar al mercat de Barcelona també s'han vist obligats a deixar-ho córrer.

Si aquí tinguéssim una organisació municipal adequada, sortint del fu-

nest règim parlamentari predominant en aqueixes Corporacions administratives, crec que faría temps que tindríem establert un veritable mercat de bestiar, on tothom pogués portar-hi els productes de la llur remadería, a base d'un mercat amb cotisacions públiques, amb medis d'especulació del bestiar, i amb tota classe de garantíes per tal de facilitar la lliure concorrencia. Així podríem pensar en emancipar-nos, destruint el monopoli efectiu dels abasteixedors, en benefici del mateix agricultor i del consumidor.

Igualment convindríen *alhóndigas*, grans mercats centrals per a la venda en gros i la cotisació de totes les mercaderíes, baix l'estreta vigilancia i inspecció de l'Autoritat municipal. No dubteu pas que si els Ajuntaments tinguessin òrguens adequats i volguessin encaminar-se a la regulació dels aprovisionaments de les poblacions; car són ells, més que'l mateix Estat, els que podríen evitar certs abusos dels intermediaris.

Molta part de la venda es fa en els mercats públics municipals, que tenen un nombre determinat de llocs i de taules; venint també a constituir-se una situació privilegiada a favor de dits industrials.

Precisament per aquesta situació privilegiada, crec que'ls Municipis hauríen d'intervenir en la fixació dels preus de venda, com ha ocorregut als mercats de París, on el Comissari Comunal, d'acord amb una representació de cada gremi, ha fixat, no sols els preus de venda en gros, sinó també els preus màxims en que'ls detallistes podríen despatxar la llur mercadería en els mercats. D'aqueix modo no's veuríen coses tan extraordinaries com les que fa poc temps hem presenciat a Barcelona amb les taronges. Varen llençar-se'n carros enters, perquè els compradors ni tan sols en pagaven el preu del transport, i, en canvi, al mercat, és a dir a la plaça, dues taronges valíen 5 cèntims, o millor dit, se n'exigíen 5 cèntims al consumidor.

En el port, les cebes es veníen a 5 rals l'arroba, o siguin 10 kilos aproximadament, i a la plaça en feien pagar a 30 cèntims la lliura, venint a resultar, per consegüent, a 1'20 pessetes el kilo. Amb les patates, ja us he dit que'l preu del detallista a la plaça representava un 100 per 100 d'augment en relació amb el preu del majorista.

Amb el peix passen també coses extraordinaries. Hi ha a Barcelona, des d'un temps a aquesta part, importants empreses de pesca d'altura per medi de vapors, que van a pescar més enllà de l'Estret. Quasi cada dia arriba un d'aquests vapors, que vènen el peix a un preu ínfim, i al mercat, aquest mateix peix, no'l trobareu a menys de 3 rals la terça, amb una desproporció tan notoria, que'l guany de l'intermediari resulta molt per sobre del preu a que'l comprà al pescador.

Dintre d'aquesta tònica, absolutament desproporcionada, podreu anar descobrint el guany que realisa l'intermediari en quasi tots els articles alimenticis, i consti bé que ço que dic no és pas una manifestació d'hostilitat contra els comerciants, petits o grossos, que's dediquen a la revenda, sinó l'apreciació d'un fet real i positiu, que obeeix a moltes causes, però que pesa com una llosa de plom sobre el consumidor.

Si em diuen que per a viure, l'intermediari necessita així enlairar els preus, jo us diré que això no és pas una raó per a que l'autoritat pública es creui de braços.

Si n'hi ha masses que's dediquen a aqueix ofici, i sols a costes del consumidor poden viure, cal que's pensi en si convé, pels mil medis i procediments que hi ha, procurar una més ventatjosa proporcionalitat en relació amb el mercat, a fi de que no sigui el consumidor qui hagi de sufragar-li la vida i els seus guanys; puix ara ço que passa és que una funció útil i necessaria dintre del nostre règim econòmic, es converteix en funció parasitaria, com haureu notat pels exemples que acabo de citar-vos.

Amb els botiguers passa igual. Cada dia augmenta el nombre de botigues i petits comerços. Per atraure's la clientela es fan instal·lacions extraordinariament luxoses, que augmenten el capital d'establiment, que dèu amortisar-se, i com que la població i el consum no augmenten en proporció adequada, a cada nou establiment ve una minva de clientela dels altres, i el dèficit se salda augmentant els preus de venda. Succeeix, com diu un autor, ço que en els plantíus d'arbres, en els quals unes soques estàn col·locades massa aprop de les altres: com que tots plegats se priven la llum i l'aire, tots tenen tendencia a estirar-se per a millor rebre els raigs del Sol. Així també els detallistes i botiguers busquen les altures dels preus per a tenir una plaça al sol i poguer viure.

Els productors de tot ordre sofreixen inexorablement el pes de les lleis econòmiques. El consumidor, desorganisat com està en el nostre país, i sense que'ls organismes municipals, per medi de la llur reglamentació, el seu règim d'impostos, la creació d'establiments reguladors i de grans mercats, organisats i intervinguts per ells, facin de contrapès, es troba a mercè de l'intermediari, que detura a favor seu el jòc d'aqueixes lleis econòmiques que actúen per a tothom.

El criteri del públic és molt simplista, i quan es fixa en un mal col·lectiu, es declara satisfet així que li senyalen un culpable; i com que és tan còmodo senyalar amb el dit a les grans empreses ferroviaries, als canvis internacionals, als aranzels i, sobre tot, a l'impost de consums, desseguida es dóna

per satisfet, i creu de bona fe que ja coneix als seus enemics, però no té compte que'l seu principal enemic està en el desordre orgànic de la col·lectivitat, dins de la qual totes les funcions es desenrotllen d'una manera irregular i anàrquica.

Molt dèu i pot fer l'Estat en la qüestió de les subsistencies: en primer lloc, facilitant la comunicació entre tots els centres de producció i de consum, regulant la producció per medi de les obres de foment i una encertada política aranzelaria; però, per damunt de tot, ço que dèu fer és crear organismes d'administració local, amb facultats i condicions i medis per a una intervenció constant en la vida de la col·lectivitat; puix que, en últim terme, són els Municipis els que poden exercir una major vigilancia i acció més eficaç per a la resolució d'aquest problema.

Com us he dit abans, torno a repetir ara que en els països atrassats i desorganisats com Espanya els intermediaris hi abunden amb excés, la llur funció és molt més còmoda i menys aventurada que la del productor, i apenes exigeix preparació; per aqueix motiu tothom s'hi decanta, donant lloc a una formació parasitaria comparable en cert aspecte als excessos de l'empleomanía.

Dono per assenyalades les causes primordials de l'encariment de la vida, però és amb verdadera convicció que crec i declaro que l'última que he senyalat és de tanta importancia, que totes les altres esdevenen insignificants; i que la millora que per conducte d'aqueixes es busqués, no's lograría mai, puix el benefici obtingut l'intermediari l'absorviría, a menys que arribés a remeiar-se aqueix mal per medi d'un progrés general del país, i una intel·ligent i patriòtica actuació dels Poders públics. Però això, senyors, no és cosa d'un dia, sinó el resultat d'un esforç perseverant i d'una obra de conjunt.

III

De les materies per a l'Industria

ANEM a parlar ara, encara que lo més breument possible, de les materies per a l'industria, o manteniments de treball.

És impossible fer un quadre acabat d'aqueixa qüestió, i per aquest motiu em limitaré a fer certes observacions que crec d'utilitat dins d'aqueix ordre de coses: un senzill bosqueig.

Els ideals d'independencia econòmica i de defensa del propi treball que caracterisen al credo proteccionista, fins ara s'han realisat en cada país d'una manera poc previsora, i sense coordinació entre els diferents elements de treball i de producció; i així pot observar-se que, industries vitals per a l'economía d'un país, no sols pels cents milions de pessetes invertits en elles, sinó pels molts milers d'obrers que ocupen, tenen una vida precaria, degut a que certs elements indispensables el país no'ls té a mà, i un conflicte que interrompi la comunicació amb el país productor dels mateixos, determina una crisi de conseqüencies imponderables. Això ha pogut observar-se amb motiu del present conflicte europeu.

Tenim en el nostre pais una industria tan pròspera i de tanta importancia com la de gèners de punt. Doncs bé: vàrem estar a punt de que aquesta industria quedés paralisada per manca d'agulles que'ns vénen d'Alemanya, i no produim nosaltres.

¿No és per ventura una imprevisió que la fabricació d'aqueixes agulles no's faci aquí, i que una gran massa de la nostra riquesa industrial perilli per manca d'un element aparentment tan insignificant com aquest?

I cal tenir en compte que la fabricació de gèners de punt, per la forma com pot practicar-se, ha de merèixer un interès especial, car en certs llocs de la nostra terra ve a ésser quasi bé una industria domèstica.

Més sorprenent és encara, que no produim en quantitat apreciable la fècula de patata, i, no obstant, al començar la guerra va presentar-se el conflicte de la manca d'aquest producte, necessari a les nostres grans industries.

El carbó

Avui dia la vida industrial no s'explica sense el carbó, que justament se l'ha anomenat el pa de l'industria, i malgrat l'existencia de mines de carbó en abundancia, unes en estat d'explotació, altres denunciades i explorant-se, el fet és que devem importar més de 3 milions de tonelades, és a dir, una quantitat que l'any 1913 va representar més de 73 milions de pessetes.

Davant d'un fet com aquest, el Govern no pot ni dèu creuar-se de braços, abandonant exclusivament a l'iniciativa privada el desenrotllament de l'extracció d'aquest combustible.

Ara fa poc que, amb motiu d'haver-se denunciat grans jaciments de sals de potassa, i tement que'ls estrangers, sobre tot els alemanys, que tenen poc menys que monopolisat aquest producte, no fessin seves totes les pertenencies mineres, deturant l'extracció amb l'objecte de no rebaixar els preus i conservar l'imperi absolut del mercat universal, va veure's obligat, per la munió de queixes que se li dirigíen, a presentar un projecte de llei assegurant una intervenció efectiva de l'Estat en les dites mines, per tal de que'ls espanyols no'ns vegéssim privats d'un producte tan indispensable per a l'agricultura. Si això ocorreix amb les sals potàssiques, no comprenc pas com una mida semblant no dèu estendre's a un mineral que com el carbó constitueix element indispensable per a la vida industrial.

Si en alguna cosa no pot negar-se per ningú l'intervenció de l'Estat, és en les explotacions mineres, puix que sobre el subsol hi té un domini eminent, consagrat en totes les lleis.

En el projecte de Còdic miner, en elaboració actualment, és necessari que tots tinguem en compte que s'hi consignin aquells ressorts que, sense destruir les iniciatives privades, les estimulin fermament, condicionant l'extracció minera en forma que d'ella dependeixi el manteniment de les concessions atorgades, o la llur caducitat.

Jo no tinc pas confiança amb les explotacions directament fetes per l'Estat, però sí crec que aquest ha de proveir-se dels medis indispensables per assegurar-se el màxim rendiment de la nostra riquesa minera.

Ademés, també dèu preocupar-se l'Estat de que'l consumidor nacional aprengui a gastar el nostre carbó, puix a persones ben autorisades he sentit dir que moltes vegades no donava resultat per no sapiguer-lo utilisar convenientment.

El ferro i el coure

Tenim a casa nostra una importantíssima producció de ferro, exportant durant el mateix any 1913 més de 130 milions d'aqueix mineral; però de productes de les industries derivades del ferro n'hem importat per valor de més de 157 milions.

¿Còm és possible que tenint aquí la primera materia, les industries derivades tinguin tan poca importancia?

La poca atenció que's presta a Espanya a tot ço que's refereix al desenrotllo de les industries i, per tant, del treball, ha fet que en el nostre règim aranzelari es protegeixi molt més lo que, fruit del nostre sol, difícilment pot ésser objecte de la competencia estranya, que no pas lo que, fill del treball, necessita una protecció eficaç contra les mil combinacions que realisen els països més avençats que'l nostre.

En cap punt del món té el ferro els preus d'Espanya, arribant quasi bé al doble dels de l'estranger. La protecció aranzelaria es de més d'un 50 per 100 del seu valor, mentres que'ls productes elaborats sols tenen un dret aproximat d'un 20 per 100.

La protecció donada al ferro no ha pas estimulat la seva producció, però, per contra, ha vingut a constituir una especie de monopoli, que mitjançant l'elevació dels preus de la primera materia, impideix l'extensió i el progrés de les industries metal·lúrgiques, amb greu perjudici del treball nacional i de la mateixa agricultura.

Si algú volgués pretendre que'l poc desenrotllament de les industries metal·lúrgiques a Espanya pot obeir a falta d'enginy, jo li negaría en absolut, puix proves paleses tenen donades els nostres industrials de la llur capacitat, i ara mateix, amb motiu de la guerra, n'estàn donant un exemple en molts articles.

Amb el coure ens passa una cosa també semblant, puix produint-ne en gran quantitat, l'exportem quasi bé tot, i aquí el comprem més car que a tot arreu. No he de ponderar-vos l'importancia que això tingui, però com a fet frapant en lo referent a les industries que com a primera materia requereixen el coure, us citaré un producte: el sulfat de coure.

La nostra riquesa vinícola, que ocupa el segón lloc en la producció agrícola espanyola, ha sigut menaçada per la falta de sulfat de coure, en mèrits de la prohibició d'exportar decretada temps enrera pel Govern d'Anglaterra. Sort que aquesta mida va atenuar-se i fou objecte d'excepció per ço que res-

pecta a Espanya, gracies a les gestions del Ministre d'Estat senyor Marquès de Lema, l'activitat del qual i zel per ço que afecta a l'importació de certs articles provinents de l'estranger, jo em complasc en reconèixer i aplaudir; però ¿no és una prova del desordre de la nostra producció, i de la inhibició del Govern de les seves funcions reguladores de la mateixa, que essent productors de la primera materia ens falti, en canvi, el producte que més que cap altre constitueix la defensa de la nostra gran producció vinícola?

Materies colorants

Rès tinc que dir-vos referent a les materies colorants, perquè tots vosaltres capiu la grandíssima importancia que tenen. Espanya exporta primeres materies que serveixen per a la fabricació dels extractes tintoris vegetals, que importem per contra en apreciables quantitats; i per ço que's refereix als colors derivats del carbó, ens trobem amb una situació ben lamentable, per més que des d'aqueix punt la nostra situació és molt semblant a la de la majoría dels països.

Com vos deia abans, malgrat la tendencia del proteccionisme econòmic, sense donar-se'n compte, quasi tots els països han abandonat determinades produccions, auxiliars i complementaries d'importants industries nacionals, sotmetent-se sense protesta a l'industria d'altres països, amb els quals no s'han atrevit a competir, unes vegades per peresa, altres per defectes d'organisació i, generalment, pel reconegut endarreriment en certes ciencies i procediments tècnics.

Des d'aquest punt de vista de les materies colorants, totes les nacions han dependit fins ara d'Alemanya. La Societat de Materies Colorants i Productes Químics, de Saint-Dénis, ha passat i està passant per una fonda crisi, degut a la manca de primeres materies que provenien principalment d'Alemanya.

A Anglaterra no's produeix més que un 10 per 100 dels 50 milions de francs de colors que necessiten. A Italia els convenen més de 153,000 quintars de colors derivats del quitrà, i també totalment dependeixen d'Alemanya. A Suiça, on hi ha, a Bâle, una important Societat per a l'industria química, necessiten també les primeres materies provinents d'Alemanya; i a Russia la dependencia és encara més estreta, puix allí no hi ha més que sucursals de cases alemanyes.

Aquí a Espanya importem més de 3 milions i mig de colors trets del carbó, i 6 milions en colors en pols, colors preparats i barniços.

Dintre d'aquests articles, doncs, el mal és tan general, que en països

més avançats que'l nostre han començat a pendre ja les llurs providencies. A Anglaterra, d'acord amb el Govern, i a base de cooperació i mutualitat entre els industrials, s'ha acordat constituir una Societat amb un capital de 75 milions de francs, dividits en 3 milions d'accions de 25 francs cada una, sotscrites pels tintorers, estampadors i tots els demés interessats; a qual entitat el Govern es compromet avençar l'enorme xifra de 37 milions i mig de francs, a l'interès del 4 per 100 anual, reemborsable en 25 anys. Com és natural, el Govern es reserva el dret de anomenar Directors amb grans facultats per la determinació de les calitats, preus i condicions de venda, etc.

Encara que s'ha discutit molt a Anglaterra el caràcter de la nova entitat, per por de que vingui a convertir-se en un monopoli, el fet és que constitueix un poderós instrument d'emancipació de l'industria anglesa dins del ram que tractem.

Això ve a ésser un signe del temps, i una bestreta de la manera com en el pervindre actuaràn els Governs, regulant la producció de manera que s'asseguri, dins dels límits de lo possible, l'independencia econòmica nacional.

Altres materies industrials

Convé fomentar aiximateix la destil·lació d'hulles i quitrans, i els olis d'anilina per a poguer establir la base de l'industria dels colors i fins per a lograr obtenir certs productes com l'àcid pícric, que necessita especialment el ram de Guerra.

Importem grans quantitats d'alambre de coure, bronze i llautó, i això que, com he dit, tenim a Espanya primera materia per a fabricar-los.

Importem també l'alambre de ferro per a agulles; i no fabriquem acers ni ferros refinats especials, que ve a ésser una industria fonamental d'una pila de coses, com eines i petites peces accessories de quincallería i de maquinaria petita i de precisió.

També per lo que necessitem es fabriquen a Espanya molt pocs barniços i ens en fan falta grans quantitats, que importem de l'estranger.

En una paraula, són tantes les coses que'ns manquen i tants els articles que'ns fan falta, que no n'acabaría la ressenya si tingués de nomenar-los tots.

Tinc una llista inacabable de productes demanats a l'estranger per a les necessitats de la continuitat de la nostra vida industrial, que revelen el greu perill en que podem trobar-nos a cada moment, pel desballestament del sistema de la nostra vida industrial.

Mai com ara s'havía posat aqueix mal en evidencia, i solament gracies a la neutralitat d'Espanya i la benevolença amb que hem sigut tractats pels països bel·ligerants, hem pogut sortir-nos d'una situació de la gravetat de la qual en dóna la mida les continues reclamacions dels nostres fabricants dirigides al Govern per a obtenir exempcions, aixecaments de següestre, trànsits, etc., de mercaderíes i articles que'ns fan falta per a continuar treballant.

El cotó

A Catalunya, poc després de declarada la guerra, vàrem passar moments de pànic per ço que's refereix al cotó, primera materia de la més important de les nostres industries.

Per ço que's refereix a aquesta materia, que no podem mai pensar en produir a Espanya, al menys en quantitat apreciable, ja que necessita extensions immenses i condicions climatològiques que ofereixen poques provincies, la dificultat primordial i el pànic va originar-se per la forma com es realisen les compres del cotó, fetes sempre per medi d'acceptacions de la banca anglesa.

Per més que hi hagués dificultats de primer enduvi, a mi m'estranya que'ls nostres banquers i fins els nostres industrials, amb una acció mancomunada, no hagin procurat substituir aqueixa intervenció, fins ara indispensable, buscant combinacions per a situar els fondos necessaris als Estats Units; però com que això em portaría a parlar d'altre tema que no està inclòs dins del marc d'aquesta conferencia, rès més tinc que dir, després d'apuntar un fet en que tothom va fixar la seva atenció durant el primer període del conflicte europeu, fins el punt de reclamar la mediació del Govern, per a que, en combinació amb el Banc d'Espanya o alguna altra entitat bancaria que també va oferir-se, es vegés la manera de solucionar un problema que va presentar-se com a paorós en virtut de les moratories decretades al Regne Unit.

D. Lluís Sedó tenía calculat que, donades les nostres provisions en el mes d'agost, amb una quantitat que girava entorn de 25 milions de pessetes, podía solucionar-se el conflicte. Per fortuna, els temors no van realisar-se, perquè els banquers anglesos van prescindir en general de les moratories; però de totes maneres lo ocorregut és un toc d'atenció, que no podem pas oblidar si no volem un altre dia sofrir les terribles conseqüencies que s'esdevindríen de la falta de cotó, degut als nostres defectes d'organisació mercantil i bancaria.

La llana

Tampoc he de ponderar-vos el valor de la llana, com a primera materia d'una gran industria nacional espanyola, i especialment catalana.

La poca cultura econòmica d'aqueix país ha convertit moltes vegades en conflicte l'incompatibilitat, més que real aparent, entre els remaders productors de llana, i les industries que se serveixen d'aquest article com a primera materia.

Excepte les llanes fines, que no's produeixen a Espanya, en general tenim una gran producció d'aqueix article; però, per un fenomen que's consideraría incomprensible en tot altre país, vivim, fins dins d'aquesta materia, subjectes a l'estranger, puix els 16 *leviathans* amb que comptem són insuficients per al lavatge, i no cal més que veure ço que importem de llana pentinada, per compendre que la preparació de les llanes per a la nostra industria és insuficient a les necessitats del país.

L'any 1913 vàrem exportar ben aprop de 14 milions de llana bruta, amb un valor d'uns 18 milions de pessetes, i no vàrem importar-ne més que 123,168 kilos, amb un valor de 246,336 pessetes. De llana rentada vàrem exportar-ne 888,000 kilos, amb un valor de més de 2 milions de pessetes, i en vàrem importar 720.829 kilos, amb un valor de més de 3 milions de pessetes; i de llana pentinada vàrem importar-ne 1.148,791 kilos, amb un valor de 5.364,162 pessetes.

El mercat estranger, pel seu utillatge, ha sapigut transformar per a la producció més refinada la llana espanyola, mentres que aquí a Espanya ens veiem en el cas vergonyós de dependre de l'estranger per a consumir les nostres propies llanes, que aquí no's preparen degudament.

Això, que és manifestació de la nostra desorganisació econòmica i industrial, ha produit en aqueixos temps un conflicte de difícil solució. Mentres els fabricants, filadors i teixidors de llana demanaven que's prohibís l'exportació de llana, els remaders exigíen la porta oberta per a poguer expandir els llurs productes, i tornàvem a presenciar en el Congrés espanyol l'espectacle d'una nova lluita entre industrials i agricultors. Prou s'esforçava el diputat per Terrassa D. Alfons Sala en posar en evidencia els perills en que una industria, estesa per moltes regions espanyoles, es trobava per manca de primeres materies, mentres aquestes eren venudes als italians, exportant-se de la nostra terra. Cap dels seus arguments era acceptat pels remaders, puix aquests partíen d'un criteri tan especial i antieconòmic que'ls conduía a establir l'afirmació de que la llana, pel fet d'esquilar-la, ja era un producte industrial.

Ja compendreu que això sols pot dir-se en un país on es desconeix la representació del treball industrial dins de l'economía nacional. El debat, en aquest cas, va plantejar-se en el terreny dels egoismes i girant l'espatlla als interessos de la col·lectivitat, ja que als remaders, amb tal de vendre la llana a bons preus, els hi era igual que paressin totes les fàbriques que la necessiten com primera materia. El punt de vista llur era el de que, tenint una bona proporció per a exportar a bons preus, no devíen obligar-los a vendre als industrials nacionals, puix que aquests buscaven el seu negoci amb la venda de teixits i fils de llana a França.

Per lo que he pogut enterar-me, aquest gran negoci ha distat molt d'ésser ço que pretenen els llaners; pot ben dir-se que s'ha reduit a poguer fer marxar tots els elements industrials de les fàbriques, que, d'altre modo, amb la crisi d'aquest any, hauríen hagut de suspendre el treball en gran part, originant la miseria de mils i mils de treballadors. Aquest aspecte referent al manteniment del treball no'l veuen ni el volen veure els productors de llana, que no tenen present més que'l benefici que atribueixen al fabricant; enfront del qual pretenen oposar-hi el dret llur a un benefici extraordinari, derivat de la situació excepcional de l'any present.

El Poder Públic ha de fer-se sempre superior a aquestes mires interessades, que solen aparèixer d'una banda i de l'altra, i ha de vetllar primordialment per l'interès dels més modestos i del major nombre, que són els obrers.

El nostre Ministre d'Hisenda ha resolt el conflicte posant un dret sobre l'exportació, i, en principi, declaro la mida plausible; però el dret imposat, segons datos que he recollit, no és pas del tot suficient, donat el gran marge que deixa Alemanya als fabricants de fils i teixits de llana d'Italia.

Lo ocorregut ara, demostra palesament la necessitat en que's troba l'industria d'aquí de procurar absorbir la màxima quantitat de llana bruta que's produeix a Espanya, fent les instal·lacions convenients per rentar, pentinar, etc., i procurant-se l'utillatge convenient per tal de preparar en condicions de perfecció dit producte. D'aqueix modo podràn apremiar al Govern per a que adopti aquelles mides que col·loquin en situació de preferencia a l'industria nacional, per a l'aprofitament de les llanes del país.

Necessitat d'organisar l'economía nacional. Ineficacia dels esforços parcials

M'és impossible anar-me fixant en totes i cada una de les primeres materies i d'articles complementaris per al manteniment del treball nacional; però amb lo dit crec que n'hi ha prou per a capir la necessitat de donar un sentit orgànic a la nostra producció, creant un veritable sistema econòmic nacional. Si no's fa així, la nostra dependencia de l'estranger serà cada dia més marcada, i els nostres treballadors i industrials viuràn a mercè de qualsevol conflicte exterior, que encara que no's presenti freqüentment en forma de guerra, pot massa sovint aparèixer en forma de vagues generals o parcials que afectin al combustible, a la navegació o als transports en general.

Per tal de demostrar ço que pot l'iniciativa estimulada per la necessitat, vos faré esment de lo que diu el Sr. Sànchez de Toca en un dels seus treballs referents a l'urgencia de vigorisar la nostra economía nacional.

«Intervenía jo (diu el Sr. Sànchez de Toca) en una petita explotació d'industria, de major importancia científica que industrial en aqueix moment. Constituíen part essencial de les seves instal·lacions, tuberíes luminiscents l'abasteixement de les quals semblava un article totalment dominat en el mercat universal per la producció alemanya. Encara que les existencies que teníem acopiades eren de certa consideració, a últims d'agost passat vàrem trobar-nos davant del risc imminent d'un agotament immediat. A fins d'agost i primera desena de setembre, tot i essent en aquella ocasió quasi completament ignorada l'existencia d'aquesta petita industria, tinguérem de desatendre comandes per més de 5 milions d'objectes, l'elaboració dels quals requería com a primera materia aqueixos tubos importats d'Alemanya, puix a Espanya no's produíen alguns d'ells.

»A l'estudiar llavors els estats de la producció i el consum nacional sobre aqueix article, de tan progressiva demanda en els mercats, comprovàrem que a Espanya no hi ha cap empresa que'l produeixi i exploti; que'l seu consum global a Espanya, durant els últims anys, va excedir anyalment de 212 milions de pessetes; que l'Estat per sí sol resulta consumidor, respecte d'aquest article, per 7 milions de pessetes, en quals despeses ve abonant 2 milions d'injustificable sobrepreu; que en això Alemanya és la nostra abasteixedora pel 90 per 100 de ço que consumim, i França pel 10 per 100 restant, i això sobre les categoríes més bastes; que poques nacions disposen de tan excel·lents elements naturals com Espanya respecte a les primeres materies d'aqueixa indus-

tria, i és, per tant, on la seva explotació industrial podría establir-se més ventatjosament; que'l posar en marxa aqueixa explotació industrial amb potencia per a proveir els diferents articles en el consum dels quals inverteix Espanya anyalment 212 milions, representa l'activitat en treball intensiu dintre de la fàbrica de 27,000 operaris, i en adquisició i transport de primeres materies una intensificació de vida econòmica que, en conjunt, s'aproxima o supera a posar en moviment 1,000 milions; i, per últim, que'l capital accions invertit en aqueixa industria amb la major cura per a l'amortització total, dins d'un quinqueni de tots els gastos de primer establiment, i abundantíssima dotació de fondos de previsió, reserves i capital de moviment, troba seguretats plenes de distribuir dividendes molt superiors a tots quants es computen actualment en la més pròspera de les nostres industries.»

Això té importancia perquè ho diu un economista eminent, i l'estadista, al meu entendre, més ben preparat d'Espanya per a conduir la vida del país pels viaranys del veritable progrés modern.

Heu de comptar que per tal de conservar el predomini de certs articles en el mercat universal, els industrials alemanys han arribat a subvencionar a fabricants del nostre mateix país, a condició de que limitessin la llur producció o tinguessin tancades les fàbriques, valent-se de tots els procediments i medis per a exercir una hegemonía econòmica contra la qual tot poble que estimi la seva independencia i estabilitat econòmica dèu prevenir-se.

Fins avui el proteccionisme, considerat com a base d'aqueixa independencia econòmica de les nacions, excepte a Alemanya, s'ha vingut desenrotllant d'una manera molt empírica, remarcant-se en els moments actuals les grans llacunes que dins d'aquesta política es troben.

D'ara endavant, jo crec que'l sentit proteccionista, en lloc de minvar, s'accentuarà, però d'una manera científica i sistemàtica, prenent com a punt de mira la necessitat d'assegurar la vida de les grans industries ja establertes, que són base d'una riquesa positiva i del treball de milers de braços, mitjançant la creació i desenrotllament de totes les industries accessories.

A Espanya ens costarà molt arribar a això. L'Estat, els polítics, la burocracia en general i els mateixos elements productors, no estàn preparats per a treball d'aquesta naturalesa, i potser continuarem veient com els Governs, sense un pensament propi, es limiten a fer de mediadors entre les lluites enverinades d'interessos contraposats.

Aquí difícilment trobarem mai qui pràcticament sàpiga resumir d'una manera tan concisa i tan nèta el conjunt de principis de la varia estrategia econòmica, com ho feu un dia en Bismarck, parlant amb Mr. de Saint-Vallier,

embaixador de França a Berlín: «Quan me manca un producte, obro les fronteres i el deixo entrar; quan el producte existeix en quantitat suficient, el carrego amb drets més o menys elevats, segons les circumstancies; quan n'hi ha sobreabundor, tanco la frontera i concedeixo primes d'exportació. Jo no'm lligo mai amb ningú.»

Jo no'm lligo mai en ningú. Així parlava un polític que portava un pensament col·lectiu, verament nacional, en el Govern del seu país, i per ell, més que per altra cosa, se sentía fort. Però a Espanya ¿quin és el governant qui porta un pensament col·lectiu i sintètic als Consells de la Corona? ¿Quin és el que se sent fort per virtut d'una concepció clara de les necessitats nacionals i dels medis de proveir-hi?

Aquí tot se converteix en baixa política electoral.

Fa poc, en Santiago Alba, qui ha governat i pensa tornar a governar, parlava a Valladolid i a Medina del Campo de la necessitat de reformar la nostra política aranzelaria, tirant per la borda ço que ell nomenava industries artificials, emmatllevant fins la terminología dels economistes d'escola *demodés,* tals com Joan Baptista Say, Leroy-Beaulieu i altres, els lamentables errors dels quals en les seves previsions científiques el temps s'ha cuidat de demostrar.

Això era una adulació als electors. ¿Què entén el Sr. Alba per industries artificials? Sembla que s'hauríen de tenir per tals aquelles les primeres materies de les quals no's produeixen ni es produiràn mai al país, i en aquest sentit l'industria cotonera hauría de considerarse, no sols a Espanya, sinó per tota Europa, inclòs a la mateixa Anglaterra, com a industria artificial.

Per molt que ho busquem, no sabem trobar en què s'ha de fundar la calificació d'artificial aplicada a una industria, i hem de dir, com en Jules Domergue, que l'única consideració en que's basen els economistes de l'escola lliurecanvista per a dir artificial a una industria, és una mera raó de temps. Ja compendreu que, des d'aquest punt de vista, no fóra possible el desenrotllament industrial de cap país.

A Espanya quasi bé hauríem de considerar artificial l'industria cotonera de tots els altres països, puix ja a últims del sigle X es va establir pels alarbs a Sevilla la primera fàbrica de filats de cotó, i al sigle XIII, abans que a Anglaterra, se'n varen establir a Barcelona.

No. Aquí no's veuen més que'ls aspectes fragmentaris de les coses, i els governants es determinen per corrents de parcialitat, encara que'n sofreixi el bon criteri i l'interès nacional que constantment invoquen. Arriba a tal punt l'incongruencia, que, després d'haver fet campanyes tremendament proteccio-

nistes des del punt de vista d'un interès determinat, no tenen escrúpol en declarar-se lliurecanvistes si han d'impugnar un altre interès contraposat.

No hi ha enlloc una protecció com la que Espanya dóna als cereials, i noresmenys del país dels cereialistes surten les coqueteríes lliurecanvistes. I un es pregunta: ¿a quin món estem?

A aquesta indomable lleugeresa espanyola, a l'ausencia de tot sentit col·lectiu, i a la competencia de tribu no pot oposar-s'hi rès. Quan se discuteixen aqueixes qüestions, dues corrents es marquen: o l'egoista, o la dels idealismes més estantiços; mai la santa conveniencia nacional.

El general Grant, ex-president dels Estats Units, al contestar a una comissió de Manchester que li feia avinent el gran erro comès pels Estats Units adoptant els principis proteccionistes amb la mira de convertir-se en país industrial, amb molta sorna va dir aquestes paraules: «Ara vosaltres, que us trobeu industrialment superiors a tots els altres pobles i us convé per tal motiu el lliurecanvi, el prediqueu arreu i l'heu adoptat a casa vostra, obrant santament, ja que així us interessa; però recordeu que abans d'això, des de Cromwell amb la seva Acta de Navegació, l'Anglaterra fou proteccionista com ningú. Potser per haver-ho estat durant dos sigles, ara podeu ésser lliurecanvistes. Nosaltres, en canvi, fa pocs anys que hem adoptat els nous *bills* proteccionistes, i si d'aquí doscents anys els meus conciutadans troben que'ls hi aniría millor canviar de sistema i acceptar les mides que aconselleu vosaltres ara, no dubteu pas que ho faràn.»

Veusaquí un llenguatge ben distint de la general mentalitat espanyola. És el llenguatge de l'home pràctic, deslligat de principis i de doctrines, atent sols a la realitat mudable i a les conveniencies col·lectives.

Econòmicament, no crec que hi hagi país més desorganisat que Espanya, ni que les idees de conjunt influeixin menys en el règim total de la nostra producció.

És, per altra part, molt llògic que així succeeixi, quan tot lo que hi ha i tot lo que tenim obeeix a l'iniciativa privada, sense que'l Govern hagi fet mai cap obra d'endigament de les energíes econòmiques del país.

Si es parla d'interessos agrícoles, es pensa primordialment amb els bladers i ramaders de Castella i Extremadura; quasi bé com si en el reste d'Espanya apenes hi hagués agricultura. Si es parla d'industria, es pensa purament amb els fabricants de Catalunya, i totes aquelles mides que tendeixen a protegir el treball nacional es miren com concessions especialíssimes fetes a Catalunya; i si es tracta de comerç, quan hi ha una revisió aranzelaria, sembla que'l portaveu de tot el comerç d'Espanya el tinguin els botiguers de Madrid.

La lluita entre aquests diferents interessos la resol sempre el Govern fent una capa mal tallada, sense un pensament propi i una orientació positiva, talment com si l'agricultura tan sols interessés als agricultors, l'industria als industrials, i als negociants el comerç, quan és tota la col·lectivitat la que està interessada en el conjunt de les manifestacions econòmiques, i en nom d'ella i dins d'un pensament superior, dèu l'Estat actuar de propulsor i de ponderador per a un progrés harmònic.

A l'abandó amb que'l Govern ha tingut aquestes qüestions i a l'incultura del país es dèu la defectuosa constitució econòmica d'Espanya.

Ara ja no hi som a temps a corretgir les bases de la nostra constitució econòmica, que pesen com un pes molt feixuc sobre la vida del poble. No hi ha més que fixar-se amb la nostra producció cereial, que és la més important de totes. Malgrat els seus defectes, hem de conservar-la i intensificar-la, o si no, tot s'enfonsaría.

Per a lograr-ho, l'ensenyança no és suficient; és precís sobre tot l'organisació del crèdit i desfer l'acció de l'usura. Per capir lo gran d'aqueixa acció, n'hi ha prou amb tenir en compte que generalment l'usurer i el cacic es confonen en una mateixa persona i vénen a ésser la plataforma de la deplorable màquina política que tenim montada a Espanya.

Encara molts no han arribat a compendre que bona part de l'incompatibilitat nostra amb els partits polítics d'Espanya, radica primordialment en els procediments de govern que són fills de l'origen viciós de les forces polítiques organisades amb caràcter general a Espanya.

Un Govern fort, desinteressat, que busqués en les fonts de la voluntat popular i en el servei dels interessos vitals de la nació la seva autoritat, passaría per damunt de totes les trabes parasitaries i posaría als ciutadans espanyols en condicions d'emancipar-se.

L'Estat té un gran poder per a despertar totes les forces socials i col·locarles en condicions d'eficaç actuació. Mireu, si no, ço que va fer Frederic II de Prussia quan va veure amenaçada de ruina a la noblesa de Silesia. A fi de redimir-los de l'usura i fer-los-hi fàcil el crèdit, va obligar-los a formar una societat denominada *Landschaften*, que tenía per objecte sumar a la solvencia personal la de tots els associats, conseguint així que augmentessin les garanties de pago i poguessin obtenir diner a interès mòdic, lliurant-los de l'usura.

El *Landschaften*, operant com a intermediari entre acreedors i deutors i intervenint les operacions de préstec, ofería al prestamista una garantía ilimitada, i els resultats foren tan esplèndids que poc a poc s'estengueren

arreu, es federaren després i crearen un Banc Central amb un vastíssim camp d'operacions.

D'això, i del pensament d'organisació del crèdit que aquesta institució comporta, pot dir-se que'n deriva el desenrotllament extraordinari que varen assolir més tard els Bancs Hipotecaris i altres institucions de crèdit amb caràcter temporal, per a beneficiar als petits propietaris i facilitar la redempció de les cargues que gravaven les terres llurs.

L'any 1879 es van crear els Bancs per a la millora de les terres a Alemanya, i, si bé mireu, per totes les nacions, sigui ja en forma de Caixes rurals, de *Comptoirs*, etc., per tot està organisat el crèdit agrícola, menys a Espanya, on els esforços, mai prou alabats, per a obtenir la creació d'un Banc Agrícola, del nostre bon amic D. Josep Zulueta, han trobat obstacles insuperables oposats per aquest sistema de forces ocultes que regeixen la política espanyola d'una manera misteriosa. Aquí està el secret de tots els nostres mals.

Si he fet aquestes consideracions és perquè crec que'ls esforços parcials seràn infructuosos per a millorar les condicions de vida i de treball del poble espanyol.

Intervenció de l'Estat

L'obra a fer ha d'ésser total i fondament transformadora, i com que l'únic orgue adequat per a disciplinar i endigar totes les forces socials és l'Estat, mentres aquest sigui en els seus fonaments, com és ara, una creació completament artificiosa, és impossible que trobem el remei a les xacres col·lectives.

L'endarreriment de l'Estat oficial en un temps com el present, en que cada dia els principis intervencionistes van estenent-se i intensificant-se, pot ésser la causa d'una completa disolució nacional.

Avui l'individualisme ha fracassat. Amb motiu de la guerra, s'ha posat en evidencia la necessitat d'apoiar-se totes les activitats individuals en l'esforç i en la vigilancia col·lectiva. S'han decretat moratories en molts països per a evitar la ruina dels bancs particulars; s'han reglamentat els préstecs; s'ha dosificat el consum, s'han fixat taxes, en una paraula, tothom ha comprès que, sense una acció directa de l'Estat com a suprema expressió de la colectivitat, tot se desmoronaria com un castell de cartes.

Després del tràngul per que passa Europa, si fiteu la vista més enllà compendreu que, al liquidar-se la situació actual, l'intervenció de l'Estat serà més necessaria que mai per a evitar la ruina de tothom.

Tot això, senyors, representa per mi la forja d'un nou dret. Reconeguda l'impotencia individual, ja que per tot acudim a l'Estat, no ha pas d'estranyarnos que aquest ens fixi les condicions i penetri més enllà dels límits que abans crèiem infranquejables.

La nova legislació social pendrà cada dia un caràcter més netament econòmic, actuant sobre tot ordre de relacions que puguin tenir alguna trascendencia col·lectiva, i d'aqueix modo, les funcions de l'Estat s'aniràn ampliant d'una manera formidable.

Seguint la tradició espanyola, quedarà descuidada la creació dels òrguens necessaris, i les noves funcions que també voldrem implantar, en lloc d'element de prosperitat, si Déu no hi posa remei, temo molt que vinguin a ésser una causa més de desballestament i de ruina.

Les coses no s'improvisen. Preparem-nos per a les noves formes d'organisació econòmica, pensant que'l patriotisme, com digué Lloyd Georges en el meeting de «Queens Hall», no consisteix pas solament en sapiguer donar la vida per la patria, sinó en treballar per a que dintre d'ella quedi desterrada la miseria.

CONFERENCIA 6.ª

(30 d'abril)

POLÍTICA AGRARIA

PER

D. CARLES DE CAMPS I D'OLZINELLAS

MARQUÉS DE CAMPS

DIPUTAT A CORTS PER BARCELONA, EXSENADOR DEL REGNE,
EXPRESIDENT DE L'ECONÒMICA BARCELONESA D'AMICS DEL PAÍS,
DE L'INSTITUT AGRÍCOLA CATALÀ DE SANT ISIDRO,
DE LA FEDERACIÓ AGRÍCOLA CATALANO-BALEAR I DE L'UNIÓ DE VINYATERS
DE CATALUNYA

POLÍTICA AGRARIA

I

Producció agrícola de Catalunya i demés regions d'Espanya

Vaig a parlar-vos de política agraria. No d'aquella política hidràulica, de la qual tant va parlar-se al Parlament i a la *Gaceta*, que tot ho resol amb l'aigua, element que és, sens dubte, un dels factors principals de la producció agrícola. Ni tampoc de la política forestal, presentada sovint en contraposició a la política hidràulica, i que hem de reconèixer que és, també, de la major importancia.

El meu intent és dissertar sobre política agraria integralment, estudiant les solucions hidràuliques i forestals; les condicions dels conreus, de la remadería i de les industries que de les mateixes se'n deriven; dels medis de transport en els llurs aspectes rodat i ferroviari; del consum del país (subsistencies); de l'exportació, analisant l'influencia dels aranzels en les qüestions agrícoles, i, finalment, de les institucions, ja siguin socials, ja de crèdit, amb llurs derivacions de Sindicats, Caixes rurals, i organisacions social i civil de l'agricultura, que és, a judici meu, el més bell complement de solució harmònica de tot ço que al valor de la terra fa referencia.

Com veieu, la tasca és llarga, potser sobradament llarga, i abusaría massa de la vostra benevolença si no la reduís; i ho faré limitant-me a referir-me a aquells fets que puguin servir-me per a donar idea, la més clara possible, de

com veig els problemes de la Política agraria del nostre país davant del formidable conflicte armat que assota actualment els més importants Estats d'Europa.

Soldat que procuro ésser sempre disciplinat, vinc aquí per a complir un comanament; no per impuls espontani de la meva voluntat, la qual mai hauría sabut resoldre's a molestar-vos. Concediu-me, en gracia, tota la vostra indulgent benevolença.

Però ¿val realment la pena de que entretingui la vostra atenció amb qüestions essencialment agrícoles? Crec que sí.

El Sr. Sedó vos deia, no fa pas moltes nits, que l'agricultura era el fonament de la riquesa del nostre país, i jo crec lo mateix; i encara crec més.

Crec que Catalunya, que tanta importancia té pel seu desplegament industrial i pel seu comerç dintre d'Espanya, és encara molt més important agrícolament considerada.

Implícitament ho reconeix tot Espanya quan ens diuen: *El catalán de las piedras saca pan.*

Terrer, el nostre, excessivament montanyós i àrid, de clima quasi sec, amb un maig ple d'eflorescencies i amb un agost tòrrid que tot ho resseca i crema; recordeu l'impressió que's reb quan, venint del centre d'Espanya, s'entra a Catalunya. En qualsevulla època de l'any, fins a l'hivern, quan la vegetació apareix talment morta, sembla rebre's l'impressió d'entrar a un jardí, comparable solament a les belles i riques prades de Valencia i Murcia.

No'ns han dit encara que això fos un privilegi; però no serà un cas extraordinari que'l millor dia, descobrint-nos de bell nou, ens ho tirin en cara. No. Aquí els agricultors catalans no'n disfrutem més que un de privilegi: el de la nostra tenacitat, la nostra fe i el nostre amor al terrer.

No us cregueu, per les paraules que acabo de pronunciar, que sols he d'ocupar-me de coses de Catalunya. L'actuació constant de la minoría parlamentaria regionalista, que sempre atén a l'interès conjunt de totes les regions espanyoles, em porta i m'obliga, amb molt gust, a tractar la qüestió amb caràcter de generalitat.

Per altra part, he de dir-vos que, si tingués de limitar-me a Catalunya, serien molt breus les meves paraules; car entenc que a Catalunya no tenim problema agrari. Crec sincerament que aquí, amb les institucions civils de caràcter agrari, cristal·lisades en el nostre Dret Consuetudinari, ja el tenim solucionat. Però, de la mateixa manera que en els demés ordres de l'activitat anem influint en la mentalitat espanyola i en la governació de l'Estat, com ho han provat les conferencies donades aquí, també crec que'l pensament

català agrari, la nostra constitució interna, ha d'influir molt en el Parlament i en el Govern per al fecond desenrotllament de l'agricultura espanyola.

Efectes de la guerra en els productes agrícoles

Abans, a l'esclatar una guerra, sobre tot a Europa, totes les forces productores dels països neutrals veien notablement augmentats els llurs ingressos. Sobre tot els fruits de la terra es pagaven molt més, justificant-se aquella dita vulgar dels nostres avis: *Pluja i sol i guerra a Sebastopol*. Però avui, amb la desaparició dels mercats locals, per obeir la llei inexorable del mercat mundial, els preus del qual irradíen per tots els altres mercats, i gracies a la facilitat de comunicacions, multiplicació dels medis de transport i increment de l'intercanvi, les coses han canviat bona cosa.

El comerç, més ben dit, l'acaparament, es fa més intens; els especuladors, apoiant-se en els pànics, procuren comprar als preus més baixos possibles i no vendre fins que la ganancia els satisfà, quan s'inicia l'encariment dels productes, l'enrariment dels mercats, inclòs en els mateixos llocs productors, i la miseria i la fam apareixen en l'horitzó visible i els productes que no tenen requesta es veuen despreciats, resultant la seva venda ruinosa, per sota el preu de producció, causant tot això una veritable ruina.

Superficies agraries d'Espanya

Examinem breument de quina manera tenim constituida la riquesa agrícola.

La superficie d'Espanya, en números rodons, és d'uns 50 milions d'hectaries, distribuides en aquesta forma:

Zona agrícola. .	Cereials	16.704,387	
	Vinya.	1.413,980	
	Oliveres.	1.333,377	
	Horta	2.255,830	
		21.707,574	22.000,000
Zona forestal . .	Boscos en bon estat	5.000,000	
	» en mal estat	5.584,102	
		10.584,102	11.000,000
Zona erma		4.693,267	5.000,000
			38.000,000
Terrenys sense classificar			12.000,000
	TOTAL		50.000,000

D'aquests 12 milions d'hectaries sense classificar, n'hi ha 2 milions que podràn convertir-se en superficies regables; però els 10 milions restants no poden arribar ni a mitjanes terres de secà, car si fossin aptes ja la rella hauría entrat en elles i s'haurà de dedicar-les necessariament al conreu forestal; bosc alt, de brossall o de pastoreig.

D. Lluc Mallada classifica el territori espanyol de la següent manera:

Rocams, el 10 %.	5.000,000 hectaries
Terra pobre, el 35 %	17.500,000 »
» regular, el 45 %	22.500,000 »
» bona, el 10 %	5.000,000 »
	50.000,000 hectaries

Que equival a dir que'l nostre terrer és dolent, misèrrim per a la producció agrícola.

Si comparem el nostre país amb el d'Italia, com molt encertadament han fet altres companys que m'han precedit en aquest lloc, veurem:

	Italia	Espanya
Superficie	28.000,000 d'hects.	50.000,000 d'hects.
Terres de conreu. .	46 %	39 %
Prats i pastorims. .	25 %	20 %
Forestal.	16 %	21 %
Improductiva . . .	13 %	20 %

Valor de la producció agrícola espanyola

Aquesta situació depriment del nostre país resulta encara més evident si ens fixem en els valors de la nostra producció.

El valor aproximat de la nostra producció l'any 1910 fou com segueix:

Per cereials i lleguminoses	1,943.980,538 ptes.
Per raïms i vins	332.604,097 »
Per olives i olis	213.927,299 »
Per arbres fruiters	181.450,940 »
Per tubèrculs, arrels i bulbes	354.037,776 »
Per plantes hortícoles	169.189,776 »
Per pastures i forratges.	384.792,557 »
Per plantes industrials	95.505,583 »
Per industries anexes	148.905,301 »
	3,824.393,867 ptes.

En números rodons 4,000 milions de pessetes.

Comparant ara la producció total espanyola amb la de Catalunya, en sos principals conreus, resulta:

Superficie Hectaries	Prats i Boscos Hectaries	Cereials Hectaries	Vinyes Hectaries	Oliveres Hectaries	Demés conreus Hectaries	Conreu impropi Hectaries
Espanya: 50.451,688	24.055,547	16.295,056	1.444,174	1.333,383	2.630,267	4.693,261
Catalunya: 3.219,660	1.441,309	750,885	222,272	140,144	269,952	304,488
47.232,028	22.614,238	15.544,171	1.221,902	1.193,239	2.360,315	4.388,773

D'aquestes estadístiques resulta que Catalunya té dedicats a prats i boscos el 44'77 per 100 de sa superficie i les demés regions espanyoles el 47'88 per 100.

A cereials hi dedica Catalunya el 23'36 per 100 i el restant d'Espanya bona cosa més, el 32'90 per 100; per ésser aquest el conreu principal de les regions centrals i meridionals d'Espanya.

A vinyes hi dedica Catalunya el 6'92 per 100, mentres que les demés regions espanyoles solament el 2'52 per 100.

A oliverars, Catalunya el 4'35 per 100; les demés regions sols el 2'53 per 100.

Als demés conreus, Catalunya el 8'39 per 100; les demés regions no més el 5 per 100.

I les terres improductives representen a Catalunya el 9'46 per 100 i al restant d'Espanya el 9'29 per 100.

La producció de blat i demés cereials

Després dels prats i boscos, el conreu principal d'Espanya és el de cereials i d'entre aquests el del blat.

Però totes les persones que ho han estudiat regoneixen que és un conreu car, ruinós i que convindría substituir per un altre més remunerador. ¿Quin? No ho sé, ni crec que avui pugui dir-ho ningú.

El Rei D. Alfons XIII, per iniciativa propia i a ses despeses, creà, fa ja uns quants anys, una Comissió per a que estudiés la flora esteparia d'Espanya, amb l'intent de veure si el conreu d'alguna de les nombroses plantes indígenes que la formen podría ésser remunerador. La Comissió treballà amb gran zel

i proclamen el seu saber dos llibres notables publicats a costes de Sa Majestat; però no és possible pensar per ara en la substitució d'aquell conreu per un altre.

En conseqüencia, per abaratir la producció del blat precisa augmentar el rendiment de les terres, conreant millor i empleant més adobs.

En una conferencia donada pel Sr. García Moreno en la Setmana Agrícola de Valladolid, fixava dit senyor les produccions del blat, prenent en conjunt les collites de secà i les de regadiu en aquesta forma:

Castella dóna per hectaria	10'50 hectòlitres
Catalunya	12'50 »
Aragó i Rioja	13'80 »
Navarra i Vasconia	17'50 »

mentres que

França dóna per hectaria	17'50 hectòlitres
Alemanya.	25'10 »
Anglaterra	27'00 »
Bèlgica	30'20 »

Crec que intensificant aquest conreu, com hi ha tendencia a fer-ho, Catalunya, Aragó, Rioja, Navarra i Vasconia podràn arribar fàcilment a produir 20 hectòlitres per hectaria, i Castella i Andalucía 15 o 16 hectòlitres. I en anys de saó i bona temperatura potser més. Recordeu que Espanya fou en l'Imperi Romà el graner del món.

Si arribéssim a la producció que acabem d'assenyalar, la collita d'enguany, que fou d'uns 31 milions de quintars mètrics, ultrapassaría suficientment dels 36 als 38 milions de quintars mètrics que necessitem per al consum anyal de la nostra població i per a la sembra, i Déu sab si arribaríem fins a transformar-nos d'importadors en exportadors de blat.

El blat de la collita de 1914 va pesar bastant menys que'l de 1913, essent aquell molt major en volum i tal vegada el Govern no tingué prou en compte aquesta circumstancia, si és que s'hi fixà. Al menys permet dubtar-ne i fins semblen demostrar-ho les seves vacil·lacions en lo referent a la política aranzelaria que ha seguit amb relació al blat.

El 15 d'agost de 1914 sospengué els drets aranzelaris sobre el blat, i en aquella data els agricultors no havíen pogut encara realisar les llurs collites. De manera que aquella disposició els privà de beneficiar-se quelcom de l'alça de preu que experimentà el blat. El benefici pogueren fer-lo els acaparadors, no els agricultors. Però això durà poc. El 5 d'octubre es restabliren els drets

i aquesta mida, naturalment, ja no podía ésser beneficiosa als agricultors, car el blat havía desaparegut dels graners llurs. Fou també un benefici per als acaparadors. El 16 de desembre va decretar-se l'escala mòbil, pujant o baixant els drets segons fossin les cotisacions dels blats, i aquesta nova mida continuà afavorint únicament als acaparadors.

El Govern cregué de bell principi que hi havía blat a abastament per a totes les necessitats, i, no obstant, després es vegé obligat a comprar blat, mercès a lo qual i a la patriòtica actitut de la molinería catalana pogué solucionar-se el conflicte que's feia imminent, aturar l'alça en el preu de les farines i aguantar la situació fins a collita. No obstant, l'encariment del pa quedà com a fet consumat.

Un altre testimoni que justifica ço que acabo d'exposar i que fa més patent l'inseguretat i vacil·lació del Govern en la qüestió aranzelaria dels blats, és el de que constantment s'han anat assenyalant variacions en la xifra representativa del preu remunerador. Aquest ha d'ésser únic, fixe; les oscil·lacions, i encara petites, són únicament admisibles en períodes llargs. És inadmisible i ruinós que a cada moment, segons les mides aranzelaries, que també hauríen d'ésser estables, es fixi un nou preu remunerador.

El conreu del blat viu gracies a la protecció que li dóna l'Aranzel, i és precís que aquest tingui estabilitat. Després tornarem a insistir sobre aquest punt.

Si comparem ara la producció dels principals cereíals d'Italia, Espanya i Catalunya, i la de les patates, resulta:

	Blat Quintars mètrics	Ordi Quintars mètrics	Sègol Quintars mètrics	Civada Quintars mètrics	Patates Quintars mètrics	Blat-de-moro Quintars mètrics
	Milions	*Milions*	*Milions*	*Milions*	*Milions*	*Milions*
Italia . .	42	2'1	1'4	4'1	17	21'0
Espanya . .	37	17'0	7'0	4'2	25	5'1
Catalunya .	2	0'7	0'1	0'1	»	1'2

corresponent per habitant els següents promigs:

	Kg.	*Kg.*	*Kg.*	*Kg.*	*Kg.*	*Kg.*
Italia . .	127'27	6'36	4'24	12'33	131'51	63'63
Espanya . .	221'00	89'47	38'94	22'10	131'58	26'84
Catalunya .	100'00	35'00	5'00	5'00	»	60'00

Observi's que a Espanya corresponen 221 kilos per habitant, que la producció de Catalunya, escassíssima, no més arriba a 100, i que, prenent com

a promedi per habitant i dia a Espanya la de mig kilo de blat, resulta que a l'any correspondría per a

Russia	473	kilos per any
Dinamarca	287	» » »
Bèlgica	274	» » »
França	254	» » »
Alemanya	230	» » »
Suecia	212	» » »
Italia	202	» » »
Espanya	200	» » »

Hi ha per a Espanya, segons aquest càlcul, 21 kilos a l'any menys de lo que vaig deduir, 221 kilos, quedant plenament demostrada la nostra inferioritat en quant a la producció bladera, i la nostra superioritat en la d'ordi i sègol, cereals característics de terres pobres. Únicament compensa en part la producció realment notable de civada i patates, i és vergonyosa la de blat moresc.

No faig indicació de la producció de patates a Catalunya, perquè no tinc seguretat en les dades que he pogut adquirir; però tenint en compte la gran exportació que de patates tendres es fa en la nostra terra de marina, és lògic suposar que contribuim en respectable proporció als 25 milions de quintars mètrics citats.

A Espanya, el nostre Govern, davant la repercussió del conflicte europeu, no va preocupar-se sinó de que hi hagués blat; però no s'ha preparat per a cap de les combinacions que s'han fet en tots els països que han hagut de preocupar-se de l'assumpte.

A Alemanya per a la panificació s'han barrejat les farines de blat amb les de patates; a Italia, com vos deia l'altre dia D. Pere Rahola, s'ha barrejat el 80 per 100 de farina de blat amb el 20 per 100 de farina de moresc; però aquí no sabem pas que'l Govern s'hagi preocupat d'això, i si se n'ha preocupat s'ho ha reservat, i no obstant, la nostra misèrrima producció de cereals permet al nostre país, sense necessitat de comprar blat, una defensa admirable en ço que constitueix la base principal de la manutenció del nostre poble.

Efectivament. El sègol és un gra que en moltes regions s'utilisa exclusivament per a la panificació. A Catalunya, en l'alta montanya, és el pa que mengen els nostres pagesos, la farina del qual podrà ésser més o menys agradable, però és indubtable que té un gran valor nutritiu i pot contribuir, barrejada amb la la farina de blat, a resoldre les necessitats de la panificació. Això és una solució.

Altra solució: la civada. Recordo haver llegit, fa dos o tres anys, unes

experiencies verificades per l'exèrcit francès. Varen mobilisar-se dues companyíes d'Infantería, l'una alimentada amb l'alimentació corrent i l'altra a base de farina de civada. A l'acabar-se les maniobres a les quals varen subjectar-se ambdúes companyíes, es va revelar una major resistencia i menys baixes en la companyía alimentada a base de farina de civada. Aquest fet, plenament confirmat a l'exèrcit francès, és un precedent preciós d'una altra solució que podríem adoptar a Espanya no més que amb la nostra producció, barrejant en proporció convenient les farines de blat i civada.

Tercera solució: la farina d'arroç, gramínea que produim en l'alta xifra de 2.075,564 quintars mètrics, que dóna un promig per espanyol de 10'8 kilògrams i a Catalunya per 252,981 quintars mètrics de sa producció un promig de 12'4 per habitant, és altra farina sana, nutritiva i agradable que podría convenir a la panificació.

Altre aspecte de la previsió del Govern respecte al conreu del blat:

Pel Ministeri de Foment s'incità a que l'agricultor sembrés la major superficie possible; però el Govern no tenía blat d'hivern ni de primavera per aital servei. En canvi França, preocupant-se seriosament del problema, va pendre en consideració una proposició de Llei de M. Eugeni Laurent — 11 febrer 1915, — que, per a lograr l'intensificació del conreu del blat, va proposar a la Cambra dels Diputats concedir una prima de tres francs a cada colliter per cada 100 kilos de grans d'excés respecte a la collita anterior, previa comprovació en el moment de la batuda.

La producció vinícola

Altra producció de la major importancia és la del vi, sobre tot a Catalunya, on, com he dit, ocupa el 6'92 per 100 del seu territori.

La producció de raïms a Espanya, segons dades de 1910, és de 27.231,573 quintars mètrics, que varen produir 15.279,078 quintars mètrics de most, que suposen 8'15 kilos per habitant; i a Catalunya, amb 5.514,143 quintars mètrics de raïm vàrem obtenir 3.298,334 quintars mètrics de most, que suposen una major perfecció en la vinificació, corresponent per habitant 16'75 kilògrams.

En el mateix any de 1910, la producció de most a Italia fou de 48 milions d'hectòlitres; a França, essent dit any fatal per a la vinicultura, fou de 28 milions, i a Espanya de 18 milions.

Examinant la producció francesa de 1905 a 1914 crec més aproximada com a producció de most la xifra de 50 milions d'hectòlitres, lo qual permet

fixar com promig per habitant les xifres de 146 litres per a Italia, 129 per a França i 98 per a Espanya.

Si es curt el nostre rendiment vinícola, com ho són tots els altres productes agrícoles, el rendiment de Catalunya amb referencia a Espanya és falaguer per a nosaltres. Vegem les dades corresponents a la collita de 1913:

PRODUCCIÓ DE MOST EN 1913

Catalunya.	6.161,065 hectòlitres	
Llevant.	2.189,324 »	
Castella	2.594,903 »	
Manxa i Extremadura . . .	2.275,454 »	
Aragó i Rioja	916,401 »	(Rioja, 107,315 hectòlitres)
León.	622,937 »	
Galicia i Asturies	961,273 »	
Navarra i Vasconia. . . .	162,123 »	
Andalucía i Illes adjacents. .	1.221,723 »	
	17.105,203 hectòlitres	

Doncs bé: si suposem que'ls 19 milions d'habitants d'Espanya beuen tots diariament no més que un quart de litre de vi, resultarà que per a proveir el mercat interior necessitem a l'any 17.337,500 hectòlitres de vi, o sia que consumiràn els espanyols la llur producció total.

Però, per altra banda, l'exportació de vins espanyols va valdre el mateix any de 1913, 140.974,440 pessetes, repartides d'aquesta manera:

Exportació de vins	Pessetes	Vi corrent
França en 1913	66.000,000	
Anglaterra	823,000	79.164,000
Nord d'Europa	12.341,000	
Amèrica	10.000,000	10.000,000
Assia i Oceanía.	247,000	247,000
TOTAL		89.411,000
Vins generosos	51.563,440	51.563,440
SUMA TOTAL		140.974,440

De lo qual resulta innegable que una gran massa d'espanyols no beu vi, o quan menys no'l beu de raïms.

La producció vinícola es distribueix necessariament entre el consum interior, l'exportació i la destil·lació, que normalment no és important. En con-

seqüencia, coneguda l'exportació s'ha de convenir en que'ls espanyols bevem poc vi i que'l marge o diferencia el completen o rebassen les sofisticacions i adulteracions.

Així, doncs, el pervindre de la nostra vinicultura ha de fonamentar-se en evitar els fraus i fomentar el mercat interior, procurant conservar i augmentar amb tipus legítims l'exportació que encara ens resta.

Els rendiments per hectaria a Catalunya comencen a ésser falaguers. Al Penedès oscil·len de 30 a 96'60 hectòlitres. D. Manuel Raventós ha arribat, com a producció normal i superant-la, a 100 hectòlitres. A la comarca de Llevant els promigs oscil·len entre 25 i 50 hectòlitres, i a Alella hi ha una vinya que algún any ha arribat a rendir fins a 150 hectòlitres.

Amb lo dit me sembla haver demostrat que, intensificant la producció, és ben factible deixar satisfetes les necessitats del mercat interior i també les de l'exterior.

I parlant de vins no sabría deixar de fer aquí al menys una referencia al problema de la Zona Neutral, o més ben dit, del Port franc.

Tots sabeu que entre els viticultors espanyols s'agita l'opinió sobre la conveniencia o no conveniencia de l'entrada dels vins estrangers en les zones o ports francs. L'*Unió de Vinyaters de Catalunya* celebrarà demà (1.er de maig), a Figueres, la seva Assamblea anyal ordinaria, en la qual s'ha de tractar d'aquest important assumpte, i em limito a senyalar el fet per la seva trascendencia, cridant especialment l'atenció de tots respecte de l'importancia d'aquesta producció a Catalunya amb relació a la de tota Espanya.

La producció d'oli

Ens deia fa poques nits el Sr. Ferrer i Vidal que era l'oli producte d'exportació, i, efectivament, és d'extrema importancia lo que s'ha avençat en el conreu de l'oliver i en l'elaboració de l'oli, essent de justicia reconèixer que'ls andaluços s'han avançat extraordinariament als catalans, prenent-nos aventatge, amb tot i que és per a nosaltres un conreu importantíssim, en el qual, com ja hem vist, hi tenim empleat un 4'35 per 100 del nostre territori, per un 2'53 per 100 amb que figuren les demés regions espanyoles.

A Andalucía els colliters han fet grans esforços premiats amb el millor resultat. El marquès de Cabra, a Còrdoba, amb els seus filtres i premses, i el d'Acapulco amb el seu sistema d'extreure l'oli per medi del buit, i altres encara.

Espanya cull uns 15.244,684 quintars mètrics d'olives que rediten uns

2.579,393 quintars mètrics d'olì, corresponent-ne a Catalunya, respectivament, 1.541,918 i 279,087 quintars mètrics d'olives i d'oli, que suposen per habitant 13'6 kilos amb referencia a Espanya, i 13'07 kilos amb referencia a Catalunya: quasi igual.

Molt d'oli espanyol va als mercats de Marsella i Niza, en els quals hi té molta acceptació per la seva gran densitat i per ésser molt rics en margarina, lo qual permet que allí els puguin barrejar amb altres olis d'origen vegetal inert, o sigui, sens color, olor ni sabor, que'ls disolen i els fan més clars, menys densos, més transparents, llampants i brillants, amb un gust de sentida *fruité* que recorda el fruit de que prové i que'ls ha donat una gran acceptació, en els mercats sudamericans especialment.

Els nostres productors rebutgen encara aquesta mena de mescles, que no discutiré ara per no considerar-ho moment oportú, contentant-me amb assenyalar el fet i anotar l'èxit obtingut a l estranger.

L'oli és un producte d'extraordinari pervindre. Fixeu-vos en la marxa progressiva de les seves cotisacions. En 1896 els 115 kilos valíen 87 pessetes; en 1900 varen pagar-se a 112, i en 1913 varen arribar a 154.

En l'ordre de preferencia hi trobem avui l'oli andaluç, després els de Tortosa, Aragó, Lleida, Urgell, Empordà i mallorquins. Els nostres productors d'oli hauríen de sentir el patriòtic anhel de volguer millorar la llur situació relativa de preferencia.

La remadería

Altre producte que convé mencionar, com a fonamental per al nostre avenir agrícola, és la remadería. El seu darrer cens fou el de 1913; però pendré les dades de l'anterior, perquè les tinc més completes i les seves diferencies no són, per altra part, molt considerables.

La producció és per caps:

	Cavallar	Mular	Asenal	Boví	De llana	Cabrum	Porquí	TOTAL
Espanya . . .	519,665	886,713	867,864	2.368,767	15.117,105	3.216,459	2.424,039	25.400,042
Corresponen a Catalunya .	44,635	53,528	52,611	105,103	826,134	142,559	199,596	1,424,166
	475,030	833.185	815,253	2.263.664	14.290,971	3.073.900	2.224,443	23.975,876

i referint aquests números a la superficie d'Espanya i de Catalunya, obtindrem per kilòmetre quadrat les xifres següents:

	Cavallar	Mular	Asenal	Boví	De llana	Cabrum	Porquí
Espanya . . .	1'04	1'60	1'73	4'60	30'23	6'43	4'85
Catalunya . . .	1'49	1'78	1'75	8'54	27'54	4'75	6'65

Tots haureu sentit a parlar amb elogi de la *Cabaña española*, però difícilment de la *Cabanya o ramadería catalana;* i, no obstant, dins d'Espanya, Catalunya no fa cap mal paper en aquest ram de la producció.

En el bestiar cavallar, mular, asenal i porquí, quan no igualen és que superen els nostres coeficients per kilòmetre quadrat. Altrament, és molt notable l'inferioritat del coeficient en el bestiar de peu partit, boví, de llana i cabrum.

Respecte al cavallar, entenc que és possible encara densificar la nostra producció. Els dipòsits i parades de sementals del Cos d'Artillería poden ajudar-hi molt, i aquest és un servei que hem d'agrair a l'Estat, i si els regiments d'Artillería poguessin, tal com crec que's desitja, tornar a vendre eugues, l'ajuda al país ganader sería major.

El ram de Guerra estima en vuit anys la vida del bestiar, el preu del qual, dividit per vuit, permet, a qualsevol moment, l'adquisició barata de les eugues.

Especialment al centre d'Espanya hi ha la tendencia de combatre la producció d'híbrids, mes jo crec que hem d'esforçar-nos per a conservar els nostres hermosos tipus de bestiar asenal i fomentar i perfeccionar tot lo que sigui possible el mular.

Diguin lo que vulguin, els híbrids tenen grans aplicacions, per la llur rusticitat i sobrietat, per als serveis de montanya i terres excessivament seques.

Per ço que fa referencia al bestiar boví, Catalunya dèu intensificar la seva població amb preferencia al bestiar de llana. Aquest, quan no troba prou herba en les terres on pastura, l'arrenca i remou la terra — la qual es disgrega amb les pluges, — produint en el sòl erosions que'l perjudiquen extraordinariament, empobrint-lo de terra vegetal; mentres que'l bestiar boví, tallant no més els grífols, no perjudica el terrer, si acàs és el mateix bestiar el que sofreix, si les superficies de pastoreig en les quals s'alimenta estàn massa carregades de caps. Per aquesta raó pot intensificar-se la població bovina en règim de pastoreix; però la de llana no més pot intensificar-se allà on siguin molt abundants les herbes, i encara amb règim mixte de pastoreig i establía.

La cabra, veritable vaca del pobre, no dèu abandonar-se, molt altrament; però sí que dèu desaparèixer en absolut de la montanya i cuidar-la en un règim molt intens d'establía.

La població porquina és ja important per a nosaltres; però encara dèu esser-ho molt més. L'any 1913 apareix amb un augment de 300,000 caps; no és suficient encara. Tot augment ens semblarà sempre poc. No s'ha de perdre de vista que la seva carn és de molt preu i que l'exportem ventatjosament.

Però aquesta nostra situació remadera, si la comparem amb la d'altres països resultarà també deficient. Seguim comparant-nos amb Italia i ho veurem.

En 1909 Italia tenía en conjunt i per kilòmetre quadrat la següent població:

Cavallar, mular i asenal . .	2.194,000 caps,	7'60 caps per km.
Boví	6.219,000 »	21'69 » »
De llana i cabrum	13.878,000 »	48'40 » »
Porquí	2.508,000 »	8'74 » »
	24.799,000 caps	

Espanya en el mateix any tenía:

Cavallar, mular i asenal . .	2.274,000 caps,	4'5 caps per km.
Boví	2.369,000 »	4'7 » »
De llana i cabrum	18.334,000 »	36'0 » »
Porquí	2.508,000 »	4'1 » »
	25.485,000 caps	

Les nostres densitats de població conserven, com se veu, els caràcters de pobresa i de miseria ja assenyalats en altres produccions.

La comparació de les importacions i exportacions de bestiar en 1914 confirmen la meva afirmació. Vegi's les estadístiques següents:

Cavallar	1,130 caps	importats per	1,280 exportats
Mular	3,620 »	» »	3,002 »
Asenal	351 »	» »	2,207 »
Boví	4,512 »	» »	11,525 »
De llana	60,699 »	» »	44,658 »
Cabrum	10,409 »	» »	9,819 »
Porquí	9.164 »	» »	2,481 »
	89,885 caps	» »	74,972 exportats

el valor dels quals són: 8.184,206 pessetes per a l'importació i 5.995,902 per a l'exportació, o sigui un dèficit de 2.188,304 pessetes.

En el bestiar que importem, les vaques lleteres hi figuren amb 2.000 caps, lo qual és altre símptoma de la nostra inferioritat. Suiça, Dinamarca, Holanda, Anglaterra, Austria, etc., han sapigut crear la llur vaca lletera. Nosaltres no hem sapigut obtenir encara la vaca lletera indígena.

Les importacions i les exportacions de bestiar seràn enguany un desastre. Des d'ara l'exportació està prohibida; però tots sabeu que s'està fent una gran exportació de bestiar cavallar i mular a França de manera tan clandestina que tothom veu passar els vagons dels nostres ferrocarrils en direcció a l'estació de Vilajuiga, propera a la frontera, des d'on amb totes les guies escrites i armades, són repartits pels pobles fronteriços, i després convenientment guardats i escoltats fins a la ratlla de França.

Aquesta exportació, que m'asseguren ha començat a fer-se amb algún vagó de bestiar de llana, és una sangría oberta que pagarem cara després de la guerra.

Producció forestal

La producció forestal en 1910 era sensiblement d'uns set milions de pessetes. Poguent-se estimar la producció en les quantitats que a continuació s'indiquen:

En metàlic	3.466,451'91 pessetes
En especie	3.620,419'30 »
Destruit	186,039'20 »
1909-1910	7.272,910'41 pessetes
Avui la renda anyal és de	9.144,781'05 pessetes
i la renda dels boscos particulars és de . .	4.000,000'00 »
Total . . .	13.144,781'05 pessetes

Després va arribar la renda anyal a nou milions i judicant que aquestes xifres no fan referencia sinó a la producció dels boscos públics de l'Estat, Corporacions i Municipis, es pot ben calcular que'ls boscos privats donen com a mínimum una renda de quatre milions, fent tot junt els 13 milions abans consignats.

Però aquesta producció pot i dèu ésser major quan es repoblin bé amb vistes a una millor orientació de les masses arbrades, els tipus de rendiment

de les quals ascendiràn des de 2 pessetes per hectaria actual a 2'78 i 7'14 pessetes, així que l'explotació pugui fer-se en regulars condicions.

És indubtable que'l moviment a favor de la repoblació forestal s'ha sentit com veritable necessitat per tot arreu, i que'l Govern s'ha preocupat seriament del problema així com, amb reduides consignacions en el Presupost s'han fet excel·lents treballs a Catalunya, Aragó, Valencia, Murcia, Andalucía i altres regions; però és indiscutible que en cap regió s'ha sentit com a la nostra la necessitat de la regularisació de les aigües de pluja i fosa de les neus.

És per això que'ls industrials catalans, unànimament desitgen la repoblació de les nostres muntanyes. Per això la Cambra Oficial de l'Industria d'aquesta ciutat s'ha manifestat públicament en aquest sentit.

Plena demostració de que l'antinomia que devegades s'invoca entre l'interès agrícola i l'industrial no més pot existir transitoriament, per l'abús d'un dels dos factors. Jamai quan és ple i raonat el coneixement de la vertadera naturalesa de les coses.

Però és evident, també, que en aquest ram de la producció, tampoc estem a l'altura dels demés països europeus similars al nostre, forestalment considerats.

A Sajonia arriba la producció a. . . .	64'85 ptes.	per hectaria
A Baviera » »	48'25 »	»
A Prussia » »	30'00 »	»
A Austria » »	16'25 »	»
A França » »	10'00 »	»
A Espanya » »	2'00 »	»

Fixem-nos un moment en els valors de les nostres importacions i exportacions forestals i veurem confirmada l'afirmació anterior:

En 1914 exportàrem per valor de	82.433,225 pessetes
i importàrem »	68.979,554 »
O sigui a favor nostre.	13.453,671 pessetes

Contribueixen principalment a aquests resultats tres productes:

L'aiguarràs, quitrà i resines amb	8.371,372 pessetes
L'espart amb	4.767,364 »
I el suro amb	50.787,794 »

Respecte al suro m'interessa dir que'ls Governs de tots els països donen les majors facilitats per a que s'hi estableixi l'industria tapera. A Espanya, els nostres Governs s'han limitat a gravar la primera materia, la panna, amb cinc pessetes els 100 kilos a la seva exportació, permetent exportar lliurement el carrac, que és un tap mig elaborat.

Els principals mercats de taps són: Anglaterra, Alemanya, França i Russia. Així és que a conseqüencia de la guerra ha quedat totalment paralisat aquest negoci. Però és lògic suposar que quan s'acabi hi haurà una gran demanda de taps, i ¿què ha fet el Govern espanyol per a prevenir aqueixa enorme necessitat?

Ço que menys ha pogut. Que ho diguin sinó Llagostera, Cassà de la Selva, Sant Feliu de Guíxols, Palafrugell, Palamós i altres pobles tapers.

Agrícolament considerada, la producció del suro és molt important: arriba a uns 650,000 quintars mètrics que, a 25 pessetes els 100 kilos, suposen un valor de 15 milions de pessetes.

Els treballadors forestals dedicats a aqueix conreu s'estimen en 14,500, el treball dels quals en el bosc suposa un valor de cinc milions i mig de pessetes, i si a dit valor hi ajuntem el dels transports nostres i estrangers, que's calculen en 150,000 pessetes els primers i tres milions de pessetes els segons, la suma fa una quantitat vertaderament molt important.

Ademés, com que'l nostre mercat interior no més consum la dècima part de la producció, en queden nou dècimes per al mercat exterior que, restringit i paralisat per la guerra, fa molt dolorosa l'actuació industrial, ruinosa la del productor i impossible la dels obrers, lo mateix industrials que agrícoles.

II

Qüestions econòmiques i socials

L'Aranzel i l'Agricultura espanyola

CREC, senyors, haver demostrat suficientment la situació misèrrima de la nostra producció agrícola.

Exceptuant l'oli, el suro, les resines, l'espart, les verdures, fruits primerencs, avellanes, atmetlles, taronja, carn de porc i algún altre producte, el restant de la producció agrícola espanyola el necessitem i encara no abasta per al nostre consum (subsistencies) i aquests productes són possibles no més per la protecció que reben de l'Aranzel.

Els blats, per exemple, sense les vuit pessetes de dret aranzelari ¿podríen competir amb els blats d'Orient, de l'Argentina, dels Estats Units, que per ésser més barata la producció llur, poden arribar al nostre litoral a més bon preu que'ls blats de l'interior? ¿No són aquestes vuit pessetes un veritable dret protector?

Els nostres vins ¿podríen lluitar amb la baratura i amb la producció dels vins d'Algeria, Italia, Grecia, França i amb els de Mendoza, que aviat podràn probablement invadir els nostres mercats d'Europa, sense els drets vertaderament prohibitius de 65 i 50 pessetes hectòlitre, segons columna?

I l'industria sucrera i per lo tant la producció de la remolatxa, que feliçment tan poderosa i profitosa transformació agrícola està produint a Aragó i Andalucía, ¿existiría sense la protecció aranzelaria als nostres sucres? De cap de les maneres. Precisament la producció sucrera a Espanya és quelcom més que protegida: és privilegiada.

El sucre en cap altre país es paga tan car com a Espanya, gracies a aquest privilegi; no obstant i això les fàbriques del *Trust* perden diners, i les lliures, en mans de catalans, en guanyen, tenint en junt una producció també mísera de 1.100,000 tonelades, mentres que Bèlgica, amb una superficie quasi

com la de Catalunya, produeix el doble, França 7.300,000 i Alemanya 17.300,000 tonelades.

I no obstant, des de 1904, en que's va celebrar a Madrid un Congrés de Remadería, en totes les reunions agraries ve donant-se la nota de que la causa principal, el motiu pel qual l'agricultura espanyola no progresa, és que l'Aranzel no més està fet per a protegir l'industria, la catalana especialment.

En un important treball de la Cambra Agrícola de Càceres, publicat a primers d'any, s'hi pot llegir lo següent:

«El estudio y conclusiones referentes al programa arancelario formulado repetidas veces por nuestra agricultura, han sido hechos en el Congreso de Ganaderos celebrado en Madrid en 1904; en las exposiciones de las Cámaras agrícolas de Cáceres, Badajoz y Madrid del mismo año; en la Asamblea de Diputaciones Provinciales de 1905; en el Congreso Agrícola de Castellón de la Plana del mismo año; en la Asamblea de Agricultores y Harineros celebrada en Madrid en 1906; en las Asambleas Forestales de Soria y Madrid de 1907; en el Congreso Agrícola Nacional de Zaragoza de 1908; en el programa de la Junta de Defensa Provincial de Soria del mismo año; en el dictamen de la Comisión oficial nombrada por el Ministerio de Hacienda para el estudio de la producción y consumo del trigo, publicado en 1909; en la Asamblea de Ganaderos de Badajoz del mismo año; en el dictamen de la Federación Agrícola de Castilla la Vieja en la Asamblea celebrada en octubre de 1911 con motivo de la depreciación del trigo; en los informes de la Cámara Agrícola de Cáceres sobre el tratado de Comercio con Portugal y sobre los bonos para la importación del trigo de 1912; en el informe de la Cámara de Comercio e Industria de Soria sobre los bonos pedidos para importar harinas en Africa, del mismo año; en las observaciones al proyecto de Mancomunidades provinciales acordadas por varias asociaciones de Soria en 1912; en el IX Congreso de la Federación Agrícola de 1913, y en el informe de la Cámara de Comercio e Industria de Soria sobre nuestras relaciones comerciales en general y en especial con Francia, del mismo año.»

Jo crec que en un Estat ben organisat els Governs deuen, harmonisant-les, protegir totes les manifestacions del treball que necessitin protecció, tant si són agricoles com industrials, i fins i tot comercials.

Així va fer-ho l'Imperi Germànic, i a aquesta savia política dèu el formidable fons de resistencia amb que està admirant als seus adversaris i a tot el món.

En 1888 l'agricultura alemanya tenía tants braços com la seva industria i el seu comerç junts.

En 1895 els braços dedicats solament a l'industria superaven als dels agricultors en uns dos milions, gracies a que'l Canciller Von Caprivi impulsà poderosament, des del Govern, la transformació industrial i comercial, abandonant l'agricultura a les seves propies forces.

Però en 1902 el nou Canciller Von Bülow, entenent que a Alemanya li convenía una agricultura pròspera, no sols econòmicament, sinó també socialment i fins en benefici dels interessos nacionals, per a la seguretat de l'Imperi i per a que l'industrialisació alemanya continués avançant i prosperant, va dictar lleis aranzelaries que fomentaren les actuacions agrícoles, amb el propòsit de que Alemanya no passés a ésser un Estat solament industrial i comercial, amb lo qual l'agricultura va recobrar i traspassar encara la mida de son antic esplendor.

Von Bülow va creure molt encertadament que al costat d'una industria poderosa era necessari tenir una viva i forta agricultura.

L'il·lustre excanciller compara la vida d'un Estat a una nau, l'arboladura de la qual és l'industria, el comerç el velam, i que per a navegar bé, ràpidament i segura per arribar a port, necessita estar ben lastrada, i Von Bülow assigna la condició de lastre a l'agricultura.

Ara els agricultors d'Espanya demanen que se'ls concedeixi major participació a la Junta d'Aranzels i Valoracions, i a mi, com agricultor català, em sembla bé la demanda; però, que no s'oblidi que aquí, a Catalunya, els agricultors tenim, al menys, tant dret en aquesta major participació com els de les demés regions espanyoles que, amb just títol, es creuen essencialment agrícoles.

En la situació d'escassesa de la nostra producció és molt urgent que intensifiquem els conreus, que's repoblin les montanyes, que's densifiqui la remadería i que l'industria s'orienti cada dia més cap a la transformació dels productes agrícoles.

Orientada així la nostra economía, sería l'industria el més poderós impulsor del progrés agrícola espanyol i el millor camí per al nostre desplegament comercial.

L'ideal dels agricultors ha d'ésser l'exportació de tots els productes de la terra, elaborats, transformats i avaluats per una exquisida presentació.

Foment de la remadería. — Conreu de secà i de regadiu

El primer pas de l'objectiu agrari cap a aqueix ideal ha d'ésser la densificació de la nostra remadería, tant de peu rodó com de peu partit.

La remadería pròspera ens donaría femta abundosa per adobar les terres de conreu; car no basta, senyors, com tots sabeu, que per augmentar la llur producció augmentem cada dia més l'aplicació dels adobs minerals. Les plantes per a créixer, florir i fructificar, ademés de potasa, fòsfor i nitrogen que absorveixen diluits en l'aigua com vehícol indispensable, necessiten certa quantitat de materia orgànica descomposta, i aquesta no més els fems poden proporcionar-nos-la ventatjosament.

Però, ¿còm fomentar la remadería sense augmentar previament la producció de forratges?

Per a obtenir-los és precís tenir les terres ben llaurades, esponjoses i soltes, abandonant les arades quasi prehistòriques i capgirant bé la capa vegetal a fi de que, ben aplanada, puguin les bacteries absorvir el nitrogen de l'atmòsfera, i que no's perdi per capilaritat l'aigua pluvial.

Això requireix capital, i aquest no podem obtenir-lo més que amb l'ajuda directa de l'Estat o per l'associació agraria. Després ens ocuparem detingudament d'això.

Recordeu que abans vos deia que, aproximadament, era possible augmentar en uns dos milions d'hectaries la superficie del nostre regadiu; però em sembla que, avui per avui i donats els baixos coeficients de producció, més que estendre les superficies de conreu, ens convé intensificar la producció de totes les terres que ja cultivem, tant de secà com de regadiu.

És molt general la creença de que'l conreu de secà és ruinós. Jo entenc que, faltats de capital i de braços, en el present moment i a Espanya, molt al revés d'això és el conreu de regadiu el menys econòmic.

El regadiu exigeix gran nombre de jornals, molts fems i molta aigua. De sol i de calor ens en sobra, i tot allò és tan car que sovint podem observar terres de regadiu, molt mal conreades, d'escassa producció i mala qualitat, que acaben per arruinar al que les conrea, ocasionant grossos desastres al país.

Un exemple claríssim portarà el convenciment al vostre esperit.

En la comarca de Litera i altres del Canal d'Aragó i Catalunya, per a establir-hi un conreu mixte — entre intensiu i extensiu, — donada la gran extensió de terres regables, hi caldría una població d'un milió i mig d'habitants i no'n compta sinó de 6 a 7,000.

Aquesta és la raó per la qual en els nous regadius és freqüent veure arruinar-se als propietaris de grans dominis i, en canvi, s'enriqueixen els que posseeixen petites parceles. Aquests últims prosperen perquè l'esforç llur guarda equilibri amb les necessitats de la terra que conreen personalment; en tant que'ls primers s'agoten econòmicament.

En canvi, el conreu de secà ben fet, si bé és veritat que dóna menys rendiment, pot atendre's molt millor; dóna més temps per a la distribució de les feines, requireix menor nombre de jornals i, si hi ha una bona direcció, permet el millor aprofitament de la potencia econòmica del conresador, sobre tot si es tingué la discreció i l'encert de ben elegir les classes de conreus. I respecte d'això he de fixar-vos l'atenció, d'una manera molt especial, com principals conreus de secà, el de la vinya i el dels arbres agrícoles, com són l'olivera, l'atmetller, l'avellaner, la figuera i alguns altres fruiters, i en les terres on hi arriba la brisa del mar, el garrofer.

Tot el secret del conreu de secà es fonamenta en tenir sempre nèts d'herbes els camps, ben llaurats, i les capes superficials de la terra esponjoses i soltes. Ço que'ns ha sigut importat dels Estats Units amb el nom pompós del *Dry-farmming*, que en català vol dir conreu sec i que per a mi no té més novetat que la sistematisació científica del nostre conreu de secà. El *año y vez* dels castellans.

Puc citar un exemple del pla de Salt (Girona):

Un istiu molt sec, un pagès ben aconsellat conreà cada setmana la terra d'un camp de blat-de-moro, calçant i recalçant els peus després de cada conreu. El seu camp de moresc va mantenir-se durant tot l'istiu en el millor estat de vegetació, i quan tots els altres del pla estaven secs, aixuts, amb panotxes defectuoses i escanyolides, el seu camp ofería panotxes quasibé tan grosses com les de regadiu. La collita fou abundant i el gra de més pes que'l de regadiu.

Igual, exactament igual que'l sistema italià del notable Solari, de la rotació de conreus, procediment molt vell en nostres comarques catalanes, entre les quals citaré les de La Selva, de Girona, en les quals tots els vells pagesos la practicaven tradicionalment.

Allí era pràctica usual la de l'alternació de cereials amb les lleguminoses, abonant fortament aquestes; però això es feia rutinariament, com a fruit molt saborós de la tradició, d'una selecció de pràctiques agrícoles contrastades per l'èxit. Ço que no sabíen aquells pagesos, ni ho podíen saber, era el concepte científic del perquè. I, per a mi, aquesta és la vertadera gloria del gran Solari.

Organisació social agraria

En moltes regions agrícoles d'Espanya el problema es presenta complicat amb el dels *latifundis*, com a Andalucía, i en altres amb el dels *microfundis*,

com a Vasconia. Són dues grans i greus complicacions admirablement evitades a Catalunya, per la nostra especial organisació civil agraria.

Les *rabasses*, *l'aparcería*, la *masovería* i els *heredaments*, juntament amb altres estipulacions familiars de caràcter social i civil, harmonisen meravellosament, a través del temps, el capital-terra amb el treball conreu en forma senzilla, natural, quasi espontania, cristal·lisant les nostres costums, la nostra manera d'ésser, la característica del nostre esperit, contrastada per l'hàbit, la costum i la tradició en nostre admirable Dret Consuetudinari, suprema Llei agrícola catalana, escrita en el cor de tots els pagesos de la nostra terra.

I si, com ja comença a fer, el propietari rural català s'esforça cada dia més en no contentar-se en ésser un senzill rendista del seu patrimoni, i es dedica a ésser caritativament el tècnic i el banquer de la seva gent, l'organisació agraria catalana continuarà sa benhaurada evolució, la qual podrem mostrar amb llegitim orgull a les demés regions agraries espanyoles, com a una bona solució racional i pràctica del problema agrari.

No per a que la copiïn, trasplantant-la cegament a les terres llurs, sinó per a que l'adaptin segons les circumstancies locals, costums i demés condicions. En una paraula, adaptant l'esperit que les informa, l'esperit que les hi donà vida, l'esperit que les feu fecondes.

Fent-ho així els latifundis deixaríen d'ésser un perill social.

Acció agraria de l'Estat

És de justicia reconèixer que'ls nostres Governs s'han donat compte del problema i que, a la seva manera, han procurat resoldre'l intentant intensificar la vida rural. Els lloables esforços de la Comissió de Repoblació ho testifiquen; però crec que mentres les Colonies que s'han anat establint no s'apoiïn en institucions civils de caràcter social, nascudes al calor de les costums populars, serà molt difícil, al menys molt tardana, la llur benèfica acció.

Per a densificar la població rural, únic medi de fer productius els latifundis, és precís que l'Estat faci agradable i possible la vida local, i beneficiosos, remuneradors, els conreus de l'explotació agrícola.

La millor manera de combatre els microfundis, és a dir, la divisibilitat extraordinaria, successiva i continuada dels patrimonis familiars, que sovint, com succeeix en molts caserius de Vasconia, fa impossible que una familia pugui viure del llur conreu, no's dèu combatre en la forma que's recomana de

concentració parcelaria, difícil i cara, sinó mitjançant l'acció de lleis civils que no obliguin, que no permetin el desmenuçament de la propietat i que amparin, defensin i garanteixin els patrimonis familiars, quan per llur reduida extensió constitueixin un tot econòmic capaç solament d'assegurar l'existencia, en sa explotació, d'una sola familia.

L'acció previsora d'un Estat conscient ha d'inspirar-se al buscar el progrés de l'agricultura i el millorament dels productes, en orientacions racionals que facin agradable i possible, com vos deia abans, la vida rural, posant molta cura en privar i castigar severament l'adulteració i sofisticació dels productes de la terra. De rès servirien als agricultors els llurs esforços si una industria d'imitació venía a destruir el just preu de la producció.

Deuría, també, l'Estat preocupar-se d'acumular medis de comunicació rodada, ferroviaria, etc., per al transport fàcil i a bon preu de les collites als centres naturals de mercat i de consum. No entraré en detalls sobre això per no estendre'm massa. Amb l'indicació feta la vostra il·lustració suplirà el meu intent, que no vol invadir, per altra part, el camp de lo que tan magistralment va exposar el Sr. Garriga i Massó.

Permeteu-me, no més, insistir en que la nostra agricultura necessita tarifes ferroviaries més baixes que les actuals i que us citi un sol cas. De Madrid a Vilafranca del Penedès una tonelada de vi paga 35'50 pessetes, i de Vilafranca a Madrid, 70 pessetes. ¿Còm podrem d'aquesta manera intensificar el consum del vi nostre al centre d'Espanya?

Es fa precís, doncs, que l'Estat solucioni el conflicte. Les tarifes, es diu, són altes perquè no hi ha prou moviment, i com que aquest no creix per la serie de consideracions que he exposat, és l'Estat qui dèu buscar la solució que ajudi a l'agricultor sense perjudicar els justos interessos de l'industria ferroviaria, la qual no és altra que'l propi país, representat per la suma de capital acumulat per l'estalvi del treball en totes ses varietats i manifestacions.

La repoblació interior i la forestal

En l'actuació social agraria de l'Estat, em sembla que hi ha alguna contradicció. D'una banda, amb la colonisació interior s'intenta augmentar les superficies culturals, i de l'altra, amb les Lleis de Repoblació forestal es tendeix a repoblar superficies que jamai devíen deixar d'ésser boscos.

La repoblació interior transforma sovint terrenys forestals en terres de conreu. És precís que s'harmonisin ambdós criteris. No serveix de rès destruir boscos per a convertir-los en camps.

Tinc la ferma convicció de que totes les terres aptes per al conreu agrari ja es conreen, i la de que moltes terres que no són aptes per a dit conreu han de tornar a nodrir herbes, mates i arbrat.

Exemple: en una conferencia donada darrerament a Valladolid, durant la Setmana Agraria, un company i amic meu, D. Ramón Díaz del Corral, va examinar el cas de certes terres arenoso-silícees d'aquella provincia, dedicades al conreu del sègol, demostrant, amb claretat meridiana, que la perdua anyal per hectaria era de 0'84 pessetes, mentres que terres similars dedicades a pinedes donaven per hectaria, arribades a sa plena producció, un rendiment anyal de 75'11 pessetes, lo qual suposa una imposició de capital de 19'80.

Crec haver explicat suficientment el meu criteri de que en el moment actual, molt més que augmentar l'aria regable espanyola, ens convé intensificar el conreu del regadiu existent, com també el del secà, procurant no perdre ni una sola gota de l'aigua que caigui damunt seu.

Abans de fer nous pantans i canals, que crec que són molt útils, és necessari repoblar les nostres pelades montanyes i els nostres monts, intensificant tot seguit la producció llur.

Aquesta és la nostra feina, la dels agricultors.

Aquella, la de la Repoblació i Ordenació primer, i després la dels Pantans i Canals, és de la competencia de l'Estat i de les entitats que poden substituir-lo en la seva acció.

III

Intensificació de la nostra producció agrícola
Medis i solucions

PER a l'intensificació de la producció agricola es necessita capital, i aquest, com ja he dit, no més pot donar-nos-el l'Estat o l'Associació Agrícola, i a l'analisar els procediments per a lograr-la hauré de dividir el meu estudi en dues grans parts: ço que convé a Catalunya i ço que convé a les demés regions espanyoles.

Ço que convé a Catalunya: Sindicats agrícoles
Hisenda municipal. — Cooperació agrícola

A Catalunya tindríem la meitat del camí fet no més amb que l'Estat cumplís llealment el contingut de la Llei de Sindicats Agrícoles.

Com a curiositat vull referir-vos que aquesta Llei és essencialment catalana, nascuda aquí, en el sí de la Federació Agrícola Catalano-Balear. Fou son autor el respectable D. Teodor Creus, i se la feu seva, essent Ministre de Foment, D. Miquel Villanueva, qui la presentà al Senat, on la combaté a sang i foc un exministre conservador, perquè en uns llibrets que publicà la Federació, apoiant-la, hi apareixfa incidentalment la paraula: *Autonomía*. Més tard arribà al Ministeri de Foment el Sr. Gasset i va lograr portar-la a la *Gaceta*.

Cito aquest fet per a que's vegi que'ls catalans senyalem sempre el camí del progrés i que les resistencies, que llealment regonec més filles de l'inercia que d'altres coses, ens arriben sempre de Ponent.

És també necessari anar depressa a normalisar la vida rural dels Municipis, que no serà perfecta mentres els pobles no visquin una vida que'ls permeti llur desenrotllament, i això no's conseguirà en tant la base de les Hisendes llurs sigui el règim de Consums o el de l'engany de la seva substitució, la qual

varen rebutjar, per pertorbadora, tots els Municipis als quals la Llei volgué obligar tot seguit i la varen acceptar aquells altres que, no trobant-se obligats per ella en data perentoria, varen creure trobar en la substitució un medi fàcil i expedit per a enverinar més les lluites de poble, fent dos repartiments en lloc d'un. No, l'Hisenda Municipal urgeix crear-la; però donant als pobles patrimoni propi municipal.

I això és precís buscar-ho en el mateix territori en el qual ha arrelat, que forma part de la seva existencia, i clar és que la solució no més pot donar-la la contribució territorial i urbana i alguna altra que d'elles arrenqui.

Avui, per territorial, rústega i pecuaria, l'Estat cobra 107.600.000 pessetes, més una dècima, o sigui, en junt, 124.200,000 pessetes repartibles; lo qual dóna al tribut el caràcter de contribució de cupo fixe, quan ja a tot arreu és essencialment una contribució de quota fixa.

En tots els països es tendeix a desgravar aqueix tribut. França, per exemple, país d'agricultura força més rica que la nostra, l'ha desgravat des de 240 milions a 90 que avui en recauda, car els seus economistes saben, i els seus Governs no han volgut ignorar-ho, que les fonts de producció han d'ajudar-se, han de protegir-se, i els impostos sobre d'elles han d'ésser moderats a fi de que estimulin i no per a que ofeguin.

A Espanya ho fem al revés i la contribució territorial va en augment sense parar al compàs dels treballs catastrals. Avui ja passem dels 124 milions, amb tipus de gravamen de 15'50 i 20'50 per 100, que ja no té cap país, per considerar-los irracionals i exorbitants.

Com vos deia:

França grava amb el	4 %	i recauda. .	90 milions
Anglaterra »	5 %	» . .	56 »
Italia »	8'80 %	» . .	85 »

Els 0'80 de Italia, que és una dècima, és transitoria, ve afecta a certes despeses de guerra.

Tota imposició que passi del 9 per 100 és un premi a l'ocultació o és asfixiant per a la producció: mata la gallina.

Però mentres tant es faci aquesta reforma, entenc que'ls agricultors hem de demanar a les Corts una llei de Cooperació agrícola — i no parlo d'una altra de Mutualitat per a no abraçar massa — que, ampliant la de Sindicats, pugui regular la Cooperació aquí i a tot Espanya.

Al meu judici, a Catalunya convindría plantejar-la en forma semblant a lo fet a Anglaterra pels mateixos agricultors, amb l'institució *Agricultural Orga-*

nisation Society, la qual ha organisat les Cooperatives de consum i de compra i venda, federant-les de baix a dalt, donant-les-hí una unitat d'acció admirable.

Les principals Cooperatives de venda allí constituídes són de llet, formatges i mantega; de porc, ses carns i embutits; d'ous i aviram; de fruites i verdures; de llanes i de millora de bestiar.

Totes elles caben perfectament aquí a Catalunya, afegint-n'hi d'altres per als nostres principals productes, com són el vi i l'oli.

Permeteu-me que citi alguns casos de propaganda cooperativa.

Les Companyíes ferroviaries angleses, convençudes de l'importancia que per al tràfec té la mercadería uniforme i en grans quantitats, per tal d'estimular la formació de la Cooperació de la d'ous i d'aviram, feren lo següent:

Varen formar un tren de tres vagons que podíen comunicar-se. El primer, deixant-lo a les fosques i il·luminat elèctricament, amb capacitat per a trenta-sis persones, servía per a fer el reconeixement dels ous; el segón estava destinat a restaurant, cuina i oficina per aprofitar el temps en marxa; i el tercer servía per a exposició d'incubadores i ponedores amb trampa per a caçar la gallina en havent post i seleccionar-la. La gallina pot arribar a pondre l'any 366 ous, i ordinariament és considerada bona la que'n pon 80. ¡Judiqui's el marge que ofereix la seva selecció!

De bagues per a les potes amb igual objecte; de gabies d'engreixar; d'aparells per a ingerir-les-hi l'aliment. D'instruments i formes de presentació de l'aviram morta. De caixes d'embalar ous, models anglesos, irlandesos, dinamarquesos, francesos, italians, turcs i russos (ni un d'espanyol). Mostruaris d'ous, segons el llur pes, forma i color. Llums de reconeixement dels ous i nombroses series de fotografíes.

El personal dedicat a la propaganda eren dos conferenciants coneixedors dels dialectes locals, cinc pràctics i un secretari. La duració de la propaganda fou de dotze dies, en el transcurs dels quals varen donar-se a tren parat vuitanta-quatre conferencies, amb assistencia de 19,048 persones.

Un altre cas curiosíssim fou el de les Cooperatives de llanes. Tots sabem que Londres és el primer mercat mundial de llanes d'Australia, Nova Zelanda, República Argentina i altres països, i amb tot i la gran quantitat de bestiar de llana de la Gran Bretanya i la superior qualitat dels seus flocs o vellons, amb prou feines figurava en el mercat de Londres la llana de procedencia indígena.

Les importades eren llanes nètes, curosament classificades, empaquetades i premsades en paques, mentres que les indígenes es presentaven brutes, sense rentar-les després del sacrifici dels caps de bestiar, barrejada amb la

pega amb que's marquen els remats i que tanta fibra fan malbé; no's classificaven ni es preparaven com les altres, segurament perquè els remaders anglesos creien que la llana esquilada era ja un producte elaborat.

A remeiar-ho va acudir en 1912 la *The South Carnarvonshire Wool Society*, enviant aquell mateix any al mercat de Londres les llanes convenientment preparades, les quals alcançaren a l'ésser venudes un sobrepreu de 0'10 pessetes per lliura sobre el preu corrent.

Per a donar una idea de com segueixen els nostres Governs aquestes coses, recordo un cas en que vaig intervenir. Fa ja alguns anys, amb alguns companys de la Cambra Agrícola de l'Empordà, vaig assistir a un concurs de maquinaria agrícola que's celebrava a Perpinyà i en dit concurs va fer-se un molt curiós assaig d'exportació a Londres de fruites primerenques de l'horta de Perpinyà — qual sistema de regadiu recorda encara, segons ens asseguraren, temps passats en que'l Rosselló formava part de la Confederació Catalano-Aragonesa.

El Govern francès va nomenar una Comissió, presidida per un dels sis Inspectors Agrícoles de França, Mr. Foex, que amb ses propies mans va embalar diverses *primeurs* en diferents sistemes d'embalatge, els quals se precintaren i es facturaren a gran velocitat, sortint Mr. Foex i tota la Comissió en els mateixos trens, amb l'objecte de fer la recepció a Londres i examinar els resultats i dictaminar i recomanar després el millor sistema d'embalatge.

Va semblar-me l'assaig tan curiós i pràctic, que al retornar a aquesta ciutat em vaig creure obligat a donar-ne compte detallat per escrit al qui en aquella data era Ministre de Foment. En la carta pregava al Ministre que escrigués a nostre Embaixador a Anglaterra per a que s'enterés dels resultats de l'assaig. El Ministre va contestar-me cortèsment, es va arxivar la meva carta i vaig haver-me d'enterar pels periòdics francesos del resultat d'aquell assaig, que tant interessant podía ésser per al comerç de tot el nostre Llevant.

L'Associació Agrícola, les Cooperatives, en el transcurs de la guerra actual, han ofert un aspecte polític novíssim, desconegut fins avui i que és un nou argument per a que'ls nostres Governs, patriòticament, políticament, s'interessin en el plantejament, desenrotllo i progrés de la cooperació agrícola.

Em refereixo a l'actuació de les Cooperatives de venda de l'Imperi Austro-Hongarès, que han realisat, per primera vegada en l'Historia, un servei trascendental. Heusaquí ço que llegeixo en un document que se n'ocupa:

«Encarregades pel Ministeri d'Agricultura de subvenir les necessitats perentories de l'exèrcit, varen proveir a aquest de materies alimenticies amb una rapidesa extraordinaria al preu fixat per l'Administració Militar. La Fede-

ració de l'Austria Baixa va donar en els primers mesos 1,575 vagons de gra, per valor de quatre milions de pessetes, i de més a més una gran quantitat de fenc, palla i civada.

»A Bohemia, la Federació de Consorcis Txecs va cedir 1,577 vagons de fenc, palla i civada i 1,467 vagons de blat i farina, que varen valdre aproximadament sis milions de pessetes.

»A Moravia, la Federació Central de Consorcis Txecs va donar 2,700 vagons, que valíen uns sis milions de pessetes.

»Per aquest istil les demés Federacions, que passen de deu, varen fer provisions i proveiren a les tropes nacionals de tot lo que necessitaven sense alteració de preus.

»Va interposar-se a tan bell moviment la mà criminal de l'acaparador que, posant-se enfront de les institucions agraries, paralisà l'acció llur comprant totes les existencies nacionals a preus més alts que'ls que aquelles cobraven a l'Estat, i per això varen elevar-se les cotisacions i es retiraren del mercat les Cooperatives que tan fondament el manipulaven. El Govern va castigar a l'acaparador fixant el preu màxim dels articles de primera necessitat.»

A Catalunya, per iniciativa exclusivament nostra, tenim avui les següents associacions especialisades:

Unió de Propietaris Surers, de Girona; *Sociedad del Caballo de Tiro Ligero*, d'aquesta ciutat; *Unió de Vinyaters de Catalunya*, que ha portat la seva acció a Navarra, Rioja, Balears i Aragó, formant la *Federación del Nordeste de España*. Nombrosos cellers Cooperatius de vins corrents, entre els quals citaré els del Vendrell, Alió, Cambrils, Pla de Cabra, Sarreal i la Cooperativa d'Alella, que's dedica a marca propia d'aquell famós vi.

I és aquest, senyors, el nostre camí: la sindicació, la cooperació, l'especialisació.

El diner ja vindrà. ¡Ens trobem avui rodejats de trabes! Que'ns deslliurin d'aquestes els Governs i d'aquesta manera tots hi sortirem guanyant.

Si no'ns destorbessin, si no retardaven la nostra acció, ja ens donaríem per satisfets; car amb això sol ja'n tindríem prou.

Ço que convé a les demés regions: Acció intensa de l'Estat

A les demés regions agrícoles d'Espanya crec que l'acció de l'Estat ha d'ésser molt més intensa, excepció feta d'alguna zona privilegiada, com Valencia, Murcia i poques més. En elles l'agricultor sol, amb la seva única força, poca cosa podrà fer.

Amb això no vull dir, de cap manera, que no hi hagi per tot Espanya nobilíssims exemples d'experts i intel·ligents agricultors molt dignes d'alta lloança i aplaudiment pels llurs esforços i èxits. Per endavant ho he indicat ja, quan vos parlava dels olis, i ho proclamen també explotacions com l'elèctrica de don Saturnino Bellido, a Gurrea (Osca), els resultats econòmics de la qual no podem analisar encara, però és una bella manifestació del renaixement agrari.

Ho proclama també amb eloqüencia lo fet prop de Valencia, en la finca *La Vallesa de Mandor*, pel senyor comte de Montornés, exemple notable de concentració parcelaria, del conreu d'horta, del de cereials i de la vinya, amb marca de vi de taula propia, etc., etc.

Però tots aquests casos i molts d'altres que podría citar, no són altra cosa que casos particulars, isolats; mentres que la característica de conjunt, general, és la de la més gran desorientació i deliberadament no vull usar altra paraula, car sento en la meva ànima una molt viva simpatía, una admiració profonda per aquests pagesos que lluiten de sol a sol, isolats, sense medis de cap mena, amb un terrer ingrat i un clima quasi africà i dels quals tan poc se n'han ocupat seriament els nostres governants

En aqueixes regions, en aqueixes comarques, l'Estat hi ha d'intervenir activament: Primer suprimint tots els entrebancs que vaig indicar a l'estudiar la solució per a Catalunya.

En segón lloc, estenent i divulgant més l'ensenyança agrícola. Tal com s'ha establert és molt perfecte i fa honor al Cos d'Enginyers Agrònoms que la va planejar; però, potser per a la massa general sobre la qual ha d'actuar, és massa científica. Tal vegada una ensenyança més a ran de terra, més *terre à terre*, quelcom semblant a l'italiana, donaría més resultat.

L'ensenyança agrícola ha de començar, sobre tot als pobles rurals, en les Escoles, en les quals avui, s'ensenyen als nois moltes coses que necessariament han d'oblidar i no se'ls fixa prou l'atenció sobre conreus i remats i boscos i aigües, amb les quals coses estarà, segurament, en íntim contacte tota sa vida. L'ensenyança en els Instituts, també em sembla que deuría donar més

amplitut a la Agricultura, i per lo que's refereix a l'ensenyança Superior no crec que pugui fer-se més de ço que's fa, car els treballs d'investigació dels nostres tècnics i les ensenyances que dels mateixos se'n deriven són de gran valor pràctic i científic.

En tercer lloc, donant vida intensa a l'associació agrícola, per medi del Crèdit agrícola en sos diversos aspectes.

Crèdit agrícola

El problema del Crèdit agrícola a Espanya no'l tenim més que iniciat i s'ha de cuidar amb igual cura que una tendra i delicada planta d'estufa.

Al Banc d'Espanya, a l'Hipotecari, a les Caixes d'Estalvi, tant de caràcter benèfic com bancari, i a les Caixes Rurals, Raiffessen-Chaves, Ribas Moreno i d'Acció Social Catòlica, i les que en lo successiu puguin fundar-se, convé que l'Estat exerceixi intensament la seva pressió directora, donant-los-hi primer medis pecuniaris i després facilitats legals per a que fomentin el crèdit a l'agricultor.

Però aquesta acció de l'Estat, per a que sigui feconda, ha d'ésser ben orientada, i avui, amb diversos projectes de llei presentats al Congrés, es veu que l'orientació del nostre actual Govern és equivocada, contraria, perjudicial a l'interès agrari.

Ho demostraré amb dues breus indicacions:

L'Estat pretén dificultar l'establiment del crèdit personal, i precisament la base de l'associació agrícola, que necessariament ha d'ésser local, està fundada en el coneixement perfecte que tenen tots els veïns associats d'un poble de les condicions de formalitat del pagès, qui no pot oferir altra garantía que la seva honradesa i el seu treball.

L'Estat pretén que tots els capitals de l'Associació, de l'estalvi, s'esmercin en paper de l'Estat, i jo dic: Aqueixos capitals acumulats, estalvis del treball, empleats d'aquesta manera, ¿no són capitals que s'allunyen del terrer, dels pobles, de les comarques, de les regions?

¿No sería l'acció d'aquests capitals molt més feconda si s'empleessin en crèdits personals, en crèdits prendaris, en crèdits hipotecaris, si contribuissin a movilisar la propietat?

¿No fóra més reproductiu que, ateses les necessitats del crèdit agrícola, cooperessin aquests capitals a la construcció de tota mena d'obres públiques?

I no és aquest sol l'aspecte de la qüestió. L'Estat ha de subvencionar el crèdit agrícola; però ¿pot fer-ho a Espanya?

Els recursos del nostre presupost, de 1,465 milions aquest any, no permeten destinar a Instrucció Pública més que 74 milions i a Foment 184 milions. Total 258 milions per gastos que, amb unanimitat, es creuen veritablement reproductius. Fixeu-vos-hi bé: molt menys, quasi la meitat dels 423 milions que engoleix el servei dels Deutes i de les Càrregues de Justicia.

I no obstant és precís buscar aqueix capital tan necessari i indispensable. Sortosament per a Espanya, i mercès a la previsió de les generacions passades, aqueix capital existeix, no tan considerable com podría ésser, però suficient per a iniciar un règim de socors a l'Associació Agraria.

Els Pòsits

Tots heu sentit parlar dels Pòsits, organisació social-econòmica-agraria admirable, nascuda de l'iniciativa privada en els mateixos camps, molt estesa per tota Espanya, excepció feta de Catalunya, que no arribà a tenir-ne més que quatre: Gelida, Vilafranca del Penedès, Igualada i altra que no recordo.

En 1558, quan en cap país d'Europa es pensava en Institucions populars de crèdit agrícola, funcionaven a Espanya esplèndidament més de 12,000 Pòsits, i aleshores fou quan el Rei Felip II va volguer reglamentar-los i unificar-los ¡el constant deliri dels nostres homes d'Estat! i l'intervenció oficial va marcar i iniciar el període de la llur decadencia.

Els Pòsits encara viuen: pogueren salvar-se amb tot i el caciquisme rural, de les confiscacions dels Governs i d'altres calamitats que sobre d'ells varen caure, la qual prova encara més la llur admirable virtualitat.

Sense aturar-me a examinar la milionada que l'Estat dèu als Pòsits, no més us diré que en el Banc d'Espanya els Pòsits hi tenen dipositats uns 40 milions de pessetes, i veusaquí el numerari que, a un interès mòdic, podrien emplear els Pòsits en benefici propi i a favor de l'Associació Agrícola per a fomentar doblement l'Agricultura.

L'idea no és meva. Són diferents economistes els que han manifestat desigs de veure-la realisada. Entre altres D. Jesús M.ª Coloma, autor d'un bell treball publicat en 1914, del qual em permetereu citar els següents paragrafs:

«En cambio, las entidades rurales libres, realizan asombrosos procesos económicos, no ya en naciones eminentemente adelantadas de Europa, sino en España mismo.

»Las compras en común de abonos, maquinaria, simientes y animales reproductores, que hacen los navarros, los riojanos, los aragoneses, los extremeños, etc., etc., son admirables; hay federaciones que tienen fábricas cooperativas que manejan sabiamente las ventas en común, que han implantado seguros mutuales y cajas de ahorros, que son, en suma, doctores en economía rural. Y si no hacen mayores maravillas, es porque carecen de fondos para ello.

»Esto en el orden material; pero hacen mucho más en el moral, porque extienden y arraigan las ideas de asociación, de asistencia mutua, de confraternidad; aprenden técnica agrícola y experiencia social; y llegan por la fusión de sus responsabilidades a la fusión de sus bienes, y por la fusión de sus bienes a la de sus amores. El hombre asociado es más perfecto y más útil que el hombre solitario.

»Pues bien; el dinero de los Pósitos debe servir tales fines, que son de engrandecimiento agrícola, de riqueza rural y, por tanto, de prosperidad patria, ley la más levantada y obligatoria para todos.

»Cuarenta millones de pesetas en manos de Cajas y Sindicatos Agrícolas harían rica a España en dos lustros.»

Però entengui's bé que la meva petició de que'ls Pòsits amb els llurs 40 milions ajudin a fecondar l'Associació Agraria Espanyola, la faig exceptuant els catalans; car no tindría per cosa justa el que, no provenint aqueix capital dels camps de Catalunya, es descabalés dels camps de les regions que'l varen formar.

Crèdit personal, prendari i hipotecari

El sistema de que l'Estat acudeixi directament en auxili de l'Associació Agraria, és un sistema sostingut a tot arreu. França, per exemple, amb la Llei de 25 de novembre del 1900, va donar d'un sol cop 40 milions de francs, sense interès, a les Associacions Agrícoles, Caixes Departamentals i Locals, per a que poguessin intensificar el llur desenrotllament, establint, ademés, que dels beneficis de la Banca de França se n'invertís determinada quantitat en subvencionar les Caixes Rurals, havent entregat en aquest concepte, a l'època a que fan referencia les dades que posseeixo, més de 70 milions de francs.

El Sr. Ventosa en la seva conferencia tractà, com recordareu, d'aquest punt més detalladament.

No més d'aquesta manera, com ja he dit, podrà fecondar-se el préstec personal, fonament del crèdit agrícola.

Es convenient també donar importancia al préstec prendari mitjançant l'ús — amb Magatzems de Dipòsit o sense — del *warrant* que s'hagi de donar sobre la maquinaria, utillatge, mobles, tota mena de animals, fruites i collites, tant si estàn ja aplegades com no més segades o a punt de segar, granades o sense granar, en flor o en estat d'herba o de germinació.

Car en tots aquests estats tenen les collites un valor que ha de créixer i que, calculats els perills o riscs, pot capitalisar-se, i, en conseqüencia, hauría d'ésser possible *warrantar-les*.

Per no seguir abusant, senyors, de la vostra bondat d'escoltar-me, no m'estenc més sobre aquests punts; permeteu-me solament que vos cridi l'atenció sobre una llei recent, aprovada en 30 de setembre de 1914 a la República Argentina, sobre *Prenda Agrícola*, que comprova ço que acabo d'indicar.

Però l'edifici de la gran obra del Crèdit Agrícola requireix també, per a la completa i perfecta mobilisació de la propietat territorial, el crèdit hipotecari.

Avui és creença general la de que la llei no més autorisa al Banc Hipotecari per a l'emissió de Cèdules o Cartes Hipotecaries, i si bé el fet és evident, no ho és que sigui per precepte de la llei, car la prescripció naix únicament de l'article primer del Reial Decret de 24 de juliol de 1872, que diu així:

«El Banco de Crédito Territorial creado en Madrid con el título de Banco Hipotecario de España por la ley de 2 de diciembre de 1872, será en lo *sucesivo único en su clase,* mientras las Cortes no dispongan lo contrario.»

I les Corts, malgrat els esforços fets, entre molts altres, per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidro fa ja algun temps i recentment per D. Josep Zulueta i D. Joaquim Sànchez de Toca, no han volgut, fins ara, disposar lo contrari. Tal vegada per aquelles raons que exposava en la seva conferencia el Sr. Ventosa, a l'explicar l'intervenció estrangera en les deliberacions del Consell d'Administració d'aquell Establiment.

Mobilisació de la propietat

Vaig a finir i perdoneu-me que abusi tant de la vostra bondat; però no m'és possible fer-ho sense indicar quelcom que estimo importantíssim, amb relació a la mobilisació de la propietat. Me refereixo a *The Properti Act,* o *Acta Torrens;* admirable institució anglesa molt estesa a l'Australia i en altres colonies de la Gran Bretanya.

En la seva essencia és un certificat de la propietat que substitueix el títol

o escriptura, certificat que pot transferir-se lo mateix que un títol nominatiu d'un valor de l'Estat o industrial.

Crec que fàcilment podría aplicar-se aqueixa institució a Espanya, combinant-la amb el Registre de la Propietat.

N'hi hauría prou que en tota tramitació de domini s'hagués de presentar al Registre per a l'inscripció, juntament amb l'inventari i relació de béns, un plànol geomètric referent a la triangulació topogràfica de l'Institut Geogràfic, firmat per l'actuador i pel tècnic autor del plànol, amb responsabilitat subsidiaria, i que'l Registre de la Propietat lliurés un certificat, títol, cèdula o carta, com es vulgui dir, que's pogués transferir.

En un període de vint a vinticinc anys, suficient per a que la major part de la propietat hagi de passar pel Registre de la Propietat, quedaría aquella registrada, i per lo tant mobilisada.

I es lograría més encara. D'aquesta manera obtindríem el veritable i positiu Catastre parcelari de tota la propietat, que tan necessari és, amb els seus caràcters de matemàtic, jurídic i econòmic.

Síntesi i Conclusió

Amb lo dit, senyors, dono per acabat el meu anàlisi, conjunt d'observacions a les quals he procurat unir la solució que m'ha semblat més pràctica de realisar; i sintetisant el criteri que informa aquestes solucions afegiré que, per a Catalunya, no voldría altra cosa sinó que'ns deixessin en plena llibertat d'actuar dintre de les lleis.

En el restant d'Espanya, en les demés regions, en totes aquelles on no's sentin amb forces per actuar lliurement, s'hi dèu exercir l'intervenció directa i eficaç de l'Estat per a donar-les-hi tot aquell adjutori, tot aquell concurs, tota aquella direcció que pot i dèu donar un Estat més o menys omnipotent.

I aquest criteri, que crec essencialment català, ja no és solament el nostre; és criteri que comença a cristal·lisar a tot arreu on va reaccionant l'esperit verament agrari i es manifesta virilment en totes les ocasions que la realitat oficial topa amb la real.

Per acabar, permeteu-me que vos llegeixi un paragraf per medi del qual D. Arturo López Argüelles, Director gerent del *Banco Castellano,* de Valladolid, diu això mateix molt millor del que jo ho he expressat. Diu així:

«Tal es el temor existente en España a todo lo que sea intervención del Estado en organismos económicos, que en los Estatutos de la *Caja de Soco-*

rros para Labradores y Ganaderos fundada en Salamanca el año 1888, en virtud de disposiciones testamentarias de los condes de Crespo Rascón, quienes dejaron todos sus bienes para el sostenimiento de la misma, hay una cláusula, impuesta por los testadores, que dice: «Si algún día el Gobierno tratara de incautarse y manejar los fondos de la Caja, la Junta los distribuirá desde luego entre los labradores pobres de la provincia, que tuvieren una sola yunta y pagaren por tierra ajena por no tener ninguna suya propia.»

CONFERENCIA 7.ª

(10 i 11 de maig)

LA BANCA CATALANA

PER

D. FRANCESC A. CAMBÓ

DIPUTAT A CORTS

LA BANCA CATALANA

PRIMERA PART

Preliminars

Elecció de tema

Tots sabeu l'origen d'aquest cicle de conferencies que jo vinc a cloure. Quan el Govern va tancar les Corts, quan el Govern va condemnar al Parlament i a tots nosaltres a l'inacció, davant dels gravíssims problemes d'ordre econòmic que planteja la guerra europea, va entendre la representació parlamentaria regionalista que no devía limitar-se a formular una protesta, sinó que, al costat de la protesta, devía formular una afirmació, demostrant que no havía demanat que seguissin obertes les Corts per a perdre el temps en inútils torneigs parlamentaris, sinó que devía demostrar, exposant tot un pensament econòmic, la necessitat que hi havía de que la nostra veu fos oïda en el Parlament.

S'han exposat aquí, brillantíssimament, el problema de l'exportació, el problema de l'intensificació i perfeccionament de l'industria i de l'agricultura, el problema del crèdit, el de les subsistencies, el dels transports; i jo vaig escollir per a mi el tema de la Banca Catalana, perquè considero, senyors, que sense una Banca Catalana forta i activa, tots els nostres afanys per a intensificar la nostra industria, per a estendre el nostre comerç, per a perfeccionar la nostra agricultura, per a tenir grans relacions d'exportació de productes amb

l'estranger, tots fallaràn si no tenim una Banca, que sigui una gran Banca i al mateix temps ben catalana.

Funció de la Banca

La Banca, senyors, és el suprem regulador de la vida econòmica d'un país. Un país sense Banca no's concebeix que tingui una intensa vida econòmica. En l'economía d'un país la Banca té la mateixa funció que'l cor en l'organisme humà. La Banca té per missió primordial recollir el diner d'allà on sobra per a portar-lo allà on fa falta; però la Banca al tocar el diner fa un miracle, i és que, per medi del crèdit, la Banca multiplica el diner, el decuplica, el centuplica. És tan prodigiosa l'acció de la Banca per medi del crèdit, que si fos possible concebir un país que tingués doble o triple quantitat de moneda de la que té avui el país més ric del món, si aqueixa moneda es guardava en les caixes dels particulars i no's portava als Bancs, el tal país sería un país forçosament pobre, que no tindría gran industria ni gran agricultura, ni gran comerç ni intensa vida econòmica, perquè el diner, com he dit abans, quan el toca i el maneja la Banca, augmenta, per medi d'aquest formidable instrument del crèdit, la potencialitat d'una manera extraordinaria. Avui tots els països civilisats mobilisen, per medi del crèdit, una quantitat de diner vint vegades major de la que tenen en efectiu.

D'aquest efecte que exerceix la Banca de multiplicar l'eficacia del diner que's confía a les seves mans, en tenim un exemple eloqüentíssim amb motiu de la guerra europea. És indubtable que França, que'ls ciutadans francesos, són immensament més rics en diners que els alemanys, i, no obstant, l'Estat alemany ha trobat més facilitats per a fer-se amb diner en el propi país que l'Estat francès. ¿Sabeu per què? Perquè, davant de la guerra, els francesos han retirat el diner, l'han tancat a casa llur, el diner s'ha encongit i ha mort. Els alemanys l'han portat tot als Bancs, i a l'ésser tocat per la Banca el diner s'ha multiplicat. Aquesta és l'explicació, no n'hi ha d'altra, de que Alemanya, més pobre que França, tingui, davant de la guerra, una potencialitat financiera més gran que la potencialitat financiera francesa.

Acció de l'Estat davant del problema del crèdit

La meva conferencia té un enllaç forçós amb la del meu amic Sr. Ventosa. El Sr. Ventosa va estudiar el problema del crèdit, principalment en sa relació amb l'actuació de l'Estat espanyol, tant davant d'una situació normal de la nostra vida econòmica, com davant de l'anormal que planteja avui el conflicte europeu i que's plantejarà demà al fer-se la pau. De la conferencia del Sr. Ventosa resultava d'una manera molt clara que, a Espanya, l'acció de l'Estat en el problema del crèdit ha sigut escassa i funesta. L'Estat ha actuat en el problema del crèdit per medi de dos monopolis: pel monopoli del Banc d'emissió a favor del d'Espanya i pel monopoli del Crèdit Hipotecari concedit al Banc d'aquest nom.

Els Bancs d'emissió tenen a tot arreu dues finalitats: la primera, assegurar el prestigi i l'estima del bitllet de Banc i, junt amb això, el servir de gran banquer del Tresor; la segona, la d'ésser pedra solidíssima sobre la qual se fonamenti tota l'acció de la Banca Comercial d'un país. El Banc d'Espanya no ha exercit més que la primera d'aquestes dues accions. Ha sigut un admirable tresorer de l'Estat; ha sapigut mantenir i afirmar cada dia més el prestigi del seu bitllet; però per a l'economía nacional, per a la Banca Comercial espanyola, el Banc d'Espanya ha exercit una acció funesta: en lloc de protegir-la i fomentar-la la seva acció l'ha debilitat i anul·lat.

L'acció del Banc Hipotecari encara ha sigut més funesta. Aquest monopoli del Crèdit Hipotecari ha deixat a Espanya sense crèdit hipotecari, perquè aquesta mena de crèdit no és possible que un Banc el concedeixi més que a base de l'emissió de cèdules: un Banc que tingui la temptació de fer crèdits hipotecaris sense poder emetre cèdules pel mateix valor del crèdit, és a dir, sense poguer mobilisar el seu actiu, és un Banc condemnat fatalment a la fallida. I el donar el monopoli a un Banc que té una llibertat d'acció que li permet no ampliar ni intensificar el crèdit hipotecari a Espanya, ens ha barrat el crèdit hipotecari, perquè fòra del Banc privilegiat no pot haver-n'hi cap més que emiteixi cèdules, i l'acció insuficient del Banc Hipotecari, ademés de limitar aquest crèdit a Espanya per la ridícola xifra de les cèdules donades a la circulació, ha privat a l'estalvi espanyol de la col·locació admirable que en tots els paisos representen les cèdules hipotecaries i a l'adquisició de les quals va l'estalvi covard, l'estalvi prudent, el que cerca un títol no sols ben garantit, sinó que ofereixi la seguretat de que no tindrà grans diferencies de cotisació, qualitats que reuneixen, més que cap altre paper, les cèdules hipotecaries.

L'acció privada

Va estudiar el Sr. Ventosa ço que fan tots els Estats europeus per a preparar un formidable utillatge de crèdit amb que acudir al conflicte actual i per a preparar l'economía del país per a la formidable lluita econòmica que vindrà així que acabi la lluita armada; i enfront d'això va exposar-vos la miseria, l'inopia i la pobresa de l'acció de l'Estat espanyol.

Jo he de reconèixer que en el problema del crèdit, per a resoldre'l d'una manera perfecta, és indispensable l'actuació de l'Estat, i crec que aquesta actuació hem de procurar-la i hem de lluitar per a conseguir-la; però crec també, senyors, que en aquest problema, com en tots els altres, tots els espanyols, i d'una manera especial els catalans, hem de pensar que l'Estat persistirà en l'inacció actual, hem de situar-nos com si no tinguéssim Estat i hem de cercar, amb l'estímul de l'acció privada, tot allò que l'acció privada pugui donar per a suplir fins on sigui possible l'acció de l'Estat, que és molt dubtós que vingui. A això em concretaré a l'estudiar la situació actual i l'avenir de la Banca Catalana. Prescindiré de l'acció que podríem esperar de l'Estat, per si, com és de témer, aquesta acció no ve, i em concretaré a estudiar ço que a l'acció privada correspòn.

Acció passiva i acció activa de la Banca

Però, abans de començar l'estudi de la Banca Catalana, permeteu-me que us exposi algunes consideracions de Banca en general, d'organisació bancaria en el món, car no més així podrem anar concretament, sense necessitat de grans divagacions, a cada un dels aspectes que hauré de desenrotllar a l'estudiar la Banca Catalana. El temps que perdem ara el guanyarem després.

Vos he dit abans que la missió de la Banca és doble: té la missió de recollir el diner d'on sobra, per a donar-li aplicació on el diner faci falta, ja transitoria, ja permanentment. Aquestes dues accions s'anomenen, en la tècnica bancaria, acció passiva i acció activa de la Banca. Tant l'una com l'altra són complicades i és molt interessant estudiar-les en llurs diversos aspectes.

En l'acció passiva, en la recollida del diner, la Banca ve a ésser com una resclosa que recull totes les aigües d'una montanya, les aigües dels manantials i dels torrents; primer les deté i després les espargeix per diversos canals,

d'una manera normal, portant-les a les terres que millor pot fertilisar per a que fructifiquin millor, i això últim és ço que correspòn a l'acció activa.

El diner surant i el diner sobrant

En l'aspecte de l'acció passiva de la Banca, veiem quin és el diner que recull. Estudiant-ho es veu que la Banca recull dues menes de diner: el diner surant i el diner sobrer, que són dues coses molt diferentes.

Un agricultor ven la collita o una part d'ella; no tot el diner que obté és diner sobrer, car ha de viure amb el producte de la collita; però durant una temporada no necessita el diner, si bé el necessitarà al cap de poc temps: aquest diner no és diner sobrer, sinó diner surant. El diner surant es produeix amb major intensitat entre els industrials i comerciants: un industrial, un comerciant, es troba en una hora, en un dia, en una setmana, amb que, unes voltes li sobra diner i altres n'hi falta, i en aquest moviment de factures que cobra i de lletres que paga, es manifesta constantment el diner surant. Sense l'acció bancaria, el propietari agricultor que ha venut la collita i no necessita consumir desseguida el seu producte, tancaría el diner en sa caixa; el comerciant o industrial al qui, l'excés dels cobros sobre els pagos, li deixa un remanent transitori, guardaría aqueix diner en caixa; però, gracies a l'acció bancaria, aqueix diner que no més sura, aqueix diner que avui sobra i demà falta, va a la Banca, nodreix la Banca, que no'l guarda mort en les seves caixes, sinó que pot donar-li una col·locació adequada, aprofitant la circumstancia de que mai coincideixen les necessitats dels clients que li han confiat, i queda sempre, d'aquest diner surant, com un dipòsit que pren caràcter de permanencia.

Hi ha, ademés, el diner sobrant, el diner de l'estalvi, el benefici que un propietari, un comerciant o un industrial ha fet al cap de l'any i l'ha d'emplear, donant-li una col·locació definitiva, que pot ésser l'adquisició d'immobles, el perfeccionament de maquinaria, la construcció de noves fàbriques o ampliació de les existents, en quals casos fuig de l'acció activa de la Banca; però aquest diner també pot anar a l'adquisició de valors, en qual cas, aquest diner, que en sa acció passiva havía absorbit la Banca, aquesta, per medi de la seva acció activa, li dóna col·locació i el canalisa.

L'acció d'atraure el diner surant l'exerceix principalment la Banca Comercial, la Banca de préstecs i descomptes, de comptes corrents, de dipòsits a la vista, és a dir, la Banca que guarda transitoriament aquest diner o li dóna aplicació, també transitoria, que li permeti recollir-lo en el moment en

que hi hagi perill de que li demanin. L'acció d'atraure i donar aplicació definitiva al diner sobrant l'exerceix la Banca de negocis, que li dóna el camí per a col·locar-lo en valors de l'Estat, del Municipi, o en valors industrials, per a la creació de negocis o ampliació dels ja existents.

I en aquesta producció de diner surant i diner sobrer esdevé un fet vertaderament interessant: i és que les regions agrícoles d'un país són les que tenen en definitiva diner sobrer i les regions industrials solen tenir diner surant, però en definitiva no tenen diner sobrer; al contrari, les regions industrials necessiten del diner sobrer de les regions agrícoles. De manera que en les regions industrials predomina el diner surant, que produeix la falta de coincidencia entre els cobros i els pagaments; mentres que en les regions agrícoles predomina el diner que, en definitiva, sobra i que busca empleu o col·locació definitiva. I això es comprèn fàcilment. L'elasticitat en l'aplicació del diner per l'agricultor és molt limitada; l'agricultor, així que té posada la terra en explotació, quan té les parelles de bous o el bestiar que necessita, quasi tot el benefici que obté al cap de l'any és diner que li sobra i que busca una aplicació definitiva, aplicació que serà la compra d'altres terres o l'adquisició de títols o valors de renda. Ben altrament, l'industrial quasi mai té diner sobrer, perquè un industrial necessita constantment engrandir el seu negoci, renovar la maquinaria, perfeccionar l'utillatge, i és un fet, unànimament constatat, que les regions agrícoles van a comanditar les regions industrials, car en aquestes la necessitat de noves aplicacions de diner és més forta que'ls estalvis que's produeixen, mentres que en les regions agrícoles passa tot lo contrari.

La Banca Comercial i la Banca de Negocis

Aquestes dues menes de diner que recull la Banca, el diner surant i el diner sobrer, arriben, en definitiva, a donar lloc a dos aspectes distints de l'organisació bancaria. Hi ha la Banca Comercial, que per medi dels dipòsits i els comptes corrents atrau el diner surant; que per medi de préstecs i descomptes i crèdits li dóna normal aplicació. Hi ha, després, la Banca de Negocis, la Banca que recull el diner sobrer per a portar-lo a interessar-se en empreses industrials, en empreses de navegació, en emprèstits de l'Estat, de Corporacions públiques o de societats.

Aquestes dues menes de Banca, allà on se troben verdaderament especialisades — i d'això n'hi ha alguns exemples a Barcelona, — tenen característiques completament diverses que val la pena d'analisar. En la Banca Comercial, de

dipòsits i comptes corrents, en aquesta Banca que recull quantitats importants de diner que no més guarda transitoriament, perquè haurà de tornar-lo, i que solament es deté en aquesta Banca atret pel prestigi de la mateixa, la seva actuació ve caracterisada per la prudencia i la seriositat. Són els Bancs prudents, els Bancs seriosos, els que procuren avançar més a poc a poc. En canvi, en la Banca de negocis, en els Bancs que fan emissions de títols, en els Bancs que creen o patrocinen industries, les qualitats que caracterisen la llur actuació són l'activitat i, sobre tot, l'intel·ligencia, la competencia; exigeixen en la llur direcció una capacitat, una competencia i un treball extraordinaris.

Això en quant a la llur actuació; que en quant a la llur estructura externa, aquestes dues menes de Bancs presenten diferencies també marcadíssimes. El Banc de dipòsits i comptes corrents, el Banc que atrau el diner surant, ha d'ésser un Banc de gran capital, i és necessari que sigui un Banc de gran capital perquè en aquests Bancs el diner no més s'hi deté, però continúa essent de qui li ha dut i pot retirar-lo quan vulgui. Com he dit abans, aquests Bancs són com unes rescloses que recullen el capital surant; les parets d'aquesta resclosa són el capital del Banc, i no més en sa consistencia troba el diner que a ella acut una garantía suficient.

Aquests Bancs es caracterisen, ademés, per tractar amb el petit client, són els Bancs que compten els clients per milers, que cerquen el diner surant allà on es produeix i el faciliten a aquell que'l necessita. Són els Bancs que, quan estàn ben organisats, tenen un gran nombre de sucursals, per a recollir el diner surant allà on se produeix i donar facilats a aquest diner, que sobra dies, setmanes o mesos, per tal que, durant aquest temps, s'aturi en el Banc. Són els Bancs l'èxit dels quals depèn principalment de l'organisació llur.

Els Bancs de negocis ofereixen en llur estructura externa, característiques distintes. Generalment tenen un capital petit. En el Banc que llença una emissió al mercat, el qui va a comprar-hi un títol no busca la solvencia del Banc, perquè el diner del client no s'hi deté en el Banc: el client entrega el diner i tot seguit reb el valor que adquireix. En aquests Bancs, l'acció activa i passiva són quasi simultanies: en el moment de rebre el diner ja donen el títol en el qual és col·locat. De manera que en aquests Bancs ço que més s'estima és la competencia en l'estudi dels negocis que llença i dels títols que recomana. A aquests Bancs els dóna la força la relació que tinguin amb grans capitalistes i amb altres Bancs; amb prou feines tenen relació amb el petit client.

En els Bancs de negocis, allà on estàn ben organisats, allà on hi ha una Banca de negocis que estimula el creixement de les industries, de les grans

18

empreses i de les obres públiques, la secció més important d'aquests Bancs és el servei d'estudis tècnics i financiers.

A França l'organisació d'aquests serveis tècnico-financiers tenen gran desenrotllo en els Bancs de negocis. Llegiré una nota de com està organisat aquest servei en un gran Banc francès: «És un servei del Banc independent i col·locat sots l'immediata vigilancia del Consell. El seu personal està repartit en vuit seccions. La primera està consagrada enterament a l'industria i el seu objecte és reunir tots els documents referents a empreses mineres i industrials, franceses i estrangeres, així com també a les societats de gas, electricitat i transports, exceptuant les Companyíes de ferrocarrils i navegació; ademés ha de recollir informes confidencials per estar orientada en cada moment i en lo possible sobre l'origen, desenrotllo i situació d'aquestes empreses. La segona secció té el mateix objecte, però amb referencia a les Companyíes de ferrocarrils i navegació de l'interior i de l'exterior. La secció tercera estudía els Bancs. La quarta estudía l'hisenda de l'Estat i dels Municipis de tots els països. El fi de les quatre últimes és, respectivament, el servei d'informacions sobre els valors mobiliaris, l'estadística general, la redacció de Butlletins financiers que contenen els extractes dels periòdics financiers de tots els països i que seguidament s'envíen a totes les Agencies del Banc i últimament la direcció d'arxius. Un nombre fixe d'enginyers i tècnics molt competents viatgen continuament per tots els països, estudiant el moviment dels grans mercats, la situació de les Companyíes i entitats financieres, personal de que disposen, etc. Nombrosos empleats subalterns s'ocupen d'extractar i traduir els articles dels periòdics i revistes més importants del món. D'aquesta manera el Banc sempre està informat de la situació de qualsevol Companyía industrial o de transport, Societats mineres o bancaries d'alguna importancia i de qualsevol part del món. Els gastos anuals d'aquests serveis han d'elevar-se, al menys, de 600 a 800,000 francs, potser a un milió de francs.»

A Anglaterra els Bancs de negocis i els Bancs comercials de comptes corrents, de dipòsits, de préstecs i descomptes estàn perfectament separats. Existeixen a Anglaterra gran nombre de Societats que estudíen, preparen i llencen els grans negocis. Estàn formades aquestes societats a base de la col·laboració d'enginyers i financiers i reuneixen el màximum de competencia per a l'estudi tècnic i financier dels negocis. Aquesta competencia assegura als Bancs anglesos de negocis la col·laboració dels Bancs de dipòsits i comptes corrents, que recomanen a la clientela llur la participació en negocis que saben que han sigut perfectament estudiats.

A Alemanya, país que s'ha desenrotllat i enriquit en pocs anys, aquesta especialisació no s'hi és feta encara.

Els quatre grans Bancs alemanys, el *Deutsche-Bank*, el *Dresdener Bank*, el *Disconto Gesellschaft* i el Banc de l'Industria i del Comerç, són, tot alhora, Bancs de comptes corrents i dipòsits i Bancs de negocis, de creació de grans societats industrials, mercantils i de navegació, i que tenen esplèndids serveis d'estudis financiers que preparen el llençament d'aquests negocis.

A Bèlgica la divisió està tan perfectament feta com a Anglaterra. A Bèlgica, per exemple, hi ha una d'aquestes Societats preparadores de negocis, la Societat Financiera de Transports (la qual té els Tramvíes de Barcelona), que compta amb un perfecte servei d'estudis tècnics i financiers, i és tan gran el seu prestigi i tal la fama de la seva competencia, que amb un capital insignificant dirigeix negocis que sumen un capital de centenars de milions. Els primers Bancs d'Europa s'interessen en els negocis que prepara i presenta la *Financière de Transports* i li confien la direcció tècnica i financiera dels mateixos.

A França aquesta separació entre la Banca comercial i la Banca de negocis encara no és ben completa. A França hi ha el Banc tipu de negocis: el Banc de París i dels Països Baixos. No hi haurà, segurament, cap emissió francesa, cap gran negoci a França o acció de la Banca de França a l'estranger, que no ho patrocini la *Banque de Paris et des Pays-Bas*, o que no hi intervingui.

Però, al mateix temps, si llegiu els balanços i les memories d'aquest Banc, trobareu que també té comptes corrents i dipòsits i fa préstecs i descomptes. No obstant, aquest servei de Banca comercial el presta quasi exclusivament a les Societats per ell creades o patrocinades i en les quals hi té una intervenció constant, i l'empleu transitori dels capitals sobrers el fa per medi d'un gran Banc de comptes corrents i dipòsits, el seu gran al·liat, la *Société Générale*.

A l'al·liança de la *Société Générale* amb la *Banque de Paris et des Pays-Bas* és deguda la supremacía que en aquests últims anys han tingut aquests dos grans establiments en el món financier francès. De manera que un i altre vénen a realisar conjuntament les mateixes operacions, amb la particularitat de que l'acció activa de col·locació de capitals sobrers la dirigeix el Banc de París i els Països Baixos, i l'acció passiva, la d'atraure els capitals, la realisa la *Société Générale*, la qual els encamina a la *Banque de Paris et des Pays-Bas* per a les empreses que aqueix prepara amb el seu admirable servei d'estudis financiers.

A Barcelona va haver-hi un intent d'establir una intel·ligencia anàlega,

La Casa M. Arnús i Companyía, avui Arnús-Garí, és un Banc de negocis. Un dels seus Directors, D. Josep Garí, va organisar el Banc de Préstecs i Descomptes, pensant establir, en les modestes proporcions amb que's fan aquestes coses en el nostre país, un enllaç entre la Casa M. Arnús i Companyía i el Banc de Préstecs i Descomptes, és a dir, establir entre aquestes dues entitats una al·liança semblant a la que avui existeix entre el Banc de París i els Països Baixos i la *Société Générale*. Quan parlarem de la Banca catalana veurem per què no va donar tots els resultats que eren de desitjar aquest pensament de D. Josep Garí.

L'atracció del diner surant

Anem a veure de quins medis es val la Banca comercial, la Banca de comptes corrents i dipòsits per atraure's el diner surant.

En primer lloc, ço que procuren aquests Bancs és inspirar confiança. Per a inspirar confiança s'han convençut de que lo primer que necessita una societat anònima, en la qual el prestigi de les persones desapareix, és tenir un gran capital, per a que sigui resistent la resclosa de que abans vos parlava. Respecte d'això convé insistir molt, perquè, com veurem després, una de les causes de la situació lamentable de la Banca catalana és no comptar amb Bancs que tinguin gran capital.

Un gran capital per a un Banc que pretengui atraure grans quantitats en comptes corrents i en dipòsits a la vista o a plaços, que vulgui exercir un drenatge intens de diner surant, és absolutament indispensable, perquè únicament un gran capital li pot permetre, al mateix temps que prestar grans serveis, oferir una garantía i una solidesa quasi absolutes. El gran capital d'un Banc en els moments normals li permet acceptar immobilisacions relatives, tenir diner empleat a més de tres mesos, tenir diner empleat en forma que no sigui redescomptable en el Banc d'emissió. Un Banc que tingui de realisar la seva acció activa a base no més del diner que té en comptes corrents o en dipòsits a la vista, es veu privat de realisar gran nombre d'operacions bancaries, de les més profitoses per al Banc i per a l'economía general, i d'emplear els seus fondos en crèdits a llargs plaços. Per això és precís que aquests Bancs tinguin gran capital per a realisar brillantment una acció feconda i profitosa en èpoques normals.

Però, un Banc ha de comptar, com una nau, amb que si ordinariament navega amb mar tranquila i plana, també pot córrer temporals, i no hi ha Banc

en el món que pugui dir que està segur de que no ha de córrer temporals originats per aconteixements imprevistos o per moments de pànic financier. Un Banc, el més fort del món, en un moment de pànic, per injustificat que sigui, pot passar per series dificultats. Si un Banc, en un d'aquests moments difícils, disposa d'un gran capital, té un aventatge immens per afrontar el perill i fins per a sortir-ne més enfortit que mai. Citaré dos exemples que demostren l'aventatge d'un gran capital per a salvar moments difícils en la vida d'un Banc. Tots recordareu el temporal que va passar fa pocs mesos el *Banco Hispano-Americano* i del qual va sortir brillantíssimament. ¿Còm? Demanant un dividendo passiu als accionistes. Si el *Banco Hispano-Americano*, en comptes de tenir un capital de 100 milions, hagués tingut un capital de 10 milions, segurament hauría tingut d'anar a la fallida; però tenía un gran capital, i amb un dividendo passiu del 10 per 100 que paguen tots els accionistes, va reunir en un moment 10 milions, que foren la seva salvació.

L'altre exemple és a l'inversa: el Banc de Roma, en aquests últims mesos, va trobar-se amb dificultats a causa del resultat de la seva acció a la Tripolitania per compte del Govern italià, i per la depreciació de la seva cartera per causa del conflicte internacional; s'escamparen per Italia rumors alarmants respecte de la solvencia del Banc de Roma, i el Banc de Roma, que tenía un capital de 200 milions, va resoldre el problema i obtingué una solidesa major que mai. ¿Sabeu còm? Reduint el capital nominal de les seves accions. Les accions que valien 100 lires ara en valen 75. El capital de 200 milions va quedar reduit a 150 milions. Així ha amortisat les perdues per totes les operacions desgraciades i per la depreciació de la seva cartera, i el Banc de Roma, que sense aquesta resolució hauría passat molts anys sense repartir dividendo, aplicant els beneficis a l'amortisació de les perdues sofertes, està avui en situació perfectament normal. Si el seu capital hagués estat de 25, 30 o 40 milions, era Banc fallit.

Per a que la suma del capital i les reserves d'un Banc constitueixin una absoluta garantía, és precís que guardin una proporció adequada amb el passiu immediatament exigible, format per la suma de dipòsits i comptes corrents a la vista, les acceptacions i els xecs, de manera que, a l'augmentar aquest passiu immediatament exigible, és mida de prudencia i manera de conservar la confiança, augmentar proporcionalment el capital i les reserves.

Els grans Bancs alemanys mantenen una proporció més elevada, i per lo tant més prudent, que'ls grans Bancs francesos.

Al finalisar l'any 1912 la proporció del capital i reserves amb relació al passiu immediatament exigible, era la següent:

BANCA ALEMANYA

Deutsche Bank.	20 per 100
Dresdener Bank	25 » 100
Disconto Gesellschaft.	33 » 100
Els nou grans Bancs de Berlín.	30 » 100

BANCA FRANCESA

Crédit Lyonnais	19'50 per 100
Société Générale	26 » 100
Comptoir National d'Escompte	19 » 100

Però no n'hi ha prou, senyors, amb un gran capital per atraure's el compte corrent. Els Bancs d'emissió són els que tenen major capital, major seguretat i major solvencia, i no són, fòra els d'Espanya, els que tenen més comptes corrents, els que exerceixen un més eficaç drenatge del diner surant; i és que als deponents del diner, al mateix temps que garantíes se'ls deuen donar aventatges, i un d'aquests aventatges és el de donar interès al compte corrent. Quasi únicament en el nostre país es discuteix si es dèu donar o no interès al compte corrent. L'interès al dipòsit i al compte corrent és convenient, és indispensable, és l'única manera de que tot el diner surant vagi a la Banca, per a que rebi l'acció fecondant de la Banca. A tot arreu els comptes corrents i dipòsits a set dies tenen un interès molt mòdic; però a tot arreu, principalment a Alemanya — i aquesta és una de les explicacions de per què Alemanya, malgrat la gran sotragada econòmica produida a tot arreu per la guerra actual, no ha tingut necessitat d'acudir a la moratoria, — els comptes corrents i dipòsits de diner es constitueixen a tres mesos, a sis mesos, a un any i fins a tres anys de preavís, augmentant gradualment els tipus d'interès. Els plaços de preavís d'un any o de tres anys, en èpoques normals no s'utilisen; generalment, els Bancs alemanys de dipòsits i comptes corrents prescindíen del plaço de preavís i entregaven el diner immediatament; però en moments de crisi han sigut aquests plaços un ressort que han utilisat els Bancs alemanys. A Alemanya no s'ha necessitat la moratoria, entre altres raons, perquè la teníen de dret, bastant-los-hi als grans Bancs fer ús d'una facultat que no utilisaven en èpoques normals.

Però tampoc n'hi ha prou amb tenir el capital necessari i amb donar algún interès al compte corrent per aquesta funció de drenatge del diner surant. És precís donar facilitats als clients i tenir una activitat comercial molt intensa,

Perquè, encara que tingui un comerciant tota la confiança en un Banc, per la seva solidesa, pel seu capital, per les persones que'l dirigeixen; encara que tingui l'estímul de l'interès que's dongui al compte corrent, si per a negociar una lletra sobre l'estranger, o per a comprar un giro, o per alguna operació de Banca, ha d'anar a un altre Banc, fatalment a l'altre Banc anirà a deixar el seu compte corrent; perquè el compte corrent es deixa allà on s'opera, perquè el compte corrent és la base del crèdit que atorga en definitiva un banquer, i al comerciant o industrial li convé tenir obert crèdit en el Banc on li resolguin totes les necessitats de la seva actuació comercial.

Ha sigut també, sobre tot a França, un instrument formidable d'atracció del diner surant la xarxa de sucursals dels Bancs. El diner surant s'ha de cercar allà on se produeix: s'ha de posar l'instrument d'atracció del diner aprop del client posseidor del diner. I així veiem que a França, on la funció d'atraure el diner surant s'exerceix amb més intensitat que en cap altra banda, la *Société Générale*, el *Crédit Lyonnais* i el *Comptoir National d'Escompte* tenen una xarxa de sucursals com no la tenen els Bancs de cap altre país; compten les agencies i sucursals per centenars (la *Société Générale* arriba al miller) i l'acció llur d'atracció del diner surant és tan formidable que's calcula que en els tres grans Bancs citats hi radiquen constantment de la meitat als dos terços del diner surant francès. Tals són els grans medis d'atracció del diner surant, exercida per la Banca comercial.

Atracció del diner sobrant

El diner sobrant, el diner que busca empleu definitiu és atret per la Banca de negocis. Per aquesta Banca, com he dit abans, el diner hi passa sense aturar-s'hi. És per això que'l capital no té importancia decissiva en aquests Bancs. Per a col·locar títols o llençar negocis no necessiten un gran capital. Per a la col·locació de títols, per a les grans emissions, el Banc de negocis compta amb tot el capital que'ls hi convé, si és un Banc que té el prestigi tècnic necessari, perquè al voltant d'ell hi ha els grupus financiers formats per grans capitalistes i pels Bancs de comptes corrents i dipòsits.

Per atraure el diner sobrant, amb l'objecte de que vagi a la col·locació definitiva, un Banc de negocis dèu tenir en compte dues coses: en primer lloc, que'l títol que ofereixi inspiri gran confiança pel sol fet de que sigui ell qui el patrocina; en segón lloc, que'l títol dongui un interès remunerador; i a aquestes dues condicions n'hi podem afegir una altra: que sàpiga el que compra un títol,

que aquest títol tindrà un mercat corrent, que'l podrà negociar quan vulgui, car una de les causes que ha dificultat o apartat més als capitalistes catalans de col·locar els llurs estalvis en valors industrials, és l'inseguretat de que puguin negociar aquests valors el dia que vulguin o necessitin despendre's d'ells.

Un Banc de negocis, en la seva funció d'atracció del diner sobrant, ha de pendre una precaució respecte dels títols que patrocina o tira al mercat, i és la de tenir en compte l'interès que aquests títols reditin, en relació amb la riquesa del país i en relació amb l'interès del diner en el mercat mundial. A Barcelona hem vist com s'han fet emissions a molt baix tipu d'interès i ens semblava que això eren símptomes de general riquesa. L'interès excessivament baix és quasi sempre el pròleg de la fugida del diner. Quan la Banca de negocis no ofereix a l'estalvi un interès remunerador, el diner traspassa la frontera buscant a l'estranger l'interès remunerador que no troba en el seu propi país.

Acció activa de la Banca

Exposat ço que és l'acció passiva de la Banca, anem a exposar ço que és la seva acció activa: la de portar el diner aon en falta. I aquí convé que exposem en primer lloc una qüestió: ¿Convé a un país col·locar el diner sobrant dintre del país o portar-lo fòra del país?

França ha sigut els últims anys el gran país exportador de diner. A França els economistes estaven encantats de que'l diner fugís de França i es deien: «Tot el món és tributari nostre; tot el món treballa per a nosaltres.» I consideraven que l'exportació de diner donava una gran solidesa a la riquesa de França.

Jo crec, senyors, que s'ha de distingir entre l'empleu permanent i l'empleu transitori del diner, més ben dit, entre la compra de títols estrangers que significa un empleu permanent del diner, i aquell empleu transitori que fan els Bancs en moments en que l'interès del diner és molt baix en el seu país i busquen un interès major en país estranger per a col·locacions de diner a curt plaç. Jo vos diré que, en principi, l'empleu permanent del diner fòra del país és sempre un mal negoci. I ho compendreu fàcilment: interessar l'estalvi d'un país en negocis d'un altre país vol dir que, si el negoci va bé, el que deixa el diner cobrarà un interès modest i els grans beneficis seràn per al país que'l rebi; i si el negoci va malament, la ruina serà per al que ha deixat el diner; de manera que emplear el diner fòra del país és associar-se a mitges per als bons negocis i ésser soci únic en els negocis dolents.

Es comprèn la col·locació de diner en negocis estrangers quan és per a fins polítics i ho patrocina l'Estat. Així fou convenient per a França l'emprèstit a Russia, per tal de que Russia construís ferrocarrils i preparés exèrcits, car era la seva al·liada. Era natural que ho fes Alemanya amb Turquía per a tenir-la per al·liada.

Aiximateix és convenient, quan un país va a dominar financierament a un altre país. Al Brasil els grans negocis són creats per alemanys i amb capitals alemanys, perquè són els alemanys els que han anat allí a crear negocis i han demanat diner al seu país, per a dominar financierament el Brasil, per a explotar el Brasil, i avui gran part de la riquesa i del comerç brasilenys està en mans dels alemanys. Però, fòra d'aquests casos, que no més poden produir-se quan hi ha un Estat previsor, un Estat diligent, que dirigeix no solament la política exterior del país, sinó l'economía exterior del país, portar el diner fòra del país amb caràcter permanent, és una aventura i, quasi sempre, un mal negoci.

L'empleu transitori de diner a l'estranger és recomanable en mantes ocasions.

Quan França tenía sobrant de diner, quan el diner francès no trobava paper de descompte a un interès remunerador, era natural que invertís el diner en dobles a Alemanya o comprant acceptacions a Londres, on l'interès del diner era més alt que a París. Això no era cap mal, i en un moment donat pogué ésser per a França una força política formidable, tan formidable que va evitar una guerra europea. Recordeu el cop d'Agadir. ¿Sabeu a què fou deguda, exclusivament i pura, la gran baixa dels valors alemanys d'especulació quan el cop d'Agadir? Doncs fou deguda a que d'alguns mesos abans quasi totes les dobles de les Borses alemanyes es feien amb diner de París, i París va retirar el diner de les dobles i va venir la forta baixa en la Borsa alemanya, menaçant un terrible *crak* financier.

Empleus transitoris del diner surant

Sentat, doncs, aquest principi, anem a veure còm es dèu exercir l'acció activa de la Banca, la que dóna empleu al diner surant que recull en la seva funció passiva.

El primer empleu del diner és el descompte d'efectes comercials. No vos en parlaré. El coneixeu prou. És el més conegut i el més corrent. En el descompte d'efectes comercials redescomptable en el Banc d'emissió, pot impu-

nement un Banc emplear-hi tot el seu compte corrent. Pot convertir-ho en diner sempre que vulgui.

Les dobles són també un empleu normal de diner surant. És un cas anormal, sense precedents en l'historia financiera del món, l'aplaçament d'una liquidació fi de mes, com ha ocorregut amb la de fi de juliol últim en la Borsa de Barcelona i en les grans Borses estrangeres. Ordinariament les dobles es liquiden a fi de mes, però es pot disposar immediatament de gran part del diner empleat en elles pignorant els títols doblats.

El préstec sobre títols i mercaderíes, mentres els uns i les altres siguin de mercat corrent, constitueix un empleu normal del diner, perquè aquest és sempre realisable.

Hi ha també els crèdits personals i les acceptacions de Banca. No parlaré dels primers perquè tots els coneixeu perfectament; però sí que desitjo parlar-vos de les acceptacions de Banca.

Les acceptacions de Banca són l'empleu més interessant del diner surant, empleu que no pot fer-se a Barcelona, perquè aquí no és corrent l'acceptació de Banca. A l'estranger, especialment a Anglaterra, però també a França i Alemanya, els crèdits personals no's fan per caixa descomptant una lletra que no respón o una operació comercial i que, en *argot,* nomenem una *pilota:* mitjançant una comissió el Banc posa la seva firma en un efecte que li presenta un client que li mereix plena confiança, per a que, enrobustit l'efecte amb la firma del banquer, trobi descompte fàcil i barato. La compra d'acceptacions de Banca és un empleu de primera categoría que poden donar els Bancs al diner sobrant i és una operació normal i corrent en la Banca estrangera. A Alemanya, quan hi havía diner sobrant, es compraven acceptacions a Londres o a París i viceversa. Aquí ens trobem mantes vegades amb que'ls banquers tenen diner i no li troben empleu plenament garantit i fàcilment realisable. Si els crèdits personals es fessin per medi d'acceptacions de Banca, amb lo qual el Banc no hauría de tenir en compte a l'atorgar-lo més que la confiança que li mereix el client, hi hauría més facilitat per a obtenir crèdits i hi hauría un medi explendit de col·locar tot l'excés de diner surant que hi hagués a la Banca catalana, comprant acceptacions de Banca, que serien descomptables al Banc d'Espanya.

Tals són els empleus que poden donar-se al compte corrent d'un Banc: el descompte d'efectes comercials, la dobla, el préstec sobre mercaderies, el préstec sobre títols, unes i altres de fàcil negociació, el crèdit personal i l'acceptació de Banca. Donar altres empleus al compte corrent, a no ésser un compte corrent diferit, és una temeritat. Els Bancs alemanys estàn tan per-

suadits d'aquest principi, que si haveu examinat algún dels balanços llurs — i si no ho haveu fet vos recomano que ho feu — veureu que classifiquen sempre l'actiu i el passiu de manera que'l passiu immediatament exigible es compensi amb l'actiu immediatament realisable.

Els crèdits a llarg plaç

Ve després, com acció activa de la Banca, la col·locació del diner a llarg plaç. El problema de trobar diner a llarg plaç ha sigut objecte de grans controversies. Els llibres que tocant a aquesta materia s'han escrit, principalment en els últims anys, formaríen una biblioteca. És un problema viu que s'ha de resoldre i que únicament amb l'intervenció de l'Estat es pot resoldre per complert. El descompte del paper essencialment bancari, que és el paper descomptable en el Banc d'Estat, paper a un plaç màxim de 90 dies, no resol el problema de l'exportació, per a la qual es necessita concedir plaços més llargs de 90 dies. Per això ens trobem amb una necessitat en els països exportadors: la de negociar paper d'exportació que no's pot redescomptar en el Banc d'emissió. Però hi ha, ademés, altres necessitats de diner a llarg plaç que una bona organisació bancaria dèu atendre: les dels fabricants que necessiten renovar la maquinaria, introduir un perfeccionament en llurs fàbriques, etc., i per a fer-ho necessiten una quantitat que podríen amortisar en un any o en dos anys i no poden emetre obligacions ni augmentar el capital; si aquests industrials no troben una facilitat de crèdit, l'industria sofreix irreparable perjudici. Dèu, doncs, resoldre's aquest problema. A tot arreu, el problema de facilitar el crèdit a llarg terme, sense que'ls Bancs que'l concedeixin corrin el greu perill de l'immobilisació del capital — a França discutíen la manera de resoldre'l quan va esclatar la guerra — s'ha resolt per medi de l'intervenció de l'Estat, ja amb bestretes que ha fet l'Estat a establiments que han tingut la missió principal de crear el crèdit a llarg plaç, ja per medi de l'autorisació a aquests establiments per a emetre cèdules de crèdit industrial pignorables en el Banc d'emissió.

L'immobilisació és la paraula fatídica que ha de tenir present tot banquer, car l'immobilisació és sempre el pròleg de la ruina.

Per tot arreu, i haureu observat que també en el nostre país, els crèdits a llarg plaç els donen principalment els Bancs comarcals i els banquers particulars; i és que'ls Bancs comarcals i els banquers individuals poden donar aquests crèdits a llarg plaç amb més tranquilitat que un gran Banc comercial.

¿Sabeu per què? Un banquer particular o de comarca tracta més íntimament a l'industrial o a l'agricultor, li és més fàcil exercir un control sobre la solvencia i la marxa dels seus negocis. El banquer particular o comarcà té més facilitats per a conèixer la marxa dels negocis dels seus clients que una gran casa de Banca, on tot s'escriu i de tot es dóna compte a la superioritat, estant totes les operacions sotmeses a una tramitació d'oficina. És per això que la concentració bancaria, al destruir la Banca comarcal, ha plantejat amb caràcter agut, el problema de l'obtenció de diner a llarg terme.

El compte corrent diferit pot facilitar els crèdits a llarg terme. Pot un banquer invertir, en préstecs a sis mesos i a un any, part del seu compte corrent diferit, esgraonant-los i mantenint sempre una proporció adequada entre el compte corrent diferit i els empleus de diner a plaços equivalents.

Poden també, en alguna proporció, atorgar crèdits a llargs plaços els Bancs de gran capital. Aquests crèdits a llarg plaç són els més buscats, i per tant, els que's paguen més cars. Un Banc pot emplear amb tota tranquilitat una part del seu capital en crèdits a llarg plaç, però cometería una imprudencia grau si empleés en tals crèdits el seu compte corrent exigible immediatament, a menys de que tingués la seguretat d'un crèdit en el Banc d'emissió per una quantitat per lo menys igual.

Empleus definitius del diner sobrant

La col·locació de títols

Anem a estudiar ara aquells empleus definitius de diner sobrant que's realisen per medi de l'acció bancaria i consisteixen, principalment, en la col·locació de títols. Els títols poden col·locar-se: ja per suscripció pública, ja filtrant, per col·locació directa, els títols en el mercat. D'aquesta filtració directa de títols en el mercat en tenim a Barcelona magnífiques manifestacions. Les finestretes d'algunes cases de Banca de Barcelona poden comparar-se, en la proporció dels nostres negocis, com força de filtració de títols, amb els grans Bancs estrangers.

La *finestreta* de les cases de Banca de Barcelona, on es compren i vènen títols al comptat, ha influit moltíssim en que en la nostra ciutat el petit estalvi, que és el més desconfiat, acudeixi a comprar valors i trobi en ells un estímul poderós. A Madrid no existeix la *finestreta;* qui vol comprar un títol té de donar una ordre que després es compleix a la Borsa, i si el vol vendre passa lo mateix, sense que, ni al donar l'ordre de compra ni la de venda,

pugui conèixer el valor del títol, ni rebre en el mateix acte o el títol que compra o l'import del títol que ven. Jo estic segur de que si a Madrid s'aclimatés la *finestreta* s'estimularía considerablement l'estalvi. A Barcelona la finestreta hi està tan arrelada que en 1913 la Banca Arnús va negociar al comptat en la seva finestreta valors per uns 60 milions de pessetes.

Anem a estudiar l'acció de la Banca de negocis prenent emissions en ferm i procedint a la col·locació llur, ja per suscripció pública, ja per filtració directa entre els seus clients.

La Banca de negocis, en aquesta funció, és la que presta serveis més extraordinaris al país; és la que realisa majors beneficis, però és, també, la que corre majors perills. Per aquesta funció bancaria es necessiten coneixements especialíssims i una gran intuició. En la Banca comercial, en els Bancs de comptes corrents i dipòsits, un home amb bon sentit i que estudii la tècnica bancaria, pot ésser un bon banquer. Per això és possible que la *Société Générale* trobi mil homes per a dirigir les mil sucursals on es fan totes aquestes operacions. Però, per a portar un Banc de negocis, els homes són escassíssims, i és cosa sabuda que'ls Bancs de negocis floreixen quan al davant d'ells hi ha un home de condicions assenyalades i devegades prenen el nom d'un home, com la Banca Rouvier, de París.

La Banca de negocis ha d'estar dirigida per homes que coneixin la psicología del mercat financier, per homes d'intuició i cop d'ull per a endevinar l'estat del mercat i compendre quàn és el moment oportú per a llençar una emissió i la manera còm aquesta emissió dèu tramitar-se per tal d'assegurar el seu èxit.

Tot valor cotisable a Borsa, o que's pretengui que sigui cotisable a Borsa, dèu tenir un banquer que l'ampari. Convé molt, principalment a Barcelona, insistir sobre això. A Barcelona hi ha encara gent que creu que un Banc és massa exigent, que quasi vol robar-los el diner, si per a pendre en ferm una emissió demana una comissió d'un 4 o 5 per 100; i això és una gran equivocació. Lo més car, per als que tinguin la responsabilitat de llençar un títol, és volguer prescindir del banquer, volguer fer l'economía del banquer. Molts fan aquest raonament: una casa de Banca pren en ferm una emissió cobrant un 4 o un 5 per 100; immediatament constitueix un grupu assegurador que corre amb tots els riscs de l'emissió, i a aquest grupu assegurador no més li dóna un 1 o un 2 per 100, amb lo qual sense cap risc i no més amb el treball d'obrir la subscripció pública, s'embutxaca una comissió considerable.

Raonar així és desconèixer les obligacions que té un banquer que llença

un títol al mercat. Un banquer ha començat estudiant el títol que se li ofereix, i al pendre'l en ferm i patrocinar la seva suscripció, ja és fer la recomanació als seus clients. Perquè no sería seriós, ni honrat, llençar un títol sense haver estudiat les garantíes que ofereix i que'l banquer es limités a ésser un intermediari indiferent i irresponsable. No; una Banca que llença una emissió, en l'emissió hi posa el seu nom, el seu prestigi i la seriositat de l'estudi que del títol ha fet. No dóna una garantía jurídica, però dóna una garantía moral. Mes encara. Si un Banc, després d'haver fet la suscripció creu que ha complert ja el seu deure, i quan el títol entra a ésser cotisat en Borsa creu que pot abandonar-lo a la seva sort, tingueu la seguretat de que aquell títol no tindrà mercat i sofrirà considerablement en la seva cotisació. El deure del banquer respecte del títol que ha patrocinat és vetllar en primer terme per a que tingui mercat i en segón lloc vetllar per a que estigui lliure de les fluctuacions injustificades a que està exposat un títol que ningú ampara. Tots ho haveu vist a Barcelona: s'han emès valors; el Banc emissor no ha cuidat de vetllar el títol emès, i, en una sessió de Borsa, per haver-se venut trenta títols, el valor ha baixat deu enters. Un banquer que conegui els seus deures, això no pot consentir-ho, perquè al provocar-se una baixa injustificada per una venda de pocs títols, aquesta baixa perjudica al banquer davant dels compradors dels títols que ell va llençar al mercat, molt més de lo que s'hauría perjudicat comprant els títols per a evitar, per falta de comprador, una baixa injustificada. I si un banquer compleix les obligacions que he senyalat com inherents a l'emissió d'un valor, no és cap exageració que cobri per aquest servei una comissió de 2, 3, 4 o 5 per 100.

Els grupus asseguradors

Tots sabeu ço que és el grupu assegurador; molts de vosaltres haureu format part d'algún grupu assegurador. Ja'm permetereu que jo, respecte dels grupus asseguradors, expressi el meu criteri que, segurament, desagradarà a algú de vosaltres. Molts creuen que'l grupu assegurador no té altra finalitat que lliurar de tot risc al banquer, per si l'emissió no's cobreix i hi ha necessitat de quedar-se els títols. No és aquesta la manera de fer Banca de negocis. Amb aquesta creença, desgraciadament molt arrelada, el grupu assegurador era un grupu d'amics, als quals, com a favor personal, se'ls ofereix una ganga. Si l'emissió té èxit, els amics del banquer que formen el grupu assegurador embutxaquen unes pessetes, i si l'emissió fracassa procuren vendre els títols

que s'han hagut de quedar, sense que, en cap moment, col·laborin a l'èxit de l'emissió.

La missió del grupu assegurador no és salvar el risc al banquer en perjudici del títol, sinó que és compartir les obligacions del banquer per a vetllar pel títol. És per això que allà on hi ha una Banca de negocis que posa la deguda cura en les emissions, els grupus asseguradors no's fan amb els amics, sinó amb banquers i amb corredors que tenen una potencia de col·locació de títols, que tenen una clientela i que fan propaganda del títol, contribuint a l'èxit de l'emissió.

Hi ha molts medis, moltes combinacions per a que'l risc del banquer que pren en ferm una emissió disminueixi o es redueixi al mínimum. Indicaré algunes d'aquestes combinacions. En primer lloc, pot fer-se l'emissió prenent el Banc en ferm no més que una part de l'emissió, un determinat nombre de títols, i reservant-se l'opció per als restants, amb lo qual es redueix el risc. Un altre medi: pendre una part de l'emissió en ferm, cobrant per això la comissió corresponent, col·locant ço que resta per compte de l'entitat emissora, cobrant també per això una petita comissió i participant, de més a més, en la millora de tipu de col·locació dels títols, obtenint així el banquer un bon negoci que no'l paga la societat emissora, sinó que s'obté per la millora en la cotisació del títol, obtinguda mercès al zel del banquer.

Altres combinacions podría explicar-vos que s'empleen per a reduir el risc del banquer en la presa d'emissions en ferm.

Convé vindicar la Banca de negocis i desitjar que hi hagi una gran Banca de negocis a Barcelona. Que tothom es penetri de les obligacions que contrau un Banc al patrocinar una emissió, i, si sab complir-les, no és just regatejar-li una comissió que tindrà ben merescuda.

La concentració bancaria

I per acabar la meva conferencia d'avui, pròleg de la de demà, amb aquestes consideracions generals d'ordre bancari, deixeu-me estudiar un fenomen, del que hauré de fer aplicació demà a la Banca de Catalunya i que's produeix a tot el món: em refereixo a la concentració bancaria.

La concentració bancaria és un d'aquells fenòmens fatals que no's poden evitar ni resistir. És inútil lluitar contra d'ell. En conseqüencia, s'ha de procurar que aquesta concentració es faci amb un màximum d'aventatges i el mínimum de perjudicis.

França i Alemanya són els dos tipus de concentració bancaria més perfectes. Anglaterra, al contrari, és el país que més ha resistit el fenomen de la concentració bancaria; però això és degut, principalment, a que a Anglaterra la base de la Banca no són les societats bancaries, sinó els banquers particulars.

A França la concentració ha sigut brutal. Com he dit abans, tres grans Bancs han arribat a manejar les dues terceres parts del diner surant de França, o sigui més de 4,000 milions de francs. A Alemanya també s'ha produit la concentració bancaria en forma tal que'ls quatre grans Bancs i els establiments que ells dirigeixen sumen un capital de 2,155 milions, mentres que tots els demés Bancs que estàn fòra de l'òrbita d'aquells quatre no sumen més de 450 milions de marcs.

Amb un gran capital i amb la xarxa de sucursals establerta a tot arreu, aquests Bancs han augmentat la força i l'acció llur en una proporció formidable. Vaig a llegir-vos algunes dades:

DATES	CRÉDIT LYONNAIS			SOCIÉTÉ GÉNÉRALE		
	Import dels dipòsits	Nombre dels efectes ingressats en cartera	Valors dels efectes	Import dels dipòsits	Nombre dels efectes ingressats en cartera	Valors dels efectes
	Milions de francs	Milers	Milions de francs	Milions de francs	Milers	Milions de francs
1880	244,6	4,608	3.267,2	253,7	4,810	4.971,1
1900	546,3	16,161	11.471,9	347,6	33,414	14.190,1
1908	798,3	20,166	14.927,6	562,7	62,449	29.829,5

En 1912, l'atracció de diner surant dels tres grans Bancs francesos arribava a les xifres següents:

Crédit Lyonnais: comptes corrents i dipòsits a la vista . . .	2,097 milions
Société Générale: dipòsits a la vista i a 7 dies i comptes corrents.	1.350 »
Comptoir National: comptes corrents i dipòsits a la vista . .	660 »
	4,107 milions

Anem a examinar els aventatges i els inconvenients de la concentració bancaria. Els aventatges que s'atribueixen a la gran Banca sobre els Bancs petits són els següents:

Que un gran Banc, per l'importancia del seu capital i per la major prudencia de la seva actuació, ofereix una major garantía.

Que contribueix a la garantía el que, actuant sobre el conjunt de la riquesa

del país, no ve afectat per les crisis locals. Un Banc que opera no més que sobre d'una comarca pot ressentir-se de qualsevol crisi local, la perdua d'una collita, una crisi industrial, etc., que poden motivar l'insolvencia dels seus clients; mentres que un gran Banc, actuant sobre totes les regions del país, troba sempre compensacions a aquestes eventualitats i corre menys perills que'ls Bancs comarcals.

Que pot donar el descompte més barato, perquè un gran Banc maneja grans quantitats de diner surant, al qual abona, tant en compte corrent com en dipòsit, un menor interès, que li permet oferir un descompte més baix i més fixe.

Que exerceix molt millor el drenatge del diner. És indubtable que a França la concentració bancaria, atraient no més que tres Bancs fins a la suma de 4.100 milions de diner surant, ha produit un gran bé a França, perquè part d'aqueix diner estaría a les caixes dels propietaris, industrials i comerciants i fòra un diner mort per a l'economía del país.

Que favoreix el comerç exterior. És evident. Per al comerç exterior es necessiten sucursals a l'estranger, i aquestes no les pot tenir un Banc petit.

Finalment, altre aventatge és el de que'ls grans Bancs són un instrument poderós al servei del Govern. Això és un aventatge perquè el Govern, per l'acció de la gran Banca, pot dominar política i financierament altres països. A Espanya, si els Governs es preocupessin d'això, no podríen exercir aqueixa actuació, perquè no tindríen grans organismes bancaris de que valdre's. A França l'acció del Govern sobre dels tres grans Bancs és constant, i aquests Bancs li han proporcionat un concurs superior al de molts cossos d'exèrcit per a mantenir en la política exterior un prestigi superior al que li corresponía per la seva potencia militar.

Al costat d'aquests aventatges ofereix la concentració bancaria gravíssims inconvenients, que són:

Un gran Banc aspira a grans operacions i fuig de facilitar diner a la gent modesta, als comerciants i industrials de petita o mitjana importancia. Els grans Bancs, quan se fa la concentració, com s'ha fet a França, per l'absorció, destrueixen la Banca comarcana, que presta serveis apreciabilíssims que la gran Banca no pot prestar. La Banca comarcana, com he dit abans, fa préstecs a llarg terme i és el protector de tot el comerç de la comarca. Els grans Bancs, representats en les comarques per una sucursal, per un empleat que la dirigeix transitoriament, tenen un criteri inflexible que no's doblega a les necessitats de la comarca. Un gran Banc dóna facilitats en la seva Central als grans clients, però les seves sucursals no donen facilitats al petit industrial o comerciant de les comarques d'on recullen el diner els grans Bancs.

La concentració bancaria pot fer-se de dues maneres: tal com s'ha fet a França, absorbint o destruint la Banca local, o tal com s'ha fet a Alemanya, provocant l'associació de Bancs i protegint la Banca local, en comptes de destruir-la, és a dir, prenent participació en el seu capital, exigint que li siguin consultades certes operacions, exercitant un control sobre els Bancs locals, però respectant la personalitat, la organisació, la independencia i la fesomía llurs.

A França temps ha que's preocupen dels efectes de la concentració bancaria, que si ha motivat grans aventatges ha perjudicat al petit comerç i a la petita industria. El *rapporteur* de la Comissió del Comerç i de l'Industria, Adolf Landry, ha publicat un llibre sobre aquest problema, examinant la concentració bancaria de França i d'Alemanya i aduint dades interessants sobre els seus resultats. A Alemanya, els quatre grans Bancs, i els Bancs per ells dirigits, al finalisar l'any 1913 tenien una cartera comercial de 3,061 milions, i tenien empleats en crèdits al descobert, a llargs plaços i en participació en negocis industrials, 8,500 milions. En canvi, els tres grans Bancs francesos, sumant la llur cartera comercial 3,316 milions, no tenien en crèdits a llarg terme i participacions industrials més que 1,411 milions. Aquests són els efectes de la concentració bancaria — diu Landry, — feta brutalment i per absorció a França i feta harmònicament i per associació a Alemanya.

Els Bancs locals francesos varen pensar, en 1899, en crear un organisme defensiu, no rebutjant la concentració, que això hauria sigut una temeritat, sinó organisant una concentració d'una manera semblant a la d'Alemanya. Va constituir-se el Sindicat dels Bancs de Provincies, i aqueix Sindicat, creat en 1899 amb modestes pretensions, avui, per medi de la creació d'una Societat Central dels Bancs de les Provincies, pot competir amb els tres grans Bancs, encarregant-se ja de grans emissions i comptant amb un gran capital. Al principi es va constituir la Societat Central, donant una acció a cada Banc federat; després, a l'ampliar el capital, han llençat accions al mercat, però aquestes noves accions no tenen el mateix vot en les Juntes generals que les accions primitives, per qual disposició els Bancs de provincies conserven la direcció d'aquest organisme, fill d'una concentració harmònica que avui comença a sostenir la competencia amb els grans Bancs, fills d'aquella altra concentració brutal i destructora.

Jo crec que a tot país li convenen grans Bancs. Desgraciat el país que no té grans Bancs. Li passa ço que abans indicava: s'ofereixen grans operacions que no poden fer els Bancs del país i les fan els Bancs estrangers. Però també crec que dèu existir la Banca comarcana, sense la qual el petit comerç i la

petita industria de les comarques moriría. Tampoc ha passat l'hora dels banquers individuals, particulars; al contrari, poden contribuir a que tinguem una gran potencialitat de crèdit, sobre tot si s'estableixen en el nostre país les acceptacions bancaries, per a les quals són organisme més adequat els banquers particulars que'ls grans Bancs.

Senyors, he acabat per avui. Comprenc que vos hauré fadigat i que vos hauré decepcionat, car esperàveu que vos parlaría de l'actuació que jo entenc dèu tenir la Banca Catalana, comparada amb la que té avui; però he cregut que sense aquest estudi preliminar resultaría pesat, per la necessitat de continues digresions, l'estudi de l'actuació de la Banca Catalana, que, comptant amb la vostra benevolença, continuaré demà. A tots els qui el tema us hagi interessat, us convido per a demà, per a continuar i acabar el meu estudi sobre la Banca Catalana.

SEGONA PART

La materia bancable a Catalunya

La riquesa catalana

AQUESTA segona part de la conferencia sobre la Banca Catalana és tan abundosa de materia, que haureu de permetre'm que la tracti esquemàticament, a la lleugera. És impossible, per grans que siguin vostra atenció i la meva resistencia, fer, en el temps de que disposo, un estudi complert. Al documentar-me, a l'anar rebent les dades preciosíssimes de quasi tots els banquers de Catalunya — als quals mai agrairé prou llur benevolença i diligencia, — he tingut l'idea de publicar un llibre sobre la Banca Catalana, en el qual, amb tota l'amplitut que'l tema exigeix, podré estudiar aquesta qüestió. Així, als que no tinguin afició a aquestes materies, els estalviaré ara una estona de molestia; i els aficionats a elles podràn trobar a son temps, que desitjo no sia llunyà, un estudi, que procuraré que sia lo més complert possible, de la Banca Catalana.

A l'estudiar la Banca d'un país, el primer problema que's planteja és el d'estudiar la materia bancable, el volum de riquesa d'aquest país, el capital, la renda, el diner sobrant, l'estalvi, el comerç exterior i l'interior. Jo he procurat fer aquest estudi, però avui, per a no abusar de la vostra paciencia, no vos donaré més que les conclusions, sense entretenir-me a explicar-vos còm he arribat a elles.

Dels estudis publicats sobre la riquesa espanyola, trec la conclusió, per

motius que fóra llarg explicar, que aquella ve a representar un valor de 80 a 100,000 milions de pessetes.

La riquesa catalana, que ve a ésser la sexta part de la total espanyola, tindrà un valor de 12 a 15,000 milions de pessetes. Tampoc vull fer-me pesat exposant les dades i raonaments pels quals he arribat a aquesta conclusió. En el meu llibre sobre la Banca Catalana els trobarà qui vulgui.

Comerç exterior i comerç interior de Catalunya

És importantíssim, a l'estudiar la materia bancable d'un país, conèixer el volum del seu comerç interior i exterior.

El comerç exterior de Catalunya i, per lo tant, les relacions bancaries que amb l'exterior té Catalunya, vénen a representar una mica més de la tercera part del volum total del comerç exterior espanyol.

El que té Catalunya amb el restant d'Espanya ve representat per 1,300 milions de pessetes que Catalunya hi exporta i per uns 360 a 400 milions que Catalunya n'importa. Les exportacions, són, principalment, de productes elaborats, i les importacions són, principalment, de productes alimenticis i primeres materies.

Vegi's el següent quadre estadístic:

XIFRES DEDUIDES DE LES ESTADÍSTIQUES DE DUANES DE 1913

	Valors d'importació			Valors d'exportació			Total general de valors
Barcelona	441.267,218	807,299	1.025,086	165.951,173	2.364,009	767,294	612,182,079
Girona	140.531,374	5.964,023	2.558,682	77.116,925	6.467,494	3.970,761	236.609,259
Lleida	1.075,239	4.596,573	696,553	1.166,588	1.114,557	2.544,520	11.204,030
Tarragona	15.898,261	5.322,398	2.330,750	51.755,854	1.483,851	5.001,981	81.793,095
Total a Catalunya	598.772,092	16.690,293	6.611,071	295.990,540	11.429,911	12.284,556	941.788,463

De les anteriors dades resulta que la característica del comerç català és la de que, amb relació a l'estranger, som predominantment importadors, mentres que, amb relació al restant d'Espanya, som exportadors. A primera vista, si sumem les importacions i exportacions de Catalunya, amb relació amb el restant d'Espanya, la balança comercial ens fóra absolutament favorable, puix saldem amb un excés d'uns 1,000 milions de les exportacions sobre les importacions. Però la realitat és molt diferent, car els 1,300 milions que exportem al restant d'Espanya vénen representats per productes que Catalunya no ha fet més que transformar, comprant fòra de Catalunya les primeres materies, mentres que'ls 360 o 400 milions que Catalunya importa del restant d'Espanya vénen representats per productes que altres regions han produit íntegrament; és a dir: que és diner que queda tot en el restant d Espanya.

Volum de l'estalvi català

És difícil conèixer el volum de l'estalvi català, que no va cap a la Banca, sinó a les Caixes d'Estalvi i a la Caixa de Pensions per a la Vellesa, car tots sabeu que hi ha a Catalunya un nombre considerable de Caixes d'Estalvis en poblacions petites o de mitjana importancia que no figuren en les estadístiques, com també sabeu que hi ha Bancs que tenen, disfreçades, Caixes d'Estalvis. De les estadístiques oficials resulta que, en les Caixes d'Estalvis oficialment registrades, hi havía a Catalunya, el 31 de desembre de 1913, 79.986,000 pessetes, amb un augment considerable en els darrers anys, augment més considerable encara en la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvi, que porta ingressades més de 16.472,000 pessetes, xifra importantíssima, tenint en compte els pocs anys que fa que aquesta entitat funciona.

Fóra interessantíssim, i il·lustraría molt per a un estudi complert del capital bancari català, tenir una referencia detallada del nostre estalvi que ha cercat col·locació en valors mobiliaris, tant nacionals com estrangers. En quant als valors nacionals tinc dades molt completes, i confío que en el llibre que vos he anunciat podré donar xifres molt acostades a la veritat. En els anys 12 i 13 va haver-hi una gran activitat emissora en la Banca de Barcelona: varen col·locar-se moltes emissions, arribant els títols llençats al mercat, a xifres considerables que en 1913 passaven de 80 milions de pessetes. S'ha de tenir en comptes també, que en els anys 1912, 13 i 14 s' han col·locat a Barcelona quantitat. considerables d'accions ferroviaries, sobre tot Nords i Alacants. Aquesta considerable col·locació de diner en valors nacionals, en els darrers anys, ha coin-

cidit amb el fet de que l'estalvi català ha començat de retreure's de la compra de títols estrangers, sobre tot americans, als quals tenía una afició excessiva i perillosa.

Respecte a la quantitat que l'estalvi català té invertida en valors estrangers, no puc donar cap xifra: fóra absolutament aventurat el fer-ho. És més, crec que'm serà molt difícil donar-les, perquè els únics que podríen proporcionar-me-les, tenen interès especial en mantenir-les amagades, i, per altra part, hi ha gran quantitat d'aquests valors dipositats, quasi clandestinament, en Bancs estrangers, de Bèlgica i de Suiça sobre tot.

L'impressió que'm produeixen les dades que tinc, és que l'estalvi català és important, però que escassament arriba a ésser suficient per a les creixents necessitats de Catalunya. A Catalunya, per a que's creïn grans negocis i s'ampliïn els existents, per a que la *Mancomunitat* trobi en l'estalvi català els medis necessaris per al desenrotllament de les obres públiques, és necessari que la Banca actúi sobre d'ell per a retenir-lo íntegrament, procurant que acabi en absolut l'emigració de diner català a l'estranger. Crec que fóra un aventatge considerable per a l'economía catalana el conseguir — i en això hi poden fer molt els Bancs — que Catalunya es tragués de sobre bona part dels valors estrangers que ara té, encara que fos amb perdua grossa, entrant així a Catalunya una important suma de diner, que serviría per atendre les necessitats que sentirà amb gran intensitat, si és que perfecciona i intensifica la seva vida econòmica.

La viciosa organisació comercial de l'industria catalana afebleix la capacitat financiera de Catalunya

A l'estudiar la riquesa catalana, no dèu oblidar-se un factor importantíssim que contribueix molt a la falta de diner sobrant a Catalunya, i que és, al mateix temps, causa de decadencia per a la Banca i d'endarreriment per a l'industria. Me refereixo a la funció de comanditari del comerç espanyol que s'ha imposat l'industria catalana, i especialment l'industria textil. En la competencia per a disputar-se el client, els fabricants catalans han acceptat el mal costum de vendre a plaços molt llargs, imprecisos, quasi indefinits, i de remetre les mercaderíes sense rebre, en canvi, document comercial susceptible de descompte bancari.

Aquest mal costum causa danys incalculables. En primer lloc és motiu

de feblesa per a la nostra industria, perquè converteix en actiu immobilisat la partida de crèdits actius, que en bona pràctica comercial ha d'ésser una partida immediatament realisable per medi del descompte, obligant a treballar amb un capital superior de lo que precisaría i estimulant l'abús del crèdit personal. En segón lloc, treu del camp d'acció de la Banca Catalana un volum considerable d'efectes bancaris, que d'esser-hi aniríen al descompte. I, finalment, empobreix l'economía catalana, perquè priva que'l Banc d'Espanya, per medi del redescompte d'aquests efectes que avui deixen de crear-se, retorni a Catalunya gran part del capital que'ls fabricants catalans tenen escampat en les altres provincies, essent això una de les causes de que'l Banc d'Espanya retiri diner de Catalunya en lloc de portar-n'hi, interrompent ço que és una norma general de la vida econòmica d'un país, ço és, que les comarques predominantment agricoles abasteixin de diner les comarques predominantment industrials.

Des de que va esclatar la guerra europea se'ns ha retret moltes vegades els milions amb que'l Banc, segons s'ha dit, ha auxiliat a l'industria i al comerç de Catalunya. Veiam ço que en realitat ha passat.

El Banc d'Espanya ha publicat el balanç de 1914, i d'ell resulta que tota la cartera de descomptes sobre places que té el Banc en les sis Sucursals de Catalunya, puja a 31 milions de pessetes; el descompte d'efectes sobre altres places, 8.221,000; els préstecs amb garantía de valors, 6.580,000; els préstecs sobre mercaderíes, 24 milions; els comptes corrents de crèdit amb garantía de valors, 23.491,000, i amb garantía personal 28 milions. En total, el Banc d'Espanya té deixades a Catalunya 91.145,000 pessetes. En canvi, el Banc d'Espanya té rebudes, en compte corrent efectiu en les sis Sucursals de Catalunya, 112.320,000 pessetes, i en dipòsits efectius a la vora de 1.500.000; total, 113.714,000 pessetes. Lo qual dóna una diferencia de 22.649,000 pessetes contra Catalunya, entre ço que'l Banc d'Espanya ha rebut i ço que ha deixat a la nostra terra. A dita quantitat s'hi ha d'afegir els milions de bitllets de Banc que corren per Catalunya, equivalents a diner efectiu que de Catalunya ha rebut el Banc d'Espanya.

Però aquestes dades deuen completar-se. El Banc d'Espanya, en el conjunt de ses sucursals de les altres provincies, tenía deixades, segons el balanç de 31 de desembre darrer, pels mateixos conceptes abans nombrats, 554.599,000 pessetes i tenía rebudes en dipòsits i comptes corrents efectius 328.297,000 pessetes. Diferencia en contra del Banc d'Espanya: 226.301,000 pessetes. De manera, que així com a Catalunya el Banc té rebuts 22 milions més dels que té deixats, en el restant d'Espanya té deixats 242 milions més dels que té rebuts. Compareu aquestes xifres i digueu-me si se'ns poden retreure els auxilis

donats pel Banc d'Espanya a Catalunya. Hem de confessar, però, que la culpa de que això passi és principalment de la viciosa organisació comercial de l'industria catalana, que, al prescindir de documents bancaris en les seves vendes, limita l'acció activa del Banc d'Espanya a Catalunya.

¿Compreneu ara com se restabliría la normalitat de les nostres relacions econòmiques amb el Banc d'Espanya, si tot lo que'ls fabricants de Catalunya envíen al restant d'Espanya fos a canvi d'efectes redescomptables, que'ns permetería refer-nos d'aquests milions que'l Banc d'Espanya treu de Catalunya?

Ço que en èpoques normals el restant d'Espanya dèu a l'industria catalana, pot calcular-se en uns 300 milions de pessetes. Des de que va esclatar la guerra, aquesta quantitat ha baixat molt, perquè s'han restret les vendes a l'interior i s'han augmentat les exportacions a països que paguen al comptat. La majoría dels fabricants catalans es troben avui amb abundor de diner, contra la llur habitut. Pensin que l'abundor d'avui serà transitoria si, al restablir-se la normalitat de les vendes al restant d'Espanya, persisteixen en el mal costum de prescindir del document negociable, i que, pel contrari, l'abundor seguirà si l'exigeixen. I pensin també que així faríen forta la Banca Catalana i que sols una Banca forta pot donar l'auxili necessari a l'industria d'un país.

Decadencia de la Banca Catalana

Anem a entrar, senyors, a lo més important. Anem a estudiar la situació de la Banca Catalana, i crec que és el meu deure fer-ho amb tota sinceritat, dient la veritat crua, per dolorosa que sigui, per amarganta que resulti per al nostre amor propi.

La situació de la Banca Catalana, senyors, és deplorable i llastimosa. A la Banca Catalana s'observa, fa molts anys, una decadencia progressiva; en aquest darrers temps sembla que la decadencia s'ha aturat, però la reacció salvadora no s'ha iniciat encara. Els nostres Bancs, en els darrers vint anys, han vist com anaven baixant els comptes corrents; hem vist com anaven desapareixent els Bancs catalans; com no se'n creaven de nous; com desapareixíen molts banquers particulars i no se n'establíen d'altres; com alguns Bancs catalans anaven reduint el capital llur i cap l'augmentava, arribant a la conclusió de que, si vint anys enrera Barcelona era indiscutiblement la primera plaça bancaria d'Espanya, i la Banca de Barcelona dirigía tot el moviment financier d'Espanya, avui, no solament va darrera de la de Madrid, sinó també

de la de Bilbao, i en lloc de dominar Barcelona el mercat financier d'Espanya, altres Banques dominen el de Barcelona.

Les xifres que vaig a dir-vos són terribles. En 1898, les societats bancaries de Catalunya tenien un capital de més de 200 milions de pessetes. El 31 de desembre del 1914 no tenien més que un capital de 63 milions. Ha disminuit, doncs, en un 70 per 100 el capital de la Banca Catalana.

Hem vist com en aquests vint anys el Banc Hispano-Colonial, que va ésser el primer dels Bancs d'Espanya, quan tenía un capital de 125 milions de pessetes, ha reduit el capital a 15 milions; hem vist com disminuía el capital del Crèdit i Docks, del Banc de Vilanova i del Banc de Valls; hem vist com morien el Banc de Catalunya, el Crèdit Espanyol, el Banc de Manresa, el Banc Mercantil de Lleida. Ara veiem com liquiden la Societat Catalana General de Crèdit i la Caixa Vilumara.

Davant d'això, ¿què s'ha creat? S'ha creat la societat Arnús-Garí, però no ha sigut més que una transformació de la casa M. Arnús i Companyía. S'ha creat la Banca Arnús, però ¿amb capitals catalans? No; no se'n trobaren a Barcelona i va haver de constituir-se amb majoría de capital francès.

En aquest mateix temps, molts banquers particulars, un rera l'altre, han anat deixant el negoci. Llegir-ne la llista semblaría un obituari. Tots recordem amb dolor la desaparició de la casa Vidal i Cuadras, la primera firma de la Banca privada espanyola, que tenía gran prestigi per tot Europa.

¿És, senyors, que'ls Bancs catalans han hagut de plegar o de disminuir el seu capital perquè a Barcelona disminuien els negocis i no hi havía aquí vida per a la Banca? Els fets proven lo contrari. En aquests anys en que la Banca Catalana ha sofert tan considerable baixa, hem vist com la Sucursal del Banc d'Espanya a Barcelona decuplicava l'importancia de les seves operacions; hem vist com s'establien les Sucursals del Banc Alemany Trasatlàntic, del Banc Espanyol del Río de la Plata i del Banc de Roma, superant, cada una d'elles, al Banc més important de Barcelona. Hem vist més: un Banc de Madrid, el Hispano-Americà, ha establert aquí una sucursal que avui opera més que cap Banc de Barcelona.

Causes de la decadencia

¿Quines són les causes d'aquesta decadencia de la Banca Catalana? Se'n citen dues; jo crec que se n'hi ha d'afegir una altra. Se citen la competencia del Banc d'Espanya i la competencia de les Sucursals dels Bancs estrangers.

És evident que la competencia del Banc d'Espanya ha sigut i és formidable. El Banc d'Espanya en els darrers vint anys s'ha transformat. Fins l'any 1898 el Banc d'Espanya era únicament el banquer que cobría les trampes del Tresor Espanyol; el bitllet del Banc d'Espanya estava desprestigiat; fins de la solvencia del Banc d'Espanya se n'havía dubtat alguna vegada. Però, des de que passà pel Ministeri d'Hisenda el Sr. Villaverde, s'ha de confessar que la situació del Banc d'Espanya ha anat millorant i avui té una solvencia de primer ordre. Així que'l Banc d'Espanya no ha hagut de carregar sobre les seves espatlles tot el pes de les trampes del Tresor ha donat gran impuls a les operacions comercials; ha establert moltes Sucursals i ha invertit en operacions de Banca comercial el diner que afluía als comptes corrents. El Banc d'Espanya, amb les facilitats que li dóna el privilegi de l'emissió de bitllets, tenint tracte directe amb els particulars, no donant cap aventatge als banquers en son tracte amb ell, i negant-se a descomptar amb la sola firma i amb la sola responsabilitat dels banquers, ha causat greus perjudicis a la Banca Catalana.

D'això en tenim un exemple típic en els primers moments del conflicte europeu. Llavors vàrem veure com el redescompte era negat als Bancs catalans, als Bancs de Barcelona, inclòs als més prestigiosos, quan les firmes de l'efecte que's portava al redescompte no estaven classificades al Banc d'Espanya; i vàrem veure llavors que'ls banquers de Barcelona havíen d'escollir entre reduir les llurs operacions i negar el descompte als clients llurs o aconsellar-los-hi que demanessin la classificació en el Banc d'Espanya, és a dir, que passessin a ésser clients del Banc d'Espanya.

Tractant el Banc d'Espanya directament, sense intervenció de banquer, amb els particulars, s'estableix una competencia que, per a determinades operacions, és quasi insostenible per a la Banca privada. Els giros, els descomptes d'efectes sobre places espanyoles i els préstecs sobre valors, són operacions que'l Banc pot efectuar, tant per la seva xarxa de Sucursals, com perquè té el diner més barato, en condicions que fan molt difícil la competencia.

Anem a estudiar ara la competencia de la Banca estrangera. La Banca estrangera actúa a tot arreu: a Inglaterra hi ha Sucursals dels Bancs francesos i alemanys, de la mateixa manera que a Alemanya hi ha Sucursals dels Bancs anglesos i francesos i a França dels Bancs anglesos i alemanys. Ço que passa és que on hi ha una Banca nacional forta no obtenen plaça predominant les Sucursals dels Bancs estrangers; desempenyen un paper importantíssim, però sempre secundari; i és a Espanya, és a Barcelona, com a Constantinopla, on les Sucursals dels Bancs estrangers són les que dominen la plaça.

Els Bancs estrangers tenen l'aventatge del seu major capital; tenen l'aventatge de poder-se servir de totes les Sucursals del Banc principal; disfruten a Espanya d'un irritant aventatge tributari, les conseqüencies del qual no són tan importants com es vol suposar, però és evident que constitueix una injusticia i alguna importancia té. Però entenc que la competencia de la Banca estrangera, desgraciadament — i ja diré per què dic desgraciadament, — no's pot considerar que sigui un factor important en la decadencia de la Banca de Barcelona. És que la Banca estrangera li ha fet poca competencia a la Banca de Barcelona, perquè ha tingut el bon sentit d'abandonar les operacions que constitueín el camp d'acció tradicional de la Banca de Barcelona. La Banca de Barcelona, fins als últims temps i salvant excepcions honrosíssimes, però molt escasses, es dedicava quasi exclusivament a les mateixes operacions que, amb tot i l'estretor dels seus Estatuts, realisa perfectament el Banc d'Espanya, mentres que les operacions més complexes, les més propies de la Banca moderna, la Banca Catalana les tenía abandonades, i quan ha vingut la Banca estrangera a Barcelona ha pogut operar en un camp completament verge i ens ha donat una lliçó pràctica de Banca moderna establint operacions que aquí no's realisaven.

És possible que si no hagués vingut la Banca estrangera, la Banca Catalana, encara que amb retràs, hauría realisat aquestes operacions propies de la Banca moderna—i d'això n'ofereixen símptomes consoladors alguns Bancs (molt pocs i molt tímidament) i, especialment, alguns banquers particulars de Barcelona i de fòra de Barcelona,—però confío demostrar-vos que, malgrat la força de la Banca estrangera, la Banca Catalana podría perfectament realisar, amb gran profit, les operacions abandonades quasi per complert a la Banca estrangera, i d'això ens en dóna un exemple viu la Sucursal a Barcelona del Banc Hispano-Americà. Aquest, lo mateix que'ls Bancs catalans, té la competencia del Banc d'Espanya; té la competencia de les Sucursals dels Bancs estrangers i sofreix la diferencia de tributació, i no obstant, la seva Sucursal a Barcelona ha adquirit un grandíssim desenrotllament.

Vaig a llegir-vos un paragraf molt eloqüent d'un llibre interessantíssim de l'estudi més complert que s'ha publicat sobre la Banca francesa (1). Aquest llibre, a l'estudiar l'acció de les Sucursals dels Bancs francesos a l'estranger, parla de la Sucursal del *Crédit Lyonnais* a Barcelona i diu ço que segueix: «Les Sucursals espanyoles, particularment la de Barcelona, acusen en aquests darrers temps beneficis brillants. La Catalunya industrial conserva i testimonía,

(1) *La Banque en France*, pel Dr. E. Kaufmann.

després d'un llarg temps de molt limitades relacions comercials, les seves vives simpatíes pels establiments francesos; però en els últims anys han hagut de sofrir la competencia d'un nou Banc molt actiu, el Banc Hispano-Americà, que té una serie d'agencies molt extensa.» ¡Quan ha sofert la Banca estrangera una competencia a Barcelona no ha pogut atribuir-se a un Banc català, s'ha hagut d'atribuir a un Banc de Madrid, que té establerta aquí una Sucursal!

Això vol dir, senyors, que la decadencia de la Banca Catalana té altres causes ademés de les anteriorment apuntades, ja que aquelles són iguals per al Banc Hispano-Americà que per a la Banca Catalana, i hem de parlar d'aquestes altres causes amb tota franquesa.

En primer lloc, la Banca Catalana es ressent del poc capital de les seves Societats bancaries que, en conjunt, sumen no més la quantitat de 63 milions de pessetes. Que sigui aquesta quantitat la que representa la suma total del capital dels Bancs catalans, és una vergonya per a nosaltres. Aquesta xifra hauría d'ésser el capital mínim de la gran casa de Banca que necessita Catalunya. Unicament amb un gran capital poden realisar-se aquestes operacions de que vos parlava, que realisa la Banca estrangera i que són, precisament, les més productives. Unicament amb un gran capital es pot tenir la necessaria força d'atracció del diner surant de Catalunya; no més amb un gran capital pot existir un Banc que tingui una complerta xarxa de Sucursals a Catalunya i per tot Espanya.

¿És, senyors, que'l capital català no ha estat cridat per a que s'interessés en els negocis de Banca? És que ha estat cridat i que'l capital català no ha respost? Jo crec que hi ha hagut les dues coses: crec que'l capital català no ha estat cridat per aquells Bancs als quals s'hauría escoltat i atès. Però tampoc hem d'oblidar que sobre els Bancs de Catalunya hi pesa una tradició de desprestigi. Tothom recorda la fallida de les Caixes; tots recordem la catàstrofe dels Bancs en 1880, i s'ha de confessar que la tradició funesta no ha tingut interrupció. Després del 1880 han continuat les liquidacions de Bancs en condicions desastroses, i això, com compendreu, no és un estímul per a que l'estalvi català s'interessi en les institucions bancaries.

I és que hem de reconèixer, senyors, que a Catalunya les societats bancaries generalment han sigut mal dirigides, de la mateixa manera que, generalment, han sigut mal dirigides les Societats Anònimes. El català, que dirigeix admirablement una Societat col·lectiva en la qual és amo absolut i governa interessos propis, ha demostrat poques aptituts per a dirigir grans empreses en les quals no tingui més que una participació o un sòu, i per això hem vist que mentres les Societats col·lectives realisaven grans beneficis, les Societats

anònimes, per lo general, han vegetat miserablement o han mort. No obstant, quan a Catalunya hem tingut Societats anònimes ben dirigides, han donat resultats esplèndids. Tenim aquí, dirigides per catalans, la Societat Anònima *Hilaturas de Fabra y Coats; La Catalana de Gas y de Electricidad,* que's pot citar com una de les empreses comercials i industrials més admirables; tenim el *Fomento de Obras y Construcciones,* i en podría citar d'altres que demostren que, quan la direcció és bona, les Societats anònimes produeixen també a Catalunya esplèndids resultats.

Ho tenim de reconèixer: a Catalunya, desgraciadament, han sigut excepció els Bancs que han estat ben dirigits. Ha succeït, també, que'ls bons Bancs de Catalunya, els Bancs prestigiosos de Catalunya, la crida dels quals hauría sigut escoltada per l'estalvi si hagués estat requerit per a un augment de capital social, han tingut un criteri mesquí i equivocat; els ha semblat que un petit capital i un important compte corrent, sense interès, aplicat a la doble, era l'ideal d'un banquer. Així, sense cap esforç, podíen repartir un dividendo; però no han pensat que aqueix és el camí de la decadencia, car Banc que no opera i es converteix en Caixa de Dipòsits, és Banc condemnat fatalment a una mort segura. L'excessiva afició a la doble ha sigut una de les causes de la decadencia de la Banca Catalana.

Ha contribuit també a la decadencia el nostre intens individualisme, que ha privat que en la nostra Banca s'operés el fenomen irresistible i inevitable de la concentració bancaria. No ha vingut la concentració bancaria, i no ha vingut, en certes ocasions, per qüestions mesquines: per un lloc en un Consell o en un Comitè Directiu.

Ademés, els Bancs i els banquers catalans, després de concretar la llur actuació en aquelles operacions que donen menys rendiment i en les quals hi troba la competencia formidable del Banc d'Espanya, s'han fet entre ells, en aquestes operacions modestes, una competencia fortíssima en els tipus de descompte, en les comissions, etc., operant en condicions vertaderament ruinoses. L'immoderada competencia entre els Bancs catalans ha influit en la llur decadencia, tant, per lo menys, com la competencia del Banc d'Espanya i molt més que la competencia de la Banca estrangera.

Les operacions bancaries a Catalunya

El descompte d'efectes comercials

Anem ara a estudiar, molt lleugerament, les operacions corrents a que's ve dedicant la Banca Catalana, aquelles a les quals no's dedica i hauría d'acometre i aquelles en les quals ha iniciat una actuació que podría intensificar.

El descompte és la primera operació de la Banca comercial; la més elemental, la més rudimentaria de totes les operacions bancaries. Podría llegir aquí quadres comprensius dels descomptes fets per quasi tots els Bancs de Catalunya. Tots els Bancs d'alguna importancia, excepte la casa Garriga-Nogués i la casa Jover i Companyía, m'han facilitat el detall dels llurs descomptes. Espero conseguir-los també d'aquestes dues cases (1), i així podré publicar íntegrament el volum dels descomptes de la nostra Banca. Llevat d'aquestes dades que'm manquen, resulta que'l volum de descomptes l'any 1912 fou de 404 milions de pessetes; el 1913, de 432 milions, i el 1914, de 442 milions (2). En aquests mateixos anys les Sucursals del Banc d'Espanya a Catalunya varen fer descomptes en 1912 per 224 milions; en 1913 per 245 milions, i el 1914 per 313 milions. Com se veu, sumats els quatrecents i pico de milions de descomptes de la Banca Catalana i els trescents i pico de milions de descomptes del Banc d'Espanya, i comparant-los amb el volum del nostre comerç interior i exterior, queda un marge molt considerable per al descompte, marge que, en una part, és el negoci del Banc Hispano-Americà i de les Sucursals de la Banca estrangera i, en altra part, representa el crèdit escampat pels industrials catalans en el reste d'Espanya i que, no venint representat per efectes comercials, no produeix descompte bancari.

Analisant les diverses menes de descompte ens trobem amb que'l descompte sobre la plaça ve dominat en absolut per la Banca catalana de Barcelona. En els descomptes sobre la plaça, la Banca de Barcelona té una superioritat immensa en quant el volum de les seves operacions amb relació al Banc d'Espanya, a l'Hispano-Americà i a la Banca estrangera. Però haig de dir-vos una cosa: el descompte sobre la plaça, que és el més fàcil a Barcelona, a tot arreu és el més difícil, perquè es aquell en que's guanya menys i es corre

(1) He rebut ja les dades de les cases Garriga-Nogués i Jover i Companyía, per cert interessantíssimes, que, amb les de tots els Bancs catalans, publicaré en l'obra que estic preparant.

(2) Les dades que he rebut últimament dels Srs. Jover i Companyía i Garriga-Nogués nebots, augmenten considerablement aquesta xifra, car la primera, solament l'any 1914 ha descomptat efectes per 170 milions de pessetes, i la segona, en els tres últims anys, n'ha descomptat per valor de 225 milions.

més risc, i, no obstant, és el descompte preferit per la Banca de Barcelona. El descompte sobre la plaça, a París, a Berlín, a Londres, a les grans places bancaries, és dificilíssim, perquè no és fàcil conèixer si l'efecte comercial que's presenta al descompte és realment representatiu d'una operació mercantil o és l'efecte nomenat vulgarment una *pilota*. Ço que hi ha, és que a Barcelona s'ha arribat a la *pilota* consentida, a aquesta forma de concessió de crèdit personal per medi de la lletra de favor que'l banquer, al pendre-la, ja sab que no representa una operació comercial, sinó que és una forma amb que's cobreix un crèdit en descobert. Jo crec que si la Banca catalana s'acostumés als crèdits per acceptació bancaria, s'eliminaría considerablement el crèdit de pilota consentida, i amb això la Banca de Barcelona trobaría un medi d'ampliar el crèdit, sense limitar-lo a les disponibilitats de caixa, als clients absolutament solvents, i, al mateix temps, donaria una col·locació normal al diner d'aquells Bancs comarcans que, en certes èpoques de l'any, els n'hi sobra.

En els descomptes sobre altres places espanyoles la proporció entre la Banca catalana, l'estrangera, el Banc d'Espanya i l'Hispano-Americà, és molt altrament que en el descompte d'efectes sobre la plaça de Barcelona. En el descompte sobre Espanya la Banca catalana és vençuda.

El Banc d'Espanya, per medi de les seves sucursals, descompta més efectes que tota la Banca catalana, i, dintre d'aquesta, no més que les cases Fills de Magí Valls i Jover i Companyía tenen una xifra important de descomptes. El Banc Hispano-Americà predomina també, tenint més força en el descompte sobre el restant d'Espanya que cap Banc català. Lo mateix passa amb les sucursals de la Banca estrangera. ¿Per què? En primer lloc, perquè el descompte sobre Espanya requireix una organisació de Sucursals que no tenen els Bancs de Catalunya. El Banc de Préstecs i Descomptes té alguna sucursal dintre de Catalunya, però no'n té en el restant d'Espanya, com tampoc no'n té cap altre Banc català. El Banc d'Espanya s'ha trobat, per la seva xarxa de sucursals, amb un aventatge considerable, perquè el descompte sobre provincies no pot fer-se més que per Bancs que tinguin sucursals en els grans centres comercials d'Espanya. Valer-se de corresponsals o agents és perillós. Els banquers que m'escolten saben els disgustos i els perjudicis que'ls hi ha ocasionat l'haver-se de valdre de corresponsals de solvencia, a voltes, dubtosa.

Si el Banc d'Espanya canviés la seva organisació, fent que la firma de banquer fos títol suficient per al redescompte, amb lo qual el Banc guanyaría molt, car evitaría els perills del descompte directe, llavors la Banca catalana podría augmentar considerablement el volum dels seus descomptes d'efectes sobre provincies, que portaría al redescompte al Banc d'Espanya. Però fins i tot amb

l'organisació actual del Banc d'Espanya, si existís un gran Banc català, amb una xarxa de sucursals en els grans centres comercials d'Espanya, obtindría el primer lloc en els descomptes sobre places espanyoles.

Préstecs sobre valors

Aquesta operació ve perfectament servida a Barcelona per la Banca catalana, pel Banc d'Espanya i per la Banca estrangera a Catalunya. Sobre un bon valor, en època normal, sempre es troba qui deixa diner a un interès molt reduit. Ço que passa, és que aquí la Banca catalana, en èpoques d'abundancia de diner, es fa en aquesta operació una competencia ruinosa, perquè arriba a fer préstecs sobre valors no sols al mateix interès sinó per sota del que té establert el Banc d'Espanya, amb lo qual se priva la facilitat d'anar al redescompte.

Jo voldría que'ls comerciants i banquers catalans tinguessin molt present ço que a tot arreu és un axioma i aquí no se sab compendre, i és que'l diner barato és pròleg de la carestía del diner; que la major desgracia per a l'industria i el comerç d'un país és tenir una temporada el diner massa barato, perquè després el diner emigra en busca de major remuneració.

Els préstecs sobre valors, quan tenen la forma de *dobles*, han sigut objecte de predilecció per part de la Banca catalana. En les dobles la Banca catalana hi ha tingut fins ara un predomini absolut, potser massa absolut. Els Bancs estrangers han anat a les dobles, hi ha anat el Banc Hispano-Americà, però amb el diner absolutament sobrant, amb el diner que no han pogut col·locar en altres operacions comercials. Però la Banca de Barcelona ha convertit la doble en sa operació principal, subordinant-hi les altres. Alguns dels nostres Bancs portaven a la doble gran part del seu compte corrent, fins que'ls compte correntistes s'han adonat de que aquest diner, que a ells no'ls produía interès, era el que proporcionava els dividendes als Bancs, sense que aquests es preocupessin de buscar beneficis en operacions comercials, i han comprès que aquest negoci que amb els diners llurs feia el Banc, també podíen fer-lo ells, i va començar la baixa persistent del compte corrent, portant directament el diner a la doble, aprofitant les facilitats que donaven els banquers i corredors, doblant per als particulars amb comissió igual a la que cobren als banquers. Veusaquí la causa de que a l'arribar el fi de mes, el compte corrent dels Bancs sofreixi una forta reculada, perquè els grans clients retiren el saldo del seu compte per a portar-lo directament a la doble, utilisant el servei d'un corredor que se'ls hi ofereix per una comissió ventatjosa.

Una forma, una mica indirecta, del préstec sobre valors, és la nomenada «Compte d'efectes» que tenen establerta la Banca Arnús, la casa Arnús-Garí i, en més petita escala, altres Bancs de Barcelona. És una mena de compte corrent en el qual s'ingressen valors sense precisar la numeració, indicant no més la classe i la serie, i que permet lliurar sobre aquells valors fins a determinada quantitat. El «Compte d'efectes» permet al banquer, sense mobilisar fondos propis, desenrotllar el negoci de *finestreta* i al particular treure el màxim d'interès del compte corrent. Però aquesta operació té un perill: el préstec que's fa sobre aquests valors en «Compte d'efectes» no té el caràcter de préstec pignoratici, i en el cas de que'l client que té lliurada una quantitat contra el compte d'efectes fos declarat en fallida, aquests valors aniríen a la massa i el banquer fóra un acreedor comú per la quantitat prestada, sense dret especial sobre els títols. Això aconsella als banquers que tenen establert el compte d'efectes, usar la major prudencia en admetre valors que sien propietat de comerciants que, per raó del seu negoci, puguin tenir perdues que'ls portin a la fallida.

Préstecs sobre mercaderíes

Anem a estudiar una operació importantíssima per a la Banca i importantíssima per al Comerç i l'Industria i que sembla que s'hagin posat d'acord el Comerç, l'Industria i la Banca per a que no pugui prosperar. Me refereixo al préstec sobre mercaderíes. El préstec sobre mercaderíes de mercat corrent i que no s'alteren, és una operació bancaria admirable que als comerciants i fabricants els permet mobilisar constantment un tant per cent important del valor de les existencies llurs. A Barcelona està constituida la Societat de Crèdit i Docks, Societat que s'hauría de desenrotllar i deuría ésser la base d'aquest servei de préstecs sobre mercaderíes. La Societat de Crèdit i Docks té locals espaiosos, suficients per a la capacitat mercantil de Barcelona, car té en propietat els Magatzems Generals de Dipòsit i en arrendament els Magatzems Generals de Comerç, i ara, amb l'habilitació d'un *tinglado* del Moll de la Muralla, pot donar facilitats que abans no donava. Ço que hi ha, és que la Societat de Crèdit i Docks es va constituir, no per a fer préstecs, sinó per a dipositar mercaderíes i lliurar els *warrants* i que aquests fossin base de crèdit pignoratici per la Banca catalana, i va trobar-se amb que'ls Bancs de Barcelona no volíen *warrants*, no operaven sobre *warrants*, i llavors el Crèdit i Docks va haver d'alterar la seva significació, i fer directament préstecs sobre

les mercaderíes, portant els *warrants* al redescompte del Banc d'Espanya; i el Banc d'Espanya, que té fixat el límit del préstec en el 50 per 100 del valor de la mercadería, no és l'organisme dúctil que requireix aquesta mena d'operacions. El Crèdit i Docks fa aquests préstecs a la mida de les seves forces, però aquestes són insuficients per aquesta mena d'operacions, que no són les seves propies, per a les quals no té l'important capital que és necessari.

Causa pena examinar les quantitats prestades sobre mercaderíes a Barcelona. El Banc d'Espanya en 1912 va prestar sobre mercaderíes 3.581.000 pessetes; en 1913, 4.100,000, i en 1914, 4.300,000. El Banc de Barcelona, en els tres anys indicats, va prestar 300,000 pessetes, i la Caixa Vilumara, en els mateixos anys, un milió de pessetes. Aquestes xifres són desconsoladores.

Hem de reconèixer que la culpa principal no és del banquer; potser és del comerç de Barcelona. El comerç de Barcelona mira amb horror, quasi com una deshonra, la pignoració de les mercaderíes. El comerciant, que busca una firma de favor per a recórrer al crèdit personal, considera deshonrosa l'operació, normal en tot el món, de pignorar les seves mercaderíes. A Barcelona s'ha donat el cas de comerciants que tenen magatzem d'escassa capacitat i que passen apuros per a conservar en ells les mercaderíes llurs, que prefereixen tenir-les amuntegades abans de portar-les als magatzems dels Docks, perquè ningú pugui sospitar que les tenen pignorades. I, noresmenys, la pignoració de mercaderíes és l'operació que dóna millors facilitats al comerç i a l'industria. És una operació que si fos d'aplicació corrent amb els cotons, com es fa a Anglaterra, evitaría als fabricants de filats el tenir de jugar a *futurs*. Si es publiqués l'estadística de ço que paguen els fabricants de filats catalans per comissions a les cases de *futurs* de Liverpool, ens espantaríem.

A Barcelona el préstec sobre mercaderíes el fa en proporcions immensament superiors a tots els Bancs catalans la Sucursal del Banc Alemany Trasatlàntic, i el fa en una forma admirable, com podría fer-lo la Banca Catalana si tingués el capital i l'organisació comercial que aquesta operació requireix. El Banc Alemany Trasatlàntic inicía aquesta operació facilitant a l'importador l'acceptació a Londres contra entrega de coneixement i un marge de garantía que devegades se limita al pagament del transport i dels drets de Duanes, lo qual ja és un marge, perquè la mercadería a l'arribar aquí ve augmentada amb el sobrepreu que aquests pagos signifiquen. Arriba la mercadería a Barcelona i el Banc Alemany Trasatlàntic la diposita en nom seu als Docks, a disposició del client, que li té acceptades lletres, i, a mida que necessita la mercadería, la va retirant i paga l'import de la que retira. I el Banc Alemany Trasatlàntic amb aquesta operació guanya, en primer lloc, una comis-

sió per proporcionar l'acceptació a Londres, després l'interès pel préstec cobert per mercaderíes i per lletres acceptades, l'interès que cobra per avançat per dos, tres o quatre mesos, essent corrent 'que tot o part del crèdit li sigui reintegrat molt abans del venciment. Si al venciment de les lletres el comerciant no ha retirat tota la mercadería i demana una pròrroga, l'obté amb un recàrrec en el tipu de l'interès. I, finalment, cobra el Banc Alemany Trasatlàntic una comissió trimestral per apertura de crèdit sobre la xifra màxima del crèdit concedit i que rarament és totalment utilisat. D'això en resulta que aquesta operació, molt ventatjosa per a l'importador, deixa al Banc Alemany, sense cap mena de risc, un benefici considerable.

La Caixa Vilumara, encara que en proporcions molt modestes, havía realisat aquesta operació. Avui la casa Jover i Companyía realisa també operacions semblants, aprofitant l'exuberancia del seu capital.

Per aquesta operació es necessita quantiós capital, no sols per a la concessió de crèdit, sinó per a proporcionar l'acceptació dels Bancs anglesos, els quals, fins i tot als Bancs més solvents, atorguen sempre un crèdit limitat, i per a obtenir les acceptacions que l'excedeixen s'han de situar fondos a Londres o comprar acceptacions de la Banca anglesa i donar-les en garantía. Exigeix també aquesta operació tenir un servei comercial perfecte que faci la revisió de les mercaderíes, que estudíi ço que's refereix als transports i estat dels mercats, per tal de saber el marge de garantía que ha d'exigir per estar absolutament cobert de tota fluctuació en el preu de la mercadería.

Jo crec, senyors, que si els nostres comerciants i industrials s'acostumessin a mobilisar part del seu actiu per medi de la pignoració de mercaderíes, i la Banca Catalana es posés en condicions de realisar amb gran amplitut el préstec sobre d'elles, la riquesa del país i la força dels Bancs guanyaríen considerablement.

El comerç d'importació en son aspecte bancari

Catalunya, en son comerç exterior, ja ho he dit, és predominantment importadora. Importa uns 600 milions. En l'importació, excepte en alguns articles, com per exemple la maquinaria, l'abonament de la qual s'efectúa sempre en condicions especials i es donen plaços molt llargs, es realisa per medi de dues operacions bancaries: o per l'acceptació de Bancs estrangers, principalment de Londres, o per domiciliació, principalment a París, d'efectes acceptats a Barcelona. Anem a estudiar les dues operacions.

Per acceptació a Londres es fa l'importació de cotó, carbons, fustes, bacallà, etc. Per domiciliació es fa l'importació de cereials, operació introduida a Barcelona per la casa Dreyffus.

S'ha parlat de si era possible eliminar els Bancs de Londres de la intervenció llur en el nostre comerç d'importació. Crec que aquesta operació no podrà realisar-la la Banca Catalana mentres la moneda espanyola no tingui cotisació internacional i mentres no's vengui per tot el món amb pessetes, tal com es ven avui amb lliures esterlines. Les acceptacions de Londres seràn precises mentres les compres es tinguin de fer en lliures esterlines. No obstant, encara que l'acceptació de Londres sigui indispensable, la Banca Catalana pot realisar la missió de proporcionar aquestes acceptacions en millors condicions que aquelles en que puguin obtenir-les els particulars. Els Bancs de Londres classifiquen el crèdit dels grans clients i el crèdit dels banquers. Per fort que fos un Banc de Barcelona, no tindría un crèdit suficient a la Banca de Londres per a poder proporcionar un gran volum d'acceptacions; però, ademés dels medis anteriorment indicats, n'hi ha un altre per a suplir-lo i és la constitució de dipòsits de valors a Barcelona. Un Banc que tingui constituit un dipòsit de valors efectius en garantía de les acceptacions que dóna un Banc anglès, no solament veu ampliat el volum del seu crèdit, sinó que obté les acceptacions per una comissió més reduida, i els Bancs catalans aquesta operació podríen realisar-la sense grans dificultats i amb positiu profit, si la quantitat mínima que un Banc acostuma tenir en títols doblats la dediqués a constituir un dipòsit de valors en garantía de les acceptacions que demanés als banquers de Londres.

És curiós saber com va tenir la casa Dreyffus l'ocorrencia d'establir a Espanya el costum de les domiciliacions. Abans l'importació de cereials es feia, com la dels demés productes, per acceptació de Banca anglesa; però únicament els grans importadors teníen crèdit per a obtenir l'acceptació i es dedicaven a importar cereials no sols per al seu consum, sinó per a vendre als comerciants modestos, que no podíen importar directament perquè no trobaven acceptacions de Banca anglesa. La casa Dreyffus va pensar que aquest negoci de revenda podía fer-lo ella, acaparant al mateix temps la clientela dels petits importadors, domiciliant a París les lletres que, acceptades a Barcelona, li donessin els importadors. Com és natural, el procediment de la casa Dreyffus fou aplicat per les demés cases importadores de cereials.

El descompte de les domiciliacions és bastant difícil, car la Banca de París veu amb antipatía les domiciliacions que, per a un francès, són quasi sempre efectes lliurats per un estranger i acceptats per un altre estranger, i els

efectes lliurats i acceptats per estrangers no tenen admès el redescompte a la Banca de França. Avui el descompte de les domiciliacions està quasi acaparat a Barcelona per la Banca estrangera, que té l'aventatge de les seves relacions amb la Banca en la qual l'efecte descomptable està domiciliat. És evident que una lletra que tingui domiciliat el seu pagament al Crédit Lyonnais de París, pot ésser més fàcilment descomptada per la Sucursal del Crédit Lyonnais de Barcelona que per qualsevol Banc català.

El comerç d'exportació en son aspecte bancari

El comerç d'exportació dóna lloc a paper comercial de dues menes: un en moneda estrangera i un altre en moneda espanyola. En moneda estrangera s'hi paguen les exportacions de suro, fruites primerenques, avellanes, atmetlles, etc., amb lletres generalment pagaderes a París a noranta dies. El descompte d'aquestes lletres el fa aquí la Banca catalana en competencia amb la Banca estrangera. A Barcelona la Banca estrangera predomina en aquesta operació; en el restant de Catalunya la Banca comarcana i els banquers particulars predominen en el descompte d'aquests efectes, que troben fàcil redescompte en la plaça on deuen fer-se efectius.

No passa lo mateix amb el paper d'exportació en pessetes, principalment el d'Amèrica. Aquest no troba redescompte. Ademés, el client americà és un mal client; és un client que moltes vegades deixa protestar les lletres, que deixa el genre de compte, que fa reclamacions més o menys fundades i que paga tardanament. Això constitueix una gran dificultat per al redescompte. Malgrat aquesta dificultat, disposant d'un bon servei de corresponsals a Amèrica i d'un capital d'alguna importancia, un Banc català realisaría grans beneficis operant sobre el paper d'exportació en pessetes, car trobaría a Amèrica gran nombre de Bancs de primer ordre (molts d'ells de capital espanyol) que s'oferiríen a sostenir amb ell estretes relacions que li permeteríen realisar aquest negoci.

Sobre aquest paper hi opera considerablement la sucursal del Banc Alemany Trasatlàntic; també ho fan el Banc Hispano-Americà i el del Río de la Plata; alguns Bancs catalans ho fan una mica, però molt poc. El Banc Alemany Trasatlàntic realisa l'operació d'una manera molt enginyosa: no descompta aquests efectes, sinó que fa préstecs sobre d'ells; però, al fer préstecs sobre aquest paper, exigeix tota la documentació i amb això obté una magnífica garantía; els seus corresponsals d'Amèrica (generalment les Sucur-

sals del mateix Banc Alemany Trasatlàntic), abans de l'entrega de les mercaderíes tracten amb el client receptor, s'informen de la seva seriositat i solvencia i li exigeixen l'acceptació de la lletra; si veuen que's tracta d'un client de mala fe i la mercadería és de mercat corrent, no li vènen, sinó que la vènen a un altre, evitant així el risc que pot oferir el mercat americà. Així realisa l'esmentat Banc una de les operacions més difícils i per lo mateix més productives i en la qual, ademés del benefici directe de l'operació, hi troba el benefici de la negociació de la moneda estrangera que'l seu corresponsal envía per al reembors.

Aquí podría parlar llargament del negoci de moneda estrangera, del negoci de francs i lliures, de tanta importancia a la nostra plaça i que dominen les Sucursals de la Banca estrangera a Barcelona. Prescindeixo de fer-ho, perquè no vull abusar de la vostra paciencia.

Resum de la situació de la Banca comercial catalana

En resum, senyors, la situació de la Banca comercial catalana hem de reconèixer tots que, malgrat notar-se avui alguns símptomes de reacció, és trista i llastimosa. En les operacions que realisa avui el Banc d'Espanya i a les quals està excessivament aficionada la nostra Banca, és vençuda per aquell, i ademés redueix el benefici a proporció ridícola per la competencia irreflexiva, brutal, ruinosa, que's fan els Bancs entre ells. En les operacions de Banca més modernes, més complexes i que rendeixen majors beneficis, la nostra Banca és vençuda pels Bancs estrangers i també pel Banc Hispano-Americà. Això fa que'ls Bancs més dèbils vagin caient i els Bancs més forts, adormits en el fàcil negoci de les dobles, que assegura dividendos sense esforç, han permès que la Banca estrangera i el Banc Hispano-Americà copin el mercat de Barcelona en les operacions més productives de la Banca.

La situació de la Banca comarcana no és gaire més brillant, i és just reconèixer que en la Banca comarcana, lo mateix que en els banquers particulars, hi he pogut apreciar exemples d'una pericia extraordinaria. Però, senyors, la Banca comarcana a Catalunya sofreix del mateix mal que la Banca comarcana de tot el món, que és la concentració bancaria, feta pel Banc d'Espanya i la Banca estrangera per no haver-la sapigut endigar la Banca de Barcelona. Té, al mateix temps, la Banca comarcana, la competencia de les Caixes d'Estalvi i de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvi, les quals, cada dia més, atrauen el diner surant que anava al compte corrent dels Bancs comarcans. Es

troba la Banca comarcana aïllada, sense una gran Banca Catalana que la protegeixi; i així, en les èpoques en que té molta demanadiça de diner no troba qui li faciliti i en les èpoques que li sobra diner no li troba empleu fàcil i remunerador, i té la temptació funesta d'anar-se'n al crèdit hipotecari, que a tants Bancs ha portat a la ruina. La Banca comarcana està, com la de Barcelona, en una situació deplorable, malgrat el seu esforç per a lluitar contra les circumstancies desfavorables que la rodegen.

Els banquers particulars, salvant excepcions honrosíssimes (hi ha banquers particulars l'actuació dels quals és més a la moderna, més brillant i més perfecta que la de les nostres entitats bancaries), hem de reconèixer també, en general, que van disminuint, que l'acció llur es va debilitant. Els banquers més rics es retiren, salvant rares excepcions; els demés — també hi ha excepcions, ho reconec — estàn mancats d'acometivitat i no treuen del prestigi de la seva firma tot ço que'n podrien treure. El crèdit per acceptació, operació indicadíssima per al banquer particular, amb prou feines ha entrat en els nostres costums mercantils.

Com veieu, la situació general de la Banca comercial catalana confirma l'estat de decadencia que salta a la vista al contemplar la ridícola xifra del seu capital.

La Banca de negocis a Catalunya

Nosaltres havíem tingut grans Bancs de negocis: l'Hispano-Colonial i el Crèdit Mercantil. No hi havía gran negoci que's tractés de crear a Espanya que no passés pels grans Bancs de negocis de Barcelona. I fixeu-vos en ço que ha succeït des de que la Banca de negocis ha anat en decadencia a Barcelona, des de que no hi ha un Banc Hispano-Colonial amb un capital de 25 milions de duros: que a Barcelona i a Catalunya no s'ha creat cap gran negoci català, perquè un gran negoci no's crea, és impossible crear-lo, sense una gran Banca de negocis; i mentres aquesta Banca de negocis no existeixi, tothom que vulgui implantar un gran negoci a Catalunya passarà la frontera i anirà a París, a Londres o a Berlín, a buscar el concurs d'un Banc de negocis per a establir-lo.

Avui els Bancs que més tenen aquest caràcter a Barcelona són la Banca Arnús i la casa Arnús-Garí. No són Bancs preparats per a grans negocis; per això no'ls creen. Són Bancs preparats per ampliar i ajudar negocis ja existents, per a col·locar títols d'empreses ja constituides, per a col·locar, sobre tot, obligacions i valors de renda fixa.

La nostra Banca de negocis no ha realisat en aquests darrers anys, perquè quasi no ha existit, ni l'acció passiva de retindre tot l'estalvi català, ni l'acció activa de portar-lo a crear grans negocis a Catalunya. I així com trenta o quaranta anys enrera aquí es constituíen les societats per a construir els ferrocarrils, i es creaven les companyies de tramvíes, les companyíes d'aigües, les grans companyíes de navegació, en aquests darrers anys, mentres la Banca de negocis no sabía retindre el capital català, que se n'anava a comprar títols estrangers, corrent tota mena d'aventures, vèiem com el negoci dels tramvíes de Barcelona, ofert per 12 milions, no hi havía a Barcelona una Banca de negocis per adquirir-lo, i hem vist, fa pocs mesos, com un ferrocarril de present magnífic i de pervindre esplèndid, com el de Manresa a Berga, per una quantitat insignificant ha fugit de mans catalanes per a passar a mans belgues. I en els últims vinticinc anys, ¿quin negoci s'ha creat? ¿quina gran empresa s'ha establert? Cap. Les que s'han creat, les han creat Banques estrangeres; les que existíen han anat a parar quasi totes a mans estrangeres; i això ha passat els anys en que la falta d'una Banca de negocis que recollís el diner sobrant, permetía que'l nostre diner passés la frontera per a invertir-se en empreses estrangeres o en emprèstits d'Estats d'hisenda averiada i de pervindre dubtós.

Falta a aquí una Banca de negocis, una Banca que, amb un bon servei d'estudis tècnics i financiers, prepari els negocis. Els nostres Bancs no s'atreveixen a patrocinar la creació d'un negoci; s'interessen no més que en els que ja han corregut l'aventura del primer capital. Avui els nostres Bancs es limiten a ajudar i ampliar els negocis ja establerts i a la col·locació de valors públics.

En la funció de col·locar títols, la casa Arnús-Garí, la Banca Arnús i alguna altra, tenen una força considerable, mercès a l'institució de la *finestreta* amb la compra i venda de títols al comptat, sense la formalitat de la compra i venda a la Borsa.

Li falta a la nostra Banca de negocis la secció tècnica que'ls estudíi, i li falta després el grupu financier que'ls afermi. ¿Per què el Marquès de Comillas fou un formidable home de negocis? Perquè va tenir al seu costat un grupu d'homes que li asseguraven un concurs financier i un eficaç concurs personal per a la preparació, organisació i direcció dels grans negocis que creava. ¡Amb quànta injusticia s'ha dit devegades que'l Marquès de Comillas no mereixía el monument que té a Barcelona! ¡Ah, senyors! si cada deu anys haguéssim tingut a Catalunya un home de negocis com el Marquès de Comillas, molt altra sería la situació de la Banca Catalana i altra la força econòmica de Catalunya; mireu com les poques grans empreses que'ns queden, a l'iniciativa del primer Marquès de Comillas són degudes.

Una Banca de negocis ha de tenir en compte ço que no s'ha tingut en compte aquí. Una Banca de negocis ha de vetllar pel diner del país; s'ha de preocupar, com del seu interès propi, de l'interès col·lectiu, i a l'interès col·lectiu convé que'l diner no emigri, és precís donar-li empleu remunerador i estimulant en el país, procurant que, a igualtat de garantíes, pugui trobar aquí el mateix interès que trobaría fòra d'aquí.

I quan, com succeeix a Catalunya, l'estalvi amb prou feines és suficient per atendre a l'intensificació de la nostra vida econòmica, és una temeritat anar a l'emissió de valors a tipu d'interès mesquí. ¿Creieu, homes de negocis que m'escolteu, que val la pena d'establir un negoci que deixa d'ésser bo si el diner que pren a préstec li costa un 1 per 100 més? No hi ha negoci que valgui la pena, la sort del qual depengui d'un 1 per 100 més d'interès. Pel contrari, no hi ha negoci industrial o comercial que pugui resistir la falta de diner, i el diner excessivament barato és sempre el pròleg de la falta de diner, perquè aquest fuig en busca d'interès remunerador.

La Borsa de Barcelona

I vaig, senyors, a dir poques paraules sobre la Borsa. Jo esperava que D. Frederic Rahola hauría donat una conferencia estudiant la Borsa de Barcelona. No entrava en el meu plan, ni tinc temps per a ocupar-me d'ella; solament diré quatre paraules sobre la Borsa, en relació amb la Banca Catalana.

La Borsa de Barcelona es caracterisa per cotisar pocs valors. Els únics valors sobre els quals s'operava activament a la Borsa de Barcelona eren els valors ferroviaris que, per l'arbitratge amb París i Bruseles, donaven un moviment considerable a la Borsa de Barcelona. Quan vingué el conflicte de la liquidació de fi de juliol últim hi havía més de 100,000 títols de ferrocarrils doblats a la Borsa de Barcelona, suma que significa més dels dos terços dels títols sobre els quals operava la nostra Borsa. Però es caracterisa també per una altra cosa la nostra Borsa: és una Borsa a la qual acudeixen més els pobres que'ls rics. L'especulador de la nostra Borsa és home d'escassa fortuna que va a la Borsa sense criteri financier, no operen en ella grupus financiers que amb un pensament fixe dirigeixin la cotisació dels valors. Me deia un dia un borsista molt experimentat, que la Borsa de Barcelona tenía una gran semblança amb una taula en la qual es juga al *burro*, en la que's renoven constantment els jugadors segons guanyin o perdin unes pessetes.

A la Borsa de Barcelona hi ha mancat, des de molt temps, el grupu

financier que dirigeix la cotisació dels valors, i com que'ls nostres valors d'especulació es cotisaven a París, i allí el grupu financier existía, la nostra Borsa anava sempre a remolc de la Borsa de París, que preparava i dirigía els moviments d'alça i baixa dels nostres valors, naturalment, en benefici seu i en perjudici nostre.

Quan hi ha hagut un grupu català interessat en un valor, ha sigut per a un període curt i per a una operació determinada. A París, a l'entorn de la casa Rotschild, hi ha hagut un grupu que vetllava pels Alacants; a l'entorn de la casa Pereira, un grupu que vetllava pels Nords. Aquí, des de fa molts anys, no hi ha hagut rès d'això; aquí, als nostres especuladors en ferrocarrils els ha passat sempre ço que als gallecs del conte, que essent els més foren vençuts perquè anaven sols. Si es fes l'estudi de ço que ha costat a la riquesa catalana les oscil·lacions dels Nords i Alacants, ens esglaiaríem. Constantment, quan París ha volgut vendre títols, aquests han pujat i llavors els ha comprat Barcelona, i quan París ha volgut comprar títols, aquests han baixat i llavors els ha venut Barcelona. Aquesta operació s'ha repetit varies vegades, i a cada viatge dels títols entre París i Barcelona l'economía catalana ha perdut sumes considerables.

Després del cop d'Agadir, quan les grans Borses del món cotisaven la pròxima guerra europea, quan totes expel·líen els valors estrangers i a la Borsa de París baixaven tots els valors, varen pujar a París els Nords i Alacants, i aquí crèiem que era cosa natural, que l'alça era deguda a que augmentaven els rendiments de les nostres Companyíes ferroviaries, quan la realitat era que'ls francesos volíen despendre's d'aquests valors i provocaven l'alça per a vendre'ls cars.

Malgrat les característiques que he assenyalat, la Borsa de Barcelona tenía una gran vida, en primer lloc per la facilitat amb que trobava el diner per a dobles — facilitat tal vegada excessiva — i després per l'especial organisació del Casino Mercantil, admirablement adaptada al nostre temperament, i que, entre altres aventatges, tenía el d'haver-hi un considerable nombre de col·laboradors que donaven vida a la nostra Borsa, perquè, amb el nombre ilimitat de borsistes, aquests teníen de buscar la clientela i creaven un gran mercat d'especulació a Barcelona.

Els perills de la Borsa Oficial

Avui ve l'implantació de la Borsa Oficial de Barcelona. No haig de remontar-me a les causes que han provocat aquesta mida; és ja un fet. Tindrem

la Borsa Oficial de Barcelona. I jo tinc de dir-vos que admira l'indiferencia amb que's contempla l'establiment d'aquesta Borsa Oficial. Jo crec que, segons quina sigui la forma com es reglamenti aquesta Borsa Oficial de Barcelona, la Borsa, la Banca i tota l'economía de Catalunya rebràn un cop molt fort. Pot venir, segons com s'estableixi aquesta reglamentació, la mort del negoci al comptat de títols a la *finestreta*. Si això esdevé, l'estalvi català fugirà dels títols, l'estalvi català no serà retingut al nostre país; es perdrà aquesta potencia de col·locació de títols que, afortunadament, tenen algunes cases bancaries de Barcelona; l'estalvi català, tal com succeeix a Madrid, anirà a les Caixes d'Estalvi, o no's crearà, en greu perjudici de l'economía general de Catalunya, perquè no hi haurà facilitat de col·locació de títols en el moment que aquesta facilitat és més necessaria. Amb això hi perdrà la Banca, perquè perdrà aquesta operació; però també hi perdrà la Borsa Oficial i el Col·legi d'Agents que la dirigeixi, perquè no sols es col·locaràn menys títols, sinó que hi haurà menys transaccions sobre títols ja col·locats. Actualment la cartera dels nostres modestos rendistes s'altera constantment: es canvíen les Municipals per les Diputacions o per les obligacions de ferrocarrils. Però, el dia que desapareixés la facilitat de realisar l'operació al comptat, el dia en que'l client no rebés immediatament el títol a canvi del diner, o no se li entregués el títol que vol adquirir a canvi del títol de que's vol despendre, s'operaría molt menys en títols al comptat; i no s'ha de perdre de vista que'ls que sostenen el mercat de comptat a la nostra Borsa són les cases que tenen el negoci de *finestreta*, que a la Borsa compensen les operacions que en aquelles realisen.

Crec que d'altra manera, pot ocasionar un mal considerable a Catalunya el reglament de la Borsa Oficial segons com s'estableixi. Si de la Borsa de Barcelona se'n fa un Senat en el qual intervinguin solament els cinquanta senyors agents, la Borsa de Barcelona serà una Borsa morta com la de Madrid. Si a la Borsa de Barcelona no s'aprofita l'activitat i la clientela de tots els que eren borsistes i que conserven una historia néta i honrada, desapareixerà l'especulació i amb ella la facilitat de crear nous valors i nous negocis, car no hi ha bon negoci sense una Borsa activa, perquè per acreditar un títol es necessita l'esforç i l'entusiasme d'una Borsa activa. A la Borsa de París crea els títols la *coulisse;* una vegada creats i aclimatats, el *parquet* els recull.

La salvació de la Banca Catalana

Dels remeis que s'han d'aplicar a la Banca Catalana, per alçar-la de l'estat de postració en que's troba, alguns ja'ls he indicat; però, per acabar,

dec indicar-ne un que crec el més important de tots. Per a tenir una bona Banca Catalana hem de començar per tenir un gran Banc comercial, un Banc amb un capital considerable, que li permeti fer amb capital propi totes aquestes operacions de Banca moderna, que són les que donen els grans beneficis; un Banc hàbilment dirigit, per a que sàpiga plegar-se a totes les sinuositats de les operacions complicadíssimes de la Banca a la moderna; un Banc que sàpiga establir una xarxa de sucursals a Catalunya i en les grans ciutats d'Espanya, i tingui prestigi per a mantenir una relació íntima amb les cases de Banca sudamericanes, que moltes d'elles, potser les més importants, són Bancs espanyols, i que gustosament establirien relacions amb un gran Banc català. Aquest Banc, que deuría donar la fórmula de la concentració bancaria a Catalunya; que no deuría provocar-la, com els grans Bancs francesos, per absorció i destrucció, sinó tot al contrari, hauría d'ésser el sosteniment de la Banca comarcana; hauría d'interessar-se en el capital i pendre el control i direcció de tots els Bancs comarcals catalans, d'aquesta admirable Banca comarcal de Catalunya que lluita amb tanta energía contra les adversitats que l'assetgen.

Imagineu-vos, senyors, un Banc Català que tingués un gran capital; que patrocinés i amparés aquests Bancs que tenim escampats per les principals ciutats de Catalunya; que tingués participació en el capital i en la direcció llurs, però que'ls deixés la llibertat necessaria per adaptar-se a les necessitats de cada comarca. Imagineu-vos aquest Banc que mobilisaría tot el diner que recull la Banca comarcana i que en els moments en que'ls qui necessiten diner són els vinicultors, poguessin aplicar en benefici d'aquests el diner que sobra en altres comarques, i que lo mateix pogués fer en els moments necessaris amb els colliters d'avellana o d'atmetlla i d'altres productes. Tots els Bancs comarcans es troben amb que en certs mesos de l'any els hi sobra diner, i en altres mesos els en falta; les dates no coincideixen en totes les comarques per la diversitat de produccions i de condicions locals; si un gran Banc tingués la direcció i el control de tots aquests Bancs comarcans, el diner aniría sempre allà on fes falta, amb gran benefici per a l'economía general del país.

Crec que aquest gran Banc Català de que vos parlo hauría d'intel·ligenciar-se amb el Crèdit i Docks de Barcelona, prenent el control d'aquesta Societat, per a establir en gran escala i amb plenitut de garantíes, els préstecs sobre mercaderíes; operació que mai em cansaré de recomanar als banquers i als comerciants i industrials de Catalunya.

Senyors: ¿és que aquest Banc Català ha d'ésser de nova creació? No ho sé si haurà d'esser-ho. Jo vos dic que sense aquest gran Banc Català la Banca Catalana no té redempció possible. Però vos dic també una altra cosa: si vo-

len alguns homes, aquest gran Banc Català no s'ha de crear de nou; aquest Banc Català existeix: és el Banc de Barcelona. N'hi ha prou amb que vulgui transformar-se, posant el seu capital i la seva activitat a l'altura del seu grandíssim prestigi per a realisar aquesta gran missió de constituir-se en base de la restauració de la Banca Catalana i en motor de l'intensificació de la vida econòmica de Catalunya.

És precís, senyors, que a Catalunya ens convencem tots del gran interès que hi ha d'haver en tenir una Banca forta. Fins ara el comerciant, el fabricant, han cregut que era complement obligat de la posició llur tenir, segons la fortuna, una torre a Sant Gervasi, o una casa a l'Aixamplis, o un palau al Passeig de Gracia. Jo voldría que tots els comerciants i industrials de Catalunya es convencessin de que tenen el deure de participar, per propi egoisme, en l'enfortiment de la Banca Catalana; que tot català, comerciant, industrial o agricultor, deuría ésser accionista d'una gran casa de Banca Catalana, perquè sense aquesta gran Banca Catalana no podem somniar amb grandeses per a la nostra terra. Sense aquesta gran Banca no's crearàn aquí grans negocis; aniràn debilitant-se els que tenim o vindràn les cases estrangeres a dominar-los.

En els últims anys la nostra Banca ha decaigut, mentres que la nostra industria ha progressat; però jo sento necessitat de dir-vos una cosa, fabricants que m'escolteu. El fenomen de la concentració que abans he estudiat en la Banca, es produeix també en la nostra industria. Per a l'industria catalana arribarà un dia en que haurà d'anar a la concentració, i en aquest dia, si persisteix l'actual situació de la Banca catalana, els fabricants que vulguin establir grans fàbriques de teixits, de filats, de gèners de punt, es trobaràn sense l'apoi de la Banca, que és indispensable per aquestes concentracions, i corren el perill de que, amb el valiment de la Banca estrangera, siguin estrangers els que estableixin a Catalunya grans fàbriques, expressió de la concentració industrial i amb les quals no puguin lluitar les fàbriques dels industrials catalans. Penseu, fabricants que m'escolteu, que l'aranzel és una garantía per a vosaltres, però que l'aranzel protegiría d'igual manera a les fàbriques que'l capital estranger establís a Catalunya. Si ço que han invertit en marbre per a les cases llurs, els fabricants catalans ho haguessin aplicat a augmentar el capital dels nostres Bancs ¡com hauría progressat l'industria catalana!

Necessitat d'estimular les vocacions bancaries

La restauració de la Banca catalana ens interessa a tots. Jo voldría que a aquesta gran obra hi aportés tothom el concurs llur. Jo voldría que en la nostra joventut es desenrotllés l'afició als estudis del comerç bancari. Jo crec que una de les coses que a Catalunya han perjudicat a les societats anònimes i, per tant, a les societats bancaries, que tenen aquesta forma, ha estat el que quasi sempre han sigut societats col·lectives disfreçades d'anònimes. Un dels aventatges principals de les societats anònimes és el de poder buscar allà on es trobi la capacitat directora. En les col·lectives, naturalment, amb la responsabilitat ilimitada, és el capital qui mana. En les anònimes es busca per tot arreu l'intel·ligencia. En el nostre país les societats anònimes les dirigeixen els rics; els grans capitalistes són aquí els banquers, encara que no tinguin vocació bancaria, i així s'han de buscar els directors dels Bancs entre el nombre escàs de persones que tenen gran fortuna, però com que'ls de menor fortuna són la majoría, entre aquests no hi ha estímul per a dedicar-se a aquests estudis, perquè saben que no'ls serviríen per arribar als llocs preeminents de la Banca. Un home estudiós sab que podrà arribar a ésser un quefe de secció, amb un sòu de 500 pessetes al mes... i això no és estímul per a despertar grans vocacions.

Si aquí els directors dels Bancs o de les societats anònimes fossin els més aptes, en lloc d'ésser els més rics; si els Consells d'Administració es constituissin, com a Alemanya o a França, a base d'ingressar en ells els grans empleats que han demostrat aptituts excepcionals, tinc la seguretat de que llavors brotaríen vocacions bancaries a Catalunya. ¿Què té d'estrany que hi hagi grans directors de Bancs a França? El Consell d'Administració del Crédit Lyonnais està format, en gran part, per ex-empleats del Lyonnais. Els membres actius, els que's reuneixen tots els dies, que formen el seu Comitè de Direcció, i són, precisament, els ex-empleats de la casa, percibeixen emoluments que arriben a 500,000 francs l'any.

I tingueu present que avui, per a ésser banquer, no n'hi ha prou amb ésser ric i tenir bon sentit; avui la Banca té una tècnica i s'estudía per a banquer como s'estudía per advocat o per metge. Avui aquí l'instrucció comercial quasi no existeix i l'instrucció comercial és la base de l'instrucció bancaria. Jo crec, senyors, que fins que s'estableixi el sistema de donar la direcció de les societats anònimes als qui més valguin, per a que obtinguin les Anònimes el màximum de garantíes en la competencia de la direcció llur, no apareixeràn aquestes

vocacions; però com que això fatalment ha de venir, perquè sense això ve la mort i el nostre poble té instint de conservació, jo em dirigeixo als joves que m'escolten i els recomano que s'aficionin a aquestes materies, que's dediquin a estudis comercials, a estudis bancaris, que amb ells podràn arribar un dia a ocupar alts càrrecs en la direcció de la Banca Catalana, i es faràn rics, fent rica a Catalunya; perquè d'enlloc, potser, com des de la direcció d'un Banc, es pot fer tant de bé al país. Car avui el banquer no és el prestamista ni l'usurer de la llegenda; avui el banquer que sab desempenyar la seva missió és un home que presta grans serveis a la seva patria.

APÈNDIX

L'ÀPAT DEL TIBIDABO

DISCURSOS DELS SENYORS D. ALBERT RUSIÑOL, D. RAIMOND D'ABADAL, D. LLUÍS FERRER-VIDAL, D. LLUÍS A. SEDÓ, D. FRANCESC CAMBÓ

APÈNDIX

L'ÀPAT DEL TIBIDABO

L'Albert Rusiñol, diputat a Corts per Barcelona, expresident de la Lliga Regionalista i del Foment del Treball Nacional, va tenir l'iniciativa d'aquesta festa en honor dels senadors i diputats regionalistes que varen donar a la Lliga les conferencies que queden estampades. El president de la Lliga Regionalista, senador electe per les Econòmiques d'Amics del País i regidor de Barcelona, D. Raimond d'Abadal, en el seu parlament explica bé còm va iniciar-se i còm va organisar-se aquesta festa, que per la quantitat, importancia i representació dels qui hi assistiren, pels discursos que s'hi pronunciaren i per les circumstancies en que va celebrar-se, tanta trascendencia tindrà en l'actuació regionalista i en les campanyes econòmiques de Catalunya per al seu enfortiment i progrés.

Doscents setanta-set foren els comensals i una gran gentada va acudir-hi a l'hora dels discursos. Hi havía tota l'organisació regionalista: senadors, diputats a Corts, diputats provincials, regidors de Barcelona i de moltes altres poblacions de Catalunya, presidents de societats adherides a la Lliga, el president i molts socis del Foment del Treball Nacional, de la Cambra Industrial, de la de Comerç, de l'Econòmica d'Amics del País; presidents honorari i efectiu de l'Unió Gremial; representació de l'Associació de farinaires, blanquers, etc., etc., pujant alguns centenars les adhesions de societats, corporacions i particulars al patriòtic acte.

La Comissió d'Acció Política de la Lliga Regionalista ha cregut que'ls parlaments pronunciats en l'àpat del Tibidabo devíen seguir, com apèndix, a les conferencies sobre EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU, i així ho fa, insertant-los aquí, aprofitant el retràs d'uns dies en la publicació de l'edició catalana, a causa d'un obstacle material.

DISCURSOS

D. Albert Rusiñol

SENYORS:

MAI en cap ocasió, en cap moment de la meva vida m'havía alçat amb més intensa emoció que en aquest, ja que, sens dubte, jamai la nostra patria, jamai el nostre país, havía passat, i difícilment tornarà a passar, per tan greus perills com els que'l menacen en aquests moments.

El motiu és prou de tots vosaltres conegut; la trascendencia per tots és ben compresa. Potser som nosaltres els qui més endevinem ço que'ns pot venir de la guerra. Tots vosaltres en teniu esment per ço que us han dit els nostres companys que ara tenim en el lloc d'honor d'aquesta taula i als quals tan merescudament festegem amb aquest tribut d'afecte i adhesió.

Els que ja comencem a tenir molts anys, malgrat haver vist molts i grossos desastres en aquesta nostra terra dessagnada, poc menys que arruinada, per guerres civils i revolucions, empobrida i desmembrada de troços de territori, que eren la riquesa i la joia d'Espanya, no creiem que hagi pesat damunt d'ella desastre més gran que'l que ara ens menaça. La trascendencia i importancia d'aquest desastre ens l'han fet compendre les conferencies dels nostres companys. Si els governs d'Espanya no segueixin els patriòtics consells que en elles hi varen expressar, el dia de demà serà un veritable desastre per a la nostra terra, potser irreparable per sempre més.

I és per aquestes raons que aquest acte té una trascendencia excepcional. Els qui hem escoltat ço que ells ens han dit en EL PENSAMENT CATALÀ, hem comprès que en ell evidentment hi batega l'ànima catalana. I el pensament i l'ànima de Catalunya faràn compendre al Govern, per sord que sigui, quina és la manera de fer patria; que no és creuant-se de braços, que no és sols imposant la neutralitat, com es pot salvar el país i es salvaría de les conseqüencies d'aquesta guerra espantosa, sinó fent de manera que'l nostre país no'n pateixi, portant a la pràctica les patriòtiques solucions tan assenyadament proposades pels nostres companys.

Jo no vull endinsar-me en la part econòmica ni en la part política d'aquest problema. Aquí hi ha els nostres prohoms, que són els qui han de tractar aquestes qüestions, i ells ens ho diràn amb l'autoritat llur per tothom reconeguda. Però sí que, com a resum d'aquesta festa en honor dels nostres com-

panys i com epíleg del llibre llur sobre EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU, jo diré que l'idea que brolla del llibre la tenim ja tots impregnada en el nostre pensament i la pregonarem ben alt per a que tots la coneguin, els indiferents la comprenguin i el Govern la senti.

I ara, companys i amics *(Dirigint-se a la presidencia)*, en nom de tots, permeteu que us dirigeixi la més afectuosa salutació, vos dongui les mercès més corals per la vostra obra i vos tributi una manifestació de respecte per les vostres ensenyances i el vostre patriotisme. *(Grans aplaudiments.)*

D. Raimond d'Abadal

SENYORS:

TANTOST va sortir a llum el volum contenint les conferencies donades pels nostres companys de la Lliga Regionalista amb el nom de EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU, el nostre benvolgut amic Albert Rusiñol, mogut per aquell entusiasme que sempre hi ha en aquell cor jove i que'l porten sovint vers generoses iniciatives, m'envià quatre mots de lletra dient-me que, si em semblava bé, nosaltres, els parlamentaris catalans que no havíem pres part en aqueixes conferencies, hauríem de fer un homenatge als nostres companys que han donat aquesta guia al poble català, respecte de ço que calía fer en aquests moments per salvar-lo del greu conflicte que'l menaça.

Jo, des del primer moment de rebre la bella iniciativa den Rusiñol, me vaig posar en comunicació amb els altres companys, diputats i senadors, i tots ells, tantost n'hagueren esment, varen fer-se seva l'idea.

La vaig portar a la Junta de la Lliga Regionalista, i va acollir-la amb el mateix entusiasme. I heusaquí que, per encàrrec d'uns i altres, i en representació d'aqueixa entitat, que presideixo, haig de fer la dedicatoria d'aquest acte als nostres amics que amb les llurs notabilíssimes conferencies han motivat la publicació d'aquest volum que porta per títol EL PENSAMENT CATALÀ DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU. I ho faig amb una satisfacció extraordinaria, perquè s'ha aixamplat la llista dels que suscrivíem aquesta dedicatoria; perquè ja no som solament els diputats i senadors regionalistes, no és ja sola la Lliga Regionalista, sinó que molts altres valiosos elements s'han ajuntat amb nosaltres, i jo crec que dec i puc pendre el nom de tots per a dedicar aquesta festa als diputats i senadors homenatjats.

Nosaltres tinguérem com a propòsit inicial, al promoure aquest acte, el demostrar el nostre agraïment als senadors i diputats que varen donar aquelles conferencies, que tan hermosament han plasmat ço que és i ço que ha d'ésser el pensament i la voluntat catalana per a salvar el nostre país del conflicte que'l menaça davant de la conflagració actual, sens parió en l'historia de l'Humanitat.

Però al mateix temps que pagar aquest deute d'agraïment, nosaltres hem tingut, a l'iniciar la celebració d'aquest acte, altre propòsit més trascendental, i és el propòsit de demostrar que en aquelles paraules i en aquelles ensenyances, en aquelles manifestacions de criteri i de voluntat dels senadors i diputats que donaren les conferencies de la Lliga Regionalista, no s'hi representava solament el criteri personal de tots ells, sinó el de tota la representació parlamentaria regionalista, que amb una compenetració absoluta avala aquelles paraules i conclusions, per a demanar, per a exigir del Govern que prengui aquelles mides que són necessaries per tal de salvar al país del greu conflicte que'l menaça. *(Grans aplaudiments.)*

I amb aquesta compenetració i harmonía absoluta de tota la representació parlamentaria regionalista, hem volgut que hi anés, darrera d'ells, la de la Lliga Regionalista, no solament per ço que representa l'entitat en sí, sinó perquè essent aquesta entitat la que ha senyalat aquesta representació parlamentaria amb els vots del poble, així la seva compenetració amb el pensament i la voluntat expressada pels parlamentaris catalans, ve a representar la compenetració dels milenars de vots que'ls portaren a les Corts. *(Aplaudiments.)*

I ara, a això s'hi ha d'afegir la representació de tots els altres que hi ha aquí dintre i fòra d'aquí, ja que diuen ço mateix que'ls parlamentaris digueren en les conferencies. I ho dieu tots vosaltres, els que porteu la representació de les entitats econòmiques, i ho dieu tots vosaltres, ciutadans, els que haveu vingut aquí amb la vostra única representació personal, que amb la vostra presencia en aquest acte ens dieu que, efectivament, tot ço que val i treballa pensa lo mateix dintre de Catalunya.

Aquesta compenetració amb aquest acte s'ha convertit, doncs, en un clam irresistible d'actuació, de treball, d'activitat, que són necessaris a l'objecte de que Espanya no desaprofiti aquests moments inapreciables, per arribar a la regeneració, per la qual fa tant temps tots sospirem, car si no's fa així caurem a l'avenc, del qual ens serà molt difícil sortir; clam poderós que té una gran trascendencia; clam més terrible potser que'ls clams que en el dia d'avui se senten en els camps de batalla d'Europa, car allí són clams dels que vessen la seva sang per un ideal que és la vida dels pobles llurs, mentres que aquí és clam per un ideal que encara no tenim i ha d'ésser vida del nostre poble.

I en el moment en que aquest clam se formulava ha vingut a entreteixir-s'hi un acte del Govern que'l converteix en una protesta; protesta enèrgica perquè amb aquell acte se'ns tanquen les portes de totes aquelles mides salvadores que demanem. I quan les demanàvem a les Corts, el Govern les va tancar perquè necessitava temps per a pendre les mides de salvació amb decrets, i ara, quan es reclamen amb més insistencia, se'ns respòn (amb burla sagnanta, que no hi ha manera de blasmar mai prou) que no pot donar-se ço que demanem perquè es necessita obrir les Corts, que té tancades.

¡Ah, senyors! ¡Que fa molts anys que seguim aqueixa via i el final d'ella ni tan sols s'endevina! Fa prop de vint anys que un desastre horrorós per a Espanya va sotsmoure la voluntat de Catalunya, que volía portar a totes les funcions de govern, una nova sava que servís per a la seva regeneració, i tots els moviments nostres han significat les ansies de tot el pensament, de tot el criteri, de tota la voluntat d'actuació i totes aquelles mides governamentals per a regenerar la política de l'Estat espanyol, i en tots aquests vint anys s'ha menyspreat tot; s'han fet malbé tots els nostres esforços; s'ha inútilisat tot a conseqüencia de la continuació d'aquella política. Ara vénen moments tan crítics, més que'ls del 1898, i en aquests moments, per compte d'anar a camins de redempció, de regeneració, veiem tancar-se'ns totes les portes: ¿que per ventura hem de rectificar nostra actuació i fugir de tot ço que representa col·laboració, ja que se'ns fa inútil de seguir tot altre camí? *(Sensació.)*

Jo no sé ço que succeirà en el pervindre. Déu vulgui que les coses vagin de la millor manera per al nostre desgraciat país; però sí sé que si és que ha de continuar aquesta apatía suicida d'un Govern que abandona les seves funcions, i si, com a conseqüencia d'això, es desperta la fam a Espanya, tristesa mai vista, quedarà com a contrast tràgic, el record de que aquí en aquesta terra, es formulà un pensament de salvació, s'assenyalà un camí a seguir per tal d'arribar a aquesta salvació, que si aquest camí l'hagués pogut seguir, amb plena autonomía, la terra s'hauría salvat i per no poder-lo seguir ha arribat a aquest estat de tristesa i de desolació.

No sóc jo qui ha d'assenyalar aquest camí. La meva missió és dedicar, en nom de tots vosaltres, aquest homenatge als parlamentaris nostres que'ns han donat tan notabilíssimes conferencies; que siguin ells, que siguin les forces econòmiques, especialment, les que'ns senyalin el camí que hem de seguir i allà on ells ens diguin que hem d'anar, nosaltres asseguren-los que tindrem l'activitat suficient, l'energía necessaria per a lograr que sigui un fet la salvació del nostre poble. *(Grans aplaudiments.)*

D. Lluís Ferrer-Vidal

Senyors:

El bon amic de tots nosaltres, l'honorable patrici, pròdig de les simpatíes que envolten la seva persona, i que fa tan atractívol el seu tracte, l'Albert Rusiñol, i amb aquest nom ja estàn dites totes les seves qualitats, té a més una esquisida sensibilitat per la qual tot el seu ser vibra en accents patriòtics, tantost sent la més petita palpitació de l'ànima catalana, que tant té assadollat el seu esperit, i heusaquí per què va tenir l'endevinança de que, a ran de les conferencies de la Lliga Regionalista, s'havía de fer un acte que ell preveia per intuició del seu enteniment, com nosaltres l'estem veient ara. Ell va voler que aquest acte fos un obsequi als parlamentaris, dels quals el més modest és el qui vos parla, indicant-los que s'havía arribat a una fita terminal d'una campanya, la qual tota havía estat circumspecció, enteniment, calma i mesura; però els fets han traspassat els desigs den Rusiñol i avui ens trobem realisant un acte que és conseqüencia de tot allò, però que no marca la fita terminal d'una campanya, sinó que és l'acte inaugural d'una campanya que comença precisament *(Grans aplaudiments; ovació)* per a venjar ultratges que s'han fet a la nostra circumspecció, al nostre enteniment i a la nostra mesura. *(Aplaudiments.)*

Ningú podrà negar que tingui raó, desgraciadament, a l'expressar-me d'aquesta manera, i si jo no vegés que a això anem, que se'ns vol donar, no una batalla (batalles ens n'han donat moltes i sempre estem disposats a sostenirles), que se'ns vol donar la batalla per antonomasia, jo no parlaría en aquest acte, ja que aquí hi ha qui representa millor que jo ço que puc representar en aquest moment. Per una especial coincidencia, en aquest moment tinc una representació quelcom visible, i ella m'obliga a ocupar un lloc en la linea de combat i per això vinc: a ocupar-lo.

He dit que se'ns volía donar la batalla. Veusaquí en ço que'm fundo. De llarg temps es ve preparant la nostra debilitat, aplicant-nos aquella llei tan coneguda de *divideix i venceràs.*

Enfront nostre hi ha de capitost un home que'ns coneix perfectament; que ha estat amic nostre, i al dir-ho així he de donar alguna explicació. Parlo de divuit anys enrera. Llavors, en ares d'una harmonía patriòtica que, si alguna vegada podía sortir de llavis sense profanar-la, era en aquells moments, vàrem fer el sacrifici de posar-nos en contacte immediat, directe, íntim, amb

els directors de la política central, per a veure si d'una vegada per a sempre arribàvem a aquella concordia tan desitjada.

I hi anàvem amb una bandera, amb la qual avui hi podem anar amb el cap ben alt, perquè eren cinc promeses de caràcter autonòmic que'ns havía fet el qui havía d'ésser capitost. El qui havía d'implantar-les era l'home de confiança d'aquell capitost, l'home amb el qual tinguérem l'honor de discutir aquelles concessions autonòmiques, no en principi, car estaven concedides, sinó la manera de portar-les a la pràctica: aquest home era D. Eduard Dato.

Ja compendreu, senyors, que encara que no vulgui tenir un temperament d'acometivitat, aquest record me dolgui en l'ànima i em tregui un xic de pollaguera, com s'acostuma a dir, el pensar que és aquest mateix home, qui fou un confident, el qui avui tenim enfront.

El qui avui ens vol donar la batalla sab perfectament l'equació fonamental, íntima (que és la característica del nostre poble), que hi ha a Catalunya entre els interessos econòmics i els espirituals de la nostra terra. No volem capir una nostra terra empobrida i dèbil, a l'albir d'aquells que vulguin abatre-la i subjugar-la; no, volem que tingui forces per a defensar i sostenir el nostre ideal.

Aquest home sab com pensem tots i ço que vol és dividir-nos, isolar-nos els uns dels altres, al posar-nos obstacles a les concessions de caràcter econòmic. ¿On va? ¿Què's proposa? Per elevació tira a ferir-nos al bell mig del cor de la nostra terra. *(Grandiosos aplaudiments.)*

M'explicaré més. L'actual quefe del Govern és ben cert que va firmar el Decret que'ns concedeix la Mancomunitat de Catalunya, però ja massa ens ho retreu i per això m'ha de permetre que jo li retregui a ell, ço que havíem discutit personalment sobre la manera d'implantar a Catalunya la Diputació única (que les quatre Diputacions es fonguessin en una sola), lo qual és molt més important que la Mancomunitat que'ns ha donat. Així preparat, el capdill enemic ha sabut, i desgraciadament ho ha lograt, isolar-nos, si no en nostra casa, amb les dels nostres veïns.

Des d'una frase que fou pronunciada per uns llavis augusts, que jo respecto, i que no tinc inconvenient en dir que aclamo; frase dita amb la més bona intenció i explotada després per fer d'ella el germen de la divisió en que avui vivim, la malestruga tasca fou començada. El rei d'Espanya va dir, en una ocasió solemnial, que volía ésser el primer agricultor. És molt d'alabar la frase, que honra a qui la digui, i si és el rei encara més i millor. Emperò crec que hauría fet més bé, si els que l'hi posaren als llavis l'haguessin formulada dient: el primer productor.

Llavors començà aqueixa tendencia en voler posar en pugna els interessos de l'industria i de l'agricultura, que deuen estar tan necessariament agermanats; i que en un país tan pobre com el nostre, encara que no sigui més que per nostra propia miseria, més necessiten apoiar-se l'una amb l'altra per a que totes dues no caiguin. *(Aplaudiments.)*

Des de que foren dites aquelles paraules, tergiversades malèvolament, ha vingut aquest altre absurde de dividir l'agricultura en agricultura de cereials i d'exportació, i l'industria en industria del litoral i de l'interior, i per acabar-ho de rematar en industria natural i artificial. *(Rialles.)* Amb aquestes confusions paradoxals és com van fent el seu fet. Ço que volen és dividir-nos, isolar-nos i batre'ns en bretxa d'un en un. ¿Ho hem de permetre? *(No, no.)*

Jo entenc que fins ara hem demostrat per tots els medis que hem pogut, que aquesta divisió no existía; nosaltres ens hem esforçat per medi de la premsa amb informacions escrites i orals, de tota manera, en demostrar que anàvem al foment de la producció íntegra de totes les regions d'Espanya, i malgrat això s'ha dit, ho hem sentit nosaltres, que l'aranzel, per exemple, que és d'un caràcter ben general, era un privilegi per a l'industria catalana, ¿catalana? i ¿per què no l'aprofiten totes les demés regions? Fins hem sentit dir que l'ésser Barcelona port de mar és un privilegi que ella té, ja que hi ha altres ciutats espanyoles que no'n tenen. *(Rialles.)*

És trist, senyors, tenir de supeditar a aquesta manera de discutir un interès tan gran com és la pau d'un poble, i no s'han tingut els escrúpols necessaris per a evitar el que's posessin en contraposició unes regions amb altres, fonamentant-se en aquesta absurda insanitat que acabo de referir. Però hi ha certes personalitats que volen fer-la servir per als seus fins particulars i al Govern pot servir-li per a batre'ns un a un i vence'ns a tots junts.

És per això, senyors, que hem vist amb molt d'agrado un acord que ahir es va fer públic per medi de la premsa, en el qual la primera de nostres entitats econòmiques ha sentat un dilema, que jo crec que tots els meus companys parlamentaris l'acceptaràn de bon grat.

Situació com aquesta s'ha de resoldre. No convé que aquests grans que surten a l'economía nacional s'enverinin més de ço que ho estàn. Sols l'actuació pot curar-la; de lo contrari hi ha el perill de la gangrena.

I l'actuació sols es podría obtenir de dues maneres: o per Reial Decret, com se'ns havía ofert, o per medi de l'obertura de les Corts.

I ara, senyors, referint-me als Reials Decrets, haig de fer notar que acaba de sortir-ne un que, segons sembla, i no faltarà qui ho digui, té per objecte

venir a apaivagar els nostres desigs i aspiracions. Es nomena una comissió per a fomentar l'exportació de les industries manufactureres.

Jo no faré l'anàlisi d'aquest Reial Decret. Aquí hi ha un amic que podrà fer-ho molt millor que jo.

Jo sols l'esmento per a dir que entenc que aquest Reial Decret no va on enteniem que volía portar-lo el Govern. No; no'ns satisfà poc ni gens. En tant el creiem una qüestió dilatoria, semblant a la famosa Junta d'Iniciatives, que no arribà a rès pràctic, que'ls quatre vocals catalans hem acordat renunciar els nomenaments d'una manera irrevocable. *(Gran ovació.)*

Jo sentiría, senyors, que pogués interpretar-se mon parlament com un desig de caldejar innecessariament els esperits amb les paraules: comprenc i sento la responsabilitat que pesa damunt nostre, però ara, com anys enrera, per damunt de tot vull posar-hi el servei dels interessos integrals de ma terra, baldament enganyoses apariencies poguessin induir-nos a ésser sospitats per esperits mesquins. Si el regoneixement, avui consolidat, del sentit patriòtic d'aquelles campanyes de fi del sigle passat pot concedir algún valor a les meves paraules, jo l'invoco per a que ningú vegi en aquesta cap altra més baixa inspiració.

I també haig de fer constar que si parlo així tinc dret per a fer-ho, perquè ja hem agotat tota la gamma dels nostres desigs de conciliació. I una de les proves la tenim en el preàmbul del projecte de llei redactat per la comissió dictaminadora de les zones franques, pendent de discussió en el Congrés.

Ja sabeu l'ideal nostre de la zona neutral, que fou promesa pel Govern den Silvela, del qual en formava part el Sr. Dato. Tots sabeu que vos vaig llegir una carta den Silvela, de 1903, en la qual em deia que la concessió estava feta i que la realisació no depenía més que d'un tràmit que hi mancava.

Doncs, desde llavors, mireu si hem reculat!

De tal manera que, en ares de la concordia, acceptàrem que'l projecte de zones neutrals es convertís en un altre que no és ni ombra del que nosaltres presentàrem. En el preàmbul s'hi diu que per arribar a dictar-lo s'han tingut en compte les informacions de la Cambra de Comerç de Saragoça i del Foment del Treball Nacional de Barcelona.

És a dir que de Barcelona i del Foment va sortir una rebaixa de les nostres aspiracions, en ares d'una concordia i després d'un sacrifici immens. Això, no obstant, rès hem obtingut i entre tant una Cambra de Comerç estrangera demana al nostre Govern que estableixi un port franc a Càdiz i el Govern ho va concedir bentost i per Decret. La nostra petició, feta per corporacions ofi-

cials, de que's concedís de la mateixa manera el port franc a Barcelona, ni tan sols ha merescut contesta.

Quan a mitjans d'abril el president del Consell de Ministres va visitar el local del Foment del Treball, a l'acabar el discurs que va pronunciar-hi, el president del Foment i jo vàrem fer-li observar que's descuidava de contestar-nos sobre lo dels dipòsits francs i ens va dir que entenía són lo mateix que les zones neutrals, i respecte d'aquestes ja ens havía dit que no podía concedir-les.

Quan s'arriba a aquest punt de creure's que ha arribat el moment de donar-nos la batalla, no sé si perquè se'ns considera prou dèbils per a guanyar-nos, i de dubtar si tenim o no dret per a fer les nostres peticions, jo haig de fer constar que nosaltres no som pas millors que'ls altres, però sí tant com tots els demés que viuen o conviuen amb nosaltres en el país. *(Grans aplaudiments.)*

I jo haig de recordar una frase den Rusiñol, però amb l'evolució natural del temps transcorregut. El meu record no serà per a tallar rès, ben al contrari, serà per a parlar de convivencia: així com la personalitat de les regions castellana, aragonesa, gallega, etc., conviuen a bordo d'un sol barco, que és el vaixell de l'Estat espanyol, i tota la tripulació té l'obligació de que'l servei de bordo vagi ben ordenat, aximateix és precís que nosaltres, que com a tals tenim el dever de contribuir-hi, tinguem també el dret, quan ve mal temps, a ésser escoltats, en lloc de veure sistemàticament rebutjats els nostres consells quan el barco corre perill imminent de perdre's.

I ho haig de recordar amb tanta més raó en quant dins d'aquest barco hi tenim nosaltres dret preeminent i molt més que'ls altres, perquè va carregat amb el tresor de la nostra sang i del nostre treball, molt superior aquest als de tots els demés pobles d'Espanya.

I com que, en els temps en que'ns trobem no puc somniar en navegar en barco propi, perquè els barcos petits sucumbeixen fatalment, i no volem tirar-nos de cap al mar per a ésser víctimes dels tiburons internacionals, ni ésser içats a bordo d'un altre barco, ens quedem a bordo del barco d'Espanya, però no com a gent inútil, no com a tristos mariners, com a gats de mar; volem ésser, perquè hi tenim dret, directors de ruta, portar la nostra actuació en la política del país, en el qual hi tenim un perfecte dret els catalans. *(Aplaudiments.)*

I acabo invitant-vos a que vos feu càrrec de la gravetat de les circumstancies i que en aquella equació dels interessos econòmics i els espirituals de la nostra terra hi porteu tota la vostra reflexió; no'ns deixem enganyar pels que maldiuen de l'esperit en ares de l'interès i dels que rebaixen l'interès en ares de l'esperit. Cos i ànima són la personalitat, personalitat és Catalunya, ¡que visqui Catalunya! *(Visques entusiàstics. Gran ovació.)*

D. Lluís A. Sedó

SENYORS:

HAIG d'associar-me a les eloqüents paraules amb que'l meu amic senyor Ferrer-Vidal ha vingut a testimoniar sos sentiments, reflexes de tots els dels parlamentaris homenatjats per vosaltres, davant l'acte solemnial que's realisa. Ho ha dit el Sr. Abadal amb l'autoritat que li dóna el càrrec que tan dignament ocupa. S'ha anat alçant des d'aquell moment l'acte i potser que la realitat present respongui a aquella visió que'n va tenir en Rusiñol. S'ha anat enlairant, venint a ésser per la seva trascendencia la fita d'una nova actuació, i ens interessa en gran manera fer constar, perquè tota Espanya ho sàpiga, nosaltres sobradament ho coneixem, quines són les causes que motiven la tasca que fatalment haurà d'empendre Catalunya, no volent veure's sotmesa al camí de la desventura pel que'ns porta la política econòmica de l'actual Govern. *(Molt bé.)*

Tracteu d'homenatjar als que amb eloqüentíssimes conferencies, rublertes de doctrines i gran intel·ligencia, per part dels meus companys, i una gran voluntat ferma i decidida per la meva, exposàvem la visió que del moment actual té Catalunya i aquells viaranys que cal empendre per tal de fer una acció de salvament. Al publicar-se aquestes conferencies haureu vist tots vosaltres que les encapçala com a pròleg un manifest suscrit per tots els parlamentaris regionalistes, i és de conveniencia dir quelcom sobre les causes que'l motiven.

¿Per què vingué aquell cicle de conferencies? Perquè els parlamentaris tinguérem necessitat d'acudir a la tribuna de la Lliga Regionalista a exposar, per a satisfer nostres conciencies i declinar nostra responsabilitat, aquelles solucions que vàrem afirmar i hauríem defensat en el Parlament, amb altres que haguéssim complementat la nostra actuació, si el Govern no'ns hagués sorprès amb el tancament de les Corts.

Nosaltres celebrarem aquell acte després que'ls parlamentaris regionalistes, i els de tots els partits, i amb seguretat amb l'identificació absoluta aquí manifestada, havíem anunciat el perill greu que les circumstancies actuals determinaven per a l'economía espanyola, i la necessitat d'orientacions a empendre pel Govern; davant de qual actuació parlamentaria el Govern havía respost amb una serie de projectes de llei que donaven medis de discussió als problemes indicats pels nostres representants parlamentaris.

Teníem ofertes fermes de que no serien sospeses les sessions sense

resoldre's integralment la qüestió econòmica, i sols davant d'aquesta promesa sospenguérem la campanya a que'ns obligava la nostra convicció, oposant-nos a l'aprobació dels Presupostos; campanya a la qual hi interveníem oposant-nos-hi per dues raons: en primer lloc, per la confecció intrínseca del Presupost, i en segón lloc, perquè enteníem que en aquells instants devía resoldre's, al mateix temps que'l problema circumstancial d'un Presupost rutinari, el de dictar totes les solucions econòmiques que havíen de tenir necessariament consignada llur repercussió en el Presupost d'Espanya.

S'invocà el nostre patriotisme; se'ns presentà la situació difícil en que'l Govern es trobava, i davant l'ofrena, solemnialment feta en el Parlament, nosaltres acatàrem l'aprobació d'un Presupost, que hauríem rebutjat, amb la confiança de que després seríen tractades les qüestions que afectaven a l'economía integral d'Espanya.

Nosaltres plantejàrem al Parlament el problema nacional del crèdit, el dels transports, els circumstancials llavors de gran oportunitat, els relatius a la creació de magatzems de dipòsit, de ports francs, bons a l'exportació i les demes mides que exigeixen els moments suprems pels que travessa Espanya. Allí lluitàrem, com sempre, no per un interès particular econòmic, sinó per la visió dels interessos de conjunt de tota Espanya. Aquesta fou la nostra actuació.

A l'actuació dels representants catalans hi contestà el Govern quebrantant la seva promesa, tancant el Parlament, deixant sense tribuna als parlamentaris, quan esperàvem discutir amb els representants de totes les regions espanyoles les solucions econòmiques més convenients per al país i teníem tal fe en nostra orientació que no dubtàvem, ni dubtem, de que nostre criteri hauría prevalgut.

¿I sabeu, després de desarmats els representants catalans, quina fou l'actitut del Govern? En aquest punt és on la responsabilitat més gran ha de senyalar-se, perquè tancà les Corts i, per tal d'ofegar els clams nostres, suscità el plet intrarregional.

A les peticions per nosaltres formulades se'ns contestava dient-nos que calía tenir en compte els interessos de les altres regions, el pensament de les altres regions, i fins en algún acte vàrem sentir, plens de fonda pena i amb indignació, de llavis del President del Consell de Ministres, que s'havíen de tenir en compte la resistencia que podíen oposar determinades regions a l'actitut que'l Govern adoptés, resolent-se així, no per la convicció d'una orientació econòmica, sinó per la llei còmoda de la menor resistencia, presentant-nos com a base d'una negativa l'actitut de revolta en que's podíen posar altres regions, venint-nos a senyalar inconscientment com a camí, si no hagués-

sim tingut un gran seny i patriotisme, el recurs d'oposar una agitació enfront d'una altra. *(Grans aplaudiments.)*

Precisa remarcar en el moment present un fet d'altíssima trascendencia per a la futura actuació. Haveu vist quina ha estat la conducta de les nostres corporacions econòmiques davant del Govern; la respectuosa i insistent tenacitat amb que han anat alçant llurs peticions, els freqüents viatges dels seus presidents a Madrid, la fe que havíen donat a les promeses del Govern, ajornades un dia i un altre dia malgrat l'urgencia de les circumstancies. I aquestes mateixes corporacions econòmiques, saturades d'un sentit socialment conservador, amb plena conciencia de llur responsabilitat, sabent la trascendencia que una actitut seva podía significar i l'influencia poderosa i decisiva que teníen llurs orientacions, acudeixen als parlamentaris catalans, amb els quals sempre han estat identificades, dient que ha arribat un moment en que palesament i pública han de fer manifestacions de plena desconfiança per l'actitut del Govern, ajornant sempre solucions demanades i raonades com a urgents, oposant-les-hi artilugis que han fet considerar com agotats tots els tràmits normals que'ls hi és permès seguir, declarant el rompiment de les negociacions amb el Govern, i acudint als representants de totes les forces polítiques demanant-los-hi llur concurs per a fer surar les aspiracions de Catalunya.

Ho deia el Sr. Abadal i ho ha repetit el Sr. Ferrer-Vidal: el Govern, presentats els projectes de llei, tancà les Corts i el President del Consell invocava la necessitat de suspendre les sessions per actuar. Deia el Sr. Dato en el Foment del Treball Nacional: «Vàrem suspendre les sessions per la necessitat que teníem de poder treballar els ministres i ocupar-nos de les qüestions d'interès econòmic.»

S'ha presentat també a la consideració pública, com argument capdal, la temença de que, obert el Parlament, pogués comprometre's la nostra neutralitat, que'ls fets demostren que és conseqüencia de la realitat d'Espanya i sentiment natural del país, i que, fatalment, qualsevol Govern hauría de seguir essent-ne reflexe; ademés fou per tots els parlamentaris respectada l'actuació i situació del Govern davant la política internacional; i si hi ha hagut manifestacions perilloses o actituts equívoques han sigut a espatlles del Parlament. *(Molt bé.)*

Se'ns diu primer que per Decret es pot resoldre ço que demanem i després ens manifesten que era precís, per harmonisar els interessos tots de les diverses regions, per a resoldre assumptes de tanta importancia i trascendencia acudir al Parlament.

Després dels fets ocorreguts, ¿podrà ningú titllar a les corporacions eco-

nòmiques de manca de serenitat, davant l'actitut que's veuen obligades a adoptar, desconfiant del Govern i demanant el concurs d'altres forces per a fer-se valer, i a l'ensems acudint al públic per a descarregar-se de responsabilitats en el dia de demà?

Ha arribat, doncs, l'hora de que tots els parlamentaris ens posem d'una manera resolta al costat de les corporacions econòmiques i anem a fer prevaldre per tots el medis ço que importa a l'economía de Catalunya i de tota l'Espanya. *(Aplaudiments.)*

Per a nosaltres no és cosa essencial que'l Govern sigui conservador o liberal; per a nosaltres lo fonamental, lo essencial en l'ordre econòmic, és que prevaleixin les aspiracions que entenem són salvadores per al país, com és essencial, per als que militem en aquest camp, que prevaleixin les nostres aspiracions regionalistes.

Per això no podem menys que sentir indignació quan veiem que, mentres nosaltres ens preocupem de problemes capdals per a l'economía del país, no sigui també aquesta la preocupació del Govern, distret en veure si consegueix crear l'artifici d'un capdillatge de partit. *(Grans aplaudiments.)*

¿Hem complert tots el nostre deure envers Catalunya? *(Veus: Sí, sí.)* L'han complert les corporacions econòmiques, l'han complert els parlamentaris i va complir-lo la nostra benemèrita Mancomunitat de Catalunya, que, en moments difícils, acoblà a son entorn totes les forces socials, i formulà les bases del pensament econòmic, de l'actuació única que hi cabía, recollida en aquells projectes que'l Govern té arxivats en les secretaríes del Parlament i que no són més que aspectes del pensament econòmic que's determinà en les reunions tingudes en el Palau de la Generalitat.

L'ha complert la Corporació municipal quan, judicant que era un moment d'oportunitat única, acoblà a son entorn, a favor de la Zona neutral, totes les forces socials i polítiques, i anà a Madrid, obtenint promeses del Govern, no més afortunades que les altres, i que han estat tan defraudades com les dels nostres parlamentaris en el Congrés i en el Senat.

Cadascú des de son lloc pot tenir la conciencia tranquila, i Catalunya està ben convençuda de que, davant de la crisi que s'apropa, no'ns podràn imputar la més petita responsabilitat. *(Aplaudiments.)*

Però no'n tenim prou amb això; no'ns podem mirar amb indiferencia que se'ns vagi portant per aquests viaranys. Es tracta de quelcom que representa el nostre esperit, el nostre sentiment i els nostres interessos, i és per això que no podem ésser uns mers espectadors de la situació deplorable que se'ns presenta. S'imposa una actuació que sigui afirmació de vida, lluitant fins on

poguem. No, no'ns podem resignar i sometren's esperant que vingi el desastre. *(Grans aplaudiments.)*

Davant dels clams i protestes el Govern aparentà complir una ofrena, publicant un Decret que és una nova dilatoria, creant la Junta per a estudiar si convenía l'exportació, si era perjudicial o beneficiosa. Després que havía fracassat la Junta d'Iniciatives, presidida per un home públic com en Lacierva i de la que'n formaven part personalitats de la confiança i triades pel mateix Govern, els acords i solucions de la qual foren desateses pel Govern; després que no han sigut tingudes en compte orientacions marcades per la Junta de Protecció a la Producció Nacional, que, immerescudament, fins avui jo he presidit, però que, malgrat la meva modestia, tenen l'autoritat d'haver estar acceptades unànimament per persones de tant relleu com en Sànchez Toca i en Suàrez Inclàn, per exministres i demés personalitats de gran valua, no podem tenir cap confiança amb la creació d'una Comissió per a estudiar si tenim o no d'empendre'ns la resolució d'un problema tan estudiat i tan sabut com és el de l'exportació, amb l'agravant de que, en el Decret, el Govern segueix la tàctica perillosa d'assenyalar els conflictes per a que ells mateixos es posin en acció. *(Gran ovació.)*

De la mateixa manera que quan es tractà dels ports francs va assenyalar-se la necessitat que hi havía d'harmonisar els interessos de les diverses regions, despertant rezels en els qui no pensaven oposar-s'hi, presentant com una excepció el port franc que demanàvem, quan en forma parescuda es concedí espontaniament al port de Càdiz, a petició d'una Cambra de Comerç estrangera, el Reial Decret creant la Comissió per a l'estudi de l'exportació, al disposar que ha de tenir com a barrera infranquejable no lesionar altres interessos, com són els de l'agricultura i la mineria, els atía per a que's manifestin i vagin a exposar les objeccions llurs. I, a l'ensems, quan tractà de la designació de càrrecs de la Comissió, faltant-se a l'ofrena que se'ns va fer per persona autorisada de que la Comissió que's nomenés tindría caràcter executiu, per tal de donar fórmula instrumental al pensament del Govern, que era partidari de concedir a l'industria els bons a l'exportació, ara ens posa davant la representació de varis interessos i ens apunta que l'exportació pot ésser perjudicial a aquells interessos. Designa el Reial Decret uns senyors tècnics oficials (als quals els hi assenyala mil pessetes al mes) que fallaràn com a Jutges suprems i desapassionats, quedant nosaltres reduits a mers informants, i després d'informar nosaltres, el Govern farà una recollida de dades que serà materia que segurament tindría arxivada per a quan s'obrin les Corts, a l'objecte de que llavors comencés la deliberació. De manera que, mentres el senyor

Dato, en el Foment del Treball Nacional, feia la manifestació de que per Reial Decret es resoldríen sens falta les qüestions de bons a l'exportació i apoi d'industries noves, assumint, com correspòn, la responsabilitat exclusiva d'aquestes qüestions de Govern per creure-les convenients a l'economía nacional, refuig ara el Ministre l'essencia de la qüestió mateixa.

Després de tot lo ocorregut, no's comprèn que en lloc d'harmonisar es tracti de presentar en pugna i en estat de lluita els interessos d'unes regions amb els d'altres. *(Aplaudiments.)*

Aquest és el Reial Decret i la Comissió creada, la esterilitat de la qual és manifesta, i que, com deia en Ferrer-Vidal, des del primer moment les corporacions i nosaltres estimàrem com un veritable artilugi; i és per això que'ls quatre vocals catalans hem refusat l'acceptació del càrrec. *(Grandiosa ovació.)*

I vaig a acabar. Em cal afirmar una volta més, per a que's sàpiga arreu, que totes les orientacions i actuacions econòmiques que marca Catalunya són inspirades amb vistes a Espanya tota, perquè els nostres interessos estàn íntimament lligats amb tots els del país i la nostra prosperitat ha de tenir per base la prosperitat d'Espanya. Les crisis de les altres regions aquí repercuteixen seguidament, i per això nosaltres creiem que si un assumpte afecta a la minería, que té interessos a Asturias o a Almería, o afecta a un ram qualsevulla de l'agricultura d'Espanya, podem constituir-nos en els seus defensors, en la seguretat de que sortim a la defensa de quelcom que'ns és propi.

Catalunya produeix 1,700 milions de pessetes d'articles manufacturats, dels quals n'enviem 1,300 a les demés regions d'Espanya; per tant, al voler la prosperitat i la riquesa d'Espanya donem una mostra d'afecte a les altres regions i defensem els nostres interessos. És un sentiment i un interès llegítim.

L'acte d'avui ha de marcar per nostra part el començament d'una nova actuació i una afirmació feta davant dels poders públics. Car aquí hem vingut a plantejar resoludament el dilema: O el Govern accepta les solucions que exigeix el salvament de l'economía nacional, acudint al Parlament si creu que no està capacitat per a fer-ho el poder executiu, o els nostres esforços, agotats tots els medis, han d'ésser per a enderrocar-lo. *(Grandiosa ovació. Unànims aplaudiments.)*

D. Francesc Cambó

SENYORS:

En Canalejas, en un dels seus darrers discursos, quan despertava el seu esperit a la convicció de la justicia que tenen les aspiracions de Catalunya i en nom d'aquestes aspiracions lluitava contra molta gent al Parlament, va parlar del temperament i de l'esperit de Catalunya, i digué: «Als catalans se'ls pot negar una cosa quan la demanen, però als catalans no hi ha el dret d'enganyar-los; no hi ha dret, ni toleraràn mai que se'ls falti a una promesa quan aquesta els ha estat feta.» I afegía: «Jo he donat una promesa a Catalunya, jo l'he donada en nom del meu partit i el meu partit la complirà o el meu partit passarà per damunt meu.» *(Aplaudiments.)*

Aquest era el concepte en que'ns tenía aquell home i aquest concepte va quedar consagrat per tot el Parlament. Doncs jo us dic ara a tots, elements polítics, elements econòmics, representants tots de Catalunya, que m'escolteu aquí: Catalunya ha estat enganyada, a Catalunya se li han fet promeses que'l Govern ha deixat incomplertes, de les quals el Govern ha renegat. Si Catalunya ha mantingut el prestigi que té davant del poder, de que efectivament no se l'enganyava, és perquè Catalunya ha vetllat per aquest prestigi; que'l dia que l'hagués perdut, cregueu que la prosperitat, la riquesa i els ideals de Catalunya estaríen definitivament vençuts. *(Grans aplaudiments.)*

Negociàvem amb el Govern els elements polítics. Jo recordo aquelles sessions que amb l'amic Sedó teníem amb el President del Consell de Ministres quan els darrers dies del mes de desembre de l'any passat es trobava el Govern, i més que'l Govern es trobava el règim, amb el conflicte de l'aprobació dels Presupostos, que depenía de nosaltres. En aquells moments, en els quals jo no tenía cap fe en el Govern i en que'l meu criteri era exigir-li no solament promeses i garantíes, sinó efectivitats, previes a l'aprobació dels Presupostos; en aquells moments en que hi havía parlamentaris catalans que cregueren que no's devía fer caure el Govern i en que, per a mantenir l'unitat de l'acció parlamentaria catalana, nosaltres transigírem, i transigírem després d'un pacte en virtut del qual es comprometía el President del Consell de Ministres a harmonisar i aparellar els projectes econòmics que enteníem nosaltres, i ens deia que també entenía ell, salvadors per a Espanya, amb aquells altres projectes que la defensa nacional exigía; i ens va prometre que en el mes de gener s'obriríen les Corts i que en el Parlament es presentaríen aparellats els

projectes i que'l Parlament no's tancaría fins que uns i altres fossin aprobats: fins que les defenses de mar i terra d'Espanya fossin garantides, fins que'l treball i la riquesa d'Espanya quedessin salvaguardades. I s'aprobaren els primers projectes, i quan vingué el moment de donar satisfacció a Catalunya, de satisfer les aspiracions de la producció espanyola, el Govern va tancar les portes del Parlament i ens digué, com us han recordat abans, que's tancava el Parlament per a millor satisfer-les. Després ens ha dit que no pot satisfer-les perquè el Parlament està tancat. *(Rialles i aplaudiments.)*

¿Què hem de dir, senyors, què hem de dir els parlamentaris regionalistes en aquests moments? Recordeu còm va néixer la Lliga Regionalista. Va néixer en moments solemnials, com els d'ara; va néixer en moments de crisi per a l'economía i la producció del nostre país i les primeres campanyes i les seves primeres lluites varen ésser per a defensar l'industria i el comerç i el treball de Catalunya; i avui, la Lliga Regionalista i els parlamentaris regionalistes, als representants autorisats dels elements econòmics de Catalunya no tenim de dir-los més que una cosa: aquí teniu els nostres braços, aquí teniu els nostres esforços, aquí teniu el nostre pensament i la nostra paraula i la nostra organisació, que al treballar pels interessos de la riquesa catalana, que vosaltres encarneu, sabem que treballem per la patria mateixa, que treballem per Catalunya sencera. *(Molt bé; aplaudiments.)*

Nosaltres, senyors, no hem volgut mai basar l'autonomía i la llibertat de Catalunya sobre el desastre i la miseria de Catalunya; que nosaltres hem considerat sempre que'ls ideals i la llibertat es consagren i floreixen en els països que tenen prosperitat i que tenen riquesa i que la prosperitat i la riquesa es tradueixen en cultura i en civilisació i en llibertat, i per la riquesa de Catalunya, pel treball de Catalunya, que vosaltres encarneu i dirigiu, podeu comptar, sense cap limitació, amb els nostres esforços. Per a obtindre el concurs de tota la representació parlamentaria catalana, la representació regionalista, que és la més nombrosa, que és la que més ha actuat, que és la que tindría dret a la preeminencia, està disposada a cedir les preeminencies i els honors a totes les altres, està disposada a demanar sols el lloc de major esforç, a ocupar el lloc de més treball, de més perill. *(Aplaudiments.)*

Hem de felicitar-vos pel vostre acord. L'acord que ha anunciat primer en Ferrer i Vidal i després en Sedó i que vosaltres haveu coronat amb un aplaudiment unànim i xardorós, no és solament un acord de gran seny, és també una gran lliçó de patriotisme. Vos ho deia en Sedó: s'han llençat sempre les sospites, els pretextes, d'una guerra entre regions d'Espanya, però els mateixos que

teníen de fer ús d'aquesta arma eren els que provocaven la protesta i en el nomenament de la Comissió, de la qual se us convidava a formar part, se us presentava a vosaltres un dilema terrible. Era una Comissió que, tal com estava composta, sabíeu vosaltres que les aspiracions de Catalunya, les aspiracions de la producció catalana, havíen d'ésser rebutjades i se us invitava a que fóssiu vosaltres els quí traïssiu la vostra representació, sacrificant amb la vostra firma a Catalunya, o que fóssiu vosaltres els quí, trencant amb la Comissió, apareixéssiu davant del país — ja us hi hauría fet aparèixer el Govern — com els enemics d'Espanya. *(Ovació.)*

Ens trobem, senyors, en una situació inaudita, en una situació que no té pariona amb cap altra. En Ventosa, al Congrés, en un discurs notable, exposava el fet, evident als ulls de tothom, que des de que va esclatar el conflicte europeu s'ha intensificat en totes parts del món l'actuació de l'Estat. Avui els Estats, tant en els països que lluiten, com en els que, com el nostre, disfruten de la fortuna de la neutralitat, en tots ells l'Estat porta la direcció de l'economía integral del país i l'Estat intervé en tot; i aquí, a Espanya, senyors, hem volgut ésser una excepció, no'ns hem volgut semblar al món civilisat; en els moments en que'ls Estats tot ho encarnen, tot ho impulsen, tot ho representen; aquí, a Espanya, el nostre Estat, en la seva representació executiva i en la seva representació legislativa, s'ha declarat en vaga i ha dit: aquí, a Espanya, no hi ha rès que fer. *(Grans aplaudiments.)*

I no actúa el Govern perquè espera que ho faci el Parlament i tanca el Parlament per a que pugui actuar el Govern. *(Rialles.)*

I es diu que'l Parlament obert pot ésser un perill per a l'ordre públic i fins hi ha esperits febles, porucs, espantadiços, que aquesta afirmació els causa una preocupació fonda. Jo us recordaré fets contemporanis, senyors que m'escolteu. Mai Espanya ha sentit un conflicte d'ordre públic estant les Corts obertes. Tots els conflictes d'ordre públic han vingut en moments en que les Corts estaven tancades. I és que'ls conflictes d'ordre públic vénen quan els poden promoure masses irresponsables, quedant amagats els capdills que les dirigeixen. *(Aplaudiments.)*

I això pot produir-se únicament quan el Parlament no funciona. Amb les Corts obertes tingueu la seguretat que aquests esclats d'agitació que apreciem molt sovint a Barcelona en aquests últims temps, quedaríen ofegats. El dia que'ls quefes, els capdills, d'un i altre bàndol, haguessin de pendre la paraula i haguessin de dir que ells contreien la responsabilitat de pertorbar l'ordre a Espanya en aquests moments, s'hauríen acabat els conflictes. *(Molt bé.)*

No perilla, no, ¿què ha de perillar? la neutralitat. No perilla la neutralitat a Espanya, perquè aquí la neutralitat és una cosa tan fatal com la calor en el mes d'agost, que ve encara que no ho volguem. *(Rialles i aplaudiments.)*

La neutralitat és una cosa tan fatal que'ls mateixos que han volgut protestar-ne si es trobessin amb una responsabilitat de Govern la seguirien també, perquè no trobarien manera de sortir-ne, i si la trobaven el país no'ls la deixaría seguir. *(Molt bé.)*

Però no perilla, senyors, no perilla tan sols la vida del Govern, que sería un perill petit. El Govern s'ha entès quasi amb tothom. *(Rialles.)* Ho haveu vist aquests últims dies. A Espanya, en les representacions polítiques, l'arribar a un acord és cosa fàcil. Una manca d'escrúpol del que ofereix i una mica més de falta d'escrúpol del que accepta i la pau queda restablerta en la familia. *(Rialles i aplaudiments.)*

Nosaltres som quasi els únics no conformistes en aquesta iglesia política que s'està instaurant a Espanya.

I nosaltres no tenim cap interès en fer caure el Govern. És més, senyors; nosaltres des de fa quasi un any, sols demanem que hi hagi govern a Espanya, que actúi de govern i que sota de la casaca del ministre hi hagi un home, un pit i un pensament. *(Ovació.)*

¿Sabéu on està el perill, perill per a l'ordre públic, per a la tranquilitat, per a la vida d'Espanya? Està en l'inacció del Govern, està en aquesta inacció del Govern que, gronxant-se en la neutralitat, envanit amb una prosperitat creada a pesar seu, no sab adonar-se de que aquesta prosperitat transitoria està tocant al seu terme; està en un Govern que ha tingut l'inconciencia de dir que quan vinguessin els conflictes llavors en parlaríem, que no hi són avui per tenir de parlar-ne. *(Aplaudiments.)*

Aquest, senyors, és el perill. A Catalunya, per les comandes excepcionals i transitories de països en guerra, que tenen parades les industries llurs pel fet de la guerra, a Catalunya es treballa, a Catalunya es viu, a Catalunya fins s'estalvía; però tots sabeu que això té un terme i que té un terme breu, i que acabat aquest terme breu se'ns presentarà agut un problema que ja'l tenim plantejat aquests dies, el problema que jo indicava a San Sebastiàn, mesos enrera, en una conferencia: que l'industria espanyola, i per tant i principalment l'industria catalana, no podrà exportar productes, que vol dir exportar treball dels seus fills, i tindrà d'exportar carn humana. *(Molt bé.)*

Per aquest dia que s'apropa, per aquest fet, el pròleg del qual ja s'està desenrotllant, és precís que'ls que tenen la responsabilitat en la direcció dels interessos econòmics de Catalunya facin ben patent al país i facin ben patent

sobre tot a les classes humils de Catalunya, que en el desastre que ve no hi tenen cap responsabilitat.

Vosaltres sabeu que'l període de treball que avui té Catalunya té un terme, un terme breu; vosaltres sabeu que sense que's doti a l'industria catalana de les armes de la competencia internacional, que té l'industria dels altres països, l'industria catalana serà definitivament vençuda; vosaltres sabeu que d'aquí alguns mesos hauràn de parar els vostres tallers i fàbriques en gran part; vosaltres sabeu que per centenars i per milers els obrers catalans quedaràn sense feina, i si no cuideu vosaltres de dir ben alt i ben fort, per a que tots ho sentin, que això no és culpa vostra, tiugueu present que'l Govern, que tancà el Parlament, escudant-se en un acte propi per a ometre una acció, el Govern, que haurà preparat la ruina, dirà llavors als obrers que tanqueu les fàbriques pel vostre egoisme; i el mateix Govern que haurà condemnat a la miseria als obrers de Catalunya llençarà als obrers contra els amos, per tal de veure si acaba amb una discordia civil la riquesa d'aquesta terra que sols vol viure i treballar. *(Grans aplaudiments.)*

¡I en quin moment, senyors i amics, se'ns planteja aquest problema a tots els qui tenim conciencia de la nostra responsabilitat, a tots els qui estimem al nostre país, a tots els qui el voldríem veure créixer i florir en la pau i en el treball! ¡En quin moment se'ns presenta aquest conflicte entre les afirmacions de vida i de progrés de Catalunya i l'actuació dels governs d'Espanya!

Vivim avui, tenim la sort de viure — quasi us diría la desgraciada sort de viure, — un moment trascendental i únic en l'historia de l'humanitat. Són aquests dies, dies d'horror i dies d'heroisme, dies terribles i dies augustos; són dies en que en els camps de batalla moren els homes a milers cada dia; són dies en que'ls homes de tots els pobles en lluita sublimen el seu patriotisme, portant el valor individual i col·lectiu a altures que ningú hauría somniat mai, a altures insospitades; avui moren molts homes, i els que queden centupliquen la força moral llur, el valor de l'esperit; i en aquests moments per tot arreu del món, entre governants i governats hi ha una compenetració perfecta; han caigut les separacions de partits, de religió, de pensament i de classe; el patriotisme arbora avui a tots els pobles del món, tant en els pobles que vessen la seva sang en els camps de batalla, com en aquells pobles que, vivint en la pau, es preparen per a la lluita comercial formidable que vindrà després d'aquesta guerra. Enlloc del món hi ha problemes entre governants i governats: a tot arreu hi ha governs que inicíen aspiracions i pobles que les secunden, i pobles que tenen ideals i governs que les acullen, i uns i altres es compenetren.

I en aquest quadre admirable que presenta tota l'humanitat, Espanya,

senyors, és una excepció vergonyosa, i si amb algú ens volem aparellar tindrem d'aparellar-nos amb aquella trista República mexicana. Allí, a la banda de les Amèriques, hi ha una República que se sent ausent, que no comprèn l'angustia dels moments actuals i en els moments en que'ls pobles donen la sang en ares de la patria, aquella dóna la sang per a destruir-la.

Al costat d'això hi ha una Espanya que, en aquests moments de palpitació de tota l'humanitat, que segueix acuciosa la conducta dels governs per a recollir totes les aspiracions de vida dels països, té un Govern que a les úniques manifestacions de vida que han sorgit a Espanya els gira la cara ferrenya, les tracta amb menyspreu, amb burla i engany, com si en aquests moments no es decidís íntegrament la sort d'Espanya. *(Ovació.)*

Tothom té la conciencia de que en els camps de batalla d'avui i en les lluites comercials que vindràn demà, i per les quals ja's prevenen els mateixos pobles que en la lluita es preparen per al dia de la pau, es decidirà per temps, per sigles, potser per alguns definitivament, els pobles que han de viure amb envilimient primer i han de desaparèixer després. En la conferencia de la pau es decidirà la sort de molts pobles. En la lluita comercial es consumaràn i executaràn els decrets que allí es donin. I avui a Espanya, senyors, per una inconciencia o una bogería inconcebible, sembla que'l Govern vulgui avançar l'hora tràgica de la fi del nostre país, dient a Europa: no vull que tu matis a Espanya: l'hauré jo morta abans. *(Ovació.)*

Des dels primers moments — us ho recordaven els meus companys — Catalunya es dirigí al Govern, comunicant-li les seves ansies de vida, marcant-li camins de salvació. Cap d'ells ha estat combatut seriament, cap d'ells, en teoría, ha pogut ésser rebutjat; però cap d'ells s'ha seguit.

Si recopilem totes les manifestacions de la voluntat de Catalunya i les comparem amb ço que han fet tots els pobles del món que s'han preocupat d'aquests problemes, veurem que Catalunya no farà cap mala figura. Al costat de les resolucions de govern de tots els pobles en lluita i dels pobles neutrals, les aspiracions de Catalunya marcaràn tot un programa de redempció. Però en els altres pobles han estat actes de govern; aquí han estat aspiracions d'un poble menyspreuat pels qui governen la nació.

I davant d'això, ¿quina ha estat l'actuació del Govern en els problemes econòmics? Vosaltres ho sabeu. Quan a Barcelona li advertíem que havíen d'aixecar-se els drets aranzelaris per a que'ls blats entressin a Espanya a cobrir la deficiencia de la collita, el Govern feia tot lo contrari. Després els fets han demostrat que teníem raó i ha dictat una llei de subsistencies i ha tingut de comprar blats que fugíen fa alguns mesos d'Espanya.

I ha actuat llençant un emprèstit, un emprèstit que ha tingut un resultat que és un fet nou en el món. *(Rialles.)*

Es diu, senyors, que aquesta guerra planteja problemes desconeguts per a l'humanitat. La gran sorpresa l'humanitat la trobaría a Espanya, si l'humanitat es preocupés de ço que passa a Espanya. ¡Un emprèstit d'Estat que fracassa! Això al món no s'ha produit mai, fins ara darrerament a Espanya. Però és que a ningú se li acudiría que's pogués produir. No conec jo cap tractat de materies econòmiques o financieres que estudíi ço que pugui passar el dia que un Estat llenci un emprèstit i aquest emprèstit no's cobreixi. És una cosa que no han previst els protocols de les doctrines econòmiques mundials. Ens trobem en aquell cas de la Reina María Antonieta, que un dia va caure d'un ase i va preguntar al mestre del protocol què havía de fer una Reina per alçar-se de terra quan queia d'un ase. El protocol de la Cort de França no ho deia, no ho havía previst. I no hi ha cap canon al món que parli de les conseqüencies que han de seguir a un emprèstit d'Estat que hagi fracassat, perquè a cap Govern del món se li ha ocorregut exposar el crèdit de la nació a l'atzar de llençar un emprèstit sense saber que'l té cobert per endavant. *(Molt bé.)*

I aquests han estat els dos actes d'actuació del Govern relacionats amb materies econòmiques.

S'ha parlat aquí, relacionant-ho amb el moment actual, de l'any 1898, de l'any del desastre. Jo crec, senyors, que entre aquest moment i l'any del desastre hi ha realment una parió considerable, una parió tristíssima, una parió vergonyosa per a Espanya. Al venir el desastre no vàrem perdre únicament les colonies, no vàrem passar únicament per una desfeta militar: al venir el desastre es posà de manifest que a Espanya tot era una ficció, tot era un artifici; que no hi havía organisació de servei de Guerra, ni de Marina, ni d'administració pública, ni de justicia, ni de cap mena. I en tota l'Espanya inorgànica hi hagué un clam, un clam d'opinió, perspectives noves, sense una concreció afirmativa, però que deia que Espanya volía un canvi, que ço que no toleraría Espanya era que se'ns governés després del desastre com abans del desastre; que no toleraría Espanya que, a base de dos partits artificials del torn convingut dels governs, s'anés malbaratant el patrimoni d'Espanya per a portar-lo a una liquidació definitiva. I vingué en Maura i va parlar de que havía de venir la revolució des de dalt, o si no, vindría la revolució des d'abaix. I va venir el moviment de les Cambres de Comerç i el moviment regionalista, i vingueren les actuacions republicanes (després les masses republicanes s'adonaren de com les havíen enganyades alguns dels mals pastors que les dirigien); i és

perquè es va produir un estat de conciencia de que a l'opinió pública espanyola se li havía de donar una satisfacció; que no podía governar-se com fins llavors s'havía governat; que no podía dividir-se Espanya en dues castes: la d'una petita minoría que tenía per ofici la política i la de tots els altres espanyols que no tenien cap intervenció en la cosa pública.

I va venir la crisi dels partits, del partit conservador i del partit lliberal, i marcaven tots camins de transformació i parlaven de tenir programes i d'alçar banderes. I ens trobàrem en un moment en que semblava, senyors, que'l parèntesi obert a ran del desastre anava a tancar-se començant a parlar per primera vegada a Espanya de Corts i règim constitucional, havent-hi un Parlament nomenat per la nació i uns partits polítics representatius de les forces nacionals encarnades en el Parlament.

En Maura anava a crear un partit d'opinió i plantejar problemes vius que despertaven entusiasmes i aixecaven odiositats, que entusiasmes i odiositats són manifestacions de vida. I va venir en Canalejas, i en Canalejas va marcar un programa i va dir que'l partit lliberal no podía ésser un partit de frases, sinó que havía d'ésser un partit que enquadrés realitats de la vida nacional i trasplantés a Espanya aquelles reformes democràtiques aplicades ja en altres països. I érem molts, senyors — jo era un d'ells, — els que crèiem que Espanya s'anava acostant a aquell moment en que governaríen els espanyols. Una cosa que sembla natural, però que a Espanya no ha succeït encara.

I teníem una nova garantía. Espanya, que des de la Constitució havía viscut governada per infants o per dònes sotmeses a tutela que ocupaven el trono, per primera vegada, des del règim constitucional, tenía un Rei que era un home; tenía un Rei que'l crèiem tots, que'l desitjàvem tots, que'l creiem i el desitgem encara, com el primer patriota, com l'encarrilador, com l'estimulador de les energíes i dels desigs nacionals. I crèiem que vindría aquest moment de la transformació en realitats d'aquests artificis de la vida espanyola i estàvem nosaltres disposats a col·laborar-hi en el moment en que'ls còmics baixessin del taulat i anessin a la plaça pública sense careta a fer de ciutadans. *(Molt bé.)*

Això, senyors, s'ha esvaït. L'eliminació den Maura, la mort den Canalejas, altres fets que val més — potser és més prudent, — no esmentar, han vingut a cloure el parèntesi que s'havía obert l'any 1898. Davant del desastre a que'ns havía portat una política d'artifici, tots els espanyols digueren: «Vingui lo que vingui, menys el règim d'artifici que'ns ha deshonrat davant del món.» Ara s'ha tancat el parèntesi, s'han consolidat els dos partits i han dit: «Que calli Espanya; anem a restablir la comedia d'abans del 1898.» *(Aplaudiments.)*

I en aquests moments de gran sinceritat, de grans heroismes en tot el món, aquí, a Espanya, va a consagrar-se de nou, esperant que sigui definitivament, la política de la farándula i de la comedia. I aquesta comedia, senyors, s'encobreix amb el mantell reial, amb una falta de patriotisme, amb una falta de respecte a la reialesa, absoluta. Els homes que s'han assignat avui els camps acotats de la política aspiren a que tota la nació quedi marcada amb el seu segell, dient que'l segell és una corona i que qui imposa en Dato és el Rei, i que qui va imposar en Romanones era el Rei. I hem vist amb indignació i amb escàndol per als que tinguin els sentiments de respecte a les institucions monàrquiques, i per als que tenen els sentiments de l'adhesió a les doctrines constitucionals, com oberta una crisi es fa públic un telegrama, que si és cert que s'envià, no és un Govern responsable qui té el dret de publicar-lo, posant en evidencia a la Corona. *(Aplaudiments.)*

Davant d'aquest imperi d'artifici, davant d'aquesta comedia, en la qual cada dia intervenen personatges nous, queden els catalans com una gent inquieta, com una gent descontentadiça, com una gent escandalosa que'ns oposem a aquesta tranquilitat de l'auca, per la que pacíficament es pot anar a la liquidació d'Espanya. I contra les nostres afirmacions de vida i contra les nostres peticions de progrés, se'ns tira en cara la nota del desagraïment.

Vos n'ha parlat en Ferrer i Vidal. Jo també, senyors, ja n'estic tip de que se'ns parli d'aquell Decret de Mancomunitat que'ns regatejaren i d'aquells 10 milions de l'Exposició, que no'ns han donat encara i que no sembla sinó que'ls treguin de la seva caixa per a ingressar en la nostra. Jo dic, senyors, que un Parlament al llegislar, que un Govern al decretar, no tenen dret a fer favors: tenen el dever constant de fer justicia. *(Aplaudiments.)*

I si el Govern que per Decret va donar la Mancomunitat no sentía la Mancomunitat, aquella mateixa Mancomunitat que més ampliada havía defensat en el projecte mateix que havía sostingut aquest Govern; si el Govern del Sr. Dato no sentía la Mancomunitat, si no era partidari de la Mancomunitat, va cometre una indignitat al donar-la; i si creia que era un bé per a Espanya i per a Catalunya, el fer un bé al país és un dever del Govern; no és cap favor. *(Aplaudiments.)*

Me fa l'efecte aquest retret, com favor rebut, d'un acte que solament hi ha dret a realisar si s'entén just i convenient per al país, com si un jutge a mi, que sóc advocat, me demanés un dia un favor i me cités com títol una sentencia favorable que havía dictat en un assumpte d'un client meu. ¿Què pensaríeu vosaltres d'un jutge que això fes? Doncs, creuríeu que aquell jutge al donar la sentencia havía prevaricat, havía faltat al seu dever, perquè, si s'hagués

limitat a complir el deure de fallar en justicia, la justicia fora prostituida al voler convertir-la en arma de favor. *(Molt bé; aplaudiments.)*

A Catalunya demanem per patriotisme, per cumplir un dever; perquè creiem que en aquests moments de crisi, de liquidació de principis i d'imperis, qui no té un neguit, qui no tingui un desig, qui no tingui un ideal, morirà, perquè no tindrà dret a viure; que no tenen dret a viure els pobles que no tenen un ideal.

El dia que nosaltres, els catalans, sentint que una reforma és convenient per al nostre país, no lluitéssim per conseguir-la, seríem uns traidors a Espanya, perquè amb la nostra apatía deixaríem de treballar per a que's produís un bé a un troç d'Espanya. *(Molt bé.)*

I el Govern, que davant de les nostres afirmacions, davant de cap d'elles, no ha aixecat encara una afirmació contraria, segueix apel'lant a expedients dilatoris, a habilitats per a diferir-les. Aquest Govern demostra una ineptitut absoluta; i si comprèn que ço que demanem per a Catalunya és realment un bé per a Catalunya, i sabent que és un bé i perquè és un bé ens ho nega, llavors aquest Govern comet un acte d'antipatriotisme, comet un acte de separatisme contra Catalunya. *(Molt bé.)*

A Catalunya, sense Govern, sense actuació de Govern, pel nostre propi i únic impuls, ens hem salvat per ara, en aquesta tremenda crisi que passa tot el món. El Govern no ha fet rès per nosaltres, per als interessos de Catalunya, que estàn tan lligats als interessos d'Espanya, que, tots ho sabeu, senyors, si avui la moneda espanyola té prima en el mercat universal, s'ha degut exclusivament a l'exportació de certes manufactures que ha fet Catalunya sense cap ajuda del Govern. *(Molt bé.)* Si la liquidació d'aquest Presupost no és un desastre, es deurà a que Catalunya, amb les exportacions i les importacions precises per a la seva industria, ha mantingut una respectable suma de milions en la renda de Duanes, que sense l'esforç de Catalunya portaría una depressió, un desnivell formidable al nostre presupost. De manera que quan nosaltres treballem sense el Govern, quasi contra el Govern, les nostres industries vetllen per Espanya, les nostres industries salven a Espanya. *(Aplaudiments.)*

I en aquests moments en que'l Govern espanyol és una negació, és una abstenció, i hi ha moments de l'historia en que una abstenció significa la renuncia al dret de viure, en aquests moments Catalunya està plena d'afirmacions. Catalunya, tenint fe en ella mateixa, tenint fe en que no morirà Espanya, tenint fe en que Catalunya no deixarà morir a Espanya, té una Mancomunitat, síntesi de tots els nostres esforços i concreció de totes les nostres aspiracions, que està preparant la transformació de Catalunya i està

fent el projecte de les vies de comunicació per tots els pobles i viles de la nostra terra i estableix el telefon fins a la masía més apartada de Catalunya i posa escoles en tots els pobles i deixa diners als municipis per a que ordenin els serveis llurs. Davant d'aquesta afirmació de vida, ¿quines afirmacions de vida fa el Govern d'Espanya?

Davant d'un Govern que diu a tots: «Avui vivim; recordem que qui viu disfruta de la vida», i no's preocupa de les qüestions, tenim Barcelona que està preparant una Exposició i està preparant una Exposició no sols per a honrar-se i manifestar-se ella, sinó per a exhibir als ulls de tot el món l'exemple, l'efigie d'una Espanya que's vol veure redimida i enlairada.

En aquests moments en que en nom del Govern es renuncía a tota esperança, aquí parlem de l'exportació dels productes, de mantenir a tots els obrers espanyols dins d'Espanya, de recollir i retenir aquí els esforços dels homes que emigren a totes terres per a que centupliquin el treball i el benestar i la riquesa i la cultura i la pau d'Espanya. I aquestes manifestacions de vida es consideren cosa molesta, com cosa pertorbadora, com cosa insultant, quasi com falta de patriotisme, com si el patriotisme fos involucrat en una llosa funeraria amb totes les manifestacions de vida que contra ella s'aixequin i vinguin a contrariar els desigs que sembla tenir el Govern actual d'ésser l'últim Govern d'Espanya, d'ésser l'enterra-morts d'aquesta terra que nosaltres voldríem veure gran i floreixent i ocupar un lloc preeminent en el nou concert dels pobles que's formarà en el moment de la liquidació de la guerra. *(Molt bé.)*

I acabo, senyors, per on he començat. El nostre plet, el plet de Catalunya, no més el podem perdre si no's resol, perquè si es resol, jo no vull creure que hi hagi cap Govern, que hi hagi cap Parlament prou insensat per a fallar-lo en contra. Crec que'l plet de les reclamacions econòmiques de Catalunya plantejat en el Parlament i mantenint en activitat el Parlament fins que's resolgués, acabaría amb una victoria completa per a nosaltres.

Jo ho crec així, perquè jo no puc creure que en uns moments en que'l principi de les nacionalitats rebull per tot el món i és una de les bases d'aquesta guerra, en que totes les potencies que lluiten diuen que s'ha de consagrar l'organisació de l'Europa nova sobre el principi de les nacionalitats i en que no hi ha cap problema interior de cap poble d'Europa que no tingui un valor i una cotisació internacional; jo no puc creure, dic, que en aquests moments el Parlament d'Espanya fallés el plet de les nostres aspiracions amb una negativa, perquè aquesta negativa, senyors, equivaldría a dir: A l'industria catalana no la considerem nosaltres com font de prosperitat i de vida

d'Espanya; la regió catalana no interessa al Parlament espanyol; la vida mateixa de Catalunya no interessa als que regeixen els destins d'Espanya.

Jo no crec, senyors, que a Espanya hi hagi un Govern prou insensat i un Parlament tan inconcient per a pendre un acord de conseqüencies que cap de vosaltres desitja, que jo rebutjo, del que no vull creure que ningú en vulgui pendre la responsabilitat.

He acabat. *(Entusiasta ovació que dura llarga estona.)*

TAULA

AQUEST VOLUM DE CONFERENCIES DELS PARLAMENTARIS
REGIONALISTES SOBRE EL PENSAMENT CATALÁ
DAVANT DEL CONFLICTE EUROPEU, FOU
ACABAT D'IMPRIMIR ALS OBRADORS TIPOGRÁ-
FICS DE L'HONORABLE MESTRE ESTAMPER
EN FIDEL GIRÓ, D'AQUESTA CIUTAT
DE BARCELONA, A XXXI DE JU-
LIOL DEL M.CM.XV, VIGI-
LIA DE L'ANIVERSARI
DE LA GUERRA
EUROPEA

3'50 pessetes